

ÖZEL GÜVENLİK HUKUKU VE KİŞİ HAKLARI

- 5188 sayılı kanun 2004 yılında yürürlüğe girmiş ve 2495 sayılı kanunu yürürlükten kaldırmıştır.
- Ülkemizdeki mevzuatların büyükten küçüğe doğru sıralanışı şöyledir:
- 1- Anayasa Kanun Tüzük Yönetmelik
- Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.
- Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir. Şekil ve şartları kanunda gösterilen hallerin haricinde hiç kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz;
- **Özel güvenliğin amacı, kamu güvenliğini “TAMAMLAYICI” mahiyettedir.**
- Özel güvenlik şirketlerine faaliyet izni İçişleri Bakanlığı’na verilir.
- Eğitim kurumları faaliyet iznini İçişleri Bakanlığı’ndan alırlar.
- Alarm merkezi kurma ve izleme izni (yeterlilik belgesi) valiliklerce verilir.
- Özel güvenlik birim ve şirketleri 5188 Sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği kapsamında güvenliğini sağlayacakları tesis ve alanlara ilişkin koruma ve güvenlik planlarının bir örneğini (30) gün içinde Valiliğe verir.

Kişi, kuruluş ve şirketlerce, istihdam edilen veya herhangi bir sebeple görevinden ayrılan özel güvenlik görevlileri on beş (15) gün içinde Valiliğe bildirilir.

15 özel güvenlik çalışan yerlerde özel güvenlik sorumlusu atanması gerekir.

GEÇİCİ VE ACİL GÜVENLİK İZNI

Toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde, para ve değerli eşya nakli ya da cenaze töreni gibi geçici veya acil hallerde özel güvenlik komisyonunun kararına gerek olmadan VALİ tarafından özel güvenlik izni verilebilir.

Normal geçici özel güvenlik izinleri 48 saat önceden alınır.

- Özel Güvenlik Görevlilerine Valilikçe (5) yıl süreli çalışma izni olduğu belirtilen “Özel Güvenlik Görevlisi Kimlik Kartı” verilir. Özel güvenlik görevlisi halinde, verilen çalışma izni Valilikçe görevlisinde aranan şartlardan her hangi birisinin kaybedildiğinin anlaşılması iptal edilir.

Kimlik kartları görevlilerce görev alanı ve görev süresince herkesin görebileceği şekilde yakaya takılır. Üzerinde kimlik kartı bulunmayan özel güvenlik görevlileri yetkilerini kullanamazlar.

- Özel güvenlik eğitimi İçişleri Bakanlığı, Üniversitelerin Güvenlik bölümleri ve Bakanlıktan faaliyet izni almış eğitim kurumları tarafından verilir.

Şirketler izni içişleri bakanlığından alır.

Ülkemizde genel asayiş ve güvenliğinden İçişleri Bakanlığı sorumludur.

Şirketlerin özel güvenlik alanında faaliyette bulunması İçişleri Bakanlığının iznine tâbidir

Kolluk kuvvetleri bağlı oldukları kanunlarına , yetkilerine, görev yerine ve zamanına göre ikiye ayrılır. 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Adli kolluğu kurarak CMK. 164.md. kollukta yeni bir kavram ve uygulama başlatmıştır. Kolluk aşağıdaki gibi ikili bir ayrım arz etmektedir.

a) Adli (GENEL) Kolluk, Suça Müdahale Eden Kolluk görevlileridir.

- Polis, * Jandarma, * Sahil Güvenlik komutanlığı ve , Gümrük Muhafaza Teşkilatını ifade eder.

b) İdari (Önleyici) (ÖZEL) Kolluk , Önleyici Görev Yapan Kolluk Görevlileridir.

- Özel Güvenlik Görevlileri, * Belediye Zabıtası, *Orman muhafaza Memurları,
- Köy korucuları * Köy bekçileri, *Kır bekçileri *Çiftçi malları koruma kolluğu

Yabancıların (Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan kişilerin) ülkemizde özel güvenlik şirketi kurabilmeleri, Türkiye’deki özel güvenlik şirketlerine ortak olabilmeleri ve yabancı şirketlerin Türkiye’de faaliyet gösterip özel güvenlik hizmeti verebilmeleri “MÜTEKABİLİYET” (KARŞILIKLILIK) esasına bağlıdır.

“MÜTEKABİLİYET” Belirlenmesi için dışişleri bakanlığına baş vurulur.

- Özel güvenlik personeli, 5188 Sayılı Kanunda belirtilen koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştırılmaz.
- Özel güvenlik personeli greve katılamaz lokavt dolayısıyla işten uzaklaştırılmazlar.
- Özel hukuk tüzel kişileri ve özel güvenlik şirketleri, çalıştırdıkları özel güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere verecekleri zararların tazmini amacıyla özel güvenlik mali sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır.

ADLİ AMİR	Cumhuriyet savcısıdır.
MÜLKİ AMİR	Validir. İlçelerde kaymakamdır.

GENEL KOLLUK; Polis, jandarma, sahil güvenlik

ÖZEL KOLLUK;Gümrük muhafaza, belediye zabıtası, köy koruyucuları, özel güvenlik görevlisi, askeri inzibat, mülki amire idari yönden kurulmuş oldukları kurum ve önleyici hizmetler bakımından bakanlığa bağlıdır.

26 haziran 2004 5188 sayılı özel güvenlik kanunudur.

Kanunun yedinci maddesi özel güvenlik görevlisinin yetkilerini belirtmektedir.

Özel güvenlik şirket ve birimleri göreve başlattıkları özel güvenlik görevlilerin mali sorumluluk sigorta poliçelerini en geç (15) gün içerisinde Valiliğe bildirmek zorundadır.

- Özel güvenlik kimlik kartını başkasına kullandıran özel güvenlik yöneticisi ve görevlisine üçbin (3000) Türk Lirası idari para cezası verilir ve bu kişilerin özel güvenlik kimlik kartı valilikçe iptal edilir. Bu kişiler bir daha özel güvenlik alanında çalışamazlar.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN YETKİ SINIRLARI

Özel güvenlik görevlileri kanunlarca kendilerine tanınan yetkilerini ;

- Görevli oldukları süre içerisinde,

- Görevli oldukları alanlarda ,

- Özel güvenlik görevlisi kimlik kartını herkes tarafından görülebilecek şekilde taşımak şartıyla, kullanabilirler.

Özel Güvenlik görevlileri, özel güvenlik izin belgesinde belirtilen adres ve güzergahı dışında yetkili değildir.

GÖREV ALANI: Özel güvenlik görevlileri Kanunda sayılan yetkileri sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler.

Özel güvenlik görevlileri silahlarını görev alanı dışına çıkaramazlar. İşlenmiş bir suçun sanığı veya suç işleyeceğinden kuvvetle şüphe edilen kişinin takibi, dışarıdan yapılan saldırılara karşı tedbir alınması, para ve değerli eşya nakli ve cenaze töreni gibi güzergâh ifade eden durumlarda güzergâh boyu görev alanı sayılır. Kişikorumasında çalışan özel güvenlik görevlilerinin görev alanı koruduğu kişi ile birlikte olduğunda ülke geneli, koruduğu kişi olmaksızın kişi koruma izni verilen ilin sınırlarıdır.

GÖREVLERİ
✓ Önleyici Görevleri,
✓ Koruyucu Görevleri,
✓ Yardım Görevleri,
✓ Adli Görevleri,

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN YETKİLERİ ŞUNLARDIR:
1. ARAMA
2. KİMLİK SORMA
3.YAKALAMA
4.EL KOYMA
5.EMANETE ALMA
6.ZOR KULLANMA

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN YETKİLERİ
* Güvenlik kontrolü, Arama Yetkisi
* Yakalama Yetkisi
* Yangın, deprem gibi tabii afetlerde imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme yetkisi
* Kimlik Sorma Yetkisi
* Suç eşyası ve delil olabilecek eşyayı emanete alma (EL KOYMA) yetkisi
* Terk edilmiş veya bulunmuş eşyayı emanete alma yetkisi
* Suça el koyma, olay yeri ve delillerini koruma yetkisi
* Zor Kullanma yetkisi
* Silah Bulundurma ve Taşıma yetkisi

KİŞİLERİN, GÖREV ALANI GİRİŞİNDE KİMLİK GÖSTERMEYİ KABUL ETMEMESİ HALİNDE KİŞİNİN GÖREV ALANINA GİRMESİNE İZİN VERİLMEYECEĞİ UYGUN BİR DİLLE İZAH EDİLİR.

KİMLİK

Madde 12- Özel güvenlik görevlilerine valilikçe kimlik kartı verilir. Kimlik kartında görevlinin adı ve soyadı ile silahlı ya da silahsız olduğu belirtilir.

KİMLİK KARTI GÖREV ALANI VE SÜRESİ İÇERİSİNDE HERKES TARAFINDAN GÖRÜLEBİLECEK ŞEKİLDE YAKAYA TAKILIR. ÜZERİNDE KİMLİK KARTI OLMAYAN ÖZEL

GÜVENLİK GÖREVLİLERİ KANUNUN 7 NCİ MADDESİNDE SAYILAN YETKİLERİ KULLANAMAZLAR.

Herhangi bir sebeple görevinden ayrılan özel güvenlik görevlileri işveren tarafından onbeş gün içinde valiliğe bildirilir.

KIYAFET

Madde 13- Özel güvenlik görevlileri görev alanı içinde ve süresince üniforma giyerler. Görevin ve işyerinin özelliği nedeniyle gerekli görülen hallerde sivil kıyafetle görev yapılmasına komisyon izin verebilir.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİ KANUN KAPSAMINA ALINMIŞ YERLERDE BAŞVURULACAK KİMLİK SORMA YETKİSİ;

- CEZA UYGULAMASINI GEREKTİREN BİR SUÇUN VARLIĞI,
- BİR SUÇ ŞÜPHESİNİN GÖRÜLMESİ,
- BİR İHBARIN ORTAYA ÇIKMASI
- YETKİLİ MERCİ TARAFINDAN VERİLEN EMİR GİBİ TEMEL ŞARTLAR BULUNMALIDIR.

- Özel güvenlik hizmetlerinin daha iyi yürütülmesi için 5188 sayılı kanun ile ÖGG'ne diğer yetkilerle birlikte, YAKALAMA yetkisi verilmiştir. ÖGG tarafından gerçekleştirilen faaliyetler **görev alanı ve görev süresi** ile sınırlandırılmıştır.
- ÖGG'nin **Görev Alanı** 5188 sayılı kanunun 9.nci maddesine göre; “Bu görevliler 7 nci maddede sayılan yetkileri sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler” demektir.

Yukarıdaki maddeler haricinde kişilerin durdurularak kimlik kontrolü yapılması; *kişi dokunulmazlığının sebepsiz yere sınırlandırılması* ve *haksız arama* yapma anlamına gelir.

Kimlik sorma yetkisinin kullanılması için ayrıca bir hakim kararına veya savcılık talimatına ihtiyaç yoktur. Ancak kişilerin, görev alanı girişinde kimlik göstermeyi kabul etmemesi halinde kişinin görev alanına girmesine izin verilmeyeceği uygun bir dille izah edilir.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN KULLANAMAYACAĞI YETKİLER
a) İfade Alma, kişileri sorgulama
b) Tutuklama
c) Kimlik Tespiti
d) İşyeri ve Konut Araması
e) Delilleri Toplama
f) Delilleri İnceleme
g) Parmak İzi ve Fotoğraf Almak
h) Teknik Takip Yapma
i) Gözaltına Alma

İŞYERİ VE KONUTA GİRME YETKİSİ-yardım görevi

Özel güvelik görevlileri sadece yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girebilir. Bunun dışında ne amaçla olursa olsun, özel güvenlik görevlilerinin işyeri ve konutlara girme yetkisi yoktur.

KİMLİK SORMA YETKİSİ

Özel güvenlik görevlileri toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler, cenaze ve düğün törenleri, hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde görev alanları içerisine girmek isteyen veya içinde bulunan kişilere kimlik sorma yetkisine sahiptirler.

Kimliklerini göstermek istemeyen şahıslar özel güvenlik bölgesine alınmaz, bu bölgenin içinde ise dışarıya çıkartılır. Bu kişiler kimlik göstermeye zorlanamaz.

SUÇA EL KOYMA, OLAY YERİNİ VE DELİLLERİ KORUMA YETKİSİ

Özel güvenlik görevlileri görev alanlarında karşılaştıkları suça el koymak, suçun devamını önlemek, suçu işleyen kişi veya kişileri tespit etmek ve yakalamak ile olay yeri ve suça ait delilleri korumak ve muhafaza etmekle görevli ve yetkilidirler.

MEŞHUT SUÇ (SUÇÜSTÜ HALİ)	
1-	Halen işlenmekte olan, işlenmeye devam eden bir suç olması gerekir.
2-	Henüz işlenmiş olan bir fiil nedeniyle fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk kuvvetleri (genel veya özel), suçtan zarar gören kişi veya kişiler ile başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç olması gerekir.
3-	Suç sayılan fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya ve delil ile yakalanan bir kişinin işlemiş olduğu suç olması gerekir.

ARAMA YETKİSİ

Arama, saklı olan bir kişinin veya gizlenmiş olan bir eşyanın bulunması amacıyla yapılan işleme denir. Arama işlemi, Anayasamızda kişilere tanınmış olan “Özel hayatın gizliliği” özgürlüğünü kısıtlayan bir eylemdir. Adli Arama: Bir suç işleme şüphesi bulunan kimsenin, saklanan şüpheli, sanık veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında eşyasında ve aracında yapılan araştırma işlemidir.

Genel kural olarak “Hakim” kararı olmadan arama yapılamaz.

Özel güvenlik görevlileri arama kararı ve emrine gerek olmadan şu hallerde adli arama yapmaya yetkilidirler:

- Meşhut suç (Suçüstü)** halinde suçun faili ve delillerinin ele geçirilmesi amacıyla
- Haklarında yakalama emri veya tutuklama kararı** bulunanlara görev alanında rastlanması halinde,
- Her hangi bir sebeple hukuka uygun olarak yakalanan bir kimsenin kolluk **güçlerinin elinden kaçmakta olan kişilerin yakalanması amacıyla** takibi sırasında girdikleri araç, bina ve eklentilerinde kaçanın yakalanması amacıyla,
- Hukuka uygun olarak yakalanan kişinin kendisine, başkalarına veya yakalama işlemi yapan kolluk görevlilerine zarar vermesini önlemek amacıyla kaba olarak üstünü arayabilir.**

ADLİ AMAÇLI ARAMA (5188 s.K.Md.7c/d):
ADLİ ARAMA Suç işlendikten sonra, suçun delillerini, zapt ve ya müsadereye tabi esyayı ele geçirmek, suç failini yakalamak için yapılır.

5188 sayılı Kanunun Md.7 “özel güvenlik görevlilerinin yetkileri maddesinin c ve d bentleri ve CMK 90 nci özel güvenlik görevlilerine adli arama yetkisi tanımaktadır, buna göre özel güvenlik görevlisi yaptığı yasal yakalama sonucu, yakalanan şüphelinin kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri alması gerekir. Bu tedbirler içinde üst araması da kabul edilmekte olup buna istinaden ÖGG kişileri elle kaba olarak arama yapabilir.

Özel güvenlik görevlisi bu yetkisini orantılı kullanmalı, keyfilğe kaçmamalıdır.

Aramada evrak,kontrol edemez şahsi eşyaları ifşa edemez.

ÖNLEME AMAÇLI ARAMA (5188 s.K. Md. 7/a, b ve f/ Yönetmelik Md.14):
ÖNLEME ARAMASI, Suç işlenmeden önce ÖGG’ in kuruluşu sabotaj, yangın, hırsızlık, soygun, yağma, zorla isten alı koyma gibi her çeşit tehdit, tehlike ve tecavüze karşı korumak kısaca tehlikeyi ve suç işlenmesini önlemek amacıyla yapılan aramadır.

Özel Güvenlik görevlisinin arama yetkisini kullanması, sınırları özel güvenlik izni ile belirlenmiş kendi görev alanında ve kanunlarla kendisine tanınan yetkiler çerçevesinde olmalı ve kimlik kartını görünecek şekilde taşımalıdır.

5188 SAYILI KANUN ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNE ARAMA KONUSUNDA VERDİĞİ YETKİ; ÖNLEME ARAMASI KAPSAMINDA KİŞİLERİN DETEKTÖRLE, EŞYALARIN İSE X-RAY CİHAZLARI İLE ARANMASI İLE SINIRLIDIR. GÜVENLİK GÖREVLİLERİ BU ÇERÇEVEDE; GÖREV ALANINA GİRMEK İSTEYEN KİŞİLERİ DUYARLI KAPIDAN GEÇİREBİLİRLER VE DETEKTÖRLE ÜST ARAMASI YAPABİLİRLER VE EŞYALARINI X-RAY CİHAZINDAN VEYA BENZERİ GÜVENLİK SİSTEMLERİNDEN GEÇİREBİLİRLER.

Aranan kişilerin arama yapılmasına dair hakim kararı talep etmeleri halinde kendilerine “*aramanın 5188 sayılı kanunun 7. maddesine göre yapıldığı ve arama başlamadan önce aramaya rıza göstermezse binaya girmekten vazgeçmesi şartıyla arama yapılmayacağı*” kendisine sözlü olarak tebliğ edilir. Aranmayı kabul etmeyen kişilerin binaya giriş yapmasına izin verilmeyebilir.

5271 Sayılı CMK’nun 116. maddesinde Önleme arama yetkisini Kamu alanında Genel kolluk kuvvetlerine , 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Kanunla da Özel alanlarda Özel Güvenlik Görevlilerine vermiştir.

5188 s.K.nun uygulanması Yönetmeliği’nin 14’ ncü maddesinde **Kamuya Açık Alanlarda Yapılacak Önleme Aramasının genel kolluğun gözetim ve denetiminde** Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği hükümlerine göre yapılacağı düzenlenmiştir.

ÖNLEME ARAMALARINDA ELDE EDİLEN SUÇ UNSURLARI HAKKINDA; EL KONULAN ŞEY VE YAKALANAN KİŞİ TUTANAKLA GÖREVLİ KOLLUĞA TESLİM EDİLİR.

Spor alanına girişte, seyircilerin üstünü ve eşyasını teknik cihazlarla ve gerektirdiğinde el ile kontrol edebilir ve arayabilir.

Arama kişinin aynı cinsiyetindeki görevli tarafından yapılmalıdır.

• **Arama aynı cins görevliler tarafından yapılmalıdır.**

ÖNLEME ARAMASI:

Görev alanında, can ve mal güvenliğinin ve kamu düzeninin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasaklanmış her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilmesi amacıyla yapılan aramaya önleme araması denir.

Özel güvenlik görevlileri önleme aramasını aşağıdaki hallerde ve şekilde yapabilirler;

- Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini detektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.
- Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kişileri duyarlı kapıdan geçirme, üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.
- Hava Meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesis inde kişileri duyarlı kapıdan geçirme, dedektörle arama, eşyaları X-radan veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİ YAPACAKLARI ÖNLEME ARAMALARINI

sadece dedektörle, duyarlı kapıdan geçirerek ve eşyaları X-ray cihazı veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirmek suretiyle yapılabilirler.

Bu aramaları el ile yapamazlar.

Özel güvenlik görevlilerine elle üst arama yetkisi verilmemiştir. Ancak 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 12. Maddesinde “Spor Alanlarına Sokulması Yasak Maddeler” başlığıyla;

(Spor alanlarına;

MÜSABAKA GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI AMACIYLA, GENEL KOLLUK GÖREVLİLERİ İLE BUNLARIN GÖZETİMİNDE OLMAK ÜZERE ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİ, MÜLKİ AMİRİN YAZILI EMRİNE İSTİNADEN, SPOR ALANINA GİRİŞTE İZLEYİCİLERİN ÜSTÜNÜ VE EŞYASINI TEKNİK CİHAZLARLA VE

GEREKTİĞİNDE EL İLE KONTROL EDEBİLİR VE ARAYABİLİR.

Herhangi bir tehlike veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş sulh ceza hakiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki amirin vereceği yazılı emirle önleme araması yapılabilir.

ADLİ VE ÖNLEME ARAMALARI SONUCUNDA SUÇ UNSURU BULUNDUĞUNDA ELDE EDİLEN BİLGİ, BULGU VE ŞÜPHELİLER DERHAL GENEL KOLLUĞA HABER VERİLEREK TUTANAKLA TESLİM EDİLİR.

HAKSIZ (HUKUKA AYKIRI) ARAMA

Türk Ceza Kanunu’nun 120. maddesinde hukuka aykırı olarak bir kimsenin üzerini ve eşyasını arayan kamu görevlisine (3) aydan (1) yıla kadar hapis cezası verileceği belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa’nın 38.

Maddesinde de “Kanuna aykırı elde edilmiş bulgular delil olarak kabul edilemez.” hükmü uyarınca, hukuka aykırı arama neticesinde elde edilen delillerin delil sayılamayacağı, dolayısıyla mahkemelerde delil olarak kullanılamayacağı anlaşılmaktadır.

Özel güvenlik görevlilerinin aşağıdaki şekillerde yaptıkları aramalar hukuka aykırı (haksız) aramadır:

- Makul bir suç şüphesi yokken yapılan arama.
- Şüphelenilen suça ait eşyanın bulunmasının imkansız olduğu yerlerin aranması.
- Aranmasına izin vermeyen ve özel güvenlik alanına girmekten vazgeçen kimsenin üzerinin veya eşyalarının aranması.
- Görev alanında bulunmayan kişinin suçüstü hali dışında aranması.

ARANMASI ÖZEL KANUNLARA BAĞLI KİŞİLER

- * Cumhurbaşkanı
- * Milletvekilleri
- * Diplomatik şahıslar
- * Hâkim ve Savcılar
- * Avukatlar,Noterler,Asker kişiler

ÜST ARAMA YÖNTEMLERİ

- 1.Duvar veya bir engele dayayarak arama yöntemi
- 2.Diz Üstü çömelterek yöntemi
- 3.Yüz Üstü yatırarak yöntemi
- 4.Ayakta arama

ARAMA ZAMANI: Konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde GECE VAKTİ ARAMA YAPILAMAZ, (m.118/1) Ancak;

- 1.Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde,
- 2.Suçüstü halinde,
- 3.Yakalanmış veya gözaltına alınmış olup ta firar eden kişi ya da tutuklu ya da hükümlünün tekrar yakalanması amacıyla,

4.Geceleyin herkesin girip çıkabileceği 2559 sayılı PVSK. nun 7’nci maddesinde sayılan umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinde, gece adli arama yapılabilir. (AÖAY. m.31)

GECE VAKTİ: Güneşin batmasından bir saat sonra başlayıp, güneşin doğmasına bir saat kalıncaya kadar devam eden vakittir.

YAKALAMA YETKİSİ

YAKALAMA: KAMU GÜVENLİĞİNE, KAMU DÜZENİNE VEYA KİŞİNİN VÜCUT VEYA HAYATINA YÖNELİK VAR OLAN BİR TEHLİKENİN GİDERİLMESİ İÇİN DENETİM ALTINA ALINMASI GEREKEN VEYA SUÇ İŞLEDİĞİ YÖNÜNDE HAKKINDA KUVVETLİ İZ, ESER, EMARE VE DELİL BULUNAN KİŞİNİN GÖZALTINA VEYA MUHAFAZA ALTINA ALMA İŞLEMLERİNDEN ÖNCE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN GEÇİCİ OLARAK VE FİİLEN KISITLANARAK DENETİM ALTINA ALINMASINA YAKALAMA DENİR.

YAKALAMA; ADLİ , ÖNLEME OLARAK 2’E AYRILIR;

ADLİ AMAÇLI YAKALAMA: Tutuklamanın mümkün kılınması ve Ceza Muhakemesinin yapılabilmesi veya kesin hapis hükmünün infazının sağlanması gayesi ile, hakkında henüz tutuklama kararı verilmeden önce, *sanığın kişi hürriyetinin kaldırılmasına,* **“adli yakalama”** denir.

Kısaca suç işlendikten sonra yapılan yakalamadır. Hakim kararı bulunmamasına rağmen suç işleme şüphesiyle bir kimsenin özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.

Kişinin *fiilen denetim altına alındığı an, Yakalama* anıdır. Yakalama yetkisinin doğması için, “kuvvetli suç işleme şüphesinin varlığını gösteren olayların” (CMK 100/1) ve “kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığı” (CMK 92/2), yani “kuvvetli belirti” mevcut bulunması gerekmektedir.

ÖNLEME AMAÇLI YAKALAMA: ÖGG TARAFINDAN GÖREV ALANINDA YAPILACAK **ÖNLEME AMAÇLI YAKALAMA** **“KAMU DÜZENİNE VEYA KİŞİNİN VÜCUT BÜTÜNLÜĞÜ NE YÖNELİK BİR TEHDİDİN GİDERİLMESİ AMACI İLE YAPILAN ÖZGÜRLÜK KISITLANMASINA DENİR.** 5188 SAYILI KANUNUN 7 MADDESİNİN 1.BENDİNE GÖRE; ÖGG KİŞİNİN VÜCUDU VE SAĞLIĞI BAKIMINDAN MEVCUT BİR TEHLİKEDEN KORUNMASI AMACIYLA YAKALAMA YETKİSİNE SAHİPTİR.

A) ÖNLEME AMAÇLI YAKALAMA:

Bu tür yakalamada amaç şahısları koruma altına almak, çevredeki insanlara ve kendisine zarar vermesini ve kamu düzeninin bozulmasını önlemektir.

özel güvenlik görevlileri;

- 1- Kaybolmuş veya terk edilmiş çocuklara rastladıklarında,
- 2- Akıl hastaları ile sara hastalığı bulunan kişileri,
- 3- Kendini idare edemeyecek derecede sarhoş durumda olanları,
- 4- Görev alanlarında bulunma sebebini mantıklı ve şüphe götürmeyecek şekilde izah edemeyenleri,
- 5- Herhangi bir nedenle bilincinde olmayanları
- 6- **Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yapılabilirler.**

Bu kişiler yakalandığında eğer hemen tespit edilmişse ailelerine teslim edilir. Acil müdahale gerekiyorsa derhal en yakın sağlık kuruluşuna sevk edilerek tedavisinin yapılması sağlanmalıdır. Durum genel kolluk kuvvetlerine bildirilir ve tutanak tanzim edilmek suretiyle yakalanan kişiler genel kolluk kuvvetlerine teslim edilir.

B) ADLİ YAKALAMA:

Kişilerin, suç işleme şüphesi bulunduğu veya haklarında yakalanması için hakim kararı bulunması nedeniyle özgürlüklerinin kısıtlanmasıdır.

Özel güvenlik görevlileri görev alanları ve görev zamanlarında olmak şartıyla aşağıdaki hallerde adli yakalama yapılabilirler:

- 1- Kişiye suçu işlerken rastlanması.

- 2- Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.
 - 3- Soruşturma ve kovuşturması şikâyetle bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde suçtan zarar gören kişinin şikâyetçi olmasını beklemeden,
 - 4- Haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri,
 - 5- Olay yerini ve delilleri koruma amacıyla almış olduğu tedbirle aykırı davranan kişileri
- 18 YAŞINDAN KÜÇÜKLERE KELEPÇE TAKILAMAZ**

HERKESİN YAKALAMA YAPABİLMESİ (CMK. MD.90) ;Kişiyi suçu işlerken veya fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delillerle rastlanması, suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması ihtimalinin bulunması veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması gibi hâllerde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir.

MESHUD SUÇ (SUÇÜSTÜ HALİ): İşlenmekte olan suçu veya henüz işlenmiş olan fiil veya fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk kuvveti veya suçtan zarar görmüş kişi veya başkaları tarafından izlenerek yakalanan kişinin veya fiili pek az önce işlediğini gösteren eşya veya eser veya emare veya deliller yakalanan kimsenin işlediği suçtur.

MAKUL ŞÜPHE:Yakalamanın temel şartı, kuvvetli belirtiyeye dayanan "makul şüphe"dır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesine göre de, kişinin özgürlüğünün kısıtlanabilmesi için, "makul şüphe" bulunmalıdır. Şüphenin **makul sayılabilmesi için**, "ilgili kişinin suçu işlemiş olmasının mümkün bulunduğu hususunda objektif bir gözlemciyi iknaya yeterli vakia ve bilgilerin mevcudiyeti" şarttır.

Bu kişiler yakalandığında derhal genel kolluğa bildirilir ve yakalanan kişi ile el konulan eşyalar tutanakla genel kolluğa teslim edilir.

“Fiili işlediği zaman 12 yaşını doldurmamış olanlar ile 15 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler suç nedeni ile yakalanamaz.”

Oniki yaşını doldurmamış çocukların koruma altına alınması ve sadece kimlik ve suç tespiti amacı ile genel kolluğa haber verilmesi zorunludur.

Küçüklerin kimlikleri ve eylemleri mutlaka gizli tutulur. Birden fazla kişi yakalandığında varsa, küçükler yetişkinlerden ayrı tutulur. **Çocuklara kelepçe ve benzeri aletler takılamaz.**

EL KOYMA (ZAPT ETME):

Bir mal veya eşya üzerinde zilyede ait tasarruf yetkisinin kamu gücü kullanılarak kaldırılmasına el koyma (zapt etme) denir.

A)ADLİ EL KOYMA: El koyma kararını verme yetkisi hakime aittir. Adli el koymaya konu olacak eşyalar şunlardır:

*Suçta kullanılan eşya

*Suçun işlenmesiyle oluşan eşya

*Taşınması yasak olmayan silahların ruhsatsız olarak taşınması

*Serseri ve sabıkalıların üzerinde bulunan suç işlemeye yarayan eşya veya kendi halleriyle uygun olmayan eşya ve para.

B)ÖNLEME EL KOYMASI: Özel güvenlik görevlileri görev alanlarında ve görev zamanları içerisinde her hangi bir suçun işlenmesini önlemek ya da mevcut bir tehlikenin ortadan kaldırılması amacıyla bazı eşyaların görev alanlarına girmesini engelleyerek, bu eşyalara el koyabilir. Ayrıca 6222 Sayılı Sporda Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında spor müsabakalarının yapıldığı alanlara giren seyircilerden zapt edilen konusu suç teşkil etmeyen eşyalara el konulması da önleme el koymasıdır.

c) **Terk edilen veya buluntu eşyayı emanete alma:** Özel güvenlik görevlileri görev alanları içerisinde rastladıkları terk edilmiş veya buluntu eşyaları emanete almaya yetkilidirler.

6222 sayılı Spora Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 10 uncu maddesine göre Spor alanında görev yapan ÖGG'nin yetki ve sorumlulukları şunlardır:

Spor alanına girişte, genel güvenlik birimlerinin nezaretinde üst araması yapmak ve seyir alanına her türlü silah, kesici veya delici alet, sis bombası, ses bombası veya maytap gibi patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeler ile taş, metal

gibi fırlatılabilecek veya yaralayıcı nitelikte sert cisim veya tehlike arz edebilecek diğer maddeler ile alkollü içecekler ve çevreyi kirliletecek nitelikte konfeti ve benzeri cisimlerin sokulmasını ve kullanılmasını engellemektir.

TERK EDİLEN VE BULUNAN EŞYAYA EL KOYMA: Terk edilmiş eşyaya el konulması bazen adli el koyma mahiyetindedir. Bu eşyalar örneğin suçta kullanılmış olabilirler ve ya bulundurulması ve taşınması suç olabilir. Önleyici güvenlik tedbirleri sonucu fail suçu tamamlamadan olay yerini terk etmek zorunda kalabilir.. ÖGG, bulunan eşyayı genel kolluğa bildirmeli, ortada somut bir beklenti yoksa eşyadan sahibine ulaşmak kolay değilse, sahibinin gelmesini beklememelidir.

EMANETE ALMA YETKİSİ; Terk edilmiş, Bulunmuş ve Suçta Kullanılmış Eşyayı Emanete Almak (5188 s.k.Md.7/g ve h) Güvenlik görevlisi; suç teşkil etmemekle birlikte, koruma alanının özelliğine göre tehlike doğurabileceği değerlendirilen eşyayı emanete alma yetkisine sahiptir. Şirket güvenlik talimatlarında binalara sokulması yasak olduğu belirtilen eşya, sahibinin rızası ile emanet eşya teslim fişi ile emanete alınır. Eşyanın teslim alınması sırasında iki suret teslim fişi düzenlenir, birinci suret eşya ile birlikte bulundurulur, ikinci suret eşya sahibine verilir.

ÖNLEME AMAÇLI ;Özel Güvenlik görevlisi; Suç teşkil etmemekle birlikte, koruma alanının özelliğine göre tehlike doğurabileceği değerlendirilen eşyayı emanete alma yetkisine sahiptir.

Kurum ve kuruluşun talimatlarında binalara sokulması yasak olduğu belirtilen eşya, sahibinin rızası ile emanete alınır. Eşyasını emanete bırakmak istemeyen kişilerin korunan alana girişine müsaade edilmeyebilir.

Henüz suç işlenmeden önce arama neticesi elde edilen tehlike yaratabilecek eşya tehlikenin ortadan kaldırılması amacıyla veya önleme amaçlı olarak emanete alınabilir.

Önleme amaçlı arama sırasında bulundurulması suç olan eşyanın veya bir suç olayında kullanıldığı anlaşılan eşyalar emanete alınarak derhal genel kolluk görevlilerine haber verilir.

ÖGG’si görev alanında başkalarının terk ettiği eşyayı yada başkaları tarafından bulunmuş eşyaları sahiplerine iade edilmek veya genel kolluğa teslim etmek amacıyla da emanete almakla görevlidir.

ADLİ AMAÇLI ;Özel Güvenlik görevlisi; aramalar sırasında suç teşkil eden, suç aleti olduğuna dair kesin emareler bulunan veya bir suç olayında delil olabilecek eşyayı, genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, tutanakla tespit ederek emanete alma yetkisine sahiptir.

Ayrıca görev alanında terk edilmiş ve bulunmuş eşya da emanete alınır,görev alanında terk edilmiş eşyaların suç eşyası olması durumunda aynı tutanak düzenlenerek genel kolluk kuvvetine bildirilir.

Emanete alınan bu eşyalar suç teşkil etmiyorsa, sahiplerinin bulunması halinde kendilerine teslim edilmelidir. Sahibinin bulunamaması veya suç teşkil eden bir eşya olması halinde de genel kolluğa teslim edilmelidir. Her iki halde de teslimat tutanakla yapılmalıdır.

ZOR KULLANMA YETKİSİ

ZOR KULLANMA TANIMI VE ZOR KULLANMANIN AŞAMALARI; YAKALANMASI GEREKLİ KİŞİ VEYA DAĞITILMASI GEREKEN TOPLULUĞUN DİRENMESİ, SALDIRIYA YELTENMESİ VEYA SALDIRIDA BULUNMASI HALLERİNDE, BU FİLLERİ ETKİSİZ HALE GETİRMEK İÇİN, DİRENME VE SALDIRININ MAHİYETİNE VE DERECESİNE GÖRE ETKİSİZ HALE GETİRİLECEK ŞEKİLDE **KADEMELİ OLARAK** ARTAN NİSPETTE **BEDENİ KUVVET, MADDİ GÜÇ** VE **KANUNİ SARTLAR GERÇEKLEŞTİĞİNDE HER ÇEŞİT SİLAH** KULLANMA YETKİLERİNİ İFADE EDER.

Zor kullanma aşamalarında ;

BEDENİ GÜÇ, elle veya bedenle yapılan müdahaleleri,

MADDİ GÜÇ, Su, göz yaşartıcı gaz, gibi yardımcı malzemelerle yapılan müdahaleyi,

SİLAH ise , Zor kullanılacak kişiyi uyarmayı, silahı bu kişiye dürtmeyi veya göstermeyi, havaya uyarı ateşi etmeyi bu müdahalelere rağmen sonuç alınmaması halinde kişiyi yaralama kastı ile etkisiz hale getirmeyi ancak saldırının halen devam etmesi halinde son çare olarak ateş etmeyi kapsamaktadır.

Toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, **zor kullanmanın derecesi** ile kullanılacak araç ve gereçler **müdahale eden kuvvetin amiri** tarafından tayin ve tespit edilir.

Zor kullanmada ; Zor kullanma zorunlu olmalı, Yasal olmalı ve zor kullanmanın derecesi **AMAÇLA** orantılı olmalıdır, **Amaca ulaşıldığında zor kullanmaya son verilmelidir**,

Zor Kullanma: Yasalara göre verilmiş bir yetkinin kullanılması sırasında kolluk görevlilerinin, görevlerini yerine getirmesinin engellenmeye çalışılması durumunda, görevin yerine getirilmesi amacıyla dengeli olmak şartıyla, yasalara uygun olarak maddi ve manevi güç kullanılmasına denir.

Zor kullanmanın üç unsuru vardır:

- 1- Zorunluluk
- 2- Kanunilik (Yasalık): Türk Medeni Kanunu Madde 981, Borçlar Kanunu Madde 52, Türk Ceza Kanunu Madde 24–25:
- 3- Dengeli olma (Orantılık, ölçülülük)

Meşru savunma ve zorunluluk hali

MADDE 25. - (1) Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

ZOR KULLANMANIN AŞAMALARI

- 1- Fiziki Görüntü: Kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkileri ortaya çıktığında ilk önce bunu fiziki görüntü olarak ortaya koymaları gerekmektedir. Fiziki görüntüsündeki ciddiyetiyle karşıdaki kişi veya kişileri etkileyip, direnişini kırmaya çalışmalıdır. Bu şekilde direnişi sonlandıramazsa ikinci aşamaya geçmelidir.
 - 2- Sözlü İkaz: Fiziki görüntüyle neticeye ulaşamayan kolluk görevlileri, direnişte bulunan kişi ya da kişileri sözlü olarak uyarmalıdır. Bu uyarıda direnişin sona ermemesi halinde bedeni ve yardımcı malzemelerle güç kullanılacağı kararlı bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.
 - 3- Fiziki Güç (Bedeni Kuvvet): Sözlü ikazla da direnişten vazgeçmeyen direnişçilere, kolluk görevlileri bu aşamada bedeni kuvvet uygulamak suretiyle direnişi sonlandırmaya çalışmalıdır. Bedeni kuvvet, kolluk güçlerinin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedeni gücü ifade eder.
 - 4- Maddi Güç: Bedeni kuvvetle de sonuca ulaşamayan kolluk, direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçları gibi yardımcı vasıtalar kullanarak direnişi ortadan kaldırma yoluna gitmelidir.
- Zor kullanma yetkisini kullanırken orantısız güç kullanan kolluk kuvvetleri Türk Ceza Kanununun 256. Maddesinde belirtilen “Zor Kullanma Yetkisinin Sınırının Aşılması” suçunu işlemiş olur. Aynı maddede belirtildiği şekilde bu suç işleyenler, “Kasten Yaralama” suçunun öngördüğü ceza ile cezalandırılır.
- Silah kullanılması da zor kullanmanın en son ve en ağır aşamasıdır.

YETKİLİ MERCİN EMRİNİ İFA; Emir: amirin, hiyerarşik bakımdan altında olan memura, belli bir şeyi yapması, ya da yapmaması için yönelttiği bir irade tezahürüdür. Amirin emrini yerine getiren kamu görevlisine ceza verilmez, ancak amirin emri iki şekilde olabilir bunlar,

a) Kanuna Aykırı Emir ; Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Burada suç ceza sorumluluğu değildir. Kanuna aykırı verilen emir, kanunlara uygun olmamakla beraber **konusu suç teşkil etmemektedir**.

b) Konusu Suç Teşkil Eden Emir; Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz Emri veren amir de emri yerine getiren kamu görevliside suçlu olurlar. Örneğin PYSK ‘nın 13. ve 16.maddesi DMK’ın 13. Maddesi kanunsuz emir olarak da AY’nın 137.maddesinde düzenlenmiş olan budur.

Emri alan, bunun Anayasa, vasa veya tüzüklere aykırı olduğunu görürse, yerine getirmez, bu aykırılığı emri verene bildirir. Amir emrinde ısrar eder ve bunu yazılı olarak yinelerse emir yerine getirilir. Yerine getirenin sorumluluğu yoktur. **Ancak** konusu suç teşkil ederse yerine getiren de sorumluluktan kurtulamaz.

(Amirin işlenen bir suçu bildirmemek için hiçbir işlem yapılmaması emrini vermesi veya rüşvet, zimmet, hırsızlık, darp gibi konusu suç teşkil eden fiilleri emretmesi gibi.)

. MEŞRU SAVUNMA (md.25(1)) İnsan doğasının sonucudur ki, kendisine yönelik bir saldırıyı def etmek amacıyla kuvvet kullanabilir. Hukuken korunan değerlerin saldırıya karşı savunulması kuvvet kullanmayı da mümkün hale getirmektedir.

MEŞRU MÜDAFAA NEDİR?: Bir kimsenin kendisine veya başkasına yöneltilen ağır ve haksız maddi bir saldırıyı uzaklaştırmak için gösterdiği zorunlu tepkidir.

SİLAHLA GİRMENİN YASAK OLDUĞU YERLER

6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanunun Ek-1. maddesinde silahlı olarak girilemeyecek yerler belirtilmiştir. Buna göre;

- * Duruşmalarda
- * Mahkeme salonlarında
- * Hastanelerin psikiyatri bölümlerinde
- * Akıl hastanelerinde
- * Ceza ve tutukevleri ile her türlü ıslah ve infaz kurumlarında veya bunların eklentilerinde
- * Öğrencilerin toplu olarak oturdukları yurtlarda
- * Eğitim ve öğretim kurumlarında,spor ve gösterilerde
- * Siyasi partilerin açık hava ve kapalı yer toplantılarında
- * İzinli veya izinsiz yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde
- * Sendikalarda, derneklerde

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN SİLAHLI OLARAK GÖREV YAPMASININ YASAK OLDUĞU YERLER

Özel güvenlik görevlileri aşağıdaki yerlerde silahlı olarak görev yapamazlar.

- * Eğitim ve öğretim kurumları
- * Sağlık tesisleri
- * Talih oyunları işletmeleri
- * İçkili yerler
- * Özel toplantılar
- * Spor müsabakaları

SİLAH BULUNDURMA VE TAŞIMA YETKİSİ

Madde 8- Hangi koruma ve güvenlik hizmeti için ne miktar ve özellikle ateşli silah bulundurulabileceği komisyon tarafından belirlenir.

ANCAK EĞİTİM VE ÖĞRETİM KURUMLARINDA, SAĞLIK TESİSLERİNDE, TALİH OYUNLARI İŞLETMELERİNDE, İÇKİLİ YERLERDE SİLAHLI ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİ ÇALIŞTIRILMASINA İZİN VERİLMEZ. ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİ, ÖZEL TOPLANTILARDA, SPOR MÜSABAKALARINDA, SAHNE GÖSTERİLERİ VE BENZERİ ETKİNLİKLERDE SİLAHLI OLARAK GÖREV YAPAMAZLAR.

GÖREV ALANI

Madde 9- Özel güvenlik görevlileri 7 nci maddede sayılan yetkileri sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler.

Özel güvenlik görevlileri silahlarını görev alanı dışına çıkaramazlar.

İşlenmiş bir suçun sanığı veya suç işleyeceğinden kuvvetle şüphe edilen kişinin takibi, dışarıdan yapılan saldırılara karşı tedbir alınması, para ve değerli eşya nakli ve cenaze töreni gibi güzergâh ifade eden durumlarda güzergâh boyu görev alanı sayılır.

Görev alanı, zorunlu hallerde Komisyon kararıyla genişletilebilir. Kişi korumasında çalışan özel güvenlik görevlilerinin görev alanı; koruduğu kişi ile birlikte olduğunda ülke geneli, koruduğu kişi olmaksızın kişi koruma izni verilen ilin sınırlarıdır.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİ , ÖZEL GÜVENLİK GÖREVİ DIŞINDA BİR İŞTE ÇALIŞTIRILAMAZ.

_ 5188 SAYILI KANUN 17. MADDESİNE GÖRE GREV YAPAMAZ.

18. MADDESİYLE LOKAVT NEDENİYLE İŞTEN UZAKLAŞTIRILAMAZ.

_ SİLAHINI GÖREV ALANI DIŞINDA TAŞIYAMAZ.

KİMLİK KARTI BASKASINA KULLANDIRAMAZ.

_ DERNEK KURMA VEYA ÜYE OLMA İLE İLGİLİ ENGEL YOKTUR.

_ SENDİKALARA ÜYE OLUR

_ SİYASİ PARTİLERE ÜYE OLMAYLA İLGİLİ ENGEL YOK GREV YAPAMAZ

EĞİTİM

120 saat : silahlı eğitim

100saat : silahsız eğitim

60 saat : yenileme eğitimi (5 yılda bir yapılır)

20 saat : silahsız fark eğitimi silahsız sertifikası olup silahlı belge almak isteyenlere,

ŞÜPHELİ ŞAHIS, PAKET VE POŞETLERDE ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER

1. Şüpheli paket olaylarında;

- * Kolluk görevlerine haber verilerek, paketin bulunduğu yerdeki insanların paniğe yol açmadan tahliyesi sağlanmalıdır.
- * Şüpheli paket yola yakın bulunuyorsa, yol; araç ve yaya trafiğine kapatılmalı en az 100 metrelik emniyet hattı oluşturulmalıdır.
- * Şüpheli pakete dokunulmamalı, hareket ettirilmemeli, etrafında; ses, ısı ve titreşime engel olunmalı, haberleşme cihazları kullanılmamalıdır.
- * Paketi ilk görenler tespit edilerek, ifadelerinin alınması için olay yerinden ayrılmamaları sağlanmalıdır.
- * Bomba imha uzmanı gelinceye kadar etraftan bilgi toplanmalı, kolluk kuvvetinin direktiflerine göre hareket edilmelidir.

1. Patlama olaylarında;

- * Herhangi bir patlama olayından sonra, olay yerine ilk ulaşan ÖGG tarafından kolluk

kuvvetleri aranarak; olay yerinin adresi, yaralı sayısı, ihtiyaç varsa ambulans ve itfaiye aracı miktarı bildirilmelidir.

- * Olay yerinde bulunan insanların can güvenliği sağlanmalı, ikinci patlayıcı madde bulunma ihtimaline karşı gerekli önlemler alınmalıdır.
- * Olaya tanıklık edebilecek kişiler tespit edilmeli, olay yerine yetkisiz kişilerin girmesine ve delillerin kaybolmasına engel olunmalıdır.
- * Başka patlayıcıların da bulunma ihtimali göz önüne alınarak hareket edilir.

2. Şüpheli bomba ihbarlarında : Yeri tespit edilen şüpheli paket ve bombaların durumunu inceleyip gerekli tedbirleri alarak müdahalede etmek bomba uzmanlarının görevidir. Bomba ihbarını alan personel, ihbarı kendi amirine ve 155 haber merkezine bildirmelidir.

5188 SAYILI KANUNUN ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNE YASAKLADIĞI HUSUSLAR

- Özel güvenlik personeli, Kanunda belirtilen koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştırılmaz.
- Özel güvenlik personeli greve katılamaz.
- Özel güvenlik personeli, özel güvenlik kimlik kartını başkasına kullanıramaz.
- Özel güvenlik personeli silahını görev alanı dışında taşıyamaz.
- Özel güvenlik görevlileri, görev alanı içerisinde meydana gelebilecek yangın, deprem ve sel gibi tabii afetlerde arama ve kurtarma görevlilerine yardımcı olmakla yükümlüdür.
- Genel kolluğun olaya el koymasından itibaren araştırma ve delil toplama faaliyetine genel kolluğun talebi halinde yardımcı olur.

5188 Sayılı yasa ile ÖGG Türk Ceza Kanununa göre Kamu görevlisi sayılırlar.Buna göre ÖGG'nin görevleri esnasında işledikleri suçlar kamu görevlisinin işlediği suçlar, ÖGG'ne karşı işlenen suçlar ise Kamu görevlisine karşı işlenmiş suçlar olarak kabul edilmektedir.

7.1 ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN İŞLEYEBİLECEĞİ SUÇLAR;

- 1- **Haksız Arama Cürmü (Tck M.120) :** Hukuka aykırı olarak bir kimsenin üstünü veya eşyasını arayan kamu görevlisine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. *Arama kararı olmaksızın ve hiç bir gerekçe yokken bir kimsenin üstünü ve eşyasını arayan güvenlik personeli Haksız Arama suçunu işlemiş* olur. Üst arama, bir kimsenin giysileri, cepleri, el çantası, elindeki paket, kişi yolcu ise valizinin aranmasıdır'. Duyarlı kapıdan geçirme, dedektör tutma, eşyasını x-ray cihazından geçirme kontroldür..
- 2- **Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması(Tckm.256) :** Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması hâlinde, **kasten yaralama** suçuna ilişkin hükümler uygulanır.
- 3- **Hakaret (Tck M.125) :**
- 4- **Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma (Tck M.109) :**
- 5- **Görevi Kötüye Kullanma (Tck M.257) :**
- 6- **İşkence (Tck M.94) Eziyet (Tck M.96) :**

7- Kamu Görevine Ait Araç Ve Gereçleri Suçta Kullanma(Tck M.266) : Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanan kamu görevlisi hakkında, ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ise, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.

8- Zimmet Cürümleri: (Tck M.247) : (1) Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

9- İrtikâp (Tck M.250) : (1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

10- Rüşvet Alma Cürmü (Tck M.252) :

11- Yetkili Olmadığı Bir İş İçin Yarar Sağlama(Tck M.255) Görevine girmeyen ve yetkili olmadığı bir işi yapabileceği veya yaptırabileceği kanaatini uyandırarak yarar sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

12- Memurların Konut Dokunulmazlığını İhlal Cürmü (Tck M.116) (1) Bir kimşenin konutuna, konutunun eklentilerine rızasına aykırı olarak giren veya rıza ile girdikten sonra buradan çıkmayan kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu suçu işleyebilecek memurların konuta girme ve arama yapma yetkisine sahip bulunmaları gerekir. ÖGG'nin böyle bir yetkisi yoktur. Hangi halde olursu olsun ikamet edenin rızası bulunmadıkça ÖGG konuta giremez ve arama yapamazlar.' **Böyle bir ihtiyaç ortaya çıktığında ÖGG'nin yapacağı iş, genel kolluğu çağırarak ve aranacak konutun çevresinde tedbir almaktır.**

13- Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması (Tck M.258) : (1) Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kamu görevlisi sıfatı sona erdikten sonra, birinci fıkrada yazılı fiilleri işleyen kimseye de aynı ceza verilir.

7.2 ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNE KARŞI İŞLENEBİLECEK SUÇLAR

1- GÖREVİ YAPTIRMAMAK İÇİN DİRENME (TCK Md. 265) ;

2- HAKARET (TCK Md 125);

3- TEHDİT (TCK Md 106);

4- KASTEN YARALAMA(TCK Md 86) ;

DEVİRİYE

DEVİRİYENİN TANIMI;UMUMİ EMNİYETİ KORUMAK, SUÇLARI OLMADAN EVVEL ÖNLEMELER VEYA SUÇ İŞLENDİKTEN SONRA ŞÜPHELİLERİ TAKİP ETMEK VE YAKALAMAK , DELİLLERİ KORUMAK VE LÜZUMUNDA HALKA YARDIMDA BULUNMAK ÜZERE YAYA VEYA ARAÇLI OLARAK BELLİ BİR GÜZERGAHTA ÜNİFORMALI DOLAŞILARAK YAPILAN GÖREVLERDİR. DEVİRİYE EN AZ 2 PERSONELDEN OLUŞUR.

YAYGIN OLARAK KULLANILAN DEVİRİYE ÇEŞİTLERİ ;

* Yaya devriye	* Motorize devriye	* Motosikletli devriye	* Bisikletli devriye	* Atlı
devriye	* Kombine devriye	* Sahil devriye	* Otogar devriyesi	
* Sınır Devriyesi	* Hava devriyesi			

DEVİRİYE YÖNTEMLERİ

1. Planlı Devriye	2. Olağan (Rutin) Devriye
3. Dairesel Devriye	4. Geri Dönüşlü Devriye

Sayfa 8 / 52

ANTGÜVENLİK 05307661420

Planlı Devriye;Yetkili amirler tarafındanönceden belirlenip devriye personelinin uyması istenen belirli güzergahlara bağlı kalmak üzere çıkarılan devriye yöntemidir.

Olağan (Rutin) Devriye; Devriye görevinin bir plan ve programa bağlı kalmadan devriye bölgesinin rastgele gezilmesidir.

Dairesel Devriye;Devriye alanının tahmini merkezden içerden dışarı yada dışarıdan içeri dairesel halinde yapılmasıdır.

Geri Dönüşlü Devriye;Devriyenin kritik bölgelerde veya kontrol ettiği bölgenin tekrar kontrol edilmesidir.

DEVİRİYE HİZMETLERİNİN AMACI:

- Görev bölgesinde halkın can ve mal emniyetini korumak
- Suç için elverişli ortamı azaltmak,
- Suç işleme eğilimi ve niyetinde olanlara karşı caydırıcı olarak güvenlik ve emniyeti sağlayarak meydana gelebilecek suçları engellemek.
- Görev alanı içinde işlemiş veya işlenmekte olan suçlara müdahale etmek *ve derhal genel kolluk kuvvetlerine bildirmek,*
- Şüphelileri yakalamak,

DEVİRİYELERİN DİKKAT EDECEĞİ HUSUSLAR

- Devriye görevlileri *en az iki* kişiden oluşur ve görevin gerektirdiği teçhizatlara sahip olarak göreve çıkılır,
- Devriye görevleri üniformalı yapılır,
- Devriye hizmeti, belirli bir güzergahta *ağır* adımlarla *tempolu* yapılır.
- Yürüyüşlerde ani dönüşler yapılarak, gözetlenip gözetlenmediğini kontrol eder.
- Devriye görev bölgesinde *yüksek seviyede görünür olmalı* , tehlike anında her an müdahale edebilecek şekilde dikkatli olmalıdır.
- Meydana gelmiş bir olayda telaş veya tereddüt göstermeden her an müdahaleye hazır olmalıdır.
- Devriye personelinin *fiziki görünüşü* düzgün olmalıdır

DEVİRİYE GÖREVİNİ YÜRÜTÜRKEN DURDURMA VE KİMLİK SORMANIN AMACI :

- Suç işleme eğiliminde olan kişileri caydırmak
- Suçları olmadan önlemek
- Olay sonrası suç failini yakalamak
- Yasalara saygılı diğer bireylere güven vermek

DEVİRİYENİN GÖREVLERİ

Devriyenin dört çeşit görevi vardır bunlar,

- ✓ Önleyici Görevleri,
- ✓ Koruyucu Görevleri,
- ✓ Yardım Görevleri,
- ✓ Adli Görevleri,

a. ÖNLEYİCİ GÖREVLER: Sorumluluk bölgesinde kamu düzeni bozucu eylemleri engellemek ve suç işleme potansiyelindeki şahıslara karşı caydırıcı çalışmalarda bulunulmasıdır.

- Koruma altındaki halk üzerinde olumlu etki bırakır, güven duygusunu artırır.
- Üniformalı devriye görevlisi güvenlik hizmetinin temelidir.
- Kendilerine yapılan herhangi bir çağrıya öncelikli olarak cevap verir ve olay mahalline hızlı bir şekilde intikal eder,
- Mahalde suç işleme eğilim ve niyetinde olanlar ile potansiyel suçlular üzerinde etkilidir.
- Devriye Bölgesindeki olağandışı faaliyetler hakkında araştırma yapar,

- Okul, fabrika, sinema, alışveriş merkezi gibi halkın yoğun olduğu bölgeleri sürekli kontrol eder.
- Hava, deniz, kara gibi toplu ulaşım araçlarının durak ve bilet satış noktalarında asayiş ve düzenin sağlanmasına yardımcı olur,
- Bölgesindeki sorunlu yerler hakkında öncelikli kontrolleri yapar.
- Görev bölgelerinde oluşabilecek uyuşturucu maddeler ile ilgili suçları, kaçakçılık ve küçüklere karşı laf atma, sarkıntılık gibi suçları kontrol eder.
- Görev yaptıkları tesislerdeki donanımları (kapı, pencere, anahtar, vs.) kontrol eder.

b. KORUYUCU GÖREVLER: Sorumluluk bölgesinde halkın can ve mal güvenliğini sağlamak için tedbirler almaktır.

- Görev alanında bulunan tesisleri kollamak ve korumak,
- Görev sahası içerisindeki kişilerin can ve mal güvenliğini sağlamak,
- Suça konu olan eşyalara el koymak ve zaptedilen suç eşyalarını genel kolluk görevlilerine teslim etmek,

c. YARDIM GÖREVLERİ:Görev alanında yardım isteyenler ile yardıma muhtaç olan kişilere yardım etmek, ilgili kurum ve kuruluşlara **yönlendirmektir.**

- Kendisini sevk ve idare edemeyeceklerle malul ve acizlere, kaybolmuş ya da yardıma ihtiyaç duyan çocuklara yardım etmek,
- Kaybolan, yer soran ve benzeri zaruri isteklerde bulunan vatandaşlara yardım etmek,
- Kaza,yangın,doğal afet gibi olağandışı durumlarda insanlara yardım etmek,
- İlk yardım hususunda bilgi sahibi olmak,
- Sokaklarda gezinen veya ikametini tarif edemeyen insanlara yardım etmek, adres ve ailelerini bulmasını temin etmek,

d. ADLİ GÖREVLER: Sorumluluk bölgesinde meydana gelen adli olaylar ile ilgili yapılan faaliyetlerdir

- Suçla karşılaşan devriye Suça el koyar, suçun devamını engeller, şüpheliyi tespit ederek yakalamak ve Genel Kolluğa teslim eder,
- Olay mahallini muhafaza ederek, iz ve delillerin kaybolmasına veya değiştirilmemesi için tedbirler almak,
- Sorumluluk bölgesinde haklarında yakalama, tutuklama ve mahkumiyet kararı bulunan kişileri yakalamak ve bu şahısları genel kolluğa teslim etmek,
- Aramalar sırasında **suç teşkil edecek veya delil olabilecek nesnelere el koymak** ve **genel kolluğa derhal bildirmek,**
- Görev bölgesinde Şüpheli cisim veya cisimlerin tespiti halinde gerekli tedbirleri almak ve kenel kolluk kuvvetlerine haber vermek

• ,

TELSİZ KONUŞMASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN TEMEL KURALLAR

KISA,ANLAŞILIR,AÇIK KELİME VE GEREKİRSE ALFABEYE GÖRE KODLANMALI

- Mesajlar, mümkün olduğu kadar kısa, açık, anlaşılır cümlelerden oluşmalıdır
- Anlaşılması zor isimler, alfabeyle göre kolay anlaşılacak şekilde kelimeler ile kodlanmalıdır**çağrı** (konuşma) yapılamaz.

NOKTA HİZMETLERİ

NOKTANIN TANIMI : GÜVENLİK HİZMETİ ALAN KİŞİYİ VEYA ALANI KORUMAK YADA TESİSİN HASSAS VE KRİTİK BÖLGELERİNDE SUÇU ENGELLEMEK, SUÇLULARI TAKİP ETMEK VE YAKALAMAK, BU BÖLGEDE YARDIM İSTEYENLERE VE YARDIMA MUHTAÇ OLANLARA YARDIM ETMEK AMACIYLA KURULAN, HER TÜRLÜ GÜVENLİK TEDBİRİNİN ALINIP ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN KONUŞLANDIRILDIĞI YERE **NOKTA**, SABİT VE ÜNİFORMALI OLARAK YERİNE GETİRİLEN GÖREVE DE **NOKTA GÖREVİ** DENMEKTEDİR.

NOKTA KURULABİLECEK YERLER;

Vatandaşların yoğun olarak bulunduğu meydanlar, parklar , alış veriş merkezi, istasyon, iskele, mali, sanayi ve ekonomik tesis önü ve çevarında, hassas ve kritik yerler, koruma hizmeti sunulan bina ve tesislerin çevresi, Potansiyel suç riskinin yüksek olduğu yerler, Dış misyon temsilcilik binalarının önünde, Hakkında koruma kararı alınan kişilerin ikamet ettikleri bina önünde,toplantı, spor karşılaşması, sahne gösterileri, vb.

Nokta : Silahlı saldırılara karşı ve kötü hava koşullarına karşı dayanıklı olmalı,yeterli aydınlatma tertibatının bulunmalı ve yaya ve araç trafiğinin kontrol edilebilecek yerlerde kurulmalıdır.

NOKTA GÖREVLİSİNİN GÖREVLERİ VE ÖZELLİKLERİ

- Görev alanına izinsiz girilmesine müsaade etmemek
- Korunan bölgeye zorla girmeye çalışanları engellemek
- Koruduğu alanda bulunan insan ve araçları tanımak
- Gelişen olaylardan amirine veya amiri konumundakine bilgi vermek
- Suç işleme şüphesi altında bulunan kişileri gözlemlemek,
- Nokta görevi ifa eden personel, görev yaptığı yerin çevresinde meydana gelen hadiseleri takip etmek, suç unsurlarını belirlediğinde yetkili kolluğa bildirmekle yükümlüdür
- **Nokta personeli, nokta içerisine ziyaretçisini alıp ağırlayamaz görev yerini terk etmez, terk etmesi gerektiğinde amirini bilgilendirmek suretiyle gerekli iş ve işlemleri yürütür.**

NOKTA GÖREVLİSİNİN DİKKAT EDECEĞİ HUSUSLAR

1. Nokta görevlisi görev yerlerinden ayrılamazlar, Nokta görevlisi nokta yerinden **en fazla**

20 adım ayrılmalı daha uzağa gitmemelidir.

2. Nokta görevlisinin Kılık kıyafeti düzgün ve tam teçhizatlı olmalı, Nuktada görevlinin ihtiyaç duyacağı donanım Masa-Sandalye, dolap, Saat, Telefon, Silah Dolabı, Telsiz, Anahtar Dolabı, El feneri, Yangın söndürme cihazı, İlk yardım çantası, Büro ve kırtasiye malzemeleri, Silah ve bölgedeki hassas yerlerin telefon numaraları vs. bulunmalıdır

3. Nokta görevlisi görev yeri ile ilgili tüm ayrıntıları (giriş, çıkış ve hassas bilgileri, önemli yerlerin telefonunu vb.) bilmelidir,

4. Görev bölgesi dışında meydana gelen herhangi bir olayı ilgili yetkililere bildirmeli görev yerini terk etmemelidir.

7.Olağanüstü durumlarda korunan alanda bulunan çalışan ve yaşayanları tehlikeye düşüren hallerde ve olaylarda soğukkanlı davranmalı ve heyecanı yatıştırmalı insanlara aydınlatıcı bilgi vererek güvenli alanlara sevk etmelidir.

8.Genel kollukça bildirilen yakalama ve tutuklama müzekkereli kişileri gördüğünde yakalayarak genel kolluğa teslim etmelidir.

9. Görev alanında meydana gelen olayla ilgili zamanında müdahale etmeli ilgililere bildirdikten sonra , konunun takibi için bile olsa **görev yerlerini terk** etmemelidir.

KONTROL NOKTALARI

KONTROL NOKTASI TANIMI ; Güvenlik altına alınmış her hangi bir mevkie (toplantı salonu, ikametgah girişleri, sinema, VIP Salonu vb. gibi) kişilerin veya malzemelerin kontrol altında giriş – çıkışlarını sağlamak amacı ile oluşturulan güvenlik noktasına **Kontrol Noktası** adı verilir.

Kontrol Noktasının Amacı ; Güvenlik hizmeti sunulan yericherisine girebilecek suçluların engellenmesi, şahıs ve eşya araması ile suç sayılabilecek maddelerin ele geçirilmesi ve içeriye sokulmasına engel olmaktadır.

Bölgeye veya tesise ilgili kişilerin girmesine izin verilir.

Giriş çıkışların belirli yol ve kapılardan yapılmasını sağlayarak yaya ve araç trafiği yönlendirilir.

Dışarıdan girmesi muhtemel tehdit ve saldırılara karşı, caydırıcı nitelik taşır.

Saldırıya yönelik gayretlerin izlenmesini, gerekli önlemlerin alınmasını ve saldırının kırılmasını sağlar.

Kontrol Noktasında ki Güvenlik Tedbirleri 3 Aşamalı Olarak Yapılır

1.Ana giriş kontrol noktası; Bina ve tesisin sınırından içeri girişte kurulan kontrol noktasıdır.Burada araç ve kişi kontrolü yapılabileceği gibi yalnızca araç kontrolü de yapılabilir.

2.Bina giriş kontrol noktası; Korunan binanın giriş kapılarında kurulan kontrol noktasıdır.Burada binaya giren kişilerin beraberindeki eşyaların kontrolü de yapılır.

3.Kritik alan giriş kontrol noktası; Bir bina içerisinde belli yerlere ve katlara girmeden önce elektronik güvenlik sistem ve cihazları ile yapılan kontroldür.

Kontrol Noktası Çalışma Esasları: Koruma ve güvenliğini sağladıkları yerin çalışma saatleri göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir. Kontrol noktası içerisinde iletişim ve acil haberleşme sistemlerinin bulunmalı, görevin yoğun olduğu yerlerde yardımcı güvenlik cihazlarından faydalanılmalıdır. Personel sayısı kontrol noktasının yoğunluna göre değişebilir. İnsan ve eşya trafiğinin yoğun olduğu yerlerde X ray cihazı ve kapı dedektörü ile varsa en az 5 personel, yoğunluğun az olduğu yerlerde ise 3 personel görevlendirilmelidir.

Kontrol noktasında bulunması gereken araç-gereç ve ekipmanlar, X-Ray cihazı, metal ve kapı dedektörü, Yangın söndürücüler, Kırtasiye malzemeleri, İlk yardım malzemeleri, Yedek anahtarlar, Silah dolabı, vb.dir.

- ✓ Hamile bayanlar
- ✓ Kalp pili takılı olan şahıslar,
- ✓ Kafatasında metal aparat takılı olan şahıslar, sağlık yönünden el ve kapı tipi metal dedektörlerinden geçirilmemelidir

Kontrol noktasından geçen ziyaretçilerin, eşyaları kontrol edilmelidir.

Kontrol noktası görevlisi, yaptığı kontrol esnasında, ruhsatsız bir ateşli silaha rastladığı zaman Şahsı ve silahı muhafaza altına alıp genel kolluğa haber vermelidir. Kontrol noktasında üstünü ve eşyasını aratmak istemeyen kişiye **ısrar edilmez** ve içeriye girişine izin verilmez.

KONTROL NOKTASI GÖREVLİSİNİN ÖZELLİKLERİ VE DAVRANIŞLARI;

Kontrol bulunulan yerin güvenliğinin sağlanması amacıyla yapılan bir işlemdir.

Kontrol yapılan yerde öncelikle görevli özel güvenlik personelinin güvenliği için gerekli önlemler alınır.

Kişilerin üst ve eşya kontrolü ve araması, teknik araçlar ve dedektörler kullanılmak suretiyle yerine getirilir.

Kontrol noktasına gelen kişilere ön bilgi verilerek, izlemeleri gereken yol ve yöntem hakkında bilgilendirilmeleri sağlanır. Şahısların beraberinde getirdikleri, çanta, paket, poşet, valiz, çiçek vb. eşyalar ve araçlar tesise giriş ve çıkışta usulüne uygun olarak güvenlik kontrolünden geçirilir. Teknik cihazların olmadığı durumlarda çanta, paket ve poşetler sahibine açtırılarak kontrol edilir. Daha sonra kimlik kontrolü yapılır. Kimliğini ibraz edemeyenler ile kaçak ve yasaklanmış maddeler içeri alınmaz. Çıkış aramalarında ise şirkete ait kıymetli eşya ve diğer malzemelerin dışarıya çıkarılması engellenir.

Kontrol noktası görevlisi ;Kullandığı Güvenlik sistem cihazlarını iyi tanımalı, Bu işte eğitilmiş olmalı, Dikkatli ve duyarlı olmalı, İşini severek yapmalı, Olaylardan çabuk etkilenmemeli, kendinden emin olmalı, Ekip çalışmasına yatkın ve her türlü şartlarda görevini yapabilmelidir.

Kontrol Noktasında Bulunması Gereken Personeller

Yönlendirici Personel: Kontrol noktasının girişinde cihazlardan önce kontrole tabi tutulacak kişilerin güvenlik cihazlarına tek tek girmesini temin etmekte, giriş de kişilere uyması gereken kuralları bildirmekle görevlidir.

Kontrol ve Koruma Görevlileri: Güvenlik cihazlarından geçen kişilerde ve eşyalarında güvenliği tehlikeye düşürücü maddelerin varlığını tespit etmek ve bu maddelerden arındırılmasını sağlamakla görevlidir.

Kontrol noktası Amiri: Kontrol noktasının usulüne uygun çalışıp çalışmadığını gözlemlemek, personel arasında koordineyi sağlamak, kontrol noktasında güvenlik kontrolüne tabi tutulmayan kişilerin tekrar kontrol edilmesini sağlamakla, görevlidir.

KONTROL NOKTASI İÇİN ÖZELLİKLİ ŞAHISLAR;

a. Değerli madde taşıyan kişiler	b. Hasta ve fiziksel özürlü kişiler	
c. Yaşlı İnsanlar	d. Çocuklar,	e. Diplomatik şahıslar
f. Vip şahıslar	g. Kurumda Çalışanla	

TUTANAK DÜZENLENMESİ

TUTANAĞIN TANIMI ; TUTANAK HERHANGİ BİR İŞ VEYA OLAY SONUCU YAPILANLARI, ELDE EDİLEN BİLGİ, BELGE, DUYUM VE DÜŞÜNCELERİN BİR DÜZEN DAHİLİNDE YAZILI HALE GETİRİLMESİDİR. TUTANAKTA TABANCA AĞIRLIĞI GİBİ DEĞİŞEBİLİR ÖLÇÜLER OLMAMALI

TUTANAĞIN BÖLÜMLERİ: Tutanaklar başlık, giriş, gelişme, sonuç, tarih ve saat ve imza olmak üzere 6 bölümden oluşur.

a. Başlık: Olayın mahiyetini belirtmek amacıyla tutanağın üst-orta bölümüne büyük harflerle başlık yazılır.

b. Giriş: Tutanağı hangi konuda tutulması gerektiğini gösteren ve hazırlayıcı bilgilerden oluşan bölümdür. Olayın gerçekleştiği zaman dilimi, yeri ve olayın öğreniliş şeklinin belirtildiği bölümdür.

c. Gelişme: Olay veya yapılan işlemle ilgili kişilerin açık kimlikleri, olayın meydana geliş şekli olayın ispatına yarayacak iz ve deliller ile olay hakkındaki iddia ve beyanların yer aldığı bölümdür.

d. Sonuç: Tutanağın son tarafına (tutanak) olduğunun belirtilmesi ile bundan sonra tutanağın tamamlanmasıdır. Olayla ilgili alınan önlemler ile tutanağın tarih ve bitiş saatinin belirtildiği bölümdür.

e. Tarih ve Saat: Tutanak tanziminde, olay ve tutanağın türüne göre tutanağın bitiş bölümünde tarih ve saatin yazılması gerekir.

f. İmza: Olay veya yapılan işlemde adı geçen müşteki, mağdur, tanık, zanlı şüpheli, vb. kişilerin isimleri ve unvanları yazılarak imzaları alınır. Tutanakta **en az 2 resmi görevlinin imzası** bulunur. Şahıs tutanağı imzalamamak istemezse “ **İmzadan İmtina Etti**” diye imza bölümüne not düşülür.

* Tutanağın adli soruşturma safhası itibariyle hazırlık soruşturması bakımından anlam ifade edebilmesi için en az **2 resmi görevli** tarafından **imzalanması** gerekir

TUTANAKLAR

- Teslim **Olay tespit tutanağı;** Olayın işlendiği yerin genel ve özel durumu ile suçun iz ve delillerinin kaydı için tanzim edilen tutanaktır.Olay tespit tutanağı soruşturmanın temelini teşkil eder bu nedenle olay yeri titizlikle incelenir görevlinin olay yerinde gördükleri iz ve delillerin tutanakta belirtilir.

Yakalama Tutanağı; Olaya karışan sanık veya sanıkların yakalanması durumunda tanzim edilen tutanaktır. Tutanakta; Şahıs direndiği için zor kullanılmışsa tutanağa yazılır, Yakalama sebebi belirtilir, Elde edilen delillerden bahsedilir, Yakalama esnasında şahıs yaralanmışsa belirtilir

Arama Tutanağı; Olayın aydınlatılabilmesi için kişinin üzerinde, eşyalarında, aracında, konut ve işyerinde yapılan aramalarda tanzim edilir.

Suçüstü Tutanağı; Olay devam ederken eylemi gerçekleştiren sanık veya sanıkların yakalanmasında tanzim edilir.

Teslim Tesellüm Tutanağı; Kontrol kapılarında, olay yerinde el konulan suç unsuru malzeme veya emanete alınan kayıp ve buluntu eşyaların sahibine veya genel kolluk görevlilerine teslimi esnasında tutulan tutanaktır

RAPOR

RAPOR YAZMA ;Herhangi bir iş veya olay sonucu yapılanların, elde edilen bilgi, belge, duyum ve düşüncelerin belirli bir düzen dahilinde yazılı olarak **bildirilmesine rapor** denir.

Diğer bir tanım ise Görevlinin görevi esnasında gördüğü, bildiği ve meydana gelen herhangi bir durum ve olay hakkında **üstlerini ve amirlerini bilgilendirmek** üzere ortaya koyduğu belgeye denir.

NOT DEFTERİ VE NOT ALMA

NOT ALMA ;GÖRME, KOKLAMA, DOKUNMA, DUYMA VE TAT ALMA ORGANLARIMIZLA HAFIZAMIZDA ALGILANAN VEYA BİR OLAY VEYA GÖREVLE İLGİLİ İLERİDE RAPOR VEYA TUTANAK TUTMAK İÇİN BİLGİLERİN KISA VE ÖZ OLARAK YAZILI KAYITLARA GEÇİRİLMESİNE **NOT ALMA DENİR.**

Not almada amaç, bir bilgiyi, gözlemi ya da izlenimi unutmamayı ve ileride yeniden kullanabilmeyi sağlamaktır. Önemli olan ve anımsanması yarar sağlayacak noktalar not edilmelidir. Not alma görevlinin gözlemlerini eksiksiz olarak yazıya geçirmesini sağlar. Görev esnasında meydana gelen olaylar sağlıklı olarak kaydedilir.

ESKÂL TARİFİ

Görgü tanıklarının tariflerine dayanarak olayla ilgili şüpheli kişilerin kimliklerini tespit edebilmek amacıyla alın, kaş, göz, burun, ağız, kulak, yanak, saç, sakal, yüz şekli gibi hususların birleştirilmesinden oluşan resme eşkâl denir

EŞKÂL TESPİTİ

Eşkal , Sanığın Yada Şüphelinin Gözle Görülebilen Belirgin Özellikleridir.

Suç Mağduru Veya Tanığının İçinde Bulunduğu Psikolojik Durum, Uykulu Veya Yeni Uyanmış Olma Halleri, suç Zamanının Gece Veya Gündüz Oluşu, Mesafenin Uzaklığı Ve Yakınlığı, sanığın Görülme Şekli (Otururken Veya Ayakta)

Dikkate Alınarak Sanık Hakkında Ayrıntılı Eşkal Bilgileri Sorgulanmalıdır.

İNSANLARDA

DEĞİŞMEYEN

NİTELİKLER

1. Boy,
2. Belirgin sakatlıklar,
3. Fiziksel yapı,
4. Kekemelik, pelteklik, yavaş konuşma,
5. Sağırlık, dilsizlik,
6. Ameliyat izleri,
7. Yüz rengi, yanık izleri, ben.

ESYA TARİFİ

Kaybedilen veya çalınan bir eşyanın bulunması, bulunan veya yakalanan eşyalar içerisinden ayırt edilmesi noktalarında yararlı sonuçlar verir.

Eşya Tarifinde Dikkat Edilecek Hususlar

Nesnenin cinsi, şekli, markası, seri numarası, üzerinde bulunan herhangi bir özel işaret, rengi, ölçüleri, yaklaşık ağırlığı, yapım yeri ve yılı, yapımında kullanılan maddeler, varsa fotoğrafı

. OLAY YERİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Olay yeri inceleme çalışmalarının temel amacı bilimsel veriler ışığında hiçbir şüpheye yer vermeden suçlunun suçluluğunu, masumun ise suçsuzluğunu ispat etmektir. Olay yeri incelemesi, modern kriminal çalışmalarının ilk ve temel aşaması olup; mağdur, tanık ve faillerin kimlikleri çoğu kez bu aşamada tespit edilebilmektedir.

OLAY YERİ İNCELEMESİNİN AMACI:

- Olay yerinin doğal özelliklerini olduğu gibi tespit ve muhafaza etmek,
- Tespit edilen özellikleri kayıtlara geçirmek ,
- Olayın faillerini tespit etmek
- Fail ile Mağdur arasındaki ilişkiyi kurarak maddi suç delillerini bulmaktır.

OLAY; OLAY, KANUNLARDA AÇIKÇA SUÇ OLARAK BELİRTİLEN FİİL VE HAREKETLERİN BELLİ BİR ZAMAN VE MEKANDA GERÇEKLEŞMESİDİR,

OLAYIN ÖZELLİKLER;

- Hareketlidir,

- Dinamiktir,
- Olağan dışı bir durum söz konusudur,
- Oluşan bir durum söz konudur,
- Karmaşık bir yapısı vardır,
- Hayatın akışımı etkileyen ve değiştiren bir durumdur

OLAY YERİ; Olayın işleniş anının, mağdur ve suç sanıkları ile ilişkisinin saptanabildiği ***dinamik bölgeyi*** ifade eder.

BULGU; Olay yeri incelemesi sırasında olay yeri-fail-mağdur ilişkisini ortaya koymak amacıyla elde edilen her türlü ***materyale*** bulgu denir.

DELİL; Bir hukuksal sorunu çözmeye, suç filini ispata, meydana gelen bir suçun aydınlatılması ve suç sanıklarının tespitine yarayan, ikamesi hukuk tarafından yasaklanmamış her tür bulguya delil veya ispat vasıtaları denilmektedir.

“Her delil bir bulgudur ama her bulgu bir delil değildir.”

MADDİ SUÇ DELİLİ; İşlenen suçun yeniden canlandırılmasına, failinin tespitine, şüpheli-mağdur ve olay yeri arasındaki ilişkinin tespitine yarayacak, laboratuvarlarda bilimsel yöntem ve tekniklerle uzmanlar tarafından incelenip işlem gördükten sonra soruşturma ve yargılama sürecinde ispat vasıtası olarak kullanılabilecek herhangi bir nesne veya ize ***Maddi Suç Delili*** denir.

DELİLLERİN FAYDALARI;

- İşlenmiş bir suçu ispat edebilir ve suçun anahtar unsurunu belirler.
 - *Fail mağdur ve olay yeri arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.*
 - Fail, mağdur, maktul ve suça katılan kişilerin kimliğini belirler.
 - Şüphelinin suçsuzluğunu ispat edebilir ya da suçunu kabullenmesini ve itiraflarını sağlayabilir.
 - Mağdurun ifadesinin gerçek olup olmadığını belirler.
- Suçta katılanların işlenen suçtaki kusurluluk derecelerinin tespitine yardımcı olur.
- Görgü tanıklarının beyanından daha güvenilirdir.
 - Suçun işleniş şeklinin tespitine yarar.
 - Suçun psikolojik karakterlerinin tespitine yarar.
 - Diğer benzeri olaylarla ilişkilerini tespit eder.

DELİLLERİN ÖZELLİKLERİ;

- **Mantıklı ve gerçekçi olmalı.** (Elle tutulur gözle görülür somut nesnelerden oluşmalı, hayal ürünü olmamalıdır.)
- **Olayı temsil edici olmalıdır.** (Olayla ilişkili olmalı, olay içinde yer almalı, suçun unsurlarından biri olmalıdır.)
- **Kanuna aykırı olmamalıdır.** (Hukuki ve bilimsel yollarla elde edilebilmelidir.)
- **OLAY YERİ İNCELEME EKİBİ;** *Olay yerinin incelenmesi, delillerin tespit edilmesi, belgelenmesi, transferi, ambalajlanması ve değerlendirilmesi konularında eğitim alarak uzmanlaşmış, bilimsel yöntem ve usullerle inceleme yapabilecek kapasite ve teknik donanıma sahip uzmanlardan oluşan ekiptir.*

OLAY SORUŞTURMA SORUMLUSU; Olay soruşturma sorumlusu, soruşturmayı yönetmek ve görev dağıtımını yapmak, olayla ilgili ekiplerin kendi aralarında ve diğer birimlerle işbirliği ve eşgüdümünü sağlamakla görevlidir.

OLAY YERİNE İLK GELEN EKİBİN GÖREVLERİ VE OLAY YERİNİN ÖNEMİ

İLK EKİP ; Olaya ilk müdahale eden ekiptir. İlk ekip genel kolluk olabileceği gibi özel kolluk ta olabilir. Olaya vatandaş veya özel uzmanlık alanı olan birimler ilk müdahaleyi yapmış olsalar bile **olay yerine gelen özel veya genel kolluk** (*Çevik kuvvet ekibi, Özel güvenlik personeli , Asayiş devriye ekibi, Trafik ekibi vs.*

OLAY YERİNDE SORUMLULUKLARI BULUNAN GÖREVLİLER;

- İlk ekip * Cumhuriyet Savcısı * Olay yeri inceleme ekibi
- Soruşturma ekibi * Diğer uzmanlar * Adli tıp hekimi

- Acil müdahale ekibi (Sağlık, itfaiye vb)

OLAY YERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER;

- Hava koşulları
- Mağdur (suçtan zarar gören kişi) ve mağdur yakınları
- Sanık (Şüpheli) ve sanık yakınları
- Olayın faili ve ona yardım ve yataklık eden kişiler, işbirlikçiler
- Meraklı kalabalık
- Basın mensupları
- Fırsatçılar (Hırsızlar, Yankesiciler)
- Görevli olmayan personel

Olay yerinin korunması ; olay yeri inceleme işlemlerinin tamamlanmasına kadar devam eder.

OLAY YERİNDE BULUNABİLECEK DELİLLER MADDİ SUÇ DELİLLERİ VE ÖZELLİKLERİ

MADDİ SUÇ DELİLİ ;İşlenen bir suçta olay yerinde kullanılan, bırakılan, alınan, değiştirilen yada kirletilen hemen her türlü maddi unsurdur. Maddi suç delilleri olay yeri fail ve mağdur ilişkisini kapsar.

OLAY YERİ

a) BİYOLOJİK DELİLLER ;Canlıların vücudundan kopan , düşen veya akan her türlü delile biyolojik delil denir. Biyolojik delillerin incelemesinde temel amaç; DNA ya ulaşmaktır. Biyolojik deliller; Kan, kıl, tükrük, burun akıntısı, ter, meni, doku parçası, tırnak, dışkı, kepek ve deri döküntüsü.

b) KİMYASAL DELİLLER ; Olay yerinde mağdur , maktul , fail üzerinde veya çevresinde bulunan kimyasal özellik taşıyan ve üzerinde kimyasal inceleme gerektiren tüm deliller; Kimyasal deliller ; Patlayıcı maddeler, boyalar, yanıcı ve yakıcı maddeler, barut artıkları, narkotik maddeler, ilaçlar ve diğer kimyevi maddeler.

c) FİZİKSEL DELİLLER ;Olay yerinde mağdur , maktul veya şüpheli üzerinde veya çevresinde bulunan, suçta kullanılan, fiziksel özellik taşıyan ve üzerinde inceleme gerektiren tüm bulgulardır. Fiziksel deliller ; Silah, mermi çekirdekleri, kovan, kartuşlar, olayla ilgili belge niteliğindeki deliller, lifler, cam veya cam kırıkları, paralar ve kalpazanlık araçları, giyecekler, suçta kullanılan diğer araç ve gereçler,

d) İZ DELİLLERİ ; Kendi arasında,

a- Parmak izleri, b- Ayak izleri, c-Ayakkabı izleri , d-Avuç izleri, e-Kulak izleri, f-Diş izleri, g- Alet izleri, h-Oto lastik izleri olarak ayrılır.

PARMAK İZİ ; Parmakların ilk boğumundan itibaren tırnak dibine kadar olan bölgedeki papil hatlarının vücutça salgılanan ter maddesini cisimler üzerine bulaştırmasıyla kalan izlere denir.

PARMAK İZİNİN ÖZELLİKLERİ:

1-Değişmez değiştirilemez

2-Benzemez benzetilemez

3-Tasnif edilebilir.(Sınıflandırılabilir, karşılaştırılabilir ve arşivlenebilir

KALABALIK YÖNETİMİ

TOPLUMSAL OLUŞUMLAR

Toplum; Sınırları belli bir doğal çevrede ortak amaçlar için bir araya gelen, birbiri ile kurumlaşmış ilişki, işbirliği ve dayanışma içinde olan insanlardan oluşan kümelerdir. Belirli bir bölgede yaşayan insanlardan oluşmuş üyelerinin ortak bir yaşayış tarzını bölüştükleri en büyük insan grubudur. Şuurlu fertlerden (kişi) ve özellikle aralarında teşkilatlanma bağları ve karşılıklı görevler bulunan kişilerden oluşmuş insan yığınlarına toplum denmektedir.

Sosyal Davranış; İnsanın başka kişi yada kişilerden yada toplumdan etkilenecek davranışta bulunmasıdır.

TOPLUM PSİKOLOJİSİ; DEĞİŞİK AMAÇLAR VE DÜŞÜNCELERLE BİR ARAYA GELMİŞ KİŞİLERİN TOPLUMSAL YAPI İÇERİSİNDE DUYGU, DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞLARI İLE BİREYLERİN TOPLUMDAN ETKİLENMELERİ DAVRANIŞLARINDAKİ DEĞİŞİKLİKLERE VE BUNU İNCELEYEN BİLİM DALINA *TOPLUM PSİKOLOJİSİ* ADI VERİLİR

Fert ;Bir toplumu meydana getiren, ona etki eden, ondan etkilenen bireye / kişiye denir.

Takım Ruhu; Grup üyelerini bir arada tutan ve gerçekleştirmeyi amaç edindikleri inanç ve ideallerinin kaynağı olan birlikte düşünme ve eyleme geçme ruhuna denir.

GRUP KAVRAMI VE TANIMLANMASI

GRUP TANIMI; AYNI FİKİR VE DÜŞÜNCELERİ PAYLAŞAN, AYNI AMACA YÖNELİK EYLEM BİRLİĞİ İÇİNDE OLAN, BİRBİRLERİNİ TANIYAN, ÖRGÜTLENMİŞ VE LİDERİ OLAN İNSANLARIN MEYDANA GETİRDİĞİ KÜMEYE DENİR.

Gruplar birincil ve ikincil gruplar diye ikiye ayrılır.

Birincil gruplar ; Yüz Yüze ilişkiyle karakterize edilen küçük gruplardır. Onların kendi davranış kuralları vardır ve dayanışmacıdırlar, aile, arkadaş grupları ve çoğu iş grubu bu kategori içinde ele alınır.

İkincil gruplar ise daha büyük olup her üyesinin doğrudan doğruya birbiriyle ilişkili olması gerekmeyen gruplardır.(Tüsiad, Müsiad, Tobb vb)

Grup Dinamiği ; Bir grup içindeki ilişkileri, grubun oluşumu ve işleyişini, grubun varlığı ve devamı için gerekli olan güç ve enerjiyi ifade eder

Gruba Girmenin Amacı; İnsanların gruba girmek istemelerinin temel amacı;

- ☐ Kendilerinin anlatıp bu anlatımlara cevap bulabilme ve kendisine, fikirlerine önem verildiğini hissedebilme arzusu,
- ☐ Bireyselleşmemiş kişilerin kendisine değer verilme ihtiyacının olması,
- ☐ Güçlü olma yada güçlü görüne ihtiyacının olması bireyleri grup olaya itmektedir.

TEMEL GRUP ÇEŞİTLERİ ;

a) **Aile Grubu:** Karşılıklı güven, sevgi, çocukların doğum ve bakımı, gibi temel gereksinimleri karşılamak üzere kurulmuş gruptur.

b) **Eğitim Grubu:** Toplumun kültürünü, resmi ya da gayri resmi yollarla yeni kuşaklara aktarmak amacıyla kurulan gruplardır.

c) **Ekonomik Gruplar:** Toplumdaki bireylerin yaşamını sürdürmesi için zorunlu mal ve hizmetlerin üretilip dağıtıldığı gruplardır.

d) **Siyasal Gruplar:** Yasa yapma, yorumlama ve uygulama; kamu düzenini sağlama vb. işlevleri yerine getiren gruplardır.

e) **Dini Gruplar:** Tanrı ile insan arasında örüntüleşmiş ilişkiyi paylaşan kişiler tarafından oluşturulan gruplardır.

f) **Boş Zaman Değerlendirme Grupları:** İnsanların dinlenme ihtiyaçlarını sosyal bir biçimde karşılayan gruplardır.

Gruplar Ayrıca :

a) **Anlamli gruplar;** Grup ilişkilerin ve grup üyelerin davranışları grubun gelenek ve adetlerini korumaya yönelik olan gruplardır. Spor takımlarının taraftar grupları, her hangi bir politikacıyı destekleyen kişilerden oluşan gruplar ya da bir olayı anmak, kutlamak için bir araya gelmiş örgütsel gruplar anlamli gruplardır

b) **Amaçli gruplar ;** Önceden planlanmış bir şekilde, planlı ve programlı olarak faaliyet yürüten gruplardır. Belirli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmiş gruplardır

c) **Saldırgan ve sakin gruplar ;** terör ve şiddet hareketleri yaratarak, devletin siyasi bütünlüğünü bozma veya başkalarına zarar verme amacıyla olan gruplara saldırgan grup, Şiddete başvurmeyen ve böyle bir amaç taşımayan gruplar ise sakin gruplar denmektedir.

d) **Paniğe kapılmış olan gruplar ;** Korku, endişe ve paniğin etkisi altında kalan gruplar olarak adlandırılır. Grup” kavramını ve özelliklerini bilmek Grup içerisinde heyecanın ve etkileşimin yüksek olduğunu bilerek, güvenlik personeline tahrik edici davranışlardan kaçınmayı kazandırır.

GRUBU (TOPLULUĞU YÖNLENDİRME USULLERİ ;

Zor Kullanma: Grup içerisinde bir takım kuralları vardır. Bu kurallara uymayanlara karşı, grup bir takım yaptırımlar uygulayabilir. Grup üyesini grup dışına itebilir, şantaj, tehdit, işkence ve kötü muamelede bulunabilir.

Ödüllendirme : Ödüllendirme maddi veya manevi olabilir. Lider grup üyelerini iyi tanıdığı için kimin ne ihtiyacı olduğunu bilir ve buna göre hareket eder.

İkna Etme (İnandırma): Grup liderlerinin heyecanı yüksek düzeyde tutmak, çevreye güçlü görünmek yapılacak şeyleri açıklamak eylemlerin haklı göstermek ve desteklendiklerine üyeleri ve çevreyi inandırmak için konuşmalar yapmasıdır.

KALABALIK OLUŞUMU VE ÖZELLİKLERİ: ORTAK FİKİRLERLE HAREKET EDEN VE AYNI HEYECANI TAŞIYAN, TEŞKİLATsiz VE SÜREKLİ OLMAYAN, KENDİLİĞİNDEN OLUŞAN İNSAN YİĞİNLARINA (TOPLULUKLARINA) **KALABALIK ADI VERİLİR.**

Kalabalıkların özellikleri;

- ☐ Belirli ve dar alanda yer alır. * Aralarında iş bölümü yoktur.
- ☐ Birbirlerini tanımazlar, ilişkileri en alt düzeydedir.
- ☐ Bir birlerine şüursuzca uyum gösterirler.
- ☐ Tedirgin ve duygusaldırlar.
- ☐ Ortak yönleri sadece gelip geçici heyecanı paylaşmaklarıdır.

KALABALIKIN SINIFLANDIRILMASI

Kalabalıklar, organize kalabalıklar ve organize olmayan kalabalıklar diye ikiye ayrılır.

Bunlar da kendi aralarında aktif kalabalıklar ve pasif kalabalıklar diye ikiye ayrılır.

A. ORGANİZE KALABALIKLAR;

Bu tür kalabalıklar özel bazı amaçlarla bir araya toplanan genellikle mevcut kurallara uygun davranış gösteren çok sayıda insansallardan oluşur.

Kendi arasında Organize Aktif Kalabalıklar ve Organize Pasif Kalabalıklar olarak ikiye ayrılır.

1) **Organize Aktif Kalabalıklar;** Belirli amaçlar üzerinde halkı aydınlatmak veya kamuoyu yaratmak üzere toplanan insanlardan oluşan kalabalıklardır. (Toplantı, gösteri yürüyüşü, miting, grev alanında bulunan kalabalıklar gibi)

2) **Organize Pasif Kalabalıklar;.** Bazı amaçlarla bir araya toplanan mevcut kurallara uygun davranışlar gösteren insanlardan oluşan kalabalıklardır. (Spor seyircileri, sanatsal etkinliklerdeki seyirciler, Sinemaya film izlemek için gelen seyirciler , inanç etkinliklerinde bulunan kalabalıklar vb.)

-İrade Kalabalığı : Belli bir konuyu ifade etmek için bir araya gelen insanlardan oluşur. Örnek; Tiyatro, spor etkinlikleri, dans partileri vb.

-Dinleyici Kalabalıklar : Etkilenme düzeyi yüksek olan konser , konferans, basın toplantısı vb. etkinliklerdir.

-Dini Hizmetlere Yönelik Kalabalıklar: Dinsel bir görevi yerine getirmek amacıyla oluşan kalabalıklardır. Cenaze, mevlit, tarikat ayini, tarikat mensupları veya camilerde dini vecibeleri yerine getirmek için toplanan insanların oluşturduğu kalabalık çeşididir.

B. ORGANİZE OLMAYAN KALABALIKLAR;

Aynı olaya katılmanın dışında ortak bir yanları olmayan insanların bir araya gelmesidir. Aralarında maddi manevi bir bağ bulunmayan **tamamen tesadüfler** sonucu **geçici bir süre için bir araya gelmiş** toplu bir davranış arz etmeyen sadece yoğunluğu bulunan insan yığınlarıdır.

Kendi arasında Organize Olmayan Aktif Kalabalıklar ve Organize Olmayan Pasif Kalabalıklar olarak ikiye ayrılır.

1) **Organize Olmayan Aktif Kalabalıklar;** Daha önce herhangi bir plan program yapılmadan ani gelişen olaylar sonucunda bir araya gelen ve olay çıkartan kalabalıklardır.

-Ani Karışıklıklar Nedeniyle Oluşan Kalabalıklar: Bu tür kalabalıkları genel olarak kendi içinde iki gruba ayırmak gerekir. Birinci tür kalabalıklar daha önceden planlanan bir etkinlik için insanların bir araya gelmeleri neticesinde oluşan kalabalıklardır. Provoke edilebilirler. (Taciz, sarkıntılık vs.)

İkinci tür kalabalıklar sosyal yapıları itibarıyla kışkırtılmaya elverişli bireylerin çoğunlukta olduğu bölgelerde meydana gelebilir. Örnek: Gazi Mahallesi olayları buna örnek verilebilir.

-Karşı Gösteriler Sonucu Oluşan Kalabalıklar: Bir grubun gösteri yaptığı yerin yakınında başka bir grubun karşı gösteri yapmaları sonucu oluşan kalabalıklardır. Karşıt gösteri yapanlara hangi amaçla olursa olsun, güvenlik görevlisi izin vermemelidir. Bu tür gruplar polis ve devlet yanlısı tavırlarıyla güvenlik güçlerinden müsamaha göstermesi beklentisinde olabilirler. Bu konuda dikkatli olunmalıdır.

2) **Organize Olmayan Pasif Kalabalıklar;** Aynı olaya katılmanın dışında ortak bir yanları olmayan insanların oluşturduğu kalabalıklardır Rasgele (tesadüfi) kalabalıklar, çarşı-pazar kalabalığı, herhangi bir olay seyircileri vb.

Kalabalıklar yasallık açısından **yasal olan** ve **yasal olmayan** kalabalıklar olarak ikiye ayrılır.

- Seyirci Kalabalıklar; Ortak bir ilgi alanı olan İnsanların oluşturduğu kalabalıklardır. İlginç bir olay, yangın, trafik kazası, ilginç malzemeler satan kişileri veya intihar etmek isteyen bir kişiyi izliyorlardır.

Bir araya gelmeleri planlanmamıştır. Her zaman yardıma hazırdırlar. Faaliyetleri denetimsizdir

- Rastgele Kalabalıklar; Ortak kolaylıkları paylaşmaya çalışan insan yığınlarıdır. Amaçta yarış olduğu için zaman zaman karşılıklı uyarılmalar ve karşılıklı çatışma ortamı olabilir. Gişe önündeki kuyruk, belediye otobüsü bekleyen grup, trafik tıkanmasında oluşan kalabalıklar vb.

- Çarşı Pazar Kalabalıkları; Aynı olaya katılmanın dışında bir amacı ve ortak yönleri olmayan kalabalıklardır.(Pazar alışverişi vb.)

Güvenlik Personelinin Kalabalık kavramını ve özelliklerini bilmesi ona;

- Belirli bir liderinin olmadığını bilerek kalabalığa karşı davranış tarzının nasıl olması gerektiğini,

- Çoğunlukla kurallara ve yasalara saygılı davrandıklarını, ancak her an provoke olabileceklerini bilerek tedbirli davranmayı,

-Geçici olarak bir araya geldiklerini bilerek uyarı ve ikazları dikkate alarak zor kullanmadan dağılacaklarını,

-Kalabalığın davranışlarının önceden kestirilemeyeceği için kontrol ve tedbiri elden bırakmamayı kazandırır.

TOPLULUĞUN ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ: Bir grup insanın ortak amaç etrafında uzun veya kısa bir zaman dilimi içinde bir araya gelerek, ortak bir kimlik ve ortak bir aksiyon yaratmasıdır.

Toplu hareketler ikiye ayrılır,

Yasal Topluluklar: Kanunlara uygun olarak örgütlenmiş, hukuki çevre dışına çıkmadıkları sürece faaliyetleri serbest olan, örgüt, topluluk, kurum ve kuruluşlardır. Dernek, sendika, vakıf, kooperatif, siyasi parti, şirket dğün, vb.

Yasa Dışı Topluluklar: Kanuna aykırı bir şekilde toplanan ve eylem yapan veya kanuni bir şekilde toplanıp, sonradan kanuna aykırı eylemlere başvuran topluluklardır.

KOLLEKTİF DAVRANIŞ VE ÖZELLİKLERİ, TOPLUMSAL OLAYLARDA KİŞİ TİPLERİ

DAVRANIŞ VE KAYNAKLARI: İnsanların ve hayvanların gözlenebilen veya herhangi bir yolla ölçülebilen hareketlerine **davranış** denir. Diğer bir tanımı da insanın içsel ya da dışsal uyarılara verdiği tepkidir. Bazı davranışlar dışarıdan fiziki olarak gözlemlenirken, bazı davranışların kaynağı sadece aletlerle ölçülerek tespit edilir. Örneğin herhangi bir fiziksel saldırı karşısında, kendimizi savunmamız bu davranış herkes tarafından gözlemlenebilir. Fakat bir heyecanlanma neticesinde kan basıncının artmasını ancak aletlerle ölçülebilir..

Davranışların Oluşumu:

A.Beyin: Beynin görevi organların ve organ sistematığının işleyişini düzenlemektir. Beynin bir ikinci görevi de zihinsel ve ruhsal yaşantımızı ve yaşantımızın davranışlarımıza yansıtılmasını sağlamaktır. İnsanın üzülmesi, gülmesi, korkması vb.

B.Çevre: Birey sosyalleşme ile birlikte çevre ile bir etkileşime ve iletişime girer. Bu etkileşim süreci iki ana başlık adı altında toplanır.

-Doğum Öncesi Çevre: Bebeğin anne karnında geçirmiş olduğu süreçte annenin beden sağlığı, ruh sağlığı, sigara, alkol, kötü beslenmesi gibi faktörler ile çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilemesi, bu nedenle de davranışlarda bir takım olumsuzlukların mevcut olmasıdır.

-Doğum Sonrası Çevre: Doğum sonrası fiziki şartlar İyi beslenme, temiz hava, spor vb. durumlar insan sağlığını dolayısı ile bireyin davranışını etkilemektedir.

Kültür: Tarihsel ve sosyal değişme süreci içinde oluşturulan, bütün maddi ve manevi değerleri ile bunları yaratmada ve gelecek kuşaklara iletmede kullanılan araçların tümüdür. Toplumsal yapıya yön veren ve topluma bir kişilik kazandıran ortak davranışların kalıbına denir. Kültür, bireylerin biyolojik niteliğinin bir sonucu değildir. Genç kuşaklara, öğrenme yolu ile geçirilen toplumsal bir mirastır. Toplumsal değer ve davranışlar sistemidir.

Engellenme :Elde edilmek istenen bir nesneye, ulaşmak istenen belirli bir amaca varılması veya bir gereksinimin giderilmesi önlenildiği zaman ortaya çıkan olumsuz duyguya engellenme denir

Çatışma :Hayatının her evresinde karışık güdülerin etkisinde kalan kişinin sürekli çelişki içinde kalmasıdır.

Kolektif Şuur: İnsanları bir arada tutan ve gerçekleştirmeyi amaç edindikleri inanç ve ideallerin kaynağı olan birlikte düşünme ve birlikte eyleme geçme ruhudur.

KOLEKTİF DAVRANIŞ; BİREYİN BİR GRUBA DAHİL OLMASI NETİCESİNDE OLUŞAN VE GRUP İÇERİSİNDE YER ALAN BİR DAVRANIŞ TARZIDIR. KOLEKTİF DAVRANIŞIN DİĞER ADIDA **TOPTAN KİTLE DAVRANIŞIDIR.** EN BÜYÜK ÖZELLİĞİ YAPILANMAMIŞ OLUŞUDUR. BU TÜR DAVRANIŞLARIN BELLİ BİR KURALI, KALIBI VE SEYRİ YOKTUR. İŞ BÖLÜMÜ, STATÜ VE KİMİN NE YAPACAĞI BELLİ DEĞİLDİR, İNSANLAR SERBEST OLARAK KALIP KURAL DİNLEMEDEN DAVRANIRLAR.

Kolektif Davranışın Ön Kosulları

- Kültürel normların ilişkilerin kuralları kesinlikle işlemez.
- Etkiletişim ve etkilenme son derece yüksektir.
- Grup bağımlılığı geçici ama çok fazladır.
- Spontane hareketler çıkar ve kontrol edilemez hale gelir

Kolektif Davranışın Nedenleri:

- Sosyal toplumsal kurallarınve geleneklerin yokluğu ve ya zayıflığı
- Belirsiz durumların bir türlü açığa kavuşamaması
- Yeni değerlerin yeni bakış açılarının oluşmasının yeni yapılanmaları sağlamasına sebep olacağı durumlarda meydana gelir.
-

Kolektif Davranışın Sonuçları:

- Toplumsal normların zayıflığı veya yokluğu ortaya çıkar ve toplum bu davranışlara karşı bir norm oluşturmaya başlar.
- Toplumdaki belirsiz durumların açıklığa kavuşmasına yardım eder. Yapılacak işe karar vermeden önce anketlerle toplumun nabzının yoklanması gibi.
- Yeniliklerin, yeni değerlerin yeni bakış açılarının, yeni yapıların oluşmasını sağlar. Toplumsal değişimin araçlarından biridir.

TOPLULUĞU YÖNLENDİRME USULLERİ: Toplu hareketler çoğunlukla planlı ve bilinçli olarak gerçekleşir. Planlı bir toplu hareket teşkilatlanmayı, iş bölümünü ve koordineyi gerektirir. Yapılan iş bölümü ile topluluk istenen amaç ve gaye doğrultusunda yönlendirilerek heyecan artırıcı gerçek ve yalan haberler yayılarak topluluğun güvenlik güçleri veya başka bir hedefle çatışma ortamı yaratılır. Topluluğu inandırıcı konuşmalar yapılarak tesir altında bırakılır hatta topluluğun yönlendirilmesi için liderler tarafından ödüllere ve zor kullanmaya dahi başvurulur.

Bir topluluğun içinde olan kişide topluluğa mensup olduğu hissiyatından kaynaklanan **bazı yeni psikolojik** özellikler (**Kitle psikolojisi**) ortaya çıkar. Bunlar;

a) **İRÂDE ZAYIFLIĞI;** Kalabalık içerisinde ferdin şuur ve şahsiyeti adeta kaybolur. Kişi kendi fikirleriyle düşünemez. Grubun düşünce sistemi kendi düşüncesini önüne geçer. **Topluluğun iradesi bireyin iradesine hakim olur.** Kişi tek başına iken kontrol edip normalde yapmayacağı hareket ve davranışları grup kararları ve fikirleri karşısında yapmasıdır.

b) **DUYGUSALLIK;** Aklın yerini duygular ve içgüdülerin almasıdır. Grubun heyecanlı ve duygusal oluşu bireyin duygu ve heyecanının üzerine çıkar. Birey kendini bu heyecan ve duygu selinin içine kaptırır. Zihni ve hissi sirayet kitlelere belli bir istikamet verir.

c) **ÖZENTİ ;** Grubun güçlü olması bireye güç verir. Bu da birey üzerinde bir özentiyeye sebep olur. Grubun gücüyle daha da güçleneceğini düşünür ve gurubun gücünü kullanır. Kişi toplulukla kendi kişiliğini benliğini ikinci plana iterek kitle psikolojisinin etkisiyle onlar gibi davranmaya özenir.

d) **TELKİN ;** Kalabalıkta insanlar düzenli toplumsal ortamlarda olduklarından daha fazla telkine açık olurlar. Toplumu oluşturan bireyler grup liderinin konuşmalarından veya grupların arasına sızan provakatörlerin çeşitli tahrir ve kışkırtmalarından dolayı etkilenirler.

e) **TAKLİT ;** Taklit bir şahsa veya bir hadiseye ait fiillerin tekraren yapılmasıdır. (Stadlarda Meksika dalgalanması, Oğlum bak git vs)

f) **YAYILMA ;** *Topluluk içinde yapılan işlerin ve söylenen sözlerin kısa sürede grubu etki altına almasıdır.* İnsanlar genellikle heyecana neden olan şikayetler ortak olmasalarda başkalarının hareketlerinin etkisi altında kalırlar. Bundan dolayı topluluk içinde yapılan işler ve söylenen sözler çabuk yayılır ve grubu etkisi altında kalırlar.

g) **TESİR ALTINDA KALMA ;** Grup içerisinde sosyal bir etkileşim yüksek olduğundan dolayı çoğu zaman grup üyeleri bir veya birkaç kişinin veya grup liderinin yapmış olduğu hareketin tesiri altında kalabilirler.

h) **ANONİMSİZLİK (İsimsizlik) ;** Düzensiz toplu hareketlerde kişileri harekete geçiren en önemli etkenlerden birisidir, birey grup içerisinde iken tanınıp teşhis edilebilmesi ihtimalinin az olduğunu bilmektedir. Birey ferdî olarak yapmış olduğu eylemlerde suçun zanlısı olarak birebir etki altında kaldığı halde toplumsal olaylarda grupla yapmış olduğu eylemler sırasında bire bir etki altında kalmaz. Linç hareketleri, intihar etme niyetinde olan kişiye karşı alay etmek vs.

Güvenlik Personelinin Kitle Psikolojisini Bilmesi;

- Fertlerin iradeleriyle hareket etmediğini,
- Çekingen ve zayıf insanlardan beklenmeyecek davranışların sergilenebileceğini,
- Yanlış bilgilendirmelerle kalabalığın provoke olabileceğini,
- Yalan ve yanlış haberlerin hızla yayılabileceğini,
- Kitlenin eğitim düzeyi ne kadar yüksek olursa olsun yapılacak olumsuz davranışları taklit edilebileceklerini,
- Yapılacak olumsuz davranışların taklit edilebileceğini

- Yeterli personel olmadan kitleyi durduramayacağını bilmesini sağlar.

TOPLULUK İÇİNDEKİ KİŞİ TİPLERİ

Toplumsal olaylarda karşılaşan başlıca birey tipleri şunlardır.

- ÖNDERLER;** Genelde topluluğu içeriden yöneten kişilerdir. Planlı önceden hazırlıklı topluluklarda liderler belli iken önceden hazırlıksız topluluklarda lider oradakilerin arasından sonradan çıkabilir.
- PROFESYONEL KİŞİKİRTİCİLER (Provokatörler);** Yasadışı bir toplumsal eylemde huzursuzluğu ve eylemi başlatma ve devam ettirme konusunda tecrübe sahibi ve deneyim sahibi olmuş kişilerdir.. Toplumsal bir olayda güvenlik görevlisinin en çok dikkat etmesi gereken kişi tipidir.
- ATILGANLAR ;** Etraflıca düşünmeden ani karar veren ve bu yolla kendilerine statü edinmeye çalışan kimselerdir. Bunlar her türlü eylemi başlatır ve devam ettirirler.
- TESİR ALTINDA KALANLAR ;** Eylemleri başlatacak kadar cesareti olmayan ve atılan ve kışkırtıcıların söz ve daha ziyade eylemleri doğrultusunda hareket eden kimselerdir.
- İHTİYATLILAR :** Biraz daha akıllıca hareket eden, bir eylem anında katılmayıp, duruma bağlı olarak iştirak eden kimselerdir
- DESTEKÇİLER ;**Toplu hareketlere gerçekte katılmayıp bunlara karşı sempati duyan, dışarıdan çığırkanlıkla destekleyen insanlardan oluşur.
- SEYİRCİLER ;** Topluluk eylemlerine katılmayıp onları sadece seyreden olumlu yada olumsuz tepki belirtmeyen insanlara denir. Eylemcilere manevi destek sağlarlar.
- KARŞI EYLEMCİLER;** Yapılan eyleme karşı çıkan eylemi desteklemeyen insanlardan oluşur.

Topluluğun Teskilatlanması Ve Yönlendirilmesi Sürecinde Bulunanlar

- Topluluğu dışarıdan yönetenler;** Perde gerisindedirler
- Topluluğu içeriden yönetenler;** Alandadırlar.
- Koruma ve Yakın koruma görevlileri;** Güvenliği sağlarlar.
- Haberleşme görevlileri;** Alan-perde gerisi arasında haberleşmeyi sağlarlar.
- Psikolojik etki grupları;** Dışarıda olay çıkarırlar.
- Pankart grupları;** Bayrak flama vb. pankart taşırlar.
- Eylem grupları;** Gözü pek, saldırgan militanlardır.

TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ VE YASAL OLMAYAN TOPLIMSAL

OLAYLARIN HAZIRLIK SAFHALARI

- ÖNDERLİK;** Toplum halinde yaşayan insanlar yönetme ve yönetilme duygularına haizdir. Etkileyici konuşma yeteneği, cesareti, katılığı, üstün fizik yapısı, bilgisi vb. özel yetenekleri taşıyan kişiler önder olabilirler.
- KABARMA VE HOROZLANMA DEVRESİ ;** Tek başına iken tepki gösteremeyen kişiler topluluk halindeyken birbirlerinden güç alarak kendilerini daha kuvvetli görmeye başlamalarıdır.
- TOPLULUĞUN BÜYÜMESİ ;** Yasal olmayan bir toplumsal olayın amacına ulaşabilmesi için önceden planlanmış görevliler, kışkırtıcılar olayın başlayacağını, hatta başlamak üzere olduğunu yaymaya başlamaları ve bu konuda oradaki şahıslar arasında çeşitli söylentiler ve yorumlar konuşulmaya başlanmasıdır.
- FİKRİ HAZIRLIK DEVRESİ;** Topluluğun belli bir heyecan dalgasına kanallize olması ve görevli kışkırtıcılar tarafından söylentilerin olabildiğince yayılıp genelleştirilerek tüm topluma mal edilmeye çalışılmasıdır.
- ÇABUKLAŞTIRICI OLAY ;** Toplumun giderek büyümesi ile her türlü zorbalığa cüret edebilecek duruma gelen ve belli ölçüde duygusallaşıp fikri açıdan olgunlaşmaya başlayan kalabalığa olmuş veya olmamış bir olayın olmuş gibi empoze edilerek harekete geçmelerinin sağlanmasıdır.
- ZORBALIK SAFHASI ;** Toplumsal olaylarda topluluğun mantık, duygusallık, heyecan sayısal ve fiziki değer bakımlarından kontrolden çıkmalarıdır..

g. ZORBALIK HAREKETLERİNİN YAYILMASI; Toplu hareketin şiddetinin artıp kontrol dışı kalması ve zorbalık hareketlerinin, yaygınlaşarak ve genelleşmesidir.

TOPLUMSAL OLAYLARI BAŞLATMA YÖNTEMLERİ

- YAYGIN PROPAGANDA YAPMAK;** Toplu Hareketlerde heyecanı artırıcı gerçek veya yalan haberler yayılmak suretiyle, güvenlik güçleriyle veya başka bir hedefle çatışma ortamı oluşturulmaya çalışılır. **Propaganda;** Belli bir konuyu başkalarına aktarıp benimsetmek ve ilgilerini kazanmak için yapılan konuşmalardır.
- KONUŞMALAR YAPMAK ;** Liderler veya hatipler topluluğun inandırılması için konuşmalar yapılır.
- HEYECANI ARTTIRMAK;** İstenilen doğrultuda topluluğun yönlendirilmesi için uydurma haberler yayılır sloganlar atılır hatta ödüllere ve zor kullanmaya başvurulur.
- EYLEME GEÇİŞ;** Heyecanı iyice artan insanlar artık eyleme geçmeye hazırdırlar. Yönetici gruptan birilerinin maksatlı bir hareketiyle eylem başlar.

TOPLULUĞUN EYLEM TAKTİKLERİ: Eylem bir iş ve bir hareketi, Taktik ise belirlenen bir hedefe amaca ulaşabilmek için önceden belirlenmiş plan, yol, usul ve yöntemleri ifade eder. Yasal olmayan toplumsal olayları başlatan ve yürüten topluluklar hedeflerine ulaşabilmek için kendilerini önlemeye çalışan güvenlik güçlerine karşı bir takım taktikler kullanırlar.

Bu Taktiklerin Başlıcaları;

- Olay Yaratarak Dikkatleri Başka Noktaya Çekme:** Yasal olmayan toplumsal olayı yürütenler asıl hedeflerine ulaşabilmek için karşı kuvvetleri şaşırtmak ve onların dikkatlerini başka noktalara çekmeye çalışabilirler.
- Dağılıyor Gözükerek Tekrar Toplanma:** Topluluk önceden dağılmaya başlar, polis topluluk gidiyor diye gevşer, tertibatını, tedbirlerini azaltır. Tam bu sırada topluluk planlı olarak, hızlı bir biçimde toplanmaya başlar.
- Büyük Bayrak- Flamalarla Yürüyüş ve Marş Söyleme:** Sözde, bayrak-flama taşıdıklarını, hatta milli veya kahramanlık marşları söylediklerini, böylece amaçlarının kötü olmadığı intibasını yaymaya çalışırlar. Böylece amaçlarına bu yoldan ilerlemek isterler.
- Topluluğun Etrafına Yaşı, Kadın ve Çocukların Dizilmesi:**Yasal olmayan bir olayı yürütenler, topluluğun etrafına yaşlı, bayan, çocuk ve gazileri dizebilirler.
- Topluluğun Güvenlik Görevlilerini Kuşatması:** Böylece polisin hareket kabiliyetini azaltarak onu saf dışı bırakmak ve esas topluluğun hedeflenen eyleme doğru ilerlemesini sağlamaktır.

TOPLUMSAL OLAYLARDA SIK SIK RASTLANAN EYLEM BİÇİMLERİ:

- Hakaret,
- Yazılı ve sözlü gereçlerle tahrik
- Bazı maddelerin atılması:
- Silah kullanılması
- Patlayıcı madde kullanılması
- Eşya tahribi ve yağma
- Yangın çıkarma ve kendini yakma
- Cenaze kaçırma ve cenazelerde olay çıkarma

Yasal olmayan toplumsal olayları başlatan ve yürüten toplulukların hedeflerine ulaşabilmek amacıyla güvenlik güçlerine karşı kullandıkları tekniğe **Tahrik etme** denir.

Özette;

Toplumsal olayların hazırlık aşaması;

- Provakasyona uygun bir ortamın seçilmesi,
- Ortamı harektlendirecek çalışmaların yapılması,
- Eylem günü yeri saati ve içeriğinin açıklanması ve duyurulması,

TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri il bazında valilikçe izin verilmiş meydan açık yerler ve alanlarda yapılabilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşleri güneş doğmadan başlayamaz, *güneşin batışından bir saat önceye; kapalı yerlerde ise saat 24:00'a kadar sürebilir.*

Genel yollar ve parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde, TBMM'ne 1.km yakınlıkta olan alanlarda ve şehirlerarası karayollarında toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılamaz.

PANİK: Çok aşırı heyecan durumunda korkuyla beraber ortaya çıkan ve insanların düşünmeden ani hareket ederek bulundukları durumdan biran önce kurtulmaya çalıştıkları davranış şekline **Panik** denir Panik; korku ve bilgisizliğin doğurduğu şuurlessiz hareketlerdir. Emin bir yere ulaşabilmek için korku ve heyecanın etkisi ile meydana çıkan kontrolsüz hareketlerdir de denilebilir.

GÜVENLİK GÜÇLERİNİN TOPLUMSAL OLAYLARDA MÜDAHALE YÖNTEMLERİ, TOPLUMSAL OLAYLARDA KULLANILAN TOPLU DÜZENLER, COP, KİMYASALGAZLAR VE GAZ MASKELERİ

GÜVENLİK GÜÇLERİNİN TOPLUMSAL OLAYLARDA MÜDAHALE YÖNTEMLERİ

a. **ORGANİZATÖRLERLE DİYALOG KURMA:** Bir toplumsal olayda göstericilerin uyması gereken bazı yasa ve kuralları vardır. Yürüyüşü tertip ve organize eden lider konumundaki kişiler ile yürüyüş güzergahında taşınacak pankart flama taşınacak malzeme atılacak slogan vs gibi konularda diyalog kurulmasıdır.

b. **İKNA EDİCİ VE İNANDIRICI OLMA:** Toplumsal olayda göstericilerin uyması gereken yasa ve kuralları ihlal etikleri zaman gerek topluluk liderlerinin gerekse göstericilerin eylemden vazgeçirilmesi için yapılan ikna edici konuşmalardır.

c. **İNİSİYATİF KULLANMA:** Topluluğun suç içermeyen bazı tavır ve hareketlerinin göz ardı edilmesi ve mecbur kalmadıkça müdahale edilmemesi şeklinde de algılanabilir. İnisyatif kullanmak suç işleyenleri cezasız bırakmak veya suçun işlenmesine göz yummak olarak değerlendirilmemelidir. Eylem sırasında suçluyu yakalamaya çalışmak provokatörler tarafından daha büyük olayların gelişmesine sebebiyet verebilir.

d. **CAYDIRICILIK:** Olay çıkarmaya kararlı kişilerin veya toplulukların bu niyetlerinden ve kararlılıklarından vazgeçirilmesi çalışmasıdır. Yapılacak konuşmalar ile ikna etme çalışması yapılarak topluluk veya kişiler eylemden vazgeçirilmeye çalışılır. Gerekirse güç gösterisi, müdahaleye hazırlık gösterisi yapılarak ta caydırıcılık sağlanabilir.

e. **PROVOKASYONA GELMEME:** Topluluk ile güvenlik güçleri karşı karşıya getirilmek istenir. Görevli personel bu gibi durumlarla karşılaştığında hissi olarak değil mantıklı hareket etmelidir.

f. **PROFESYONEL OLMA:** Güvenlik güçleri gösterinin geriliminden etkilenmeden duygularına hakim olabilmeli, yansız davranmalı, soğukkanlılığını kaybetmeden görevini yerine getirebilmelidir.

Yasadışı Eylem Yapan Bir Topluluğun denetim altına alınması veya dağıtılması için önerilen taktiklerden bazıları;

- Başlamış olan olaya karışan kişileri asıl kalabalıktan uzak tutmak.
- Kalabalığı küçük birimlere ayırarak, birbirleri arasındaki haberleşmeyi kesmek,
- Kalabalık önderini gruptan tecrit ederek götürmek,
- Kalabalığın dikkatini dağıtmak
- Kalabalığın yayılmasını ve güçlenmesini engellemek,

ŞÜPHELİLER İLE ALANDA GÖRÜŞME

A- Yaklaşma

Görevli durumun kontrolünü başından kurmalıdır. Kişilerle görüşürken, avantajlı pozisyonu oluşturmali ve korumalıdır ve fiziksel bir saldırıya karşılık vermeye hazır olmalıdır.

Bir kişiye (kişilere) yaklaşma esnasında, birkaç saniyeyi bireyi (bireyleri) değerlendirmek için kullanılmalıdır. Bunun için kendinize aşağıdaki soruları sorun:

Bu kişiye yaklaşmak gerekli mi?

Mevcut bariz tehlike işaretleri var mı?

B-Tepki Zamanı İlkesi

Askeri Yakın Mesafe Dövüşü ("Close Quarter Battle", "CQB") kavramına dayanarak, tepki zamanı, mesafe arttıkça artar. Örneğin, kişi bir görevliye iki metreden az uzaklıktaysa, kişinin beklenmedik bir hamlesi başarılı bir saldırıyla sonuçlanabilir. Bu yüzden, kişiye asgari güvenli uzaklık, silaha bağlı olarak, en az iki metre (iki kolluk ara) olmalıdır. Bir kişiyle görüşürken söz konusu olan iki alan vardır:

1.TEPKİSEL BÖLGE; Tepkisel bölge "tepkisel ara" da denir. Kişi ve onunla görüşen görevli arasında görevlinin kişinin bir hamlesine tepki verebilmesi için yeterli zaman veren *yaklaşık 2 metrenin üzerindeki tampon* bölgedir.

2.TEHLİKE BÖLGESİ ;Tehlike bölgesi tepkisel bölge içinde kişinin uzanabileceği ve fiziksel olarak dokunabileceği iki metrenin altında olan bölgedir.

C. Duruş

Bir görevlinin kişiyle bağlantılı olarak durma şekline duruş denir. Uygun duruş şekli şunlardır:

Alanda Görüşme Duruşu

Hazır Duruş

Savunmaya Hazır Duruş

-Alanda Görüşme Duruşu

Alanda görüşme duruşu çoğu kişiyle teması yapıldığı temel duruştur. Bu hem vatandaşlarla hem de şüphelilerle temasınızda çalışacağınız pozisyonudur.

Ayaklar omuz genişliğinde açık.

Silah arkaya doğru kenarda.

Bacaklar düz ve dizler hafif bükülü.

Eller herhangi bir engelden serbest,cepte değil

TOPLUMSAL OLAYLARDA KULLANILAN TOPLU DÜZENLER

A. HAT DÜZENİ (Sola-Sağa):

- ☐ Dar bir sahayı veya belirli bir alanı kapatmak,
- ☐ Bir bina veya tesisi korumak,
- ☐ Bir yolu kapamak,
- ☐ Bir bölgeden kalabalık veya topluluğu çıkarmak,
- ☐ Herhangi bir yönden gelen tehditlere karşı tedbir alınmasında kullanılan düzendir.

B. KADEMELİ DÜZEN (Sola-Sağa)

Bu düzen yalnızca ilerleme düzenidir tehlikenin yakın olduğu zamanlarda kullanılır.

- Hareket halinde olan bir grubu herhangi bir yöne sağa yada sola sevk etmek ve kalabalığın yönünü değiştirmek
- Kalabalık veya topluluğu birtaraftan başka bir tarafa aktarmada
- Bir yeri emniyete alarak ilerlemede
- Yürüyüşe geçen bir topluluğu kavşaklarda yürüdüğü istikametten saptırmak için kullanılır.

C. KAMA DÜZENİ

Bu düzen yalnızca ilerleme düzenidir, tehlikenin yakın olduğu zamanlarda kullanılır.

- ☐ Kalabalığı bölmek ve yanlara doğru dağıtmak,
- ☐ Kalabalık içinde yolun açılmasını sağlamak,
- ☐ Kalabalık içinde bir şahsın yakalanmasında,
- ☐ Kalabalık içinde bir şahsın ve grubun ilerlemesinde kullanılır.

D. ÇEMBER DÜZENİ

- Tehlikenin yakın olduğu zamanlarda kişi ya da kıymetli bir eşyanın korumasında,
- Saldırgan bir grubun etrafını çevirmek,
- Her yönden gelen tehlikelere karşı tedbir alınmasında,
- Topluluk içinden alınan şahsın muhafazasında kullanılan düzendir.

COP VE GÖZ YAŞARTICI GAZLAR

Göz Yaşartıcı gazlar çok çeşitlidir. Güvenlik güçlerince en çok kullanılan iki göz yaşartıcının özellikleri ve etkilerini şunlardır.

CS GAZININ ÖZELLİKLERİ; Yaygın olarak kullanılır. Beyaz kristal pudra şeklindedir.

Tüm etkisi 20–60 saniye arasında ortaya çıkar. 10–30 dakika içerisinde etkisi kaybolur, Genellikle el bombaları ve 37/38 mm. Fişeklerle kullanılmaktadır.

OC (BİBER GAZI) ÖZELLİKLERİ; En yaygın kullanılan göz yaşartıcı maddedir. Şili biberinin işlenmesiyle elde edilen bu göz yaşartıcı gaz, daha çok sprey olarak kullanılır. 3–15 saniye arasında etkisini gösterir, Çok fazla yanma hissine sebep olur. 20–30 dakika içerisinde etkisini kaybeder. *Göz yaşartıcı spreyley insanlara karşı 1 metreden daha yakın mesafeden kullanılmamalıdır*

GÖZ YAŞARTICI GAZLARIN YAYILMA YOLLARI

a. Yanma ile Yayılma; Göz yaşartıcı gazların ısı ile yanmasıdır.

b. Patlama ile yanma; Metal muhafaza içindeki gazın patlayarak havaya karışır.

c. Sıkıştırılmış Aerosol ile yayılma; Göz yaşartıcı gazın küçük zerreciklere ayrılarak buharlaşmadan havayı uzun süreli kaplaması yöntemidir.

d. Sisleme ile yayılma; Göz yaşartıcı gazın eriyip çözülmesi sonucu atıldığı alanda yoğun bir toz bulutu oluşturması yöntemidir.

Göz Yaşartıcı Gazların Sınıflandırılması

a) Kimyasal Maddeler ; Katı, sıvı, gaz ve aerosol halde bulunabilen kimyasal özellikleri sayesinde insan, hayvan, bitki ve metallerle karşı öldürücü yaralayıcı ve aşındırıcı etkiler gösteren sis ve alevde meydana getirebilen maddelere kimyasal madde denir.

Aerosol; Buharlaşmayan fakat uzun süre havayı kaplayacak şekilde küçük zerreciklere ayrılan katı veya sıvı bir maddeden ibarettir.

Dozaj; Canlıların bir süre , içinde kaldıkları belli hacimdeki bir havada bulunan kimyasal maddenin ölçüsüdür.

Doz; Vücut tarafından alınan veya emilen madde miktarı olup kimyasal doz miligram olarak ölçülür.

b) Göz Yaşartıcı Kimyasal Maddeler ; Göz yaşartıcı maddeler, toplumsal hareketlerde kargaşayı kontrol etmede kullanılan maddelerdir. Bu maddelerin başlıcaları ortoklorbenziliden malononitril (CS), klorasetofenon (CN), klorpikrin (PS) ve brom benzil siyanür (BBC)’dür. Bu maddeler özellikle gözlerde, solunum yollarında ve nemli ciltte şiddetli tahriş etkisi yapar. Göz yaşı oluşumuna sebep olur ve aşırı derecede rahatsızlık verir. Belirtiler maruz kalmanın hemen sonrasında kendini gösterir ve maruz kaldıktan kısa süre sonra kaybolur.

GÖZ YAŞARTICI GAZLARIN ETKİLERİ

1-CS(Ortho-chlorbenzalmalononitrle) C1C6H4CHC(CN) Göz Yaşartıcı Gazlar

CS göz yaşartıcı maddeler içerisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. BB. Carson ve R:W Stoughton adlı iki kimyager tarafından geliştirilmiş ve baş harfleri olan CS olarak adlandırılmıştır. Görünümü beyaz kristal pudra şeklindedir. Etkisi 20-60saniye içerisinde ortaya çıkar ve 10-30 dakika içerisinde kaybolur. Genellikle tüfekli olarak 37/38 mm fişekler de kullanılmaktadır.

2. OC (OLEORESİN OF CAPSİCUM) Göz Yaşartıcı Gazlar

OC Şili Biberinin işlenmesi ile elde edilen tamamıyla doğal bir maddedir. Halk arasında biber gazı da denilen OC en çok tercih edilen göz yaşartıcı maddedir. Çünkü CN ve CS maddelerinden daha kullanışlı ve daha az yan etkilere

sahiptir. Etkisini 3-15 saniye arasında gösterir ve 20-30 dakika içerisinde kaybolur. Temizlenmesi son derece kolaydır. Özündeki biberden dolayı temas ettiği yerde çok fazla yanmaya sebep olur.

3- DİĞERLERİ :

a. **CN (Klorasetofenon) ;** Katı, sarımtırak renkte, 54 0C ‘de eriyen bir maddedir.

Anında tesir eder. CN gözleri ve üst solunum yollarını hemen tahriş eder. Baygın elma çiçeği gibi kokar.

b. CNC (Klorasetofenonklorform) ; Kısa etkilidir. Gözleri yaşartır, solunum yollarını tahriş eder.Etkileri bilhassa akciğerde haftalarca sürebilir. Tahriş edicidir. Toksik değildir. Göz yaşı getirir solunum yollarını tahriş eder.Benzin gibi kokar.

c. CNB ; Kimyasal ismi yoktur. Gözleri yaşartır, tahriş edicidir.

d. BBC (Brom Benzil Sivanür) ; Biberimsi kokusu vardır. Ani etkili olup, baş ağrısı yapar ve solunum yollarını tahriş eder.

e. CR (Dibenzonksazepin) ; Gözlerde ağrı ,rahatsızlık ve aşırı yanmanın yanı sıra bazen ışığa karşı duyarlılık ve geçici körlük de görülebilir. Ayrıca burunda tahriş olma, öksürme hapsırma ve burun akması görülür.

Göz Yaşartıcı Gazlarda İlk Yardım

- Gazlı ortam derhal terk edilmelidir, temiz havaya çıkılmalı,
- Gözler rüzgara karşı açık tutulmalı, varsa kontak lensler çıkartılmalı,
- Göz kapakları mümkün olduğu kadar çok açılıp kapatılmalı,
- Burun temizlenerek, normal nefes almaya gayret edilmeli,
- Bol soğuk su ile maddenin bulaştığı yerler ovuşturulmadan yıkanmalı,
- Terlemeyi engellemek için fazla hareket edilmemeli,
- *Vücuda krem, merhem, yağ, losyon vb. maddeler sürülmemelidir.*
- Beklenmeyen etki görüldüğünde doktora müracaat edilmelidir.

4.5 GAZ MASKELERİ; Gözleri ve yüzü örterek kullanıcıyı kimyasal, biyolojik ve radyoaktif maddelerden korur. Gaz maskesi karbonmonoksit gazına karşı etkili değildir, ayrıca havadaki oksijen miktarı yaşam şartlarının altına düştüğü zamanlarda %16 dan daha az kullanılmaz.

GAZ SÜZGEÇİ (Filtre) Sanayi gazları hariç diğer kimyasal gazlara karşı etkilidir. 5 yıl ömrü 90 dakika kullanım süresi vardır. Yakıcı gazlara karşı kullanım süresi 15 çok yoğun göz yaşartıcı ortamda 30 dakikadır. Bir kez kullanılır ve atılır.

4.6 COP KULLANMAVURUŞLARDA HEDEF SEÇİMİ VE VURUŞ TEKNİKLERİ

Cop; Sözlü emirlere itaat etmeyen, saldırgan olan kişilere karşı savunma, püskürtme ve dağıtma amaçlı kullanılan savunma ve püskürtme silahıdır. Acı vermesi sebebiyle psikolojik etkiye sahiptir.

Vücut, hassas bölgeler göz önüne alınarak çeşitli vuruş bölgelerine ayrılmıştır,

Öncelikli vuruş bölgeleri; Belden alt kısmı, kalça, baldır ve ön kol bölgeleridir.

İkinci derecede vuruş bölgeleri; Belden üst kısmı, dirsek, diz, bilek, omuz ve pazu bölgeleridir.

En son vuruş yapılabilecek bölgeler; Baş, boyun, kasık, omurga ve böbreklerdir.

Zanlı copun kontrolünü ele geçirirse Derhal bırakın, Müdahale etmeyin, Yüksek sesle sözlü emirler verin ve yardım çağırın.

KİŞİ KORUMA

1. KORUMANIN TANIMI VE KORUMA HUKUKU İLE İLGİLİ MEVZUAT

KORUMANIN TANIMI : Koruma, can ve mal emniyetini bozmaya yönelik mevcut veya muhtemel tehlikelere karşı alınan tedbirlerin bütünüdür.

Koruma Hukuku;Anayasanın 5.inci Maddesinde “Kişilerin ve toplumun refah, huzuru ve mutluluğunu sağlamak, kişi hak ve hürriyetlerini, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak.”devletin temel amaç ve görevlerinden sayılmıştır.

1.1. KORUMANIN TEMEL PRENSİPLERİ

KORUMANIN AMACI;Korunan kişiyi bedeni olarak zarardan ve hayatını tehlikeye sokacak ölüm tehditleri, kaçırma, silahlı saldırı gibi durumlardan korumak, Önemli kişiyi rahatsız edici ve utandırıcı sözlü bir saldırıda bulunulmasını, elbiselerinin kirlenmesini saldırının teşhirde bulunmasını önleyerek korunan kişiyi toplum karşısında küçük düşürücü durumlardan korumaktır.

KİŞİ KORUMA : Önemli kişinin; ikametgâh ve çalışma ofisi ile araçlı veya yaya olarak yapacağı planlı ya da ani gelişen program ve seyahatlerinde güvenliğinin, koruma personeli, teknolojik cihazlar ve fiziki önlemler ile 24 saat esasına göre sağlanması ve kontrol altında bulundurulması amacıyla yapılan faaliyetlere **KİŞİ KORUMA** denir.

KORUMA GÖREVİNİN DÖRT AŞAMASI

1. Daima bir tehlike vardır. Suikast veya saldırının ne zaman yapılacağını önceden bilmek mümkün değildir.
2. Muhtemel tehlikelerden zarar görmeden önemli kişinin gidebileceği bir yol seçimi yapmak gereklidir.
3. Muhtemel tehlikeyi ortadan kaldırmak için tehlikenin mahiyetini bilmek, tehlikeyi tanımak ve araştırmak şarttır.
4. Saldırı veya tehlikeyi uygun usul ile bertaraf etmek gereklidir. Korunan kişiye yumurta atılıyorsa hemen silah çekilmemelidir.

Korumaya Alınacak Kişiler

- ☐ Görevleri sebebi ile korumaya alınan kişiler,
 - ☐ Görevleri süresince taleplerine bakılmaksızın korumaya alınan kişiler,
 - ☐ Görevden ayrıldıktan sonra taleplerine bakılmaksızın süreli olarak korumaya alınan
 - ☐ Görevleri süresince talepleri halinde korumaya alınacaklar
- Ayrıca Talepleri Halinde Korumaya Alınacak Diğer Şahıslar
- ☐ İtirafçılar, tanık ve ihbarcılar
 - ☐ Terör odaklarının açık hedefi haline gelenler
 - ☐ Yakınlarının durumu sebebiyle can güvenliği bulunmayan kimseler
 - ☐ Tehdit altında bulunan yabancı misyon temsilcileri ile diğer yabancı şahıslar
 - ☐ Çeşitli sebeplerle can güvenliği tehdit altında olanlar
 - ☐ Korunması istihbari birimlerce talep olunanlar
- Yukarıda sıralanan korunacak kişiler ile ilgili kararı almak ve durumlarını takip etmek amacı ile İllerde İl Koruma Komisyonları ile Merkezde Merkez Koruma Komisyonu kurulmuştur. Özel Koruma kararları her yılın Ocak ayında ilgili komisyonlarca gözden geçirilir.

BAŞLICA KORUMA ÇEŞİTLERİ ;

- ☐ **Özel Koruma;** Korunacak kişinin, konut, işyeri ve gezilerinde her türlü tehlikeden masun bırakılması için alınacak koruma tertip ve tedbirlerinin tümüdür
- ☐ **Yakın koruma;** Korunacak kişiye bulunması gereken alanlarda yanında bulunarak yapılan korumadır.
- ☐ **Konut Koruma ve İşyeri Koruma;** konut ve iş yerinde nokta tahsis etmek veya devriye görevlisi suretiyle yirmi dört saat kesintisiz uygulanan koruma tedbirleridir.
- ☐ **Çağrı Üzerine koruma:** Korumaya alınmamış kişilerin tehlike anında çağrı merkezinden talepte bulunmaları üzerine sağlanacak geçici korumadır.

1.3 - KİŞİSEL FİZİKİ GÜVENLİK

Fiziki güvenlik; Can ve mal güvenliğine yönelik tehlike ve saldırılara karşı alınan teknolojik tedbirlerdir. Saldırganların bir tesise, kaynağa veya fiziksel bilgiye ulaşmalarını önlemek, Korunan kişinin can ve mal emniyetini sağlamak vesaldırganları engellemek veya caydırmak için önemli kişinin etrafında daimi veya geçici şekilde yararlanmak amaçlı alınan önlemlerdir. başlıcaları şunlardır;

a) Bahçeler, Parklar; Örtü ve gizleme sağları saldırının saklanması için ideal alanlardır.

b) Işıklandırma; Konut etrafının giriş , çıkışının aydınlatılmasıdır.

c) Kapılar, Pencerele; Her zaman kilitli olmalıdır, giriş katları tercih edilmemelidir.

d) Anahtar ve Kilitler; Kötü amaçlı kişilerin ulaşamayacağı yerde bulunmalı ve kilitlerin kitli olup olmadığı kontrol edilmelidir.

e)Alarm Sistemleri; Konutun kapı ve penceresi ile otomobillerde alarm sistemi mevcut olmalı ve erken uyarı sağlamalıdır.

f) Diğer Malzemeler; Karth Giriş-Çıkış Kontrol Sistemleri ,İkaz Levhalar,Giriş Kontrol Noktaları Bahçe tanzimleri, su kanalları, çiçeklikler, zincirler, kordonlar, paravanlar, taşıtlar Yangın söndürme cihazları,ilk yardım çantası,cep feneri,düdük, vb. malzemelerde koruma amaçlı kullanılabilir

-KİŞİSEL KORUYUCU GÜVENLİK:Koruma hizmeti yerine getirilirken son derece gizli, rutin dışı işlerde şüpheli, tehlike anında sağduyulu, ekiplerle koordineli olunmasıdır.

Koruyucu Güvenlik İlkeleri şunlardır,

a. Gizliliğe riayet etmek	b. Rutin işlerden kaçınmak	c. Uyanık ve şüpheli olmak
d. Sistemli olmak	e. Haberleşme	f. Girişim ve sağduyu

.YAKIN KORUMA EKİBİNİN OLUŞUMU

1-Koruma Amiri

2-Ekip Amiri

3-Koruma Görevlisi

4-Sürücüler:VIP ve Koruma Araçları Sürücülere

Özellikleri İse :25-40 yaş grubu tercih edilmeli ,tecrübeli personel bulundurulmasına dikkat edilmelidir.

Bedenen ve ruhen normal ölçüde fizik zorluklara dayanma kapasitesine sahip sağlık problemi olmayan fiziki kondisyonu yüksek ani olaylara karşı refleksi yüksek olmalıdır.

KORUMA GÖREVİNDE DÖRT AŞAMA

a) Muhtemelbir tehlike vardır,

b) Muhtemel tehlikeden zarar görmeden önemli kişinin gidebileceği bir yol seçimi yapmak

c) Muhtemel tehlikeyi ortadan kaldırmak için tehlikenin mahiyetini bilmek tehlikeyi tanımak,

d) Uygun usul ile saldırıyı veya tehlikeyi bertaraf etmek gereklidir.

TEMEL KORUMA PRENSİPLERİ:

- ☐ *Tam (%100) koruma mümkün değildir.*
- ☐ Koruma görevi önemli kişiye göre yapılmalıdır.
- ☐ Önemli kişi her ortamda korunmalıdır.
- ☐ Koruma görevine ilişkin her türlü araç ve alternatif plan önceden hazırlanmalıdır.
- ☐ Koruma görevi, her türlü acil ve ani hallere karşı daha önce yapılmış olan bir plan dahilinde uygulanmalıdır.
- ☐ Saldırı anında kaçırma planları ve güvenli noktalar ile ani rahatsızlıklarda gidilebilecek hastaneler yakın personeline detayları ile bilinmelidir.
- ☐ Önemli kişi akla gelebilecek her türlü tehdit ve tehlikeden utandırıcı ve küçük düşürücü durumlardan korunmalıdır.
- ☐ Gerekli müdahale yerinde ve zamanında yapılmalıdır.
- ☐ *Koruma esnek olmalı önemli kişinin resmi görevini engellememeli,*
- ☐ *Korumada boşluk bırakılmadan devamlılık sürecinde yapılmalıdır.*
- ☐ *Korumalar Önemli kişinin günlük mesaisine kendilerini adapte etmeli ve buna göre çalışmalıdır.*
- ☐ Koruma elemanları kendilerini ve önemli kişiyi koruyabilmek için zinde olmalıdır.
- ☐ Ekip ruhu ön planda olmalıdır.
- ☐ Koruma organizasyonlarında silah kullanmak son çaredir.
- ☐ Koruma şekli önceden belirlenmeli, korunacak kişi ve korumalar birbirlerini iyi tanımalıdır.
- ☐ Koruma düzeni, güvenlik bir alan dışında iken korunan kişinin pozisyonuna göre seçilmelidir. Gerektiğinde koruma düzeni çevreye uygun yapılmalıdır.
- ☐ Görevlerde telsizle kodlu konuşmaya özellikle dikkat edilmelidir.
- ☐ Keşif ve istihbarat çalışması yapılarak önemli kişinin tehlikeye uğramadan gideceği en kısa ve güvenli güzergah seçilmelidir.
- ☐ Koruma planları, yetkililer dışında hiç kimse tarafından değiştirilmemeli ve planın uygulanmasına müdahale edilmemelidir. Plan zamanında güncelleştirilmelidir.
- ☐ Kalabalıktaki insanların ellerine ve yüz ifadelerine dikkat edilmelidir.

ÖNCÜ İSTİHBARAT ÇALIŞMASI

Öncü İstihbarat Çalışmasının Tanımı Ve Amacı: Korunan kişinin, programı dahilinde veya ani gelişmeler üzerine gideceği güzergah ve mevkiide bir güvenlik alanı oluşturmak için yapılan bütün koruma planlarının, faaliyetlerinin ve düzenlemelerinin tümünü oluşturan organizasyonlara öncü istihbarat çalışması denir.

Öncü istihbarat çalışmasının amacı ; Korunan kişinin gideceği yer ve güzergah üzerinde güvenli bir alan oluşturarak kişiye yönelik riski ortadan kaldırmak veya minimuma indirmektir.

Öncü İstihbarat Ekiplerinin Oluşumu

1 CAT Timi görevlisi,

1 Bomba İmha görevlisi olmak üzere en az 4 personelden Öncü İsth. Ekibi oluşturulur.

Öncü İstihbarat oluşumunun 8 personel ve 2 ekipten oluşturulması idealdir.

HASSAS BÖLGELER (BOĞMA NOKTALARI);Korunan kişinin bir yerden bir yere giderken mutlaka geçmek zorunda olduğu saldırıya açık riskli noktalara *boğma noktası* denir.

BOĞMA NOKTALARI ŞU ŞEKİLDE SIRALANABİLİR,

- ☐ İnş ve biniş noktaları - Hemzemin Geçitleri

- ☐ Kalabalık Trafik - Trafik Lambaları
- ☐ Kavşaklar - Yüksek binalar ve Köprüler
- ☐ Tüneller - Yol Çalışması

ÖNEMLİ KİŞİNİN ACİL DURUMLARDA KULLANABİLECEĞİ GÜVENLİ BÖLGELER

- ☐ Kolluk Kuvvetleri Binaları - Hastaneler
- ☐ Kamu Binaları - Haberleşme Merkezleri
- ☐ Bakanlık, Valilik - Belediye Binalar

SUİKASTLERİN NEDENLERİ VE SUİKASTÇILARIN ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ

SUİKASTLARIN TEMEL NEDENLERİ “SUİKAST” kelimesi bilerek ve amaçlayarak bir toplumda değer taşıyan birisini öldürmek olarak geçmektedir. Suikastların genel amacı sadece bir bireyi öldürmek değil;

- ☐ Toplumsal kargaşa çıkartmak,
- ☐ Toplumda onarılmaz yaralar açmak,
- ☐ İkilik yaratmak, halkı galeyana getirmek,
- ☐ Devletin halk nazarında ve yabancı devletler karşısında itibarını sarsmak,devlet yönetimind boşluk meydana getirmek,
- ☐ Devletler arası siyasi ilişkileri gerginleştirmek,
- ☐ Kendi yandaşlarına moral vermek ve örgütün propagandasını yapmaktır.

SUİKASTLARIN TEMEL NEDENLERİ:

Devrimci ve Siyasal Nedenler ; Siyasi istikrarsızlıklar, siyasal kutuplaşmanın varlığı, siyasi kayırmacılık, siyasi partilerin gerilime dayalı söz ve tutumları,hükümete ve/veya siyasi partiler ile Meclise karşı halk desteğinin düşük seviyede olması, toplumda siyasi bilincin yetersiz olması, toplumun belirli bir dini veya etnik kökene tabi gruplarının hak ve hürriyetlerinin

sınırlanması, özgürlüklerinin kullanılmasının engellenmesi gibi hususlar Kişi veya grupların, ideolojilerini beğenmedikleri kişilere karşı gerçekleştirdikleri veya teşebbüs ettikleri suikastlardır.

Ekonomik Nedenleri ; Ekonomik koşulların yetersizliği, kötü oluşu, gelir dağılımındaki ciddi uçurumlar ve yoksulluk da bu çerçevedeki saldırı nedenlerinden biridir. Bazı kişi veya gruplar bu hususları ön plana çıkarmak suretiyle sorunların kaynağı olarak gördükleri kişilere karşı suikast düzenleme yolunu seçebilmektedir.

Psikolojik Nedenler ; Genelde Akli dengesizlik, fanatizm ya da ruhsal dengesizlik, yapılan saldırılar için bir nedendir.

Kişisel Nedenler ; Kıskançlık, kin, nefret veya önceden kalma husumetten dolayı gerçekleş-tirilen suikastlardır.

Dini ve Sosyal Nedenler ; Din ve Mezhep konularında gerçekleştirilen suikastlardır.

SUİKASTÇILARIN SIK OLARAK KULLANDIĞI YÖNTEMLER

1. Hafif silahlarla ateş açarlar
2. Arabayla kaçarken ateş açarlar
3. El bombası atarlar
4. Roketle suikast yaparlar
5. Patlayıcı madde yüklenmiş araçla eylem yaparlar
6. Uzun menzilli silah eylem yarlar
7. Hedef yakınında patlayıcı madde ihtiva eden paket ,bavul vs. bırakmak suretiyle eylem yapabilirler
8. Bombalı mektup ve koli göndermek suretiyle eylem yapabilirler

SUİKASTIN SAFHALARI

1.Hedef Seçme ; Saldırganlar sembolik değeri olan en çok yada taktik olarak en uygun hedefi seçerler.

2.Hedef İstihbaratı ; Hedefin gözetlenmesi vip ve koruma ekibi hakkında bilgi toplanması çevreden veya muhbirlerden bilgi toplanmasıdır.

3.Saldırının Planlanması ; Saldırının yeri ve zamanı, gerekli eğitim, saldırı anında sayıca ve silahça üstünlük, lojistik destek, prova ve saldırıdan önce olay yerinde bulunma konusunda hazırlık yapmalarıdır.

4.Saldırı ; Hedef belirlenerek saldırının gerçekleşmesidir.

5.Kaçış ; Yakalanmadan kaçabilecekleri yerin ve vasıtaların seçimidir.

KORUMA ÇEMBERLERİ

Koruma çemberlerinin temel amacı dış cepheden gelecek saldırıları ve herhangi bir tehdidi kademeli olarak dış ve orta halkalarda önlemek ve iç halkaya ulaşmadan yok etmektir

- **İÇ ÇEMBER** : Korunan kişinin en yakınında, yakın koruma personeli tarafından oluşturulan en güvenli ve en önemli halkadır. Korunan kişinin izin verdiği yakınları ve güvenlik kontrolünden geçmiş kişiler girebilir.

- **ORTA ÇEMBER**: Savunma hattıdır. Yerel kolluk veya sabit özel güvenlik personelinden oluşur.

- **DIŞ ÇEMBER**: Hakim yere yerleştirilmiş keskin nişancılar, yaklaşma istikametlerini kapatan ve güzergâh üzerindeki kritik yerleri emniyete alan ve kontrol eden birimden oluşur.

KORUMA SEVİYELERİNİN BELİRLENMESİ ;

1.Yüksek tehdit (Teyit Edilmiş) ; Kişinin hedef olduğunun resmi makamlarca belgelenmesi, basın yayın organlarında teşhir edilmesi örgütlerin , legal ve illegal yayın organları tarafından hedef gösterilmesi yüksek tehdit var demektir.

2.Orta Tehdit (Muhtemel Tehdit) ; Kişinin yapmış olduğu görevi temsil ettiği misyon kamuoyu araştırmaları konuşmaları fikirleri düşünceleri yaşam tarzı ekonomik durumu gibi nedenlerden dolayı hedef olabilirler.

3.Düşük Tehdit (Önleyici Tedbir) ; Ani gelişen olaylar , konferans açık hava toplantısı konserler vs. kişilerin her hangi bir olumsuz durumda karşılaşmaması için geçici olarak korunması demektir.

SABOTAJ; Tesislere zarar vermek, tesislerin faaliyetlerini engellemek, personelin ve idari yapının tamamen veya geçici bir süre faaliyet dışı kalmasını sağlamak amacıyla yapılan saldırgan faaliyetlerdir.

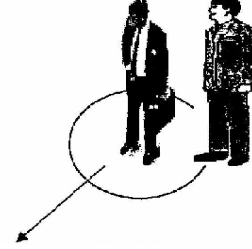
YAYA KORUMA TEKNİKLERİ VE DÜZENLERİ

Rutin olarak yapılan yürüyüşlerde güzergâh mutlaka değiştirilmelidir. Koruma görevlileri korunan kişiyi bunalmamalıdır. Koruma görevlilerinin iki elide boş olmalıdır. Yol boyunca birkaç kaçış noktası ve istikâmeti belirlenmelidir. Yolun kazaya sebep olabilecek çukur ve benzeri fiziksel özelliklerine dikkat edilmelidir. Yol boyunca tehlikeli noktalar tespit edilmeli, buna karşı önlemler alınmalı ve planlar geliştirilmelidir. Yürüyüş mesafesi bilinmelidir. Koruma personelinin diğer özel güvenlik elemanlarını ve diğer koruma görevlilerini tanıması gereklidir. Koruma elemanı olası saldırılara karşı merdivenlerden, kapı önlemedir iniş ve çıkışlarda korunan kişinin önünde olmalıdır, Korunan ekibinde herkesi tanıyabilecek bir eleman bulundurulmalıdır. Yürüyüş sırasında koruma personeli sayısına bağlı olarak değişik yürüyüş pozisyonları alınır

BİR KİŞİYLE KORUMA

Az ya da orta dereceli tehdit durumunda kullanılır.

Bir kişiyle koruma yapıldığından tüm yönlerin kontrolü bu personele aittir. Normal şartlarda önemli kişiye göre arka tarafta tehlike durumuna göre sağ-sol veya önde yürür. Silahında hangi elle kullanıldığına da dikkat edilerek

yer belirlenir. Silah dışta kalan elde olmalıdır.

1 KİŞİYLE KORUMA 2 KİŞİYLE KORUMA 3 KİŞİYLE KORUMA 4 KİŞİYLE KORUMA

İKİ KİŞİYLE KORUMA

Her iki personel 360 derecelik alanı kontrol edecek şekilde bölüşerek konuşlanır. Tehlikenin yönüne göre, yürüyüş pozisyonu belirlenir. Bir kişi dikkatini tehlikeye, bir kişi önemli kişiye verir. Öndeki personel öncü gibi görev

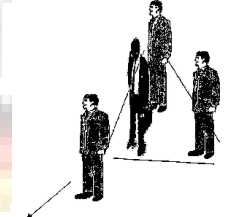

yapar.

Silahında hangi elle kullanıldığına da dikkat edilerek yer belirlenir. Silah dışta kalan elde olmalıdır.

ÜÇ KİŞİYLE KORUMA

Kalabalık yerlerde ve yüksek tehditlerde ihtiyaç duyulur. Her eleman 120 derecelik koruma sağlar. Tehlikeli yerlerden geçerken, bir personel dikkatini önemli kişiye, diğerleri tehlike yönüne verir.

DÖRT KİŞİYLE KORUMA

Amir dikkatini önemli kişiye yöneltir. Diğerleri tüm alanı gözetleyecek şekilde konuşlanır.

BEŞ KİŞİYLE KORUMA

Koruma amiri dikkatini çemberin içine ve önemli kişiye yöneltir. Diğerleri tüm çevreyi kapsayacak şekilde tehlide göre bir koruyucu karo oluşturur. Karo tehdit durumuna göre şekil değiştirir. Tehdidin geleceği istikamete göre “V veya ters “V” şeklinde düzen alınabilir.

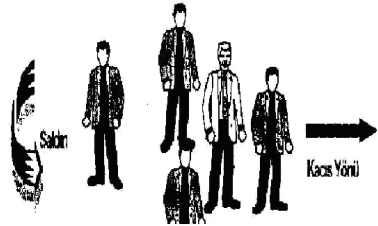

ALTI KİŞİYLE KORUMA

Koruma amiri dikkatini çemberin içine ve korunan kişiye yöneltir. Diğer personel koruma çemberi oluşturur. Tehlike yönünü fazla personel korur.

TEHLİKE ANINDA KORUMA

Saldırının farkına varan eleman diğerlerine bağıarak saldırının nereden geldiğini bildirmelidir. “Dikkat! Saat 9’da bıçaklı saldırgan...” gibi. Tehlikenin nerede olduğunu belirlemek için saat yöntemini kullanın. Saat yöntemi, ekibe tehlikenin yeri hakkında kesin bilgi verir.

Saldırganı en yakındaki kişi etkisiz hale getirir. Saldırganı tesirsiz hale getirmek için en az sayıda eleman kullanılır. Diğer korumalar korunan kişiye yönelir. Gövdeleri ile koruma sağlar.

Koruma ekip amiri korunan kişiyi kemerinden tutarak hedef küçültür, yere düşmemesine dikkat ederek hızla kaçar. Kaçış yönü saldırının ters istikameti veya güvenli yerdir.

Yakında araç varsa getirilir. Korunan kişi arka koltuğa itilir. Koruma amiri üzerine abanıp kapatır. Korunan kişi tüm koruma ekibiyle birlikte güvenli bir yere götürülür.

MOTORİZE KORUMA TEKNİKLERİ

KONVOY DÜZENLERİ

Trafikte durulduğunda korunan kişinin bulunduğu araç ile koruma araçları aşağıdaki tedbirleri alır;

Korunan kişinin bindiği araç Önündeki aracı gerektiğinde müstakil olarak hareket edecek mesafede durur. bu, mesafe aracın dönüş kavşına bağlı olmasına rağmen genel olarak öndeki aracın arka lastiklerinin tabanını görme mesafesi kaçış imkanı veren bir mesafe olarak değerlendirilir.

Sürücü, duraklama anında, araç çevresini devamlı gözetler ve sağa veya sola kaçış olanaklarını dikkate alır.

Takip arabası Korunan aracın arkasında durmalı ve gerektiğinde geriden yaklaşan trafiği durdurmalıdır. Koruma aracı her iki taraftan gelecek tehlikelere karşılık vermek için diğer araçla arasında yeterli mesafe bırakmalıdır. Korunan araç ile takip arabası arasında devamlı haberleşme sağlanmalıdır.

Şerit değiştirirken hareket tarzı: Korunan kişinin aracı şerit değiştirmek isterse; şoför koruma amirini arar ve **serbest** onayını ister, Koruma amiri geçilecek şeritteki yaklaşan trafiği yavaşlatır ve uygun şartları hazırlar ve korunan araç sürücüsüne serbest diye bildirir Takip arabası şeridi kapatırken korunan araç şerit değiştirir.

KONVOYDA BULUNACAK ARAÇLAR:

Kılavuz araba (Mahalli Kolluk, Trafik vs.), Baştaki güvenlik aracı, Makam aracı, İkinci güvenlik aracı, Yedek kadro aracı, Motosikletler (Mahalli Kolluk), Ambulans.

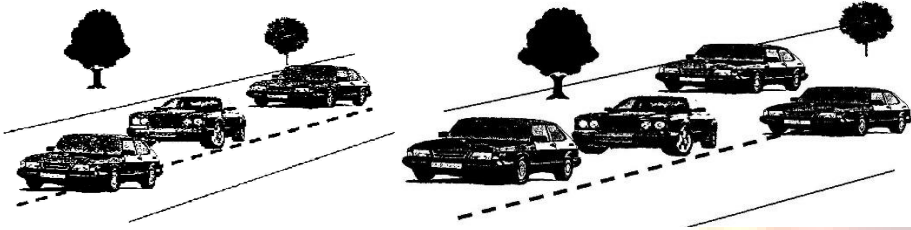
TEK ARABALI KORUMA

Koruma amacıyla tek araç görevlendirilmiş ise koruma amiri korunan kişinin aracında bulunur. Diğer koruma görevlileri, koruma aracında bulunur. Koruma aracı, takip aracı olarak görev yapar. 13u durumda, koruma aracı, korunan kişinin aracını takip eder, koruma aracındaki koruma görevlileri, seyir istikametine göre ileriden itibaren ileri ve yanları kontrol eder.

İKİ ARABALI KORUMA

Koruma açısından en uygun yöntem çift koruma aracı ile alınır. Çift koruma araçlı düzende, korunan kişinin aracı daima ikinci araç olarak hareket eder. Seyir halinde öndeki ilk araç öncü ve 3ncü araç takip aracı olarak isimlendirilir. Seyir halinde iken araç içinde koruma, sürücü eğitimi, takip aracındaki korumaların görevleri ile ilerleme tekniklerine özel önem verilmesini gerektirir.

Az veya orta dereceli tehdit durumlarında kullanılır. Bu, standart konvoy düzenidir. Önemli kişi otosu ve takip aracından oluşur. Ekip amiri veya koruma amiri önemli kişi otosundadır. Koruma aracı duruma göre önemli kişi aracının önünde hareket eder.

ÜÇ ARABALI KORUMA

GÜZERGAH GÜVENLİĞİ

Önemli kişinin geçeceği güzergâh saldırılar için en müsait alanlardan biridir. Dolayısı ile en hassas öncü çalışması güzergâh üzerinde yapılmalıdır. Her seyahat iç - birden fazla güzergâh belirlenmesi ve seyahatlerde değişik güzergâhların kullanılması gerekir

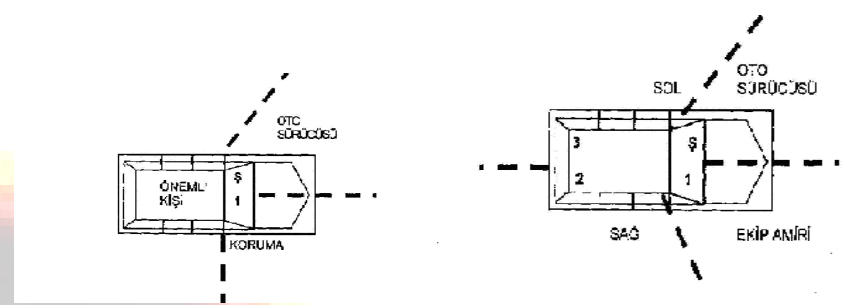
İkamet, iş yeri gibi bilinen binalara ulaşan yollar sınırlı olduğundan, bu yerlere yaklaştıkça alternatif yol sayısı azalmaktadır. Dolayısı ile bilinen adreslerin yakınlarında ayrıntılı çalışma yapılması ve tüm pusu yerleri ölüm noktaları ve saldırı yöntemleri tespit edilmelidir.

Sürücü eğitimi: Koruma görevinde sürücünün önemli bir yeri vardır. Saldırı anında sürücünün araçta yapacağı hareketler korunan kişinin hayatını kurtarabilir. Sürücü; ani harekete hazır olmalı, aracı çok iyi tanımak ve aracın her türlü bakımının yapıldığından emin olmalı, güvenli ve rahat bir yolculuk yapılmasını sağlamalı. Yangın söndürme cihazı ve ilk yardım çantasını işe yarar şekilde hazır bulundurmali. Koruma amiri ve takip aracı ile iletişimi olmalı. Tüm ana ve yan yollar, hasta haneler, karakollar ve tali yollar ile gece ışıklı veya karanlık yollar hakkında bilgili olmalıdırlar. Yol üzerindeki bina, yol işaretleri, kesişme noktaları ve buna benzer yerler hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Koruma personelinin bütünü, konvoyun takip edeceği güzergâh hakkında yeterince bilgi sahibi olmalıdır. Güzergâhta öncü araçta görevli personel tarafından daima bir kaç yüz metre ilerisi tetkik edilmelidir. Öncü aracı, takip otosuna yardımcı olmalı. Koruma takip otosuyla arasına başka araba girmesine izin verilmemelidir. Kontak anahtarı ayrı yerde muhafaza edilmeli araç park halindeyken her zaman kilitli olmalı. Aracı her zaman koruma ve gözetim altında tutmalıdır

Takip aracıdaki korumalar: Gözetleme sahalarını sürekli olarak kontrol altında bulundurur. Bu amaçla güzergâh üzerindeki tehlikeli noktalar ile muhtemel ateş sahalarının yeri hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Koruma personeli silahını her an kullanacak şekilde hazır bulundurmali. Arabaya binmeden önce tüm silahların işler durumda olduklarından emin olunmalıdır. Araçlar durduğunda alınacak düzen koruma amiri tarafından belirlenmeli ve araç durduğunda bu düzen alınmalıdır. Olağan üstü durumlardaki görevler için hazır olunmalıdır. Konvoylarda sorumluluk alanları mevcut koruma personeli sayısına göre koruma amiri tarafından belirtilir. (Şoförlerin de sorumluluk alanları mevcuttur.)

KORUMA GÖREVLİLERİNİN SORUMLULUK ALANI

Koruma görevinde sorumlu kişilerden bir kişi önemli kişinin aracında (sağ-Ön) ulunmalıdır. Bu kişinin yakın koruma düzeninden sorumlu bir amir olması ekibin sevk ve idaresinde avantajlar sağlayacaktır. Sadece önemli kişi aracında bir koruma görevlisi varsa; korumacı ön ve sağ tarafı, şoför ön ve sol tarafı kontrol eder. Ekip otosu normal otomobil ise 1 şoför, 3 ekip memuru görevlendirilmelidir.

KONVOY İLERLEME TEKNİKLERİ

ETKİLİ İLETİŞİM

İletişim, insanın var olduğu her yerde olan bir süreçtir ve iletişim önce insanın içinde başlar. İletişim, bir bireyden diğerine bilgi ve anlayışın aktarılması, anlamın paylaşılmasıdır. İletişim, insanların birbiriyle ilişki kurma aracıdır **İLETİŞİM**; *Akla gelebilecek her türlü yolla insanların duygu düşünce ve bilgilerini birbirleri ile paylaşmasıdır.* bir bilim, Sosyal uyum için gerekli bir sanattır.

1.2 İLETİŞİM TEKNİKLERİ

ENFARMASYON ;Tek yönlü bilgi iletimine denir.

DEZENFORMASYON ; Yanlış veya doğruluğu bulunmayan ve kasıtlı olarak yayılan bilgi. Özellikle kitle iletişim araçlarının kullanımı ile geniş kitlelere de ulaşabilen, ancak kişiler arası ilişkilerde de fazlasıyla ortaya çıkan ve yanlış bir bilginin paylaşılması anlamına gelen iletişim tekniğidir.

KOMÜNİKASYON; Çift yönlü bilgi aktarımına denir. Bu ayrımı dikkate aldığımızda insanlar arasındaki tüm konuşmalara da iletişim diyemeyiz. Örn; amirler memurlarına emir verirse bu iletişim değil enfarmasyondur.

SOSYALİZASYON ; Kişilerin, içinde yaşadıkları toplumun etkin üyeleri olarak, faaliyet göstermelerini sağlayarak, toplumsal bağlılığı ve bilinci besleyecek genel bilgi birikimini oluşturmak ve böylelikle, toplumsal yaşama aktif bir şekilde katılmalarına izin vermek.

EĞLENCE ; Kişisel ve toplu olarak eğlenme amacıyla işaret, ses, sembol ve görüntü aracılığıyla aktivitelerin yaygınlaşmasını sağlamak.

ENTEGRASYON ; Tüm insanların, grupların ve ulusların birbirlerini tanıma ve anlamalarını sağlamak, kendileri dışındakilerin yaşam koşullarını, görüşlerini ve isteklerini değerlendirebilmek için ihtiyaç duydukları farklı mesajlara ulaşmaları sağlamak.

EĞİTİM ; Yaşamın tüm aşamalarında kişilik oluşumu, kişisel yetenek ve kapasitenin gelişimi için bilgi aktarmak.

KÜLTÜREL GELİŞME ; Geçmişin mirası korumak amacıyla kültürel ve sanatsal ürünlerin yayınlanması, bireyin ufkunun genişletilmesi, hayal gücünün geliştirilmesi yoluyla kültürel gelişimin sağlanması

KANAAT ÖNDERİ; İletişimde en önemli rol oynayan grup üyelerinden biridir. kanaat önderi, iletişimi grubun dünya görüşüne göre biçimlendirerek, saygı duyulan bir önder, dolayısıyla güvenilir bir kaynak olarak etkide bulunur. (örnek kırsalda yaşayan insanlar için muhtar, imam, öğretmen, ağa; kentler de yaşayanlar için ise gazeteciler, iş adamları, ticaret odaları, dernek ve birlikler (tüketici hakları derneği; esnaf ve sanatkarlar odası, vb.) vs. kanaat önderi olarak öne çıkarlar.

İMAJ; Bir kişi ve kurumun diğer kişi ve kurumların zihinlerinde isteyerek ya da istemeyerek bırakmış olduğu hizmetle ilgili personel, kullanılan araç-gereçler ve çevresi hakkındaki fikirler, anlayış ve değerlerdir.

KAMUOYU ; Halkla ilişkiler açısından, toplumun çıkarımı ilgilendiren bir konu hakkında halkın genel kanaat ve düşünceleridir.

1.3 İLETİŞİMİN SINIFLANDIRILMASI

KİŞİLER ARASI İLETİŞİM ;Kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişimdır. Karşılıklı iletişimde bulunan kişiler, bilgi/sembol üreterek bunları birbirlerine aktararak ve yorumlayarak iletişimi sürdürürler. İki kişi arasında ve genellikle yüz yüze olur .

Kişilerarası iletişimde, iletişim başlamadan önce karşı tarafı algılama ve ona göre tutum alma vardır. Sözel, sözsüz, simgelerin etkileşimi ile olur.

İş ortamında insan ilişkilerini kurmada ve sürdürmede önemli bir rol oynar.

Örgütsel iletişimin temelidir.

Kişilerarası iletişimle konuların tartışılması ve belirsizliklerin ortadan kaldırılması sağlanır. Ön yargıların ortadan kaldırılmasını sağlar.

GRUP İLETİŞİMİ ; Grup, ortak bir amaç için birbirini etkileyen ve birbiriyle etkileşim halinde olan birden fazla insan olarak tanımlanır. Gruptaki bireyler birbirlerinden etkilenir ve grup normları oluşturarak, gruptaki bireylerin birbirlerine ve grup dışındaki birey ve gruplara karşı tutum almalarına neden olur. Bu da bireylerin iletişimlerini etkiler.

Grubun büyüklüğü ve gruptaki bireylerin statüleri, grubun yapısı (örneğin resmi olup olmaması), grubun fiziksel çalışma ortamı gibi faktörler grup iletişimini etkiler.

Grup iletişimi kişi-grup iletişimi ve gruplar arası iletişim olarak ikiye ayrılabilir.

Kişi-grup iletişiminde ya kişinin gruba doğru veya grubun kişiye mesaj aktarımı şeklinde olur. Gruplar arası iletişim biçimsel veya biçimsel olmayan grupların birbiriyle olan mesaj aktarımlarıdır.

Gruplarda merkezi ve merkezi olmayan iletişim şeklinde olabilir. Merkezi iletişim, tek kişi grubun iletişimini yönlendirmeye (örn. liderlik) yatkınken, merkezi olmayan iletişimde bu durum yoktur.

ÖRGÜTSEL İLETİŞİM;Örgütler, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için kurulmuş sistemlerdir. Dolayısıyla belirsizliği azaltmak için çeşitli kurallar Çerçevesinde işlerler. Örgüt içi ve dışı iletişimde bu kurallardan etkilenir.

Dolayısıyla biçimsel iletişim, bu kuralların işlemesini sağlarken, biçimsel olmayan iletişim örgütün etkinliğini artırmada ek destek sunabilir bazen de kural dışı ve etkinliği azaltıcı faaliyette sunabilir.

Örgütsel iletişim, örgüt sistemin unsurlarını birbirine bağlayan ve bunları kendi aralarında uyumunu sağlayan süreçleridir. Karar merkezlerini birine bağlayan bir denetim ve eşgüdüm mekanizması görevini yerine getirir.

Örgütlerde iletişim; dikey, yatay, çapraz veya çok yönlü olabilir.

KİTLE İLETİŞİMİ ; Bir mesajın üretilerek birden fazla kişiye ulaştırılabildiği, çoğunluklar üzerinde olumlu veya olumsuz anlamda ciddi etkileri olabilen, hızlı ve pratik haberleşme sağlayan iletişim türüdür.Toplumsal iletişim de olarak adlandırılan kitle iletişimi, değişik bilgilerin değişik yollarla geniş insan topluluklarına iletilmesi ve değerlendirilmesine denir. (Kitap, gazete, radyo, dergi, Televizyon, İnternet vb.)

1.4 İLETİŞİMİN TEMEL ÖĞELERİ

a) KAYNAK (Verici) : İletişim sürecinin başlangıcını temsil eder. Bilgi, duygu ve düşüncelerini aktarma girişiminde bulunan kişi yada kurumdur. Bir başka deyişle iletişimi başlatandır.

b) HEDEF (Alıcı) : Mesajın ulaşması istenilen kişi, kurum yada topluluklardır. Alıcıdan, kaynağın kodladığı anlamı alıp çözmesi ve değerlendirmesi beklenir.

b) MESAJ (İleti) : Alıcı kişiye bir yaşantıya ait duygu ve düşüncenin kodlanarak sözlü,sözsüz veya yazılı bir anlatımla ulaşmasını sağlayan sembollerdir.İletilmek istenen konudur.

c) KANAL (İletim yolu) : Kaynak ve hedef alıcı arasında yer alan ve simge veya sembollere dönüşmüş iletinin gitmesine olanak sağlayan araç ve yöntemlerdir.

e) GERİ BİLDİRİM (Dönüt) : İletişimin son aşamasıdır. Hedefin kaynak tarafından gönderilen uyarıcılara gösterdiği tepkidir. (yansıma-feedback)

KAYNAĞIN ÖZELLİKLERİ :

* **Kaynak bilgili olmalıdır:** Kaynak bilgisi oranında kodlama, mesajı gönderme gücüne sahiptir.

* **Kaynak kodlama özelliğine sahip olmalıdır:** İyi kodlanmayan bir mesajın etkisi olmaz. Kodlama özelliği kaynağın, alıcı ile kültür bağı kurmasına da bağlıdır. Aynı kültürde gönderilen mesajlar daha etkili olur.

* **Kaynak düzlem ve rolüne uygun olmalıdır.** Kaynağın göndereceği mesaj ile statüsü ve rolü arasında ilişki olmalı. Yoksa mesaj ya alıcılarda işleme konmaz yada olumsuz etki yapar.

* **Kaynak tanınmalıdır:** etkin bir iletişim için alıcının kaynağı tanıması gerekir.

Alıcı mesajları kaynağın özelliğine göre değerlendirir. Tanınmayan veya olumsuz tanınan kaynağın mesajları alıcı üzerinde etki yapmaz.

* **Alıcı ile iletişime istekli olmalı,**

* **Alıcı olmalı'dır.**

MESAJ; Mesaj kaynak ile ilişkiyi sağlayan ögedir. Kaynak tarafından harf rakam, ses, ses tonu, yüz anlatımı, her çeşit görsel, işitsel anlatımlar, dokunma, ile kaynağın alıcıya gönderdiği *duygu, düşünce ve davranışların kodlanmış halidir.*

ALICI (Hedef) ;Alıcı, kodlanmış mesajı alan ve kodunu açan kişiye alıcı denir. Alıcı, mesajı taşıyan sembollerini algılayıp anlam vererek, iletişimi sonlandırır ya da kendisi bir mesaj göndererek kaynak konumuna geçer. **Alıcının Taşınması Gereken Özellikleri** ;İletişimin tam ve etkin olabilmesi için alıcının iyi ve aktif bir dinleyici olması gerekir.

GERİ BİLDİRİM(Yansım-Feedback-Dönüt) ;Geri bildirim iletişim sürecinin son aşamasıdır. Alıcının, kaynağın mesajına verdiği yanıtı denir. Kısaca kaynak ve alıcı arasındaki geriye bilgi akışıdır, geri bildirim sayesinde kaynak mesajın anlaşılıp anlaşılmadığını öğrenir.

İLETİŞİM ÇEŞİTLERİ

Genel olarak iletişim üç başlıkta sınıflandırılabilir:

• **SÖZLÜ İLETİŞİM:** Genelde yüz-yüze veya telefonla gerçekleştirilen iletişim biçimidir. İletişim sürecinde kaynak, ulaştırmak istediği bilgi, fikir ve duygularını, kelimeler ve diğer sözlü sembollerini kullanarak hedefe iletir. Sözlü iletişimin temel ögesi dildir. Dille iletişimde kişilerin ‘ne söyledikleri’ önemliyken, dil ötesi iletişimde ‘nasıl söyledikleri’ önemlidir. Sözler kadar nasıl söylendikleri de dikkate alındığından konuşma dili, ses tonu ve geribildirim sözlü iletişimde önemli rol oynar.

• **SÖZSÜZ İLETİŞİM:** Yazılı ve sözlü iletişimin yanı sıra organizmamızın olaylara ve durumlara verdiği her türlü tepki sözlü iletişim kapsamındadır. İnsanlar, tüm bedenleriyle iletişim kurarlar. Sözcüklerle olduğu kadar, bakış, yüz ifadesi, baş, eller, kollar, parmaklar, bacakların kullanılışı, oturma şekli, duruş mesafesi, bedensel temas ve kıyafet yoluyla da mesajlar yollarız. Beden dili, jest ve mimikler sözsüz iletişimin en önemli unsurlarıdır.

İletişimi değişik şekillerde sınıflandırmak mümkündür. En yaygın sınıflandırma ise şunlardır :

A) Kişi İçi İletişim : *Bireyin kendisi ile olan iletişimidir.* Duygularını, düşüncelerini gözden geçirmesi, kişisel, ihtiyaçlarının farkına varması, iç gözlem yapmasını ve kendi kendine sorular sorarak cevaplar üretmesidir.

B) Kişiler Arası İletişim : Kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişimlere “kişiler arası iletişim” denir. Sosyal etkileşim, gönderici ile alıcı arasında zaman ve mekan birliği bulunmasıdır. Geri bildirim olmadığı takdirde iletişimden bahsedilemez, bunun adı iletimdir. *İletişim Çift Taraflı, İletim Tek Taraflıdır.* İletişimim kişiler arası iletişim sayılabilmesi için 3 ön şartın olması gerekir. Bunlar;

1. Yüz yüze olması
2. Katılımcılar arasında bir mesaj alışverişinin bulunması
3. Söz konusu iletişimin sözlü veya sözsüz nitelikte olmasıdır.

Yazışmalar kişiler arası iletişim sayılmaz, ancak yazılı iletişim çeşididir.

• **YAZILI İLETİŞİM:** Mesajı, katılımcıların anlayabileceği ortak simgeler aracılığı ile (tahta, slayt vb.) iletmemizdir. Burada iletişim aracı yazıdır. İçerik, destek materyaller ve ortamlarla sunulur bu yönüyle de iletişimde teknoloji devreye girer.

Yazılı iletişimde amaç net açıklanmalı, mesaj iyi planlamalı, kısa, öz ve somut örneklendirilmiş olmalıdır.

Sözlü İletişimde

Dil ve Dil-Ötesi :Dille iletişimde kişiler, ürettikleri bilgileri birbirlerine ileterek anlamlandırırılar. İnsanların karşılıklı konuşmalarını hatta mektuplaşmalarını dille iletişim kabul edebiliriz.

Dil-ötesi iletişim, sesin niteliği ile ilgilidir; ses tonu, sesin hızı, şiddeti, hangi kelimelerin vurgulandığı, duraklamalar ve benzeri özellikler, dil ötesi iletişim sayılır.

Dille iletişimde kişilerin “ne söyledikleri”, dil-ötesi iletişimde ise “nasıl söyledikleri” önemlidir.

ÖRGÜT İÇİ İLETİŞİM :Örgüt içinde ve örgüt dışında gerçekleşen iletişimdir. Örgüt-İçi iletişim, örgütün sınırları içinde gerçekleşirken, örgütler arası iletişim, örgütün kendi sınırları dışındaki örgütlerle olan ilişkilerini içermektedir. (Ast-üst ilişkileri gibi)

Örgüt Kültürü; İşletmenin amaçları, stratejileri ve politikalarının oluşmasında önemli bir etkiye sahip olduğu gibi, yöneticiler açısından seçilen stratejinin yürütülmesini kolaylaştıran ya da zorlaştıran bir araçtır.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

Kitle iletişim araçları, genel bir tanımla "kitlesele bir boyutta ileti dağıtabilen araçlar" olarak tanımlanabilir. Kitle iletişim araçları; haber ve bilgi verme amacı başta olmak üzere, eğitmek ve eğlendirmek gibi amaçlar taşıyan, belirli bir okuyucu kitlesine, belirli aralıklarla ya da sürekli olarak ulaşan araçlardır.

Kitle iletişim araçları ; Gazete - Radyo - Televizyon - Uydular– Bilgisayarlar, (İnternet Twitter, Facebook)

İKİŞİLERARASI MESAFENİN İLETİŞİM SÜRECİNDEKİ YERİ

İnsanlar, içinde bulundukları mekanı gelişigüzel kullanmazlar. Birbirlerine olan duygulara göre, konuşurken, aralarındaki uzaklık artar yada azalır.

Mesafe, öneminin farkında olanlar tarafından kontrol edilebilir bir iletişim ögesidir. Bu nedenle hem yüz yüze ikili ilişkilerde, hem de geniş mekan içinde bir toplulukla kurulan ilişkilerde mesafeyi bilinçli olarak kullanmak büyük yarar sağlar. Kişinin diğer insanlarla arasına koyduğu uzaklık, onlara karşı olan duyguları ile ilgilidir.

İnsanlar birbirleriyle ilişkilerini temel olarak dört bölgede düzenlerler.

1- MAHREM ALAN: (Cilt teması- **0, 35 cm.** mesafe) Anne, baba, eş ve çocuklar gibi duygusal yakın kişilerin kullandığı mesafedir. Bu kimselerin dışında herhangi bir kişinin bu mesafeyi aşması bizde rahatsızlık yaratır.

2- KİŞİSEL ALAN : (40-80 cm.) Birbirlerini tanıyan ve rahat konuşan kişilerin kullandığı mesafedir. Samimiyeti ve yakınlığı ifade eder. Genellikle yakın dostların ve arkadaşların kullandığı alanlardır.

3- SOSYAL ALAN : (80 cm.-2 m.) Ast-üst, satıcı müşteri ve iş arkadaşlarının kullandığı mesafedir. Her şeyin rahatça konuşulduğu ve resmi işlerin yürütüldüğü alandır. El sıkışma dışında fiziksel bir yakınlığı gerektirmeyen mesafedir.

4- GENEL ALAN: '2 metre...) Topluma açık olan ve tanımadığımız kişiler ile kullanılan mesafedir. Mesafe yaklaşık 10 m. geçmesi halinde karşılıklı iletişim ve ilişki güçleşir.

2.ETKİN BİR İLETİŞİMİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

a) KORKU (Fobi) ;Utanç verici bir duruma düşmekten, onaylanmayacak bir davranışta bulunmaktan, alay edilmekten, rezil olmaktan, eleştirilmekten, reddedilmekten, beğenilmemekten, olumsuz olarak değerlendirilmekten duyulan korkulardır.

Korkunun nedenleri ; Baskı dolu çocukluk, Sürekli stres ve hastalıklar, Asosyal bir iş ortamı, Başarısızlık inancı ve Söylenecek söz bulunamamasıdır.

b) ÖN YARGI - ÖN KABULLER ;Bireyin sahip olduğu genellikle olumsuz düşünceler ve yerleşmiş fikir ve inançlardır.

c) DUYARSIZLIK ; Başkalarının duygu ve düşüncelerini dikkate almamaktır.

d) İSİM TAKMAK (Lakap Takmak) ; Olumsuz isim veya lakaplar isimler, kişilerin kendilerini bulundukları ortamdan soyutlamalarına sebep olabilir.

e) ALINGANLIK ; Kişi sürekli olarak, iletişim kurduğu kişi tarafından kendisine yönelik bir olumsuzluk arar ve bulduğunu düşünür. Böylece kendisi ve diğer insanlarla iletişim ağının arasına duvar örür, bunun sonucu olarak ta sağlıklı iletişim kuramaz.

f) EGOİZM, (Bencillik, Benmerkezcilik) ; Kişinin her konuda kendini öne çıkarma, sürekli kendinden bahsetme, hep kendisi hakkında konuşma ve öteki insanlardan daha önemli ve değerli olduğunu ön plana çıkarma halidir.

g) KARARSIZLIK ; Kişinin kendisinden emin olmaması ve kendi düşüncelerini ifade etmekte zorlanmasıdır.

İLETİŞİMİN TEMEL BECERİLERİ

Günlük hayatımızın koşuşturması ve yorgunluğu içinde sürekli bir şeyleri dinlemek zorunda kalırız. Gerçek dinleme söylenenleri dikkatimizi tam vermemiz ve onları anlamamız anlamına gelir. İletişim, var olmak ve yaşamak için

beslenmek kadar doğal ve kaçınılmazdır. Kendimizi, çevremizi, ait olduğumuz toplumu anlamamız için etkin iletişim şarttır.Temel İletişim Becerileri Üç Kısımdan Oluşur,

KARŞIMIZDAKİNİ DİNLEMEK: İletişim ,mesajın doğru anlaşılmasıyla anlaşılır bunun için dinleme şarttır.

DİNLEME : İletişimin gerçekleşmesinde dinleme en önemli unsurdur.

Dinleme Türleri ;

1-Görünüşte Dinleme : Aslında dinlememek sadece dinliyormuş gibi yapmaktır.

2-Seçerek Dinleme : Dinleyicinin sadece kendisi ile ilgili olan kısmı duyması diğer anlatılanlara kulaklarını kapatması anlamıdır.

3-Saplantılı Dinleme : Dinleyicinin siz ne dersiniz deyin kendi duymak istediğini duymasıdır.

4-Savunmada Dinleme : Dinleyicinin konuşmayı kendisine yönelik bir saldırı gibi sürekli savunma durumunda dinlemesidir.

5-Tuzak Kurucu Dinleme : Dinleyicinin konuşmacının konuşmasında açık arayarak dinlemesidir.

6-Yüzeysel Dinleme: Dinleyicinin konuşmanın ayrıntılarına dikkat etmeden dinlemesidir.

7-Edilgin Dinleme : Dinleyici söylenen her şeyi dinlemesi ama tamamen pasifte kalması, konuşmaya herhangi bir katkı sunmaması ,eleştiri getirmemesi ,sadece dinlemesidir.

8-Etkin Dinleme : Dinleyicin konuşmacının konuşmasını ilgi ve alakalı bir şekilde dinlemesidir.

KENDİNİ TANIMAK: İyi bir iletişim için bireyin kendini tanıması gerekir,bunu için fiziksel özelliklerimizi, yeteneklerimizi, duygu ve düşüncelerimizi, olumlu ve olumsuz yanlarımızı bilmemiz gerekir.

☐ **Kendimizi tanımak için;**

☐ Kişiliğimiz * Zaaflarımız * Güçlü Yönlerimiz * Tepkilerimiz * Niyetimiz

☐ Empati yeteneğimiz *Beklentilerimiz *Duygularımızı ifade biçimimiz

☐ Kendimizle iletişimimiz * V.b. özelliklerimizi bilmemiz gerekir.

KENDİNİ DOĞRU İFADE ETMEK (KONUŞMA) :Ne kadar iyi niyetli olursak olalım duygu ve düşüncelerimizi karşımızdakine olduğu gibi aktaramazsak iyi bir iletişim kuramayız. Bu nedenle kendimizi doğru ifade etmek yani düzgün konuşmak zorundayız.

1- Ses Tonu: Konuşmada sesin yüksek veya alçak oluşu, tonlama, vurgulama, akıcılık, işitilebilirlik, tnlama, gibi farklılıklar mesajın anlaşılmasında olumlu veya olumsuz rol oynar.

2-Sözcüklerin Seçimi: Etkili sözlü iletişimde kullanılan sözcüklerin anlamlarının açık olmasına dikkat edilmelidir.

3-Vurgu: Konuşurken bazı sözcüklerin daha baskılı ve şiddetli olması sayesinde mesaj belirginleşir.

4-Konuşmanın İçeriği: İletişim için, daima açık sözcükler kullanılmalı fazla teknik veya farklı cümleler kullanılmamalıdır.

5-Simgesel Dilin Kullanılması: Mecaz, teşbih (benzetme), abartma, vb. gibi simgeler konuşmaya renk katar ve anlamı kuvvetlendirir.

6-Konuşmada Mizahın Kullanılması: Konuşmadaki espriler dinleyenlerin dikkatlerini toplayabilir ve konuşmaya renk katabilir.

7-Konuşma Hızı: Konuşma esnasında ,çok hızlı ve çok yavaş konuşmak konuşmanın etkisini azaltabilir.

ETKİN DİNLEMEDE SEN- BEN İLETİLERİ

İletişimde “Sen” dili, çatışma dili, “Ben” dili, iletişim dilidir.

SEN DİLİ :doğası gereği karşımızdakini yargılayan ve durumu yorumlayan mesajlar taşır. Sen iletilerini kullanmak, iletişimi engeller. Karşımızdaki kişi “benim de söyleyeceklerim var!” ruh haline girmiş, misillemeye hazırlanmaktadır. İletişim sırasında kişi eleştirildiğini, suçlandığını ya da yargılandığını hissettiğinde, kendini savunmak için önlem alır.

BEN DİLİ:Kişinin o anda karşılaştığı durum ve davranış karşısında kişisel tepkisini duygu ve düşüncelerle açıklayan bir ifade tarzıdır yani duygu ve düşüncelerimizi içtenlikle ifade eden sözcüklerdir.

”Bana kırıldığını şimdi anladım.”

“Seni bu denli kızdırdığımı bilmiyordum.”

Ben dili durum ya da davranışla ilgili yargısız ve yorumsuz mesajlar taşır. Bununla beraber karşımızdaki kişinin davranışının bizim üzerimizdeki etkisini içerir: “Ben bu davranışından dolayı üzülüm, kendimi kötü hissettim.” dediğimizde bizi dinleyen yargılamaya geçmeyecek, bizimle empati kurmaya çalışacaktır. Az sonra cevabı yapıştırma planları yapmak yerine, konuşana önyargısız yaklaşacak ve davranışının bizim üzerimizdeki etkilerine yoğunlaşacaktır. Karşımızdaki kişiyi savunmaya teşvik etmeyen bir anlatım etkili iletişimin temel dayanağıdır.

ÇATIŞMA : Grup içerisinde kişinin hem kendisi, hem de iki ya da daha fazla birey ve grup arasında çeşitli nedenlerden kaynaklanan anlaşmazlığa çatışma denir.

Çatışma süreci dört safhadan oluşmaktadır.

Birinci Safha: Potansiyel Çatışma ; Çatışmanın olması için fırsat yaratan koşulların varlığıdır.

Bu koşulların doğrudan çatışmaya yol açması gerekmez, ancak çatışmanın çıkması için bu koşullardan en az birinin olması gerekir.

İkinci Safha: Algılanan Çatışma ; Çatışmanın bu aşamasında bireyler ve grup üyeleri çatışmanın var olduğunun farkına varırlar ve bir çatışmanın olduğunu artık biliyorlardır.

Bir başka ifadeyle bu safha, bir kişi ya da grubun, amaç ya da isteklerinin, bir başka kişi ya da grup tarafından engellendiğinin farkına varmasıyla ortaya çıkar. Her iki taraf da, çatışmanın kökenlerini araştırır, çatışmanın niçin doğduğunu inceler ve birbiriyle yaşadıkları problemlerin

Üçüncü Safha: Davranış; Bir veya daha çok tarafın anlaşmazlıklar veya yanlış anlamalar sonucunda gerginlik veya kaygı hissetmesiyle birlikte çatışma, algılanan çatışmadan hissedilen çatışmaya dönüşür.Yani, bir çalışan diğerinin amaçlarına ulaşmasını engelleyen ya da diğerlerinin çıkarlarını engelleyen hareketler yaparsa bu aşamadayız demektir. Yapılan bu hareket niyetli bir hareket olmalıdır. Yani diğerlerini engellemek için bilinçli bir çaba olmalıdır. Bu anda çatışma açığa çıkmış olur.

Dördüncü Safha: Açığa Çıkma; Açık çatışma; gizli, dolaylı ve çok kontrol edilen sataşma tiplerinden, doğrudan, saldırgan, şiddet içeren ve kontrol edilmeyen anlaşmazlıklara kadar çok geniş bir davranış yelpazesini kapsar. Bu safhada aynı zamanda çatışmayı idare etme davranışları da başlar. Çatışma açığa çıktığında, taraflar çatışmayı yönetecek bir yöntem geliştireceklerdir.

. İLETİŞİMİN PÜF NOKTALARI

BEDEN DİLİ :İletişimin üst seviyeye çıkarılabilmesi için beden dilini çok iyi bilinmesi ve kullanılması gerekir.En etkili iletişim kanalıdır. İnsanların yüz yüze kurdukları ilişkide, kelimeler %10, ses tonu %30, beden dili %60 önem taşır.

GÖZ TEMASI : Aşırıya kaçmamak ve karşındakini rahatsız etmemek kaydıyla kendine güven ve karşındakini dinleme işaretidir. Bir kişiyle konuşurken dikkat edilecek en önemli noktalardan biri, nereye baktığımızdır. Doğrudan konuştuğunuz kişiye bakmak, karşımızdaki kişiye samimiyetinizi iletmenize yardımcı olur ve mesajınızın etkisini artırır. Yere bakarak veya gözlerinizi kaçırarak konuşmanız, karşımızdaki kişinin üstünlüğünü kabullenme olarak yorumlanacaktır

YÜZ İFADELERİ : Konuşan birinin yüzüne bakarak duyguları ve niyeti kısmen anlaşılabilir. Mutluluk, üzüntü , korku ve şaşkınlık gibi mesajlar verir. Gülümseme iletişime devamını , surat asma ise bitirmenin işaretidir. İnsanların duygularını gösterdiği en belirgin bölge yüzüdür.

BAŞ İŞARETLERİ : Dinlenme ve dinlediğini göstermenin işaretidir.

JESTLER : Jest ve mimikler düşünce ve duygularımızı destekleyen, onları somutlaştıran hareketlerimizdir. Örneğin, Sohbet esnasında göz kırpması, baş salama, Kolları açma gibi. Uygun ölçüde ve uygun şiddette yapılan jestler bir konuşmaya güç katar.

BEDEN DURUŞU :İlişkide olduğu kişiyi doğrudan karşısına alan ve dik bir beden duruşuna sahip olan kişi, mesajına güvenli bir **özellik** katmış olacaktır. İçinde bulunduğumuz durumun hoşumuza gidip gitmediğinin göstergesidir. İki büklüm, boynu bükük, "süklüm püklüm" beden duruşları ne kadar hatalıysa, omuzları geriye atılmış, göğüs dışarı çıkmış, baş yana eğilmiş, meydan okur, savaşa davet eder türdeki beden duruşları da aynı ölçüde hatalıdır

ELEŞTİRİ : Genellikle hoşlanmasa da yapıcı ve yönlendirici etkileşim, iletişimi olumlu etkiler.Eleştiriler kişinin kendini değerlendirme ve aynı hataları tekrar yapmaması için önemli mesajlar vermelidir. Bunun için , Eleştirilen davranışı eleştiren kişinin kendisinin yapmamış olması, Eleştirileri hakaret unsurları içermemelidir, Kesinlikle genellemelerden sakınılmalıdır, Eleştirilerin yapacağı yer ve mekan iyi seçilmelidir, Eleştiri yapılacak kişinin içinde bulunduğu duygusal zaman ayarlanmalıdır

HAYIR DİYE BİLMEK: Neyi neden kabul etmediğinizle birlikte gerekçenizin belirtilmesidir.

RENKLERİ DİLİ : Giyim kuşamda tarz kadar renklerde mesaj iletme yeteneği vardır. Belli renklerdeki giyim kuşam, toplumsal statüyü belirler ve iletişimin düzenlenmesinde yardımcı olur. Kişinin beğenilerine o anda içinde bulunduğu ruhsal durumu karşısındakilere vermiş olduğu önemi, değeri ya da üstünlük taslama çabası içinde olup olmadığı sözleri ve bedeni kadar giyim kuşamıyla da gösterir. Yerine zamanına uymayan giyim, çok değerli nice sözün üstünkörü dinlenmesine ve yanlış algılanmasına yol açar

EMPATİ VE SEMPATİ

EMPATİ ; *İnsanın* , kişinin kendi duygularını koruyarak, karşı tarafın da duygularını fark edip o şekilde davranmasıdır. Empatinin en önemli boyutu duygusal boyuttur. Empati kuracak kişi kendisini karşısındakinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısıyla bakmalıdır.

İyi bir empati için:

- ☐ Ne olursa olsun karşıdakine saygı duyun
- ☐ Yargılamayın
- ☐ Onu anlamaya çalışın
- ☐ Dünyaya onun gözüyle bakmadır

Bir kimsenin gönderdiği mesajı doğru algılamak için Önyargılardan uzak, etkin bir dinleme gereklidir

SEMPATİ ; "Bir insanın bir başkasına karşı duyduğu sevgi ve yakınlık" anlamında kullanılan sempati *Karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerine katılma, kendimizi ona benzetmeye çalışmadır.* Karşısındaki kişi üzüldüğü, ağladığı veya sevindiği zaman ona yandaş olması, onunla aynı şeyleri hissetmesi, ağlayanla ağlaması, sevinenle sevinmesi demektir.

ANTİPATİ ; Karşı tarafın duygu, düşünce ve davranışlarına aksi tavır sergilemektir.

Onun hissettiğinin zıddını hissetmek, itiraz etmek veya muhalefet etmektir.

TELEPATİ ; Düşünceler arasında doğrudan doğruya bağlantı kurulması, iki zihin veya ruh arasında imaj, fikir, sembol tarzında ortaya çıkan etki alış verişidir. Bilinen duyular, ya da herhangi bir araç kullanmaksızın, her türden düşünce ve duygunun zihinden zihine gönderilip, alınması tarzında yapılan bir haberleşmedir.

3.1 STRES VE RİKS YÖNETİMİ

STRESİN TANIMI : İç ve dış etkenlerle vücudun doğal dengesinin bozulması, kişinin baş etme yeteneğini aşan yada zorlayan bir durum algılandığında verilen tepkiye *stres* denir. Stresi, fizyolojik veya psikolojik nedenlerden kaynaklanan ve sinir sistemini aşırı derecede yıpratarak, organizmada sıkıntı, gerginlik, yorgunluk, güvensizlik, dikkat dağınıklığı ve çöküntü şeklinde ortaya çıkan, psikolojik rahatsızlık durumu olarak da tanımlayabiliriz.

STRESE NEDEN OLAN FAKTÖRLER

- 1-Dürtüler
- 2-Acelecilik
- 3-Mükemmelliyetçilik
- 4-İnsanları memnun etmek
- 5-Çok çalışmak
- 6-Her zaman Güçlü olmak isteği
- 7-Ulaşılmaz imkansız standartlara yetişmeye çalışmak,
- 8-Değişken şartlarda çalışmak
- 9-İşini kaybetme endişesi
- 10-Gereğinden fazla sorumluluk üstlenmek,
- 11-Çok fazla iş yüklenmek,
- 12-Yaşlanma

STRESLE BAŞA ÇIKMA :Stres yapan faktörleri ortadan kaldırmak her zaman mümkün değildir. Bu nedenle onunla baş etmeyi bilmek gerekir.

- ☐ Sizi nelerin strese soktuğunu ve bunlara karşı tepkilerinizin neler olduğunu öğrenin
- ☐ Neyi değiştirebileceğinizi tespit edin
- ☐ Duygusal tepkilerinizin yoğunluğunu azaltın
- ☐ Fiziksel tepkilerinizi makul hale getirin
- ☐ Fiziksel gücünüzü oluşturun (Spor)
- ☐ Duygusal gücünüzü muhafaza edin
- ☐ Düşünce ve davranışlarınızı değiştirin.

MOBBİNG :Kişilere, objelere, organlara ve ruhsal yapıya uygulanan psikolojik şiddet, baskı, kuşatma, taciz, rahatsız etme veya sıkıntı vermek güç ve zorlama olgusuna Mobbing denir.

Mobbing özellikle hiyerarşik bir yapılaşmanın olduğu gruplarda, zayıf bir kontrolün olduğu örgütlerde gücünün altta kalanlara psikolojik yollardan baskı yapmasıdır

MOTİVASYON (GÜDÜLEME): İnsanların veya Bireyin çeşitli etkenlerle belli bir amacı gerçekleştirmek için işi yapmaya hazır hale gelmesi veya harekete geçmelerine motivasyon denir.

Motivasyonun Özellikleri : İhtiyaç, istek ve dürtülerden kaynaklanır ve kişiye bir davranışta bulunma isteği verir. Motivasyon bir amaca veya ödüle yöneliktir. Olumsuz motivasyon mümkündür.

Motivasyonun İş Yaşamına Etkileri :

Çalışanların işletmeye bağlılığını artırır, İş verimini yükseltir, Maliyeti azaltır, İşten kaytarma azalır, Ürün kalitesini yükseltir.

Motivasyonu etkileyen değişkenler

Yetenek , Bireyin zekası, Bireyin becerileri ve bilgi düzeyi, İşe bakış açısı, Bireyin yapmak istedikleri, İşin kendisi, İşin sağlayacağı imkanlardır.

3.4 TAKIM ÇALIŞMASI ; Takım; *İki yada daha fazla kişinin bir amaç etrafında ortak çaba göstermesidir.* Etkili bir Takım İçin Takım elemanları arasında etkili iletişimin olması ,takımın ortak hedeflerinin olması ve herkes tarafından paylaşılması gerekir. Hedefler ve takımlar oluşturulurken herkesin görüşünün alınması, Takımda paylaşılan ve benimsenen liderliğin olması, Liderin takım yönlendirebilmesi ve geliştirebilmesi ve takım elemanlarının “Biz” düşüncesine sahip olması gerekir.

3.5 PROBLEM ÇÖZME ; Problemin tanımlanması, probleme ve çözümüne ilişkin bilgilerin toplanması, en uygun çözüm yolunun uygulamaya konulması ve sonucun değerlendirilmesidir Problemler hayatımızın değişmez unsurlarındandır ve bizim bunlardan kaçınmamız mümkün değildir. O zaman yapılması gereken şey problemlerle baş edilmesini bilmektir. Yani problemi çözebilme.

Problem çözmenin aşamaları:

1-Tanıma 2- Üretme 3- Kuluçka 4- Değerlendirme

- ☐ Problemin tam olarak tanımlanması,
- ☐ Yardıma ihtiyacın olup olmadığının belirlenmesi,
- ☐ Tüm çözüm yollarının belirlenmesi,
- ☐ Çözüm yollarının muhtemel sonuçlarının düşünülmesi,
- ☐ Kararın verilmesi ve Kararın uygulanması,

Problem Çözmenin Önündeki Engeller

- ☐ Algısal etkenler
- ☐ Duygusal etkenler
- ☐ Geçmiş deneyimlerin etkisi
- ☐ Kültürel etkenle

İLK YARDIM

1.GENEL İLK YARDIM BİLGİLERİ

İLK YARDIM NEDİR? Herhangi bir kaza veya yaşamı tehlikeye düşüren bir durumda, sağlık görevlilerinin yardımı sağlanıncaya kadar, hayatın kurtarılması ya da durumun kötüye gitmesini önleyebilmek amacı ile **olay yerinde, tıbbi araç gereç aranmaksızın**, mevcut araç ve gereçlerle yapılan **ilaçsız** uygulamalardır.

ACİL TEDAVİ NEDİR? Acil tedavi ünitelerinde, hasta/yaralıları doktor ve sağlık personeli tarafından yapılan tıbbi müdahalelerdir.

İLK YARDIM VE ACİL TEDAVİ ARASINDAKİ FARK NEDİR? Acil tedavi bu konuda ehliyetli kişilerce gerekli donanımla yapılan müdahale olmasına karşın, ilkyardım bu konuda eğitim almış herkesin olayın olduğu yerde bulabildiği malzemeleri kullanarak yaptığı hayat kurtarıcı müdahaledir.

İlkyardımcı kimdir? İlkyardım tanımında belirtilen amaç doğrultusunda hasta veya yaralıya tıbbi araç gereç aranmaksızın mevcut araç gereçlerle, ilaçsız uygulamaları yapan eğitim almış kişi ya da kişilerdir.

İLK YARDIMIN ÖNCELİKLİ AMAÇLARI NELERDİR?

- Hayati tehlikenin ortadan kaldırılması,
- Yaşamsal fonksiyonların sürdürülmesinin sağlanması,
- Hasta/yaralının durumunun kötüleşmesinin önlenmesi,
- İyileşmenin kolaylaştırılması.

İlkyardımcının özellikleri nasıl olmalıdır? Olay yeri genellikle insanların telaşlı ve heyecanlı oldukları ortamlardır. Bu durumda ilkyardımcı sakin ve kararlı bir şekilde olayın sorumluluğunu alarak gerekli müdahaleleri doğru olarak yapmalıdır. Bunun için bir ilkyardımcıda aşağıdaki özelliklerin olması gerekmektedir:

- İnsan vücudu ile ilgili temel bilgilere sahip olmalı,
- Önce kendi can güvenliğini korumalı,
- Sakin, kendine güvenli ve pratik olmalı,Eldeki olanakları değerlendirebilmeli,
- Olayı anında ve doğru olarak haber vermeli (**112'yi aramak**),
- Çevredeki kişileri organize edebilmeli ve onlardan yararlanabilmeli,

İLK YARDIMIN TEMEL UYGULAMALARI NELERDİR?

İlkyardım temel uygulamaları **Koruma, Bildirme, Kurtarma (KBK)** olarak ifade edilir.

a) KORUMA: Kaza sonuçlarının ağırlaşmasını önlemek için olay yerinin değerlendirilmesini kapsar. En önemli işlem olay yerinde oluşabilecek tehlikeleri belirleyerek güvenli bir çevre oluşturmaktır.

b) BİLDİRME: Olay / kaza mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde telefon veya diğer kişiler aracılığı ile gerekli yardım kuruluşlarına bildirilmelidir. Türkiye'de ilkyardım gerektiren her durumda telefon iletişimleri, **112** acil telefon numarası üzerinden gerçekleştirilir.

c) KURTARMA (MÜDAHALE): Olay yerinde hasta / yaralıları müdahale hızlı ancak sakin bir şekilde yapılmalıdır.

HAYAT KURTARMA ZİNCİRİ NEDİR?

Hayat kurtarma zinciri 4 halkadan oluşur. Son iki halka ileri yaşam desteğine aittir ve ilkyardımcının görevi değildir.

1.Halka - Sağlık kuruluşuna haber verilmesi

2.Halka - Olay yerinde Temel Yaşam Desteği yapılması

3.Halka - Ambulans ekiplerince müdahaleler yapılması

4.Halka - Hastane acil servislerinde müdahale yapılmasıdır.

İLK YARDIMIN ABC'Sİ: Yaşamın korunması ile ilgili öncelikler İngilizce "Airway, Breathing ve Circulation" terimlerinin baş harfleriyle oluşmuştur. İlk yardımın ABC'si bu durumda:

Airway: Hava yolunun açılması.

Breathing: Solunumun düzenlenmesi.

Circulation: Dolaşımın sağlanmasıdır.

A: Hava yolunun açılması.

B: Solunumun düzenlenmesi. (Bak-Dinle-Hisset)

C: Yeterli kan dolaşımının sağlanmasıdır.

İLK YARDIM' DA HABERLEŞEBİLECEK TELEFON NUMARALARI

112 Acil Yardım

110 İtfaiye

156 Jandarma

155 Polis

114 Zehir Danışma

İlk Yardım da Öncelik Sıralaması ;

□ Solunumu zorluğu çekenler veya duranlar, Şoka girenler ,Sıkışmış olanla yaralı,Kanaması olan yaralı,Kırık-Çıkık olan yaralılar olmalıdır.

TRİAJ UYGULAMASI: Çok sayıda hasta ve yaralının bulunduğu durumlarda, bunlardan öncelikli olarak müdahale edilmesi gerekenlerin sağlık personeli tarafından hızlı bir şekilde seçme ve ayırma işlemidir.

TRİAJ UYGULAMASINDA RENKLER:

Kırmızı; Çok kısa sürede müdahale edilmesi gereken yaşamsal fonksiyonları kritik durumlarda olan hasta grubunu ifade eder.

Sarı; Bir süre bekleyebilecek yaşamsal fonksiyonları stabil acil hasta grubunu ifade eder.

Yeşil; Bekleyebilecek acil müdahale gerektirmeyen hasta grubunu ifade eder.

Siyah; En son taşınacak hastalardır yaşamaya umudu olmayacak kadar ağır yaralılardır.

HASTA/YARALININ VE OLAY YERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

DOLAŞIM

Nabız 60-100/dakika

Nabız için şah damarı öncelikli; Dirsekten,koldan,bilekten ve kasıktan nabız alınabilir.

En geç 2-3 dakika içinde başlanılmalıdır

5 saniye boyunca nabız alınamazsa kalp masajına başlanır.

Göğüs kafesinin ½ alt kısmına, göğüs 3-5 cm çökecek kadar baskı uygulanmalıdır.

2-3 dakikada bir nabız kontrolü yapılmalıdır.

15 kalp masajı ; 2 üfleme yapılmalıdır

Solunum

12-20/dakika

Kontrolü için görmek veya dokunmak gerekli

YANIKLAR

1.derece yanıklar cildin endiş kısmını içerir.

2.derece yanıklarda su dolu kabarcık oluşur

3.derece yanık tüm deri katlarını içerir

İlk müdahale yardımı; A,B,C’dir.

A; Hava yolunun açılması

B;Solunum sağlanması

C;Dolaşımın sağlanmasıdır.

_ Kalp masajı dakikada 80,100 bası ve 12,20 üfleme yapılmalıdır.

YANIKLAR;

1.DERECE YANIKLAR; Cildin en dış kısmının yanmasıdır.(güneş yanığı gibi)

2.DERECE YANIKLAR; Yanık deri altına kadar işler.

3.DERECE YANIKLAR;Tüm hatları etkiler ve kemiğe kadar uzanır.Kömürleşme olur.

YAŞAM BULGULARI İLE İLGİLİ ÖNEMLİ GÖSTERGELER NELERDİR?

Hasta/yaralıyı değerlendirmeden önce yaşam bulgularının anlamlarının bilinmesi gerekmektedir. Çünkü; bu bulguların var veya yok olması yapılacak müdahaleler için önem taşımaktadır. **Yaşam bulguları dediğimizde, hasta/yaralının;** Bilinci, Solunumu, Dolaşımı, Vücut Isısı, Kan Basıncından söz edilmektedir.

Bilinç Durumunun Değerlendirilmesi:

Öncelikle, hasta/yaralının bilinç durumu değerlendirilir. Normal bir kişi kendine yöneltilen tüm uyarılara cevap verir.

Bilinç düzeyi yaralanmanın ağırlığını gösterir. Bilinç düzeyleri;

Kişinin bilinci yerinde ise = Tüm uyarılara cevap verir.

1 Derece Bilinç Kaybı = Sözlü ve gürültülü uyarılara cevap verir.

2 Derece Bilinç Kaybı = Ağrılı uyarılara cevap verir.

3 Derece Bilinç Kaybı = Tüm uyarılara karşı tepkisizdir, cevap vermez,

Solunum Değerlendirilmesi: Nefes alıp-verme işlemidir Hasta/yaralının solunumu değerlendirilirken;

☐ Solunum sıklığına,

☐ Solunum aralıklarının eşitliğine,

☐ Solunum derinliği’ne bakılır.

Kişinin 1 Dakika İçinde Nefes Alma Ve Verme Sayısı Solunum Sıklığıdır.

☐ Sağlıklı yetişkin bir kişide dakikada solunum sayısı 12–20,

☐ Çocuklarda 16–22, * Bebeklerde 18-24’dür.

Kan Basıncının Değerlendirilmesi: Hasta/yaralı değerlendirilirken kan basıncı kontrol edilmez. Ancak, kan basıncının anlamının bilinmesi önemlidir.

Kalbin kasılma ve gevşeme anında damar duvarına yaptığı basınçtır. Kalbin kanı pompalama gücünü gösterir. Normal değeri 100/50- 140/100 mm Hg’dir.

Nabız Değerlendirilmesi: Kalp atımlarının atardamar duvarına yaptığı basıncın damar duvarında parmak uçlarıyla hissedilmesine nabız denmektedir.

☐ Yetişkin bir kişide normal nabız sayısı dakikada 60–100,

☐ Çocuklarda 100–120,

☐ Bebeklerde 100-140’dır.

Nabız: Kanın sol ventrikülden büyük arterlere pompalanması sırasında periferik arterlerde oluşan dalgalanmadır. Kalp atışının uçtaki atardamarlardan (periferik arterlerden) hissedilmesine NABİZ denir.

Normalde nabız (kalp atım hızı) erişkinde 60–90 kez/dk, çocukta 80–100 kez/dk, bebekte 100–120 kez/dakika civarındadır.

. VÜCUTTA NABİZ ALINAN NOKTALAR: Boyun (karotis arter, şah damarı), el bileği (radial arter), kasık (femoral arter), dirsek içi (brakial arter) diz arkası (popliteal arter), ayaküstü, kulak önü, şakak vb. İlkyardımda, dolaşım sorunu olan hastalarda en rahat nabız şah damarından alınabilir.

*Bebeklerde nabız üst kolun iç kısmından (brakial arterden) alınabilir.

**Şah damarından nabız sadece tek taraflı alınır. 5 saniyeden uzun süre ve çift taraflı kesinlikle bastırılmaz. Aksi halde kalp zarar görür (bradikardi gelişir).

*** Nabız alınırken, damarın üzerine çok hafif ya da fazla bastırılırsa, nabız hissedilmeyebilir. Kan basıncı (arteryel tansiyon), kanın arterlerden geçerken arter duvarına yaptığı basınçtır. Sol ventrikülin (karıncık) kasılarak kanı aorta pompalamasına SISTOL. (büyük tansiyon, maksima), gevşeyerek kanla dolmasına ise DIYASTOL (küçük tansiyon, minima) denilmektedir. Kan basıncının ortalama değerleri erişkinde 110–120 / 70–80 mmHg, çocukta 90/60 mmHg, bebekte 70/50 mmHg’ dir.

Vücutta nabız alınabilen bölgeler nelerdir?

☐ Şah damarı (adem elmasının her iki yanında)

☐ Ön-kol damarı (Bileğin iç yüzü, başparmağın üst hizası)

☐ Bacak damarı (Ayak sırtının merkezinde)

☐ Kol damarı (Kolun iç yüzü, dirseğin üstü)

Hasta/yaralının dolaşımını değerlendirirken, çocuk ve yetişkinlerde şah damarından, bebeklerde kol atardamarından nabız alınır.

Vücut Isısının Değerlendirilmesi: İlkyardımda vücut ısıyı koltuk altından ölçülmelidir. Normal vücut ısısı 36,5 C’dir. Normal değer in üstünde olması yüksek ateş, altında olması düşük ateş olarak belirtilir. 41–42 C üstü ve 34,5 C tehlike olduğunu ifade eder. 31.0 C ve altı ölümcüldür.

HASTA/YARALININ DEĞERLENDİRİLMESİNİN AMACI NEDİR?

☐ Hastalık ya da yaralanmanın ciddiyetinin değerlendirilmesi,

☐ İlkyardım önceliklerinin belirlenmesi,

☐ Yapılacak ilkyardım yönteminin belirlenmesi,

☐ Güvenli bir müdahale sağlanması.

Hasta/yaralının ilk değerlendirilme aşamaları nelerdir?

Hasta/yaralıya sözlü uyarılarla ya da hafifçe omzuna dokunarak “*iyi misiniz?*” diye sorularak **bilinç durumu değerlendirilmesi** yapılır. Bilinç durumunun değerlendirilmesi daha sonraki aşamalar için önemlidir. Buna göre hasta/yaralının ilk değerlendirilme aşamaları şunlardır:

1. Çevre güvenliği sağlanır

2. Bilinç kontrolü yapılır

3. İlkyardımın ABC si değerlendirilir.

A. HAVAYOLU AÇIKLIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ: Özellikle bilinç kaybı olanlarda dil geri kaçarak solunum yolunu tıkayabilir ya da kusmuk, yabancı cisimlerle solunum yolu tıkanabilir. Havanın akciğerlere ulaşabilmesi için hava yolunun açık olması gerekir.

☐ Hava yolu açıklığı sağlanırken hasta/yaralı baş, boyun, gövde eksen i düz olacak şekilde yatırılmalıdır.

☐ Bilinç kaybı belirlenmiş kişide; ağız içine önce göz ile bakılmalı, eğer yabancı cisim var ise işaret parmağı yandan ağız içine sokularak cisim çıkartılmalıdır.

☐ Daha sonra bir el hasta/yaralının alınına, diğer elin 2 parmağı çene kemiğinin üzerine koyulur, alından bastırılıp çeneden kaldırılarak baş geriye doğru itilip **Baş geri-Çene yukarı pozisyonu** verilir. Bu işlemler sırasında sert hareketlerden kaçınılmalıdır.

B. SOLUNUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ: İlkyardımcı, başını hasta/yaralının göğsüne bakacak şekilde yan çevirerek yüzünü hasta/yaralının ağzına yaklaştırır, **Bak-Dinle-Hisset yöntemi** ile solunum yapıp yapmadığını **10 saniye süre** ile değerlendirir.

- ☐ Göğüs kafesinin solunum hareketine bakılır,
- ☐ Eğilip kulağını hastanın ağzına yaklaştırarak solunum dinlenir ve hastanın soluğunu yanağında hissetmeye çalışılır, Solunum yoksa derhal yapay solunuma başlanır.

C. DOLASIMIN DEĞERLENDİRİLMESİ: Dolaşımın değerlendirilmesi için ilkyardımcı; çocuk ve yetişkinlerde şah damarından, bebeklerde kol atardamarından 3 parmakla **5 saniye süre ile** nabız almaya çalışılır. İlk değerlendirme sonucu hasta/yaralının bilinci kapalı fakat solunum ve nabızı varsa derhal **koma pozisyonuna** getirerek diğer yaralıları değerlendirilir.

TEMEL YAŞAM DESTEĞİ

SOLUNUM VE KALP DURMASI NEDİR?

Solunum durması: Solunum hareketlerinin durması nedeniyle vücudun yaşamak için ihtiyacı olan oksijenden yoksun kalmasıdır. Hemen yapay solunuma başlanmaz ise bir süre sonra kalp durması meydana gelir.

Kalp durması: Bilinci kapalı kişide kalp atımının olmaması durumudur. Kalp durmasına en kısa sürede müdahale edilmese dokuların oksijenlenmesi bozulacağı için beyin hasarı oluşur. Kişide solunumun olmaması, bilincin kapalı olması, hiç hareket etmemesi ve uyarılara cevap vermemesi kalp durmasının belirtisidir.

Temel Yaşam Desteği nedir?

Yaşam kurtarmak amacı ile hava yolu açıklığı sağlandıktan sonra, solunumu ve/veya kalbi durmuş kişiye yapay solunum ile akciğerlerine oksijen gitmesini, dış kalp masajı ile de kalpten kan pompalanmasını sağlamak üzere yapılan ilaçsız müdahalelerdir.

Hava yolunu açmak için baş geri çene yukarı pozisyonu nasıl verilir?

Bilinci kapalı bütün hasta/yaralılarda solunum yolu kontrol edilmelidir. Çünkü dil geriye kayabilir ya da herhangi bir yabancı madde solunum yolunu tıkayabilir. Önce ağız içine gözle bakılır, eğer yabancı cisim var ise çıkarıldıktan sonra hastaya **baş geri çene yukarı pozisyonu** verilir.

Bunun için;

- ☐ Bir el altına yerleştirilir,
- ☐ Diğer elin iki parmağı çene kemiğinin üzerine yerleştirilir,
- ☐ Alından bastırılıp, çeneden kaldırılarak baş geriye doğru itilir,
- ☐ Böylece dil yerinden oynatılarak hava yolu açıklığı sağlanmış olur.

Yapay solunum nasıl yapılır?

- ☐ Hasta/yaralının hava yolu açıldıktan sonra, solunum **Bak-Dinle-Hisset yöntemi** ile değerlendirilir,
- ☐ Normal solunum yoksa solunum yoksa veya yetersiz ve düzensiz ise) hemen yapay solunuma başlanır. **Suni solunum**

Tıbbı yardım gelene kadar yapılır.

HAVA YOLU TIKANIKLIĞI BELİRTİLERİ NELERDİR?

KİSMİ TIKANMA BELİRTİLERİ:

- ☐ Öksürür,
- ☐ Nefes alabilir,
- ☐ Konuşabilir. Bu durumda **hastaya dokunulmaz, öksürmeye teşvik edilir.**

TAM TIKANMA BELİRTİLERİ:

- ☐ Nefes alamaz, * Acı çeker, ellerini boynuna götürür,
- ☐ Konuşamaz, * Rengi morarmıştır.

Bu durumda **Heimlich Manevrası (Karına bası uygulama)** yapılır.

KANAMALARDA İLK YARDIM

Kanama nedir? Damar bütünlüğünün bozulması sonucu kanın damar dışına (vücudun içine veya dışına doğru) doğru akmasıdır. Kanamanın ciddiyeti aşağıdaki durumlara bağlıdır:

Kanamanın hızı, Vücutta kanın aktığı bölge, Kanama miktarı, Kişinin fiziksel durumu ve yaşına göre gelişir.

Kan, insan vücudunda damarlar içinde dolaşan sıvıdır. Yetişkin insan vücut ağırlığının 1/13- 1/15'ini kan oluşturmaktadır. 70 kg olan bir insanda 5– 6 litre kan vardır. Kanın % 55'ini oluşturan plazma; dokular için gerekli besin maddeleri, iç salgı ürünleri, enzim, vitamin ve diğer önemli maddeleri içerir. Kanın % 45'i şekilli elementlerden oluşur. Bunlar; alyuvarlar, (eritrositler) akyuvarlar, (lökositler) ve trombositlerdir.

KAÇ ÇEŞİT KANAMA VARDIR?

Vücutta kanın aktığı bölgeye göre 3 çeşit kanama vardır:

1.Dış kanamalar: Kanama yaradan vücut dışına doğru olur.

2.İç kanamalar: Kanama vücut içine olduğu için gözle görülemez.

3.Doğal deliklerden olan kanamalar: Kulak, burun, ağız, anüs, üreme organlarından olan kanamalardır.

DAMAR TİPİNE GÖRE İSE: Kanamalar meydana geldiği damarın özelliğine göre üçe ayrılır.

1.ATARDAMAR (ARTER) KANAMASI: Atardamarlarda meydana gelen kanama, açık veparlak kırmızıdır. Kalp atımları ile uyumlu olarak ***fişkırır tarzda, kesik kesik akar***. Bu kanamanın durdurulması zordur.

2.TOPLARDAMAR (VEN) KANAMASI: Toplardamarlarda meydana gelen kanamalar, ***koyu renklidir, fişkırmaya yoktur ve sürekli akar***. Bu çeşit kanamalar daha kolay durdurulur.

3.KILCAL DAMAR (KAPİLLER) KANAMASI: KILCAL damarlarda olan kanama **devamlı ve sızıntı** şeklinde ve küçük kabarcıklar oluşur. Kanamanın değerlendirilmesinde, şok belirtilerinin izlenmesi çok önemlidir.

KANAMALARDA İLK YARDIM UYGULAMALARI NELERDİR?

Dış kanamalarda ilkyardım: Dış kanamalarda kanamanın seyri gözle takip edilebilir. Baş, (yüz ve saçlı deri) göğüs, karın, kol ve bacaklarda dış kanama gözlenirse çoğu kez kontrol edilebilir. Dış kanamalar genellikle 6- 10 dk içinde durur. İnsan vücudunda çeşitli savunma mekanizmaları vardır. Bu mekanizmalar kanamalarda harekete geçerek kanamayı durdurur. Örneğin, parmağımız kesilirse kan önce hızlı akar, sonra kesilen damar uçları büzülür ve kanama azalır. Kesilen damar ucunda pıhtı oluşur. Oluşan pıhtı, damar ucunu tıkayarak kanamayı durdurur.

KANAMALARDA İLK YARDIM

1.KANAMA: Kanama, tartışmasız, belli başlı acil sorunlardan biridir. Kanama mutlaka kısa sürede belirlenmeli ve ciddiyeti değerlendirilerek, kontrol altına alınmalıdır. Kanın damar dışına çıkmasına KANAMA (HEMORAJ) denir.

Kanamaların tanımında kullanılan bazı terimler şunlardır:

HEMATEMEZ: Kusmuk ile kan gelmesi

HEMOPTİZİ öksürükle kan gelmesi

HEMATOM Deri altında yumuşak dokuda kan birikimi ile oluşan yumuşak kitle EKİMOZ: Deride siyah ve mavi renk değişikliği; morluk, çürük.

MELENA Katran gibi siyah dışkı

HEMATOŞEZİ: Rektumdan parlak kırmızı kanama

HEMATORİ Kanlı idrar

Normal bir erişkinin vücut ağırlığının ortalama 1/13' unu kan oluşturmaktadır. 70 kg' tık bir kişide 5–6 it civarında kan bulunduğu varsayılmaktadır. % 10 oranındaki kan kaybı (ortalama erişkinde 600 ml, çocukta 200–300 ml, bebekte 25–30 ml) oldukça tehlikelidir.

ŞOK NEDİR?

Kalp-damar sisteminin yaşamsal organlara uygun oranda kanlanma yapamaması nedeniyle ortaya çıkan ve tansiyon düşüklüğü ile seyreden bir akut dolaşım yetmezliğidir. Kalp- damar sisteminin görevi, kanın tüm hücre ve dokulara ulaşmasını sağlamaktır.Kan sayesinde hücrelere oksijen ve besin maddesi taşınır. Hücrelerin metabolik atıkları da kan ile uzaklaştırılır. Bu durumlardan birinde yetersizlik oluyorsa organ ve doku kan dolaşımı bozularak şok gelişebilir.

Kaç çeşit şok vardır?

Nedenlerine göre 4 çeşit şok vardır:

1. ŞOK ÇEŞİTLERİ:

Hipovolemik Şok: Damar içinde dolaşan sıvı hacmindeki azalma nedeniyle görülen şok çeşididir. Nedeni: Ani ve şiddetli sıvı veya kan kaybıdır.

Hemorajik şok: Vücuttan aşırı miktarda kan kaybedilmesi sonucu Oluşur. Yanıklarda harap olan deri bölgesinden önemli boyutta serum sızıntısı olur. Aşırı terlemede tehlikeli sıvı kaybına neden olabilir.

Kardiyojenik Şok: Kalbin pompalama etkinliğini bozan herhangi bir nedenle doku perfüzyonu bozuldu ise bu tip şoklara denir.

Anaflaktik: Şok Şiddetli alerjik reaksiyon söz konusudur.

Nörojenik Şok: Sinir sisteminin dolaşım sistemi üzerindeki kontrolü kaybolmuştur. Sinir sistemi içerisinde doğrudan harap edici etki olması halinde, omurilik travmalarında, ayrıca aşırı barbitürat kullanımında olduğu gibi aşırı doz ilaç kullanımında meydana gelir

Şok Çeşitleri

Bütün şok çeşitlerinde sonuç aynıdır. Dokularda yeterli düzeyde kanlanma ve oksijenlenme olmayacaktır.

Şoku nedenlerine göre aşağıdaki şekilde sınıflandırabiliriz:

- **Hipovolemik şok:** Sıvı kaybına (iç ve dış kanamalar, ishal, kusma, yanıklar vb.) bağlı olarak gelişir.
- **Kardiyojenik şok:** Kalbin pompalama görevini yerine getirememesine (kalp yetmezliği, kalp atım bozukluğu, kalp krizi vb.) bağlı olarak gelişir.
- **Vazojenik şok:** Sinir sisteminin damarlar üzerindeki kontrolünün kaybı sonucunda damar yatağının genişlemesine bağlı olarak gelişir. Örnek: Baş ve omurga yaralanmaları, zehirlenmeler, alerjik reaksiyonlar, aşırı duygusal reaksiyonlar, ağrı vb. durumlar.

Şok Belirtileri

Şokta görülen genel belirtileri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Endişe, huzursuzluk,
- Halsizlik, yorgunluk ve uykuya eğilim,
- Bayılma hissi, baş dönmesi,
- Bulantı, kusma,
- Susuzluk hissi,
- Hava açlığı, hızlı ve yüzeysel solunum,
- Hızlı ve zayıf nabız,
- Soğuk, soluk ve nemli cilt,
- Donuk ve anlamsız bakışlar,
- Bilinç düzeyinde azalma,
- Dudak çevresinde morarma,
- İdrar miktarında azalma.

Şok pozisyonu nasıl verilir?

- Hasta/yaralı düz olarak sırt üstü yatırılır,
- Hasta/yaralının bacakları 30 cm kadar yukarı kaldırılarak, bacakların altına destek konulur (Çarşaf,battaniye yastık, kıvrılmış giysi vb.),
- Üzeri örtülerek ısıtılır,
- Yardım gelinceye kadar hasta / yaralının yanında kalınır,

. OLAY YERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE YAPILACAK İŞLER: Aşağıdaki unsurlara dikkat etmenizi ve bunlara göre nereden başlamanız gerektiğine karar vermenizi öneriyoruz;

- > Kaza yerinin özelliği
- > Gaz (buharından oluşmuş) bulut
- > Tehlikeli kimyasal madde tabelası veya kaplar
- > Kimyasal madde levhaları olan araçlar
- > Sıvı veya toz kimyasal madde yayıntısı
- > Rüzgarın yönü, su, arazi ve kötü hava gibi tehlikeler
- > Elektrik kabloları vb. tehlikeler
- > Yanıcı maddeler
- > Kazazedenin tepesinde bulunan stabil olmayan malzemeler(örneğin: yıkık tavan vb. gibi)
- > Olay yerini görmeyi engelleyen unsurlar
- > Birbirine girmiş araçların tipleri ve sayıları
- > Yaralıların ortalama sayısı

YANIK, DONMA VE SICAK. ÇARPMASINDA İLK YARDIM

1.YANIĞIN TANIMI: Yanık; ısı, ışıın, elektrik veya kimyasal maddelere maruz kalma sonucunda deri ve derialtı dokularda meydana gelen bir çeşit yaralanmadır.

2. YANIK ÇEŞİTLERİ:

Fiziksel yanıklar: Isı ile oluşan yanıklar, elektrik nedeni ile oluşan yanıklar, ışıın ile oluşan yanıklar, sürtünme ile oluşan yanıklar, donma sonucu oluşan yanıklar

Kimyasal yanıklar: Asit alkali madde ile oluşan yanıklar

3. YANIK CİDDİYETİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER: Beş etken belirler. Bunlar. Derinlik, yaygınlık, bölge, enfeksiyon riski, yaş, solunum yoluyla görülen zarar, önceden var olan hastalık.

4. YANIKLARIN DERECELENDİRİLMESİ:

1. derece yanıklar: Demin sadece en üst tabakasının zedelendiği yanıklardır. Kızarıklık, gerginlik ve ağrı görülür. Örnek: güneş yanıkları.

2. derece yanıklar: Derinin üst ve değişen oranlarda alt kısmının etkilendiği yanıklardır. Kızarıklık, gerginlik, ağrı ve su toplanması (bul) ile karakterizedir.

3. Derece Yanıklar: Tüm deriyi kapsayan; derialtı dokularına, derin dokulara ve hatta kemiklere kadar ulaşan yanıklardır. Deri kum kayış gibi olabilir veya renk değişikliği görülebilir. (kömür gibi, beyaz veya kahverengi olabilir). Şiddetli yanıklarda, yüzeysel sinir uçları ve kan damarları zedeleneceğinden yanık alanda his kaybı olabilir, buna karşın çevredeki daha az yanmış olan doku aşırı ağrılı olabilir.

Yanığın şiddetini belirleyen faktörler:

Yüzey miktarı: Dokuzlar kuralı ile belirlenir.

Kritik alanların yanması: Eller ayaklar, yüz ve cinsel organlar.

Hastanın yaşı: Çok genç veya çok yaşlı olma.

Hastanın genel sağlık durumu: Diğer yaralanmalar veya hastalıklar (diabet kalp, kronik böbrek hastalığı vb gibi).

HAFİF YANIKLAR: Vücut yüzeyinin; ¼ 2 sinden az olan 3. derece yanıklardır. ¼ 15 inden az olan 2. derece yanıklardır.

ORTA ŞİDDETLİ YANIKLAR: Erişkinlerde vücut yüzeyinin, ¼ 2-10'u arasındaki 3. derece yanıklar (el, ayak, yüz, cinsel organ hariç) ¼ 15-25'i arasındaki 2. derece yanıklar (el, ayak, yüz, cinsel organ hariç) i arasındaki 1. derece yanıklar (el, ayak, yüz, cinsel organ hariç) Çocuklarda vücut yüzeyinin, ¼ 10–20 si arasındaki 2. derece yanıklar (el, ayak, yüz, cinsel organ hariç) Bebeklerde, tüm 1. derece yanıklar (el, ayak, yüz, cinsel organ hariç)

ŞİDDETLİ YANIKLAR: Erişkinlerde vücut yüzeyinin; ¼ 10 undan fazla alan 3. derece yanıklar ve 3. derece el, ayak; yüz, cinsel organ yanıkları. % 25 inden fazla olan 2. derece yanıklar. Çocuklarda vücut yüzeyinin %20 sinden fazla olan 1. derece yanıklar Bebeklerde, tüm 3. derece yanıklar.

Isı Yanakları: Yaş ısı (buhar, her türlü kaynayan sıvı-su, yağ) ve kum ısı (sıcak metaller, ütü, alev, güneş) ile meydana gelirler.

İlkyardım: Yanma sürecini sona erdirerek daha fazla yaralanmaya önlemek gerekir alevi söndürmek, kızgın metali uzaklaştırmak, yaş ısıya maruz kalmış giysileri çıkarmak vb gibi. (DİKKAT: alev yangında sentetik giysiler deriye yapışmışsa dokunulmaz; kaynar sıvı yangında eğer olayın üzerinden zaman geçmişse giysiler soğuk suya tutulmadan önce çıkarılmaz aksi halde yaşanan deride çıkar)

1. derece yanıklarda; ASLA yoğurt, salça, diş macunu, zeytinyağı vb. şeyler sürülmez, En az 10 dakika soğuk suya tutulur. Gerginliği azaltmak üzere yağlı krem veya ağrısını almak, gerginliği azaltmak üzere yanık merhemi sürülebilir. > Geniş yanıklarda, kişi kendi içebilecek durumdaysa bol sıvı içitilir.

2. derece yanıklarda; tedavi 1. derece yanıklarla aynıdır. İlave olarak; büller ASLA PATLATILMAZ Gerekliyorsa hastaneye götürülerek steril koşullarda pansuman yaptırılır. Eğer bul geniş bir alanı kapsıyorsa. Üstteki deri ASLA SOYULMAZ! Eğer patlamışsa o zaman içindeki sıvı boşaldıktan sonra 0 kısım antiseptikle silinip üzeri steril gazlı bez ile kapatılıp sargı beziyle sarılır. Zira flaster yanıklı dokuyu zedeleyebilir.

3. derece yanıklarda; hastanın mutlaka bir yanık merkezine veya hastaneye götürülmesi gerekir. Hasta bilinçli (kendi içebilecek durumda) ise bol sıvı içirilir. **ALKOLLÜ VE ASİTLİ İÇECEKLER İÇİRİLMEZ**

Açık yanık yarası hava ile temas ettiği sürece ağrıya neden olacağından, yaranın hemen hava ile teması kesilmelidir, bunun için yara nemli steril gazlı bez ile kapatılır. Böylece enfeksiyondan da korunmuş olur.

KİMYASAL YANIKLAR: Kuvvetli asit veya bazlarla meydana gelir. Çoğunlukla endüstri, laboratuar veya fabrikalarda görülür. Sadece kimyasal maddeler değil onların oluşturduğu gazlar ve buharlar da kimyasal yanıklara (özellikle solunum yolunda) neden olurlar. Bu gibi iş yerlerinde normalde gerekli önlemlerin alınmış, kişilerin eğitilmiş olması gerekir. Bu kişilerin yönlendirmeleri ile yardımcı olunması, ilkyardımcının kendisini koruması açısından önemlidir.

İlkyardım: Kendinizi korumayı sakın ihmal etmeyin. Hastanın kimyasal madde ile teması kesilmelidir.

KİMYASAL MADDE KURU (TOZ) İSE: Toz kimyasal madde, önce bir fırça veya kuru bezle (en doğrusu elektrik süpürgesi ile) iyice vücuttan uzaklaştırılır, ondan sonra bol akan su ile yıkanır. Öncelikle fırçalamanın nedeni: toz halindeki kimyasal madde su ile karşılaştığında aktive olarak ciddi yanıklara yol açmaktadır.

KİMYASAL MADDE SIVI İSE: Hemen etkilenen bölgedeki giysiler çıkarılır ve etkilenen alan basınçlı su ile en az 10 dakika (ağrı dinene kadar) yıkanır.

Açık yanık yarası oluşmuşsa, hemen steril gazlı bezle kapatılıp hastaneye götürülür.

Belirtiler: Konfüzyon (zihin karışıklığı), deliryum (huzursuzluk, taşkınlık), korna (şuur kaybı, derin uyku hali), merkezi sinir sistemi (tremor, nöbet, genişlemiş sabit pupiller) 40°C üzerinde vücut ısısı, hızlı ve değişken, nabız, hızlı solunum, klasik tipte normal veya düşük, egzersize bağlı tipte ise yüksek kan basıncı, kuru ve kızarıkt cilt,

HİPOTERMİ (DONMA):

DONMANIN NEDENLERİ: Vücut ısının 35°C derecenin altında olmasıdır. > Vücutta ısı üretimi azaldığında veya aşırı ısı kaybından dolayı görülebilir. Ortamın ısısı, yaş veya kuru olması, susuzluk veya açlık gibi enerji kaynağının eksikliği, hareketsizlik, hipotermiyi belirleyen etkenlerdir. Çok küçük veya ileri yaşlarda olmak, Dışarıda olmak, Hipotiroidizm; diyabet, hipoglisemi, alkol, depresan ilaçların kullanılması, yetersiz beslenme durumları hipotermisinin oluşumunu hızlandırır.

BELİRTİ VE BULGULAR:

Birinci derece: En hafif donma şeklidir. Deride solukluk soğukluk hissi yaratır. Uyuşukluk ve halsizlik görülür. Daha sonra kızarıklık ve iğnelenme hissi oluşur.

İkinci derece: Soğuğun sürekli olması ile belirtiler belirginleşir. Zarar gören bölgede gerginlik hissi oluşur. Ödem, şişkinlik, ağrı ve içi su dolu kabarcıklar oluşur. Su toplanması iyileşirken siyah kabuklara dönüşür.

Üçüncü derece: Dokuların geriye dönülmez biçimde hasara uğramasıdır.

> Canlı ve sağlıklı deriden kesin hatları ile ayrıları siyah bir bölge oluşur.

İLK YARDIM: Isıtma, kalpte geri dönüşsüz aritmilere (atım düzeni bozukluklarına)yol açabilir. 0 nedenle, daha fazla ısı kaybının önlenmesi önemlidir. Bunun için; Yaş giysileri çıkarılıp, kurulandıktan sonra kuru giysiler giydirilmelidir.

Hasta/yaralı ılık bir ortama alınarak soğukla teması kesilmelidir. Sıcak, kuru battaniye ile sarmalanmalıdır. Sıcak içecekler verilir. Su toplanmış bölgeler patlatılmaz, bu bölgelerin üstü örtülür. Donuk bölge ovulmaz, kendi kendine ısınması sağlanır. El ve ayak doğal pozisyonunda tutulur. Isınma işlevinden sonra hala halsizlik varsa bezle bandaj yapılır. Hastanın yaşamsal bulgularının düzeni ve devamlılığı sağlanmalıdır. Hasta ölü gibi görünmesine rağmen geri döndürülebilir.

KIRIK, ÇIKIK VE BURKULMALARDA İLK YARDIM

1. KIRIK, TANIMI VE ÇEŞİTLERİ: Kırık, kemik dokusunun bütünlüğünün bozulmasıdır. Çeşitleri:

Kapalı kırık; deri bütünlüğünün bozulmadığı, çevre dokuların çok fazla zarar görmediği kırıklardır.

Açık kırık; kırık kemik uçlarının görülebildiği, çevre dokuların zarar gördüğü kırıklardır,

2. KIRIKTA BELİRTİ VE BULGULAR: Ağrı, Morarma, çürük, şişlik, Şekil bozukluğu (deformite), simetride bozulma, Hareket edememe, hareket kısıtlanması,

3. KIRIĞIN YOL AÇABİLECEĞİ OLUMSUZ DURUMLAR: Kırık yakınındaki damar, sinir, kaslarda yaralanma ve sıkışma, Parçalı kırıklarda kanamaya bağlı şok.

4. KIRIKTA İLK YARDIM: Kanama varsa kontrol altına alınır, yanı varsa kapatılır. Yaralı hareket ettirilmez, sıcak tutulur, Kol etkilenmişse yüzük, saat gibi eşyalar çıkarılır. Tespit ve sargı yapılırken parmaklar görünecek şekilde açıkta bırakılır. Kırık bölgesinde sık aralıklarla nabız, derinin rengi ve ısısı kontrol edilmelidir. Kırığın çevre dokulara zarar vermemesi için ekstremita (kol veya bacak) desteklenir. Şişlik ve ödemi önlemek üzere kol veya bacak yerçekiminden kurtarılır (kol, kalp seviyesinde tutulur, bacak ise uzatılır). Ağrı şiddetli ise ve kişi kendi içebilecek durumdaysa ağrı kesici verilebilir.

5. BURKULMA: Eklem normal hareket sınırının ötesine bükülmesi ve gerilmesi sonucu, kapsül ve ligamentlerin zedelenmesi veya yırtılmasıdır. Daha ziyade diz, ayak ve el bileğinde meydana gelir. Burkulmanın başlıca bulguları şunlardır: Hassasiyet, şişlik, morluk, ağrı ve harekette kısıtlanma.

6. BURKULMADA ILKYARDIM: Ekstremita (kol veya bacak) hareket ettirilmez, dinlendirilir, Yükseğe kaldırılır (yer-çekiminden kurtarılır). Morarma ve şişliği önlemek üzere soğuk uygulama yapılır. Olayın üzerinden birkaç saat geçmiş-se, soğuk uygulamanın yararı yoktur, bu durumda şişlik, morluk ve ağrıyı azaltmak üzere sıcak uygulama yapılabilir.

Soğuk uygulama için: Buz torbasına veya sağlam bir plastik torbaya buz parçaları konup, havluya ya da bir yastık kılıfına sarıldıktan sonra burkulan kısma yerleştirilir.

Sıcak uygulama için: Derin bir kaba ılık-sıcak arası su konur ve burkulan kısım içinde 1£ dakika kadar bekletilir. Günde birkaç kez yapılacak bu uygulama iyileşene kadar tekrarlanabilir. Ya da sıcak su içinde ısıtılmış sıkılmış havlu ile bölge sarılır hemen soğumaması için üzerine naylon örtülebilir.

7.ÇIKIK: Eklemi oluşturan kemiklerden birinin yerinden ayrılmasıdır. Ligament ve kapsül yaralanması gibi ciddi sorunlar ortaya çıkabilir. Eklem yüzeyleri birbirinden tamamen ayrılmış kemik uçları değişik pozisyonlarda kilitlenmiş olabilir. Herhangi bir hareket hem çok güçtür hem de ağrılıdır.

Çıkmaya en yakın eklemler. Parmak, omuz, dirsek, kalça, ayak bileği ve çene eklemleridir.

7.1.BELİRTİ VE BULGULAR: Şekil bozukluğu, Hareketle artan ağrı, Morarma, şişlik, Hareket kısıtlanması veya kaybı.

7.2.ÇIKIKTA İLK YARDIM: Hareket etmemesi için desteklenir. Desteklerken kıvrılma varsa ve açılmıyorsa zorlanmaz, bulunduğu halde tespit edilir. Hastaneye götürülür.

8. KIRIK ÇIKIK VE BURKULMALARDA TESPİT: Kırığı tespit etmek (hareket etmesini önlemek) amacı ile kullanılan tahta parçası, mukavva, sert karton; yastık üçgen sargı bezi gibi malzemeler yapılır.

8.1. TESPİT SIRASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR: Tespit sırasında yaralı bölge sabit tutulmalı. Yara varsa üzeri temiz bir bezle kapatılmalı. Tespit edilecek bölge yumuşak bir bezle kaplanmalı. Yaralı bölge nasıl bulunduysa ögle tespit edilmeli, düzeltilmeye çalışılmamalı. Tespit kırık, burkulma çıkığın üstündeki ve altındaki eklemleri de içerecek şekilde yapılmalıdır.

8.2. TESPİT YÖNTEMLERİ: Kol ve köprücük kırığı tespiti, Pazı kemiği kırığı tespiti, Dirsek kırığı tespiti, Dirsek kemiği ve ön kol kemiği kırığında sert malzemelerle tespit, Pelvis kırığı tespiti, Uyluk kemiği kırığı tespiti, Diz kapağı kırığı tespiti. Kavalkemiğinin tespiti, Bileği/ayağın tespiti.

2.1. KOMA NEDENLERİ: Düşme veya şiddetli darbe, Özellikle kafa travmaları, Zehirlenmeler, Aşırı alkol, uyuşturucu kullanımı, Şeker hastalığı, Karaciğer hastalıkları, Havale gibi ateşli hastalıklar.

Bilinci kapalı kişi: Yardım isteyemez. Dikkatli değerlendirilmeyecek olursa hastanın öldüğü sanılabilir. Nedene yönelik tahmin hayat kurtarıcı olabilir. Kolayca zarar görebilir. Solunum yolu tıkanabilir. Hasta kusabilir ve kusmuk soluk yolunu, tıkayabilir. Gözünü yabancı Cisimlerden korunmasını sağlayan refleks mekanizması ortadan kalkmıştır. Öğürme refleksi ya da öksürük mekanizması çalışmayabilir. Bilinci kapalı her kişinin solunum yolunun kapalı olduğu kabul edilmelidir.

3. BİLİNC BOZUKLUĞU VE BAYILMA (SENKOP) BELİRTİLERİ: Baş dönmesi, baygınlık, yere düşmez. Bacaklarda uyuşma, Bilinçte bulanıklık, Yüzde solgunluk, Üşüme, terleme, Hızlı ve zayıf nabız, Koma belirtileri, Yutkunma, öksürük gibi tepkilerin kaybolması. Sesli ve ağrılı dürtülere tepki olmaması, idrar ve gaita kaçırma,

3.1. BİLİNC BOZUKLUĞU DURUMUNDA İLK YARDIM:

Kişi başının döneceğini hissederse: Sirt üstü yatırılır, ayakları 30cm kaldırılır. Sıkan giysiler gevşetilir. Kendini iyi hissedinceye kadar dinlenmesi sağlanır.

Eğer kişi bayıldıysa: Sirt üstü yatırılarak ayakları 30cm kaldırılır. Solunum yolu açıklığı kontrol edilir ve açıklığın korunması sağlanır. Sıkan giysiler gevşetilir. Kusma varsa yan pozisyonunda tutulur. Solunum kontrol edilir. Etraftaki meraklılar uzaklaştırılır.

Bilinç kapalı ise: Hasta/yaralının yaşam bulguları değerlendirilir (ABC), Hasta/yaralıya koma pozisyonu verilir. Yardım çağrılır. Sık sık solunum ve nabız kontrol edilir. Yardım gelinceye kadar yanında beklenir.

5.HAVALE: Sinir sisteminin merkezindeki bir tahriş (irritasyon) yüzünden beyinde meydana gelen elektriksel boşalmalar sonucu oluşur. Vücudun adale yapısında kontrol edilemeyen kasılmalar olur.

HAVALE NEDENLERİ:

> Kafa travmasına bağlı beyin yaralanmaları.

> Beyin enfeksiyonları

> Yüksek ateş

> Bazı hastalıklar

. NEDENLERİNE GÖRE HAVALE ÇEŞİTLERİ Ateş nedeniyle oluşan havaleler, Sara krizi.

ATEŞ NEDENİYLE OLUŞAN HAVALE: Herhangi bir ateşli hastalık sonucu vücut sıcaklığının 38°C nin üstüne çıkmasıyla oluşur. Genellikle 6 ay–6 yaş arasındaki çocuklarda rastlanır.

ATEŞ NEDENİYLE OLUŞAN HAVALEDE İLK YARDIM: Öncelikle hasta ıslak havlu ya da çarşafa sarılır,

> Ateş bu yöntemle düşmüyorsa oda sıcaklığında bir kütveye sokulur. Tıbbi yardım istenir.

6. EPİLEPSİ (SARA): Beyindeki elektriksel aktivite6in geçici olarak, durması veya bozulması sonucu, kişinin kazılması ve bilincinin kaybolması olayına epilepsi denilmektedir. Nöbetler çeşidi şekillerde görülebilir. Kişi otururken dalgıç gibebileceği gibi, kasılmalar da olabilir. Nedeni kalıtsal olabileceği gibi, kafa yaralanmaları, beyinde kanamalar, tümörler, iltihaplar sonucu da ortaya çıkabilir. Ancak nedeni saptanamayan epilepsiler de oldukça yaygındır.

6SARA KRİZİNDE İLK YARDIM:

> Kişinin kendini yaralanmaması için tedbir alınır, yatırılır, dilini ısırması için çene kenetlenmemişse, dişlerinin arasına bir şey konur (mendil, kalem vs gibi). METAL ZARAR VERECEĞİNDEN KULLANILMAMALIDIR.

> Başını ve kollarını ritmik olarak bir yerlere vuruyorsa battaniye, ceket vb malzemelerle desteklenerek kendisini yaralaması engellenir.

YAPILMAYACAK ŞEYLER:

> Hastanın yumruk şeklindeki ellerini zorla açmaya çalışmak;

> Soğan keserek veya pamuğa kolonya damlatarak ağzına veya burnuna kapatmak, bu çok sakıncalıdır. Çünkü bu şekilde kişinin nefes alması önlenerek kendine gelmesi engellenmektedir.

> Epilepside uyarıya gereksinim yoktur. Çünkü olay dolaşımından ve beyindeki elektriksel aktivitenin geçici bozulmasından kaynaklanmaktadır. Bu gibi durumlarda uyarının hiçbir yararı yoktur. Hatta zararlı olabilmektedir.

> Elinizi dişleri arasında kaptırmayın. Sizin elinizi kolunuzu kavramasına izin vermeyin aksi halde sizde zarar görürsünüz.

> Uyarıcı maddeler sadece bayılmalarda kullanılır, epilepside asla kullanılmaz.

ZEHİRLENMELERDE İLK YARDIM

1.ZEHİRLENME: Herhangi bir kimyasal, fiziksel veya organik madde sindirildiğinde, bulunduğu, emildiğinde (absorbsiyonunda) veya enjekte edildiğinde; küçük miktarlarda bile kimyasal etkileri ile yapılara zarar verebiliyor ve fonksiyonları bozabiliyorsa, bu maddeye zehir, olaya ise zehirlenme denilmektedir. Zehirler küçük miktarlarda bile etki gösterebilirler. Yapılara, fiziksel etkiden ziyade kimyasal aktivasyon nedeniyle zarar verirler, örneğin hücre metabolizmasındaki kimyasal reaksiyonları bozarak, hücreyi harap edebilirler. Zehirlenmeler, kasıtlı olarak veya kaza ile meydana gelebilirler. Genel olarak zehir vücuda sindirim, solunum ve deriden emilim/enjeksiyon yoluyla alınırlar.

Çok sayıdaki madde, farklı kişilerde farklı etkiler (alerjik etki) gösterdiklerinden bunlar da bazen zehir olarak adlandırılmaktadırlar. Bu maddeler, bazı kişilerde hiç bir etki yapmazken, bazı kişilerde hayatı tehlikeye neden olabilirler. Birçok zehir niteliğindeki madde, yaşlılarda ve çocuklarda daha ciddi sorunlara neden olur.

Zehir vücuda girdikten sonra çeşitli şekilde hasar oluşturur. Zehirli bir gaz, oksijenin yerini alarak boğulmaya neden olur. Bazı zehirler sistemik etki yapar ve tüm vücudu etkiler. Zehirler, sinir sistemini etkileyerek ya aşırı uyarır ya da baskılar; bunun sonucunda ishal ve kusma görülebilir, alyuvarlara oksijen bağlanmasını engelleyebilirler. Zehrin gerçek etkisi; yapısına, yoğunluğuna ve bazen de vücuda alınıp yoluna bağlıdır. Bu arada zehirden etkilenen kişinin yaşı, vücut ağırlığı ve genel sağlık durumu da zehirlenmelerde çok önemli etkenlerdir. Zehirlenmenin tedavisinden ziyade ortaya çıkmasını önlemek daha kolaydır. İlaçların ve kimyasal maddelerin (deterjan vb), çocukların ulaşamayacağı yere konması bu önlemlerden sadece biridir.

• **UNUTMA:** Çevre iyice araştırılarak, etrafa saçılmış ilaçlar varsa toplanır, olay yerinde şişeler, kutular, kimyasal maddeler, kopmuş veya zarar görmüş bitkiler, kusmuk var mı araştırılır. Ve deliller hasta ile birlikte hastaneye götürülür

2. ZEHİRLENMELERDE, GENELDE GÖRÜLEN BELİRTİ VE BULGULAR:

Yerel belirtiler: Vücudun belirli bir noktasında kızarıklık, şişlik, ağrı, döküntü, kaşıntı.

Genel belirtiler: tüm vücutta yaygın olarak görülen veya bir yerde başlayıp yayılan kızarıklık, döküntü, kaşıntı ve şişlik, şişlik fark edilir edilmez hemen yüzük, bilezik, saat, kolye, kemer, boyun bağı gibi sıkan takı, aksesuar ve giysiler çıkarılmalıdır.

> Bulantı, kusma, ishal, Baş ağrısı, baş dönmesi, kulak çınlaması (özellikle toksikin halas yonda). Karında ağrı, şişlik, hassasiyet, kramp, Pupillerde değişiklikler (zehrin etkisine göre daralma veya genişleme), Tükürük salgısında anma, terleme. Bilinç kaybı, konfüzyon, Dispne. taşipne, bradikardi, taşikardi gibi farklı yaşamsal bulgular, Yüksek ateş, siyanoz

3. ZEHİRLENME YOLLARI: Zehirlenme yolları 3 grupta toplanır:

> Sindirim yoluyla en sık rastlanılan zehirlenme yoludur. Sindirim yoluyla alınan zehirler genellikle ev ya da bahçede kullanılan kimyasal maddeler, zehirli mantarlar, bozuk besinler, ilaç ve aşırı alkoldür. . .

> Solunum yoluyla: Zehirli maddelerin solunum yoluyla alınmasından oluşur. Genellikle karbon monoksit, havuz hijyeninde kullanılan klor, yapıştırıcılar, boyalar ev temizleyicileri gibi maddelerden oluşur.

> Cilt yoluyla: zehirli madde vücuda, direk deri aracılığıyla girer. Bu yolla olan zehirlenmeler böcek sokmaları, hayvan ısırıkları, ilaç enjeksiyonları, saç boyaları, zirai ilaçlar gibi zehirli maddelerin deriden emilmesi ile oluşur.

3.1. SİNDİRİM YOLU ZEHİRLENMELERİ: Ağz yoluyla alınan ve zehir etkisi gösteren maddelerle meydana gelir. Alınan madde kuvvetli asit veya baz gibi kostik (yakıcı, tahriş eden) yapıdaysa, yaralanma hemen görülebilir. Genellikle zehir kana karıştıktan sonra etkisini gösterir. Zehrin çok az bir kısmı mideden, kalan kısmı ise ince bağırsaktan emilmektedir: 0 nedenle etki sürelerinde farklılık olur. Amaç, sindirime uğramadan zehir vücuttan uzaklaştırmaktır.

.

3.1.4. SİNDİRİM YOLU ZEHİRLENMELERİNDE ACIL BAKIM:

4. Kusturulmayacak durumlar:

> Bebek 6 aylıkta küçükse, Hasta stupor veya komada ise, kusmuk akciğere aspire edildiğinde, pnömoni oluşabilir.

> Hastada öğürme refleksi yoksa, hasta nöbet geçiriyorsa veya daha önce nöbet geçirmişse,

> Hastada akın myokard enfarktüsü belirti ve bulguları varsa, Korozif madde (kuvvetli asit veya bar) içilmişse,

> Petrol ürünü = hidrokarbon türevi (gaz yağı, benzin, mobilya cilası vb) içilmişse.

> Striknin içeren madde (örnek: fare zehiri) içilmişse (kusturma konvülsiyona yol açabilir).

> Hasta son trimesterde olan bir hamile ise, Şüpheye düşülen durumlarda, ZDM aranmalıdır

Hasta içebilecek durumda ise, zehri dilüe etmek (sulandırmak) için su içirilebilir.

DIKKAT: Kostik bir madde içilmişse, SU İÇİRİLMEZ Aksi halde midede reaksiyon sonucu hasta daha fazla zarar görecektir, hasta içebilecek durumda ise süt içirilebilir.

— Hasta çocuksa ve tahriş edici maddeye dokunmuşsa, yüzüne-gözüne sürmemesi için, hemen elleri yıkanır. Bu uygulama erişkin kişiler için de geçerlidir.

7- içilen ey yenen zehir ağız çevresine bulaşmışsa ve CPR yapılacaksa mümkünse cep maskesi veya ambu bag maske kullanılmalıdır,

8. Kusturmak amacıyla, tuz, hardal sabun vb maddeler ASLA KULLANILMAZ!

9- İpeka şurubunun olmadığı durumlarda elle (manuel olarak) kusturulabilir. Bunun için mendilin ucu, peçeteye sarılmış kaşık sapı veya parmakla boğazın arka kısmı (yumuşak damak), öğürme refleksi uyarılarak kusturulabilir, Manuel olsa da, kusturulmayacak durumlar ipeka şurubu ile aynıdır. .

10- Hasta hastaneye götürülürken yan yatırılır.

4. BESİN ZEHİRLENMELERİ: Yiyeceklerle birlikte bakterilerin vücuda alınmasıyla ortaya çıkar. En sık rastlanılan besin zehirlenmesi etkenleri: kolera (Vibrio cholerae) tifo (Salmonella thyphi, salmonella), paratifo (Salmonella paratyphi enterik ateş). şigella (Shigella, basilli dizanteri), Clostridium perfringens. Hepatit A ve E, Bir de bakteriden değil de onun ürettiği toksinlerden meydana gelen zehirlenmeler vardır. Stafilokoklar (stafilokokus aerus) ve botulizm (Cotidium botulinum)

Botulizm: Besin zehirlenmeleri içerisinde en tehlikelisi ve ağır seyirli olanı botulizmdir. İyi sterilize edilmeden hazırlanmış konservelede ürerler. Yenildikten 2 saat–6 gün (genelde 12- 36 saat) içerisinde belirti ve bulgular ortaya çıkar.

KARBONMONOKSİT ZEHİRLENMESİ: Karbon monoksit (CO) tatsız, renksiz, kokusuz ve tahriş etme özelliği olmayan bir gazdır. Kaza veya intihar (suicidal) amacı ile zehirlenmeye neden olabilir. Bütan gazı, kömürlü ocak ve ısıtıcılar, duman (sigara dumanı dahil) otomobil egzostu (küçük ve kapalı bir garajda çalıştırılan bir araba, 15-30dakika içinde öldürtücü düzeyde karbon monoksit üretir), metilen klorid, iodium, bromid içeren maddelerin yenmesi ve solunması ile karbon monoksit zehirlenmesi meydana gelir. Anemi. kardiyovasküler hastalıklar, KOAH, çok genç (infant), yaşlı ve gebe olan kişiler risk grubundadır.

BELİRTİ VE BULGULAR:

> Düşük yoğunluktaki CO'e dıfalarca maruz kalınırsa: baş ağrısı, güçsüzlük, düşünme güçlüğü, parestezi, göğüs ağrısı, çarpıntı (palpitasyon), görme bozuklukları, bulantı, diare, karın ağrısı görülebilir.

> Akut CO zehirlenmesinde klinik görünüm, kandaki COHb (Karboksi hemoglobin) oranına göre değişiklik gösterebilir. Normalde kanda COHb halinde %0,5–3 oranında CO bulunmaktadır COHb oranına göre, görülebilecek klinik bulgular.

> Ciddi CO zehirlenmelerinde, klinik tabloya ekstrapiramidal bulgular, rijidite, ışık refleksinde azalmada eklenebilir.

. CO Zehirlenmesinde Acil Bakım:

> Spesifik tedavisi, hiç vakit kaybetmeden % 100 oksijen vermektir.

> Hastayı hemen o ortamdan uzaklaştırarak daha güvenli temiz ortama alın.

> Mümkünse solutmaya olay yerinde başlayın

> Soluk yolunun açıklığını: sağlayın

DERİDEN EMİLİM YOLU İLE OLUŞAN ZEHİRLENMELER: Emilen zehir deride iritasyona veya hasara neden olur. Bazı zehirler emildiklerinde deride hiçbir hasara neden olmayabilirler, ancak bu durum çok nadirdir. Absorbsiyon (emilim) yoluyla meydana gelen zehirlenmelerden en önemlisi ve tehlikelisi organik fosfat zehirlenmesidir. *

8.1. organik fosfat Zehirlenmesinde Acil Bakım:

1. Organik fosfat zehirlenmesinde, antidot olarak, parasempatik etkiyi yok etmek için ATROPIN kullanılır. .

2. Hastanın bilinci tam olarak açık değilse tüm dikkatinizi soluk yoluna verin. Sekresyon aspire edilmelidir.

3. Zehir hastanın derisine bulaşmışsa DEKONTAMİNE edin. Bunun için koruyucu giysiler giyin (giysi ve lastik eldivenler).

4. Hastanın giysilerini çıkararak plastik bir torbaya koyun.

5. Hastayı düşün altına götürerek bol sabun ve su ile yıkayın. Eğer alanda iseniz yıkayacak su temin etmeye çalışın ve mutlaka saçını, tüm vücudunu süngerle yıkayın.

6. Madde ağız yoluyla alınmışsa yine aynı işlemler yapılır çünkü hasta terlediğinde terle atılan ilaç geri emilebilir.

7. Şayet zehir ağız yolu ile alınmışsa ve hasta bilinçli ise, ipeka şurubu içirilerek kusturulabilir ve aktif kömür verilebilir.

8.2. Genel olarak deri yolu zehirlenmelerinde görülen belirti ve bulgular: Deri reaksiyonları (hafif iritasyondan kimyasal yanığa kadar değişebilir), Kaşıntı, Gözlerde yanma (iritasyon), Baş ağrısı, Artmış vücut ısısı, Anormal solunum ve kalp hızı, (Nadiren) Anafaktik şok.

8.3. Deri yolu ile Zehirlenmelerde Genel Acil Bakım: Hastayı zehir kaynağından (veya tersi) uzaklaştırarak teması kesin. Kendinizi koruyarak hastanın giysilerini vakit kaybetmeden çıkarın. Su kullanarak deriye bulaşmış zehri hemen uzaklaştırın. Maruz kalan bölge tazyikli ve bol su ile en az 15–20 dakika yıkanmalıdır, özellikle de etkilenen bölge göz ise, yıkama kesinlikle bu sürenin altında olmamalıdır. ,

KURU (TOZ) KİMYASAL maddeleri önce fırçalayarak (ya da daha pratik ve güvenceli olan elektrik süpürgesi ile) uzaklaştırın sonra su ile yıkayın. Yıkarken, kendinizi ve çevredeki kişileri korumayı unutmayın. Yıkanması gereken kişi sayısı fazla ise, her birini tek tek yıkayın. ZDM ile iletişim kurun. Tüm sıkın giysileri (mücevherler, ayakkabılar ve saat dahil) çıkarın. Anafaktik şoka karşı hazırlıklı olun.

> Acilen hastaneye götürün. Hastaneye götürürken, hastayı kuru ve temiz örtülerle kapatın ve sıcak tutmaya çalışın.

HAYVAN ISIRMALARINDA İLK YARDIM

1. HAYVAN ISIRMALANNIN ÖNEMİ: Vücuda, kasıtlı veya kaza ile aşırı doz ilaç enjekte edildiğinde, enjeksiyon yolu ile zehirlenme meydana gelir. Ancak enjeksiyon yolu ıla meydana gelen zehirlenmelerin sebebi, çoğunlukla, kara veya deniz canlılarının ısırması ya da sokmasıdır. Genelde sokmalarda, kızarıklık, şişlik, ağrı ve kaşıntı gibi yerel belirtiler görülse de, alerjik yapılı kişilerde veya zehirli hayvanların sokma veya ısirmalarında daha ciddi belirti ve bulgular görülebilmektedir.

1.1. Genel belirti ve bulgular: Bilinç düzeyinde değişkenlik, Deride görülebilen ısırk ya da solana izi, İğne izi aranır, (özellikle parmaklar, ön kollar, ayak-parmaklar ve bacaklarda), Deride döküntüler (lekeler), Bölgesel ağrı ve/veya kaşıntı. Kollarda, bacaklarda ya da vücutta duyu kaybı. Kolda/bacakta, enjeksiyon yerinden başlayıp yayılan ağrı ve yanma hissi, Şişlik veya büller (su kesecikleri). Halsizlik veya kollaps (yıkılma). Solunum güçlüğü ve anormal nabız, Baş ağrısı ve baş dönmesi, Bulantı ve kusma. Kes krampları, göğüste sıkışma hissi, eklem ağrıları, Aşırı tükürük salgısı, aşırı terleme, Anafaksi,

2. KEDİ VE KÖPEK ISIRMALAN: KUDUZ tehlikesi vardır. Bu gibi durumlarda ısınları yer ilk önce bol su ile

5. YILAN SOKMALARININ BELİRTİLERİ: Lokal ve genel belirtiler verin. Bölgede morluk ve iltihaplanma, Kusma, karın ağrısı, ishal gibi sindirim bozuklukları, Aşırı susuzluk. Şok, kanama. Psikolojik bozukluklar. Kalpte ritim bozukluğu, baş ağrısı ve solunum düzensizliği.

5.1. Yılan Sokmalarında İlk Yardım: İki derin diş izi yalanın zehirli olduğunu gösterir. Bu durumda sokulan yerin altından ve üstünden venöz turnike yapılarak, zehirin dolaşıma katılımı yavaşlatılır. Ağzında yara ve çürük dişi olmayan bir kişi yara yerinden zehiri emip, tükürebilir. Orga hareketsiz halde ve sarkıtlarak tutulur. Kişi mümkün olduğunu sakın tutulmaya çalışılmalıdır. Hastaneye götürülmelidir ve tetanos aşısı yaptırılmalıdır,

BOĞULMALARDA İLK YARDIM

1.BOĞULMA: Boğulma, vücuttaki dokulara yeterli Oksijen gitmemesi sonucu bozulma meydana gelmesidir.

2. BOĞULMA NEDENLERİ: Bayılma ve bilinç kaybı sonucu dilin geriye kayması, Nefes borusuna sıvı dalması. Nefes borusuna yabancı CİSİM kaçması. Asılma. Akciğerlerin zedelenmesi.

> Gazla zehirlenmesi.

2.1. SUDA BOĞULMA: Suda boğulmalarda, boğulma sırasında nefes borusu girişinin kasılmasına bağlı olarak çok az miktarda su akciğerlere girer. Suda boğulmalarda özellikle soğuk havalarda 20–30 dakika geçse bile yapay solunum ve kalp masajına başlanmalıdır.

Suda boğulmalarda, ağızdan ağıza ya da ağızdan buruna solunumun suda yaptırılması mümkündür ve bu uygulamaya su içerisinde iken başlanmalıdır. Bu uygulama derin sulara mümkün olmayabilir, bu nedenle hasta/yaralının hızla sığ suya çekilmesi gerekir. Suya atlama sonucu, boğulma riskinin yanı sıra genel vücut arızası ya da omurga kırıkları da akla gelmelidir. Bu nedenle suda başın çok fazla arkaya itilmemesi gereklidir.

2.2. BOĞULMALARDA GENEL BELİRTİLER: Nefes almada güçlük, Gürültülü, hızlı ve derin solunum, Ağızda balgam toplanması ve köpüklenme, Yüzde, dudaklarda ve tırnaklarda morarma, Genel sıkıntı hali, cevaplarda isabetsizlik ve kararsızlık, Bayılma,

4. BOĞULMALARDA GENEL İLK YARDIM İŞLEMLERİ SUDA KURTARMA: Boğulma nedeni ortadan kaldırılır, Bilinç kontrolü yapılır. Hastanın yaşamsal bulguları değerlendirilir. Temel yaşam desteği sağlanır. Derhal tıbbi yardım istenir. Yaşam bulguları izlenir.

HASTA/YARALI TAŞIMA TEKNİĞİ

1. HASTA/YARALI TAŞINMASINDA GENEL KURALLAR: Hasta/yaralı taşımada ilk yardımcı kendini tehlikeye atmamalıdır. Gereksiz zorlama ve yaralanmalara engel olmak için aşağıdaki kurallara uygun davranılmalıdır. Hasta/yaralıya yakın mesafede çalışılmalıdır. Daha uzun ve kuvvetli kas grupları kullanılmalıdır. Sırtın gerginliğini korumak için dizler ve kalçalar bükülmelidir. Yerden destek alacak şekilde her iki ayağı da kullanarak biri diğerinden biraz öne yerleştirilmelidir.

> Kalkarken ağırlığı kalça kaslarına vererek dizler en uygun şekilde doğrultulmalıdır. Baş her zaman düz tutulmalı, homojen ve düzgün bir şekilde hareket ettirilmelidir. Yavaş ve düzgün adımlarla yürümek gerekir, adımlar omuzdan daha geniş olmamalıdır. Ağırlık kaldırırken karın muntazam tutulup kalçayı kasmak gerekir. Omuzlar, leğen kemiğinin ve omuriliğin hizasında tutulmalıdır. Yön değiştirirken ani dönme ve bükülmelerden kaçınılmalıdır. Hasta/yaralı mümkün olduğunca az hareket ettirilmelidir, Hasta/yaralı baş, boyun, gövde esas alınarak en az 6 destek noktasından kavranmalıdır. Hasta/yaralı taşımak mükemmel bir ekip çalışması gerektirir. Tüm hareketleri yönlendirecek sorumlu bir kişi olmalı, bu kişi hareketler için gerekli komutları vermelidir. Bu kişi genellikle ağırlığın en fazla olduğu ve en fazla dikkat edilmesi gereken bölge olan baş ve boyun kısmını tutan bölge olmalıdır.

Bilinç Açık Hastayı Tek Kişi İle Taşıma

2. ACİL TAŞIMA TEKNİKLERİ: Genel bir kural olarak, hasta/yaralının yeri değiştirmemeli ve dokunulmamalıdır. Eğer durumu tehlikede ise güvenilir bir yere alınmalıdır.

3.SÜRÜKLEME YÖNTEMLERİ: Hasta/yaralının sürüklenmesi, oldukça faydalı bir yöntemdir. Özellikle, çok kilolu ve iri yarı kişilerin taşınması gerekiyorsa; dar, basık ve geçiş güçlüğü olan bir yerden çıkarmalarda herhangi bir yaralanmaya neden olmamak için seçilebilecek bir yöntemdir. İlk yardımcının fiziksel kapasitesi göz önünde bulundurulmalıdır. Mümkünse battaniye kullanılmalıdır.

Sürükleme yöntemleri şunlardır: Ayak bileklerinden sürükleme. Koltuk altından tutarak sürükleme

4. ARAÇ İÇİNDEKİ YARALIYI TAŞIMA TEKNİĞİ (RENTEK): Kaza geçirmiş yaralı bir kişiyi eğer bir tehlike söz konusu ise omuriliğine zarar vermeden çıkarmada kullanılır. Bu uygulama yangın tehlikesi gibi olağan üstü durumlarda uygulanacaktır. Hasta/yaralının ayaklarının pedalların arasına sıkışmamış olduğundan emin olunmalıdır. Ve yara emniyet kemeri çıkartılmalıdır. Daha sonra; İlk yardımcı, yaralıya yan taraftan yanaşır. Bir eliyle yaralının kolunu, diğer eliyle c çenesini kavrayarak boyun tespiti yapar. Yaralının baş-boyun-gövde eksenini mümkün olduğunca hareket ettirmeden bütün haliyle araçtan dışarı çeker. Yaralı dışarı alındıktan sonra yavaşça yere veya sedyeye konur.

5. KISA MESAFEDE SÜRATLİ TAŞIMA TEKNİKLERİ:

1. Kucakta taşıma: Bilinci açık olan çocuklar ve hafif yetişkinler için kullanışlı bir yöntemdir. Bir ilk yardımcı tarafından uygulanır. Bir elle yaralı dizlerinin altından tutularak desteklenir. Diğer elle gövdenin ağırlığı yüklenerek sırtından kavranır. Yaralıya kollarını ilk yardımcıya dolaması söylenir. Bu yaralının kendini güvende hissetmesini sağlar. Ağırlık dizlere verilerek kalkılır.

2. İlk yardımcının omuzundan destek alma: Hafif yaralı ve yürüyebilecek durumdaki hasta/yaralıların taşınmasında kullanılır. Bir ilk yardımcı tarafından uygulanır. Bu yöntem iki kişi ile de uygulanabilir. Yaralının bir kolu ilk yardımcının boynuna dolanarak destek verilir. İlk yardımcı boşta kalan kolu ile hasta/yaralının belini tutarak yardım eder.

Sırtta taşıma: Bilinçli hastaları taşımada kullanılır. Bir ilk yardımcı tarafından uygulanır. İlk yardımcı hasta/yaralıya sırtı dönük olarak çömelir ve bacağına kavrar. Hasta/yaralının kolları ilk yardımcının göğsünde birleştirilir. Ağırlık dizlere verilerek hasta/yaralı kaldırılır.

3. Omuzda taşıma: Yürüyemeyen ya da bilinci kapalı olan kişiler için kullanılır. Bir ilk yardımcı tarafından uygulanır. İlk yardımcının bir kolu boşta olacağından merdiven: ya da bir yerden rahatlıkla destek alınabilir, ilk yardımcı sol kolu ile omuzundan tutarak hasta/yaralıyı oturtur duruma getirir, Çömelerek sağ kolunu hasta/yaralının bacaklarının arasından geçirir, Hasta/yaralının vücudunu sağ omzuna alır. Sol el ile hasta/yaralının sağ elini tutar, ağırlığı dizlerine vererek kalkar. Hasta/yaralının boşta kalan bileği kavranarak hızla olay yerinden uzaklaştırılır.

4.İlk yardımcı ile ellerin üzerinde taşıma: Hasta/yaralının ciddi bir yaralanması yoksa ve yardım edebiliyorsa iki, üç, dört elle altın beşik yapılarak taşınır.

İki elle: iki ilk yardımcının birer eli boşta kalır, bu elleri birbirlerinin omzuna koyarlar, diğer elleri ile bileklerinden kavrayarak hasta/yaralıyı oturturlar.

Üç elle: birinci yardımcı bir eli ile ikinci ilkyardımcının omzunu kavrar, diğer eli ile ikinci ilk yardımcının el bileğini kavrar. İkinci ilkyardımcı bir el ile birinci ilk yardımcının bileğini, diğer eli ile de kendi bileğini kavrar.

Dört elle: ilk yardımcılar bir elleri ile diğer el bileklerini, öbür elleri ile de birbirlerinin bileklerini kavrar.

5. Kollar ve bacaklardan tutarak taşıma: Hasta/yaralı bir yerden kaldırılarak hemen başka bir yere aktarılacaksa kullanılır. İki ilk yardımcı tarafından kullanılır. İlk yardımcılardan biri sırtı hasta/yaralıya dönük olacak şekilde bacakları arasına çömelir ve elleri ile hasta/yaralının dizleri altından kavrar. İkinci 6k yardımcı hasta/yaralının baş tarafına geçerek kolları ile koltuk altlarından kavrar. Bu şekilde kaldırarak taşırlar.

6. Sandalye ile taşıma: Hasta/yaralının bilinçli, olması gereklidir. Özellikle merdiven inip çıkarken çok kullanışlı bir yöntemdir. İki ilkyardımcı tarafından uygulanır. Bir ilkyardımcı sandalyeyi arka taraftan oturulacak kısma yakın bir yerden diğer ilkyardımcı sandalyenin ön bacaklarını a

GÜVENLİK SİSTEM VE CİHAZ

GÜVENLİK PERSONELİNE YARDIMCI OLAN KONTROL NOKTASI CİHAZLARI

METAL DEDEKTÖRLER : Manyetik alan oluşturarak bu manyetik alan içerisinde geçiren madeni cisimlerin kütlesi hakkında sesli ve ışıklı olarak bilgilendirme sağlayan mikro işlemcili algılama devrelerine sahip cihazlardır. Metalle karşılaştıklarında sesli veya ışıklı uyarı sinyali verirler. **Elektromanyetik dalga göndererek metalden geri yansıyan dalgayı algılamak suretiyle metal cisim tespiti ederler.** Kişilerin üstlerindeki metalden yapılmış ateşli silahlar ile her türlü kesici, patlayıcı aletlerin hızlı ve güvenilir bir metotla aranmasını sağlar.

Kişilerin metal dedektöre temas ederek kontrol edilmeleri Statik elektrik yüklenmesi nedeniyle cihazın yanlış alarm vermesine sebep olur.

Metal dedektörlerin ayarlanmasına Kalibrasyon denir.

- EL TİPİ METAL DEDEKTÖRLER: En pratik ve en kolay kullanıma sahip olan dedektör tipidir. El dedektörleri kişilerin üzerlerindeki metallerin yerinin tespiti edilmesi amacıyla kullanılırlar. Kullanım rahatlığı ve yüksek verimi sayesinde tüm alanlarda tercih edilmektedir. Özellikle personel devam kontrol sistemlerinde güvenlik cihazlarının en başarılı sistemlerden biridir. Dedektörün metal algılama hassasiyetini artırmak ve azaltmak için bir ayar düğmesi bulunmaktadır ve buradan metal bir nesneye tutmak suretiyle ayarı yapılabilir.

El dedektörleri kullanım rahatlığı dışında istenilen yere taşınabilir. Şarj edilebilir yapısı sayesinde hiçbir kablo bağlantısı ve enerji nakline gerek yoktur.

EL DETEKTÖRÜ KULLANIRKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

- ☐ Çalışıp çalışmadığı ve pilin dolu olup olmadığı, göreve başlarken kontrol edilmelidir.
- ☐ Arama yapılacak bölgeye yaklaşık olarak 2,5 cm ile 7,5 cm arası mesafeden paralel tutulmalıdır,
- ☐ Kontroller belirli bir yerden başlayarak belli bir sırada yapılmalıdır.
- ☐ Yalnızca metal nesneye tutulduğu zaman sonuç alınır,
- ☐ Metal bir parça bulunduğu anda arama bitirilmemelidir, her alan iyice aranmalıdır.
- ☐ El dedektörü hedefe temas ettirilmeden kontrol yapılmalıdır,
- ☐ Islak zemine ve Metal zemine bırakılmamalı, İnsanın baş kısmına tutulmamalı ve başka amaçla kullanılmamalıdır.
- ☐ Hamile bayanlar, kalp pili takılan kişiler üzerinde ve Kafasında metal aparat takılı olan şahıslara sağlık yönünden kullanılmamalıdır.
- ☐ Kapı dedektörü sistemini desteklemek için kullanılır,
- ☐ Kontrol edilen kişi **etek giyiyorsa etek üzerinden kontrol yapılmalı** bayanlar bayan görevli tarafından kontrol edilmelidir.

1.2.4 - KAPI TİPİ METAL DEDEKTÖRLER: Geçit şeklinde imal edilmiş, çalışma prensibince oluşturduğu manyetik alanla, içerisinde geçen **metal cisimleri tespit ederek** sesli ve görüntülü uyarıda bulunan güvenlik cihazın kişilerin üstlerindeki metalden yapılmış ateşli silahlar ile her türlü kesici, patlayıcı aletlerin hızlı ve güvenilir bir metotla aranmasını sağlar. İçinden geçen kişi etrafında manyetik alan oluşturarak metal varlığını saptar. Büyük iş yerleri, organizasyonlar, alışveriş merkezlerinde ve özellikle arz eden kurum ve kuruluşlarda kullanılır.

* Detektör, yakınında bulunan metal maddelerden, aşırı hava akımından, ortam sıcaklığından, nemden etkilenebilir ve yanlış alarm verebilir. Bu nedenle diğer metallerden en az 50 cm uzaklıkta yerleştirilmelidir. Yan yana çalıştırılan kapı tipi dedektörler arasında en az **50 cm** mesafe olmalıdır.

- ☐ Kapı dedektörlerinin sağlıklı çalışabilmesi için kontrol edilecek kişiler dedektörlerden **1 metre** mesafe ara ile geçirilmelidir
- ☐ Kişiler tek tek geçirilmeli birinci kişi geçmeden ikinci kişinin geçişine izin verilmemelidir,
- ☐ Şahsın üzerinde cihaz alarm vermiş ise bunun kaynağı tespit edilmeli,
- ☐ Şahıs üzerinde herhangi bir metal parça bulunduğu takdirde aramaya son verilmemelidir tekrar kontrol yapılarak iyice aranmalıdır.

1.2.6 - ÖZELLİKLİ KİŞİLERİN KONTROLU

Değerli madde taşıyanlar: Aynı bir yerde kontrol edilmelidir, aksi durumda kişi hedef haline gelebilir.

Silah taşıma yetkisine sahip olanlar: Bulunulan yerde silah ile geçişe izin verilmiyorsa ruhsat ile silah seri numarası karşılaştırılır, gerekli kontroller yapılır; kişiye çıkışta geri vermek üzere tutanakla teslim alınır ve çıkışta tutanakla geri verilir.

VIP şahıslar: Özel ilgi ve muamele yapılır.

Hasta/Fiziksel özürli olanlar: Fazla rahatsız etmeden, incitmeden, küçük düşürücü davranışlarda bulunmadan kontrol edilmelidir.

Yaşlı insanlar: Genellikle kontrol edilmek istemezler, ama her zaman kontrol edilmelidir.

Çocuklar: Çok rahatça başkaları tarafından kontrol edilebilirler, bu nedenle kesinlikle aranmalıdır.

Kurumda çalışanlar: Kurumun kendi hazırladığı yönergeleri uygulanmalıdır.

X- RAY SİSTEMLERİ

X-Ray dedektörleri, kritik bina ve tesislerin giriş kontrol noktalarında silah, bıçak ve patlayıcı madde gibi tehlikeli cisimlerin tespiti edilmesi ve **metal olmayan illegal maddelerin girişini engellemek amacıyla kullanılır**

X-Ray cihazları genel olarak Kişilerin çanta, çantalarının, eşyalarının ve bagajlarının içerisinde paket,zarf gibi materyallerin güvenliği tehdit edici bir içerik taşıyıp taşımadığı ve ne taşıdığının tespitinde kullanılan düşük radyasyonlu çalışan cihazlardır.

X-ray cihazlarında X-ray ışınları üreten bir ışık kaynağı ve bu kaynağın karşısında ışınları algılayan dedektörler mevcuttur.

X-ışını kısa dalga boyuna sahiptir ve gözle görülemeyen elektromanyetik ışımdan oluşur. Yayılma hızı saniyede 300.000 km'dir. Kurşun hariç her türlü maddeden geçebilir.

DOZİMETRE;X-ray cihazları kullanımında kullanıcının radyasyona karşı güvenliğinin sağlanması, radyasyona maruz kaldığı miktarı ölçmek için kullanılan cihaza **Dozimetre** denmektedir.

İnsan vücudunun emdiği radyasyon düzeyi rem ya da milirem ile ölçülür. İnsan vücudunda birikmesine izin verilen radyasyon düzeyi en fazla 250 milirem'dir. Dozimetre dozaj göstergesi şerididir. X-ışınına duyarlı küçük bir film parçası içerir.

DOZİMETRE KULLANIMINDA AŞAĞIDAKİLERE DİKKAT HUSUSLAR:

1. X-Ray cihazına uygun dozimetre kullanılmalıdır.
2. Film dozimetre çalışma saatine uygun olarak hassas bir biçimde kullanılmalıdır.
3. Normalden daha uzun süreli bir kullanımda derhal rapor edilmelidir.
4. X-Ray cihazının tüneline ya da kenarına konulmamalıdır.
5. Kaybolması ya da hatalı çıkması durumunda anında rapor edilmelidir.
6. Başka birine ödünç verilmemelidir ya da alınmamalıdır.
7. Toka ya da giyeceklerin metal parçaları gibi malzemelerin arkasında kullanılmamalıdır
- 4

X-RAY CİHAZLARININ ANA PARÇALARI

X Ray Cihazları 4 Ana Üniteden Olur.

a) X ışını ünitesi : X ışınlarının gönderildiği, algılandığı ve eşyaların konulduğu taşıyıcı bandın bulunduğu ünedir. Bu bölümün etrafı radyasyon emniyeti açısından kurşun plaka ve perde ile çevrilidir. Konveyör vasıtası ile içeriye giren nesneler sensörler tarafından algılanması sonucunda x-ray jeneratörü devreye girer ve x ışın ünitesi içindeki dedektörler tarafından emilen görüntüyü bilgisayar ekranına aktarır.

b) Ekran(Monitör) : Aygıttan geçen nesnelerin görüntülerinin izlendiği ve yorumlanmasının yapıldığı monitörlerdir. Renkli ve siyah beyaz olmak üzere iki çeşit monitör bulunmaktadır.

X-Ray cihazından geçen metaller ekran üzerinde hangi renkte görünür ?

X-ray cihazları; organik ve organik olmayan maddeleri ekrana farklı renklerde yansıtır. Renkli monitörler organik (Metal olmayan) ve İnorganik (Metal) cisimleri ayrı ayrı renklerde gösterir. Siyah beyaz monitörler yoğunluk esasına göre görüntüleme yaptığından dolayı yoğun nesneleri koyu tonda, az yoğun nesneleri açık tonda gösterir.

- **İnorganik maddeler** (Metal maddeler) koyu mavi – **Siyah renkte**
- **Organik maddeler** (Metal olmayan) **Turuncu, Sırtlı kahverengi ya da Koyu kahverengi**
- **Karışık Malzemeler** (Metal ve Plastik karışımı cep telefonu gibi) Az yoğun maddeler ise **Yeşil** renkte ekrana yansır.
- **Kurşun ve Kristaller** X ışını geçirmediğinden içerisinde bulunan nesneyi göstermezler. **Fosforlu yeşil-koyu siyah** renkte gözükürler.

c)Konveyör : X-Ray cihazının cihaz içerisinden geçirilecek nesnelerin taşındığı hareketli kısmıdır.

d)Kontrol paneli :Bir cihazın fonksiyonel özelliklerini kullanmaya yarayan tuşların bulunduğu kısımdır. Kontrol tünelinden geçen eşya üzerinde gerekli izleme, görüntüleme ve yönlendirme işlemlerinin yapılmasını sağlayan, bilgisayar klavyesi benzeri bir ünedir. Bu panel vasıtasıyla, ekranda dikkat çeken maddelerin yaklaştırılması ve boyutunun büyütülmesi de yapılabilir- dir.

X-RAY KONTROL PANELİ KULLANIMI VE TUŞ FONKSİYONLARININ AÇIKLANMASI

FWD tuşu (İleri tuşu))Konveyör bantının ileri hareketini ve cihaz menülerinin ayarlanmasında menüler arasında dolaşımı sağlar.

REW (Reverse)Tuşu(Geri Tuşu) : Konveyör bantının geriye doğru çalıştırılmasını sağlar. Cihaz her iki yönde de görüntü taraması yapabilir

B/W Rev; Sadece siyah beyaz ekranda geçerli bir tuştur.Ekrandaki görüntünün negatifini alır. Kontrast tersine döndürülür. Siyah olarak görünen bölgeler beyaz, beyaz olarak görünen bölgeler de siyah hale döner. Kablo detaylarının incelenme sinde kullanılır.

Edge Trace; Bu tuş da sadece siyah beyaz ekranda etkilidir. Ekranda görülen cisimlerin kenar çizgilerini oluşturarak cisimlerin şekil açısından daha kolay tanınmalarını sağlar.

Hı-Pen; Siyah beyaz ekranda işlem yapar. Ekrandaki görüntüde çok koyu olan bölgeler içerisinde farklı yoğunlukların olup olmadığını tespit etmek amacı ile kullanılır.

Pseudo; Sadece siyah beyaz ekranda geçerlidir. Bu özellikle 3 ayrı renk tablosu mevcuttur. Tuşa her basışta ayrı bir renk tablosu ekrana gelir. Sadece Siyah beyaz ekran üzerinde izlenir.

Stop; Durdurma tuşu

Zoom; Yakınlaştırma tuşu

X- RAYCİHAZLARINDA GÖREV YAPAN PERSONELİN DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

1. Görevli kullandığı her model x-ışını cihazı ile ilgili yeterli düzeyde teknik bilgiye sahip olmalıdır.

Bu perdeler sağlam ve aralarında boşluk olmayacak bir biçimde olmalıdır.

5. X -RAY Cihazında Kontrol edilecek paket ve bavullar, taşıma bandına aralarında en az 50 cm. olacak şekilde konulmalıdır.

X-ray cihazlarının ve dozimetrelerin zaman içinde ölçüm ve kontrolleri **Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nca** ölçümleri yaptırılmalıdır.

İŞLETME ÇEVRESİNE KURULANLAR

İNSAN YAPISI FİZİKSEL ENGELLER

Tesisin dış çevresinden başlayıp içeri doğru kademeli olarak güvenliği sağlayan, tehlikeyi mümkün olduğunca dışarıda karşılayan, korunan yerlere ulaşmadan etkisiz hale getirmek amacıyla kullanılan engellerdir.

Doğal engeller: Çevrede bulunan su yolları, tepeler ve çukurlardır.

İnsan yapısı fiziksel engeller şunlardır ;

1. **Duvarlar Beton Engeller :**Korunan yerin özelliğine göre, çevresine duvarlar veya betonla yapılan fiziki engellerdir. Taş ve betondan yapılır. Boyu tırmanmayı güçleştirmek için 2,15 – 3 m arasında olmalıdır. Ayrıca üzerine de dikenli tel örgülerle takviye yapılmalıdır.
2. **Tel örgüler:** Korunan bölgenin mülkiyeti ile arazi sınırlarını belirlemek ve içeriye yetkisiz kişilerin ya da hayvanların girişini engellemek amacıyla kullanılır.
3. **Kule:** Geniş bir alanı gözetlemek amacıyla kullanılır. Yerden en az 3 m yükseklikte olmalı, birbirlerini, çevreyi ve engelleri rahatça gözleyebilmelidir.
4. **Bariyer:** Korunan bölgenin ana giriş kapılarına konularak giriş çıkışları kontrol altına almak için kullanılır. Güvenli geçiş kontrol sistemlerinin ana temel yapılarından biride bariyerlerdir. Bariyerler kullanım alanı olarak daha çok açık alanlarda veya kapalı otoparklarda kullanılır.Giriş ve çıkışlarda kontrol ve diğer güvenlikle uyum içinde çalışabilen bir yapıdır. Bina otomasyonunda yetkisiz giriş çıkışların engellenmesi yanında denetime yardımcı olur. Çalışma sistemleri kontrol yapısına göre şekillenir. Kontrol yapıları, genellikle kart okuma ve uzaktan kumandalı olarak yapılırlar. Açık ve kapalı otoparklarda, otoyolların giriş ve çıkışları ile özel mülklerin giriş çıkışlarında tercih edilirler.
5. **Aydınlatma:** Gündüz saatlerinde yapılan etkin güvenliğin hava karardığında da yapılabilmesini amaçlar.
6. **İkaz levhaları :** Korunan yere yetkisiz kişilerin girişini engellemek, caydırmak, faydalanan kişileri bilgilendirmek amacı ile uygun mesafeden görülebilecek şekilde asılan levhalardır.
7. **Kilit:** Girilmesi yasak olan yerlere izinsiz ya da yetkisiz şahısların girmesine engel olmak amacıyla kullanılır.
8. **Turnike:** Güvenli geçişin kontrol altında tutulması istenen giriş çıkışın çok yoğun olduğu yerlerde kullanılan ana temel yapılardan biridir. Tek tek personel giriş çıkışını düzenleyen ve raporlayan geçiş sistemidir. Halka açık alanlarda metro, tramvay, havaalanları ve kurum veya işletmeye giriş ve çıkışların bir düzen dâhilinde kontrollü bir şekilde yapılması için kullanılır.
9. **Kapan:** Korunan ya da istenmeyen bölgelerde araçların park etmesini, bu bölgelere araçların geçmesini ya da araçların yönlendirilmesinde kullanılır. Yerden yüksekliği 75 cm olmalıdır
10. **Hız kesme kasisi:** Korunan bölgelerdeki giriş kontrol noktalarına araçlarla gelirken araçların hızlarını azaltmak için oluşturulan engellerdir. Korunan bölgenin giriş kısmı geniş alana açılıyorsa zikzak (S) şeklinde engeller konulur.
11. **Araç engelleri:** Araçların hiçbir engelle karşılaşmadan korunan yerlere ulaşmasını engellemekte kullanılır.

ÇEVRE GÜVENLİĞİ ERKEN ALGILAMA VE UYARI SİSTEMLERİ

Koruma ve Güvenliği yapılan yerin çevre güvenliği için kullanılan fiziki engellerin teknoloji ile birleştirilerek elektronik sistemlerle desteklenerek güçlendirilmesini sağlayan sistemlerdir. Korunan bölgenin fiziki güvenlik önlemlerinin yeterince alındığı yerlerde, engellerin izinsiz aşılma ya çalışıldığında veya aşıldığında girişleri algılayan ve bilgileri alarm merkezlerine ulaştırmak amacıyla kurulan sistemlerdir. Fiziki engellerin üzerine monte edilebildiği gibi toprak altına, basınç, titreşim gibi verilere duyarlı, fiziki engel gerisine yerleştirilen mikrodalga veya infrared ışıklı olanlar vardır.

Çevresinde fiziki güvenlik önlemi alınmış ve çevre güvenliğinin ön plana çıktığı tüm taşınmaz mülklerin Korunması ve güvenliğini kontrol altına tutmak, olay öncesi ve sonrası şüpheliyi tespit edip ses, ışık ve görüntü ile güvenlik personelinin ikaz etmek amacıyla kullanılan elektronik sistemlere elektronik çevre güvenlik alarm sistemleri denir.

ÇEVRE GÜVENLİK SİSTEMLERİ

1. **Fiziksel çevre güvenlik (veya çit üstü koruma) sistemi:** Ultrasonik algılama prensibine göre çalışan sistemlerdir. Uygulama alanında çarpma, kesme ve deformasyona yol açabilecek bir hareket sonucu paternde yaratılan değişim alıcı tarafından algılanır ve alarm bilgisi merkezi kontrol cihazına bildirilir.

2. **Fiber optik algılama (toprak altı koruma) sistemleri:** Tel çit veya duvar dışındaki yaklaşık 2m veya daha fazla genişliğe sahip bir şerit şeklindeki alanda yeraltına fiber optik kablunun gömülmesi ve bu alan üzerine basıldığında yine alıcının patern değişikliğini hissetmesi ve alarm vermesi prensibine göre çalışan sistemlerdir. Toprağın altına döşenen fiber optik kabloların belirli bir ağırlığın (18 kg ve üzeri) üzerinde basınç geldiğinde kırılmasıyla devreye girer.

3. **Sensör kablo algılama sistemi:** Çitlere (fens) döşenen kablolardan oluşur. Belirli bir basınçtan sonra kırılarak alarm izleme merkezine bilgi yollar. Normal çalışma konumunda tel örgü üzerine yerleştirilen kablolarla belirlenen değer üzerinde basınç uygulanması sonrasında hareket veya titreşimin algılandığı hassas kablolu sistemlerdir.

4. **İnfrared (kızılötesi) bariyer sistemi:** Belirli alanlara kızılötesi ışınlar yayarak izinsiz girişi algılayan sistemdir. Kritik alan korumasında kullanılır. PIR ve mikrodalga sistemleri bir verici ve bir alıcı arasına giren objenin ayarlanabilir bir süre boyunca kalması ile ışın iletiminin kesilmesi sonucu algılanması prensibine göre çalışan sistemlerdir.

5. **Vibrasyon (titreşim) algılama sistemi:** Herhangi bir titreşim olduğunda faaliyete geçer. Kritik alan korumasında kullanılır.

6. **Lazer sistemi:** Korunacak olan bölgenin özelliklerini otomatik olarak belirledikten sonra o bölge saniyelerce taranır ve veriler bir öncekilerle karşılaştırılarak bir ihlal durumu olup olmadığına bakılır.

7. **Mikrodalga bariyer sistemleri:** Korunan bölgeye radyo dalgaları gönderilir. Menzil içindeki tüm cisimler sabitse gönderilen dalgalar aynı frekansta geri döner. Gönderilen ve alınan frekansta oluşan değişiklik aygıt tarafından algılanırsa alarm sinyali gönderilir.

Güvenlik Alarm Sistemleri :

- ☐ Ses algılanması,
- ☐ Bir elektrik devresinin kesilmesi,
- ☐ Elektro statik bir alana girilmesi,
- ☐ Titreşim veya hareketin algılanması suretiyle alarm verilmesi prensiplere göre çalışırlar.

2.4.KARTLI GEÇİŞ SİSTEMİNİN AVANTAJLARI VE TEMEL PARÇALARI:

Kontrol edilmesi gereken geçiş noktalarının ya da kapıların, değişik sistemlerdeki kartlar ile kişiye ait özellikleri okuyabilir terminaller yardımıyla geçiş için açılıp açılmayacağını denetleyen sistemlerdir. Bina, ofis, oda ve karargah gibi yerlere tüm giriş ve çıkışları kontrol ve kayıt altına almakta kullanılır ve turnike ile bariyer gibi fiziki engellerin elektronik aygıtlarla tümleşik çalıştığı sistemlerdir. Bu sistemler, personel giriş ve çıkışını, ziyaretçi giriş ve çıkışını, araç giriş ve çıkışını kontrol etmek üzere tasarlanmıştır.

Sistemin amacı;

- Kontrollü açık alanlara veya kapalı mekanlara yapılacak araç ve kişi girişlerinin kartlı kontrolünü,
- İçeride tahsis edilen değişik bölgelerde bulunacak kişi sayısının tespitini,
- Personelin, ziyaretçilerin ve taşeron ekiplerinin programlanabilir giriş çıkış kontrolünü,
- Otopark giriş çıkış kontrolünü sağlamaktır.

Sistem, geçiş kontrol okuyucularına gösterilen geçiş kartlarının, bu okuyucularda bulunan geçiş seviyelerine göre, belirtilen kapılardan, turnikelerden veya bariyerlerden geçişin kontrolünü sağlar.

Kart suistimaline karşı, kartı taşıyan kişi ile yetkili kart sahibinin aynı kişi olup olmadığı da dijital sistemlerle kontrol edilebilmektedir.

Kolay kullanım yapısı ve kapsamlı güvenlik sistemlerinde olması gereken gelişmiş operatör fonksiyonları ile kullanıcıya rahatlık sağlayacak biçimde önerilen sistem, kullanıcı suistimaline veya ihmaline imkan tanımayan ve insan insiyatifinden kaynaklanacak hataların anında tespitini sağlayan bir sistemdir.

Kullanılmak istenilen yere, güvenlik ihtiyacına, kullanıcı sayısına göre özel olarak, kartlı okuyucular yerine biometrik okuyucular da kullanılabilir. Güvenlik sistemlerinde geçiş kontrol sisteminin bir parçası olarak kullanılabilen biometrik okuyucular, insanın yüzünü, irisini, avuç içini, elinin üstünü, parmak izini, sesini veya imzasını tanıyarak birbirinden ayırırlar. Geçiş kontrol sistemleri aynı zamanda personel devam takip ile puantaj hesaplarında da kullanılabilir.

Esas olarak üç ana başlıkta toplanırlar:

- a) Kartlı sistemler
- b) Biyometrik aygıtlar
- c) Kapalı devre kimlik belirleme sistemleri

A) Kartlı sistemler: Kartlara manyetik şerit, barkod, kabartma, akıllı çip gibi manyetik özellikler yüklenir. Wigend kart, manyetik kart, barkod kart ve proximity (yaklaşım) kart çeşitleri mevcuttur.

Kartlı Giriş Çıkış Kontrol Sistemleri Proximity okuyucular (CACS) Güvenliğin önemli olduğu Bina, İşyerleri, Alışveriş Merkezi, Askeri tesisler ve buna benzer yerlerde binalara veya belirli mahallere giriş ve çıkışların kontrol altında tutulmasını sağlayan sistemlerdir. Kartlı Geçiş Sistemlerinde personele bir kart verilir personel o kartı kullanarak izin verilen bölgelere giriş çıkış yapabilir. Bu sayede herkes yetkili olduğu noktaya giriş çıkış yapabilir. İstenmeyen davetsiz misafirlerin izinsiz giriş yapmalarının önüne geçilmiş olur. Kartlı Geçiş te en önemli parçalar Kartlı Geçiş Panelleri ve Okuyucu(Reader) dır. Günümüzde kartlı geçiş Kontrol sistemlerinde çok farklı yöntemler kullanılmaktadır. Geçiş Kontrol Sistemi proximity kartlarla yapılabileceği gibi günümüzde proximity kartların yerini biyometrik sistemler almaktadır

Kartlı sistemlerde şunlar bulunur

1-Kart Okuyucu: Kart Okuyucu (Reader)lar Proximity kartları okuyan Cihazlardır. Eğer kart okuyucuya okutulan kart Access Kontrol Sistemine tanıtılmış bir kart ise ve o karta yetki verilmiş ise kart okuyucu kartı okur ve Kontrol ettiği kapıyı, turnikeyi ,bariyeri vb. Giriş cihazlarının açılmasını sağlar.

Kart Okuyucuların Genel Özellikleri

- ☐ Okutulan kart sistemde tanımlı olmalıdır.
- ☐ Kartta tanımlı şifre sistemle uyumlu olmalıdır.
- ☐ Kartın geçerlilik süresine göre işlem yapılır.
- ☐ Personelin görevine göre geçiş yetkileri sınırlandırılabilir.
- ☐ Proximity (geçiş) kartları manyetik alandan etkilenirler.

2-Kartlı Geçiş Sistemi Paneli: Kart okuyucuları, kapıyı ve sisteme bağlı diğer aygıtları kontrol eden sistemin beyni konumundadır.

3-Kartlı Geçiş Sistemi Kontrol yazılımı: Proximity Kartların tanıtıldığı veya biyometrik olarak kişinin belirli biyometrisinin tanımlandığı, kişilere yetkilerin atandığı, kimlerin hangi kapılardan geçtiği hangi kapıdan çıkış yaptığının takip edildiği sistemin yazılım kısmıdır. Kartlı geçiş kontrol sistemi yazılımı ile geçiş kontrolüne ait birçok raporlama alınabilir. Binanın içinde olan kişiler, odalarında olan kişiler, kimin hangi noktada olduğu, çıkış yapan kişiler vb. birçok rapor alınabilmekte ve personel takip edilmektedir.

4-Emergency Buton: Acil durumlarda, elektrikler kesildiğinde veya elektrikli kapı kilitlerinde herhangi bir arıza meydana geldiğinde insanların içeride mahsur kalmasını önlemek maksadıyla kapının yanında bulur ve camlıdır. Acil durumda cam kırılıp butona basılarak bağlı olduğu kapının serbest kalması sağlanabilir.

5-Elektrikli Kilit: Kartlı geçiş sistemlerinde belirli bir bölgeye giriş çıkış kapılarının Access kontrol sistemi ile kontrol edilmesini sağlamak için kapılara normal kilit yerine takılan elektrikli kilit mekanizmalarıdır

B) Biyometrik aygıtlar: Üst düzeyde güvenlik gerektiren kritik alanlarda, sınırlı kişilerin kontrolü için kullanılır. Kişiye özel biyolojik özelliklerine göre giriş izni veren sistemlerdir. İnsanları (Parmak İzi ,Yüz Tanıma, Damar Tanıma, Retina ve İris tanıma Sistemleri, Ses tanıma sistemleri vb.) fizyolojik özelliklerinden tanıyabilen güvenlik sistemlerine denilmektedir. Kişinin sadece kendisinin sahip olduğu, kendisi olduğunu kanıtlamaya yarayan, değiştiremediği ve diğerlerinden ayırt edici olan fizyolojik özelliklerin tanınması prensipleri ile çalışır

Parmak İzi ile Kimlik Tespit Sistemleri

Parmak izi tanıma sistemleri günümüzde en yaygın kullanılan biyometrik tanıma sistemidir. Parmak izi taranırken iki tipte tarayıcı kullanılır.

İlki normal optik tarayıcılardır. Bu tarayıcılar parmakta bulunan çukurlar ve çıkıntıları görüntüler. Diğer tip tarayıcılar ise yalnızca parmaktaki izleri taramakla kalmaz aynı zamanda parmaktaki statik etkileri ölçerek taranan parmağın canlı bir parmak olup olmadığını tarar. Tarama işleminde kişi parmağını plastik yüzeye koyduğunda, ışık duyarlı CCD (charged-coupled device) çip parmak üzerindeki girinti ve çıkıntıları kaydeder. Bir parmak izindeki tüm izler dikkate alınmaz. Bunun yerine izdeki bazı özel noktalar; bunlar, girinti ve çıkıntı arası uzaklıklar, bazı kesişim bölgeleri vb. işlenir ve daha sonra bazı matematik algoritmaları kullanılarak şifrelenir ve veri tabanına kaydedilir. Parmak izi tanıma sistemleri kullanım kolaylığı, düşük fiyatı ve küçük ebatları nedeniyle ev, ofis gibi yerlerde daha çok tercih edilirler. Ancak tarama sırasında optik tarayıcıyla fiziksel temasın olması, parmağın kirli, yağlı veya ıslak olması gibi görüntü kalitesini düşürebilecek etkenlerin bulunması, çabuk kopyalana bilir olması ve aşırı sürtünmeden izlerin bozulması gibi faktörler parmak izi tanıma sistemlerini diğerlerinden daha az güvenli yapmaktadır.

Göz Retinası ile Kimlik Tespit Sistemleri

Retina göz yuvarlağının iç kısmında arka tarafta yer alan ince sinirlerin ve damarların bulunduğu ağ tabakadır. Bu tabakada yer alan ışığa duyarlı sinirler ışığı optik sinirler vasıtasıyla beyne iletir. Retina tarayıcı cihazlar gözbebeği içerisinden tarama yaparlar. Ferdî tanıma sistemlerinde kullanılan retina tarama sistemi, bir lazerin gözün arkasına ısıtılması ve böylelikle retinanın damar desenlerinin ölçülmesi esasına göre çalışır. Bir optik algılayıcı retinanın yapısını düşük yoğunluklu ışınlar kullanarak tarar. Bu işlem sırasında kullanıcı yaklaşık 1cm’lik bir delikten kımıldamadan bakar.

iris Tarama ile Kimlik Tespiti

İris, gözün ön kısmında bulunan ve fibroz (lifli) dokudan oluşan renkli tabakadır. İriste 250’den fazla görsel karakteristik bulunmaktadır. Bunlar daireler, benekler, çizgiler gibi belirleyici şekillerdir İris, bebek embriyo olarak anne karnındayken oluşur ve insanın ölümüne kadar değişmez. İris tarama biyometrik taramalar içerisinde en basit olanlarından biridir. Sıradan bir CCD kamera kullanılarak yaklaşık 15–20 cm uzaklıktan tarama yapılır. Kullanıcı ile tarayıcı arasında fiziksel temas olmasına gerek yoktur. Gözlükle bile kullanılabilmesi, sistemlere kolay entegre olabilmesi ve iris deseninin en güvenilir desenlerden biri olması iris tarama sistemlerini daha çok tercih edilir hâle getirmiştir

Yüz Taraması ile Kimlik Tespiti

Yüz tanıma sistemleri bir vesikalık fotoğraf incelemek yerine yüzde bulunan yaklaşık 50 kadar noktayı analiz eder. Yüz karakteristiği tanımlanırken göz çukurlarının saptanması, elmacık kemiğini çevreleyen bölgelerin taranması, ağız kenarlarının belirlenmesi, kulak memesinin analizi gibi çeşitli metotlar kullanılır.

El Geometrisi ile Kimlik Tespiti

El geometrisi aynı zamanda el taraması olarak da bilinir. Bu sistemde el üç boyutlu olarak taranarak elin ve parmakların fiziksel karakteristikleri analiz edilir. Tarama sırasında parmakların uzunluğu, birleşme noktaları arasındaki uzaklıklar, parmaklardaki oynak yerlerinin geometrisi gibi noktalara dikkat edilir.

Ses Taraması ile Kimlik Tespiti

Ses tanıma biyometrik sistemlerde oldukça sık kullanılan bir tanıma şeklidir. Diğer biyometrik sistemlere göre daha kolay uygulanır. Sistem kişilerin seslerine ait akustik seslerin kaydedilip dijital ortama dönüştürür. Kullanıcı önce sistemin önceden belirlediği birkaç sözcükten oluşan metni okuyarak sesini sisteme tanıtır. Kaydedilen ses spektral analizler kullanılarak dijitalleştirilir. Kullanıcı daha sonra aynı metni kullanarak sisteme girer.

Termal kamera Vücut ısısına bağlı olarak görüntü almak amacı için kullanılır Termografik kameralar elektromanyetik spektrumun kızılötesi aralığındaki (yaklaşık 900-14000 nanometre) ışıınımları tespit ederek gözle görülmeyen bu ışıınımları gözle görülebilecek bir hale getirir. Tüm nesneler vücut sıcaklıklarından dolayı az veya çok kızılötesi ışıının

gerçekleştirirler. Termografi sayesinde bu görünmez ışıınlar görünür hale getirilebilmektedir. Cisim tarafından yapılan yayının arttıkça sıcaklıkta artacaktır. Bu yüzden insan gibi sıcak kanlı canlılar dış ortamda termal kamera ile kolaylıkla tespit edilebilmektedirler.

C)Kapalı devre kimlik belirleme sistemleri: Girişine izin verilen kişilerin özellikleri önceden sisteme kaydedilir. Girişte kişi kendini tanıtır. Güvenlik personeli tarafından monitörde karşılaştırılarak giriş onayı verilir.

3. İŞLETME GÜVENLİĞİNE YARDIMCI OLANLAR ELEKTRONİK GÜVENLİK SİSTEMLERİ,

Elektronik Güvenlik Sistemleri :Güvenlik hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacı ile tasarlanmış, günün şartlarına uygun ihtiyaçları karşılayabilmek amacıyla yönelik, teknolojik gelişmelerin hizmete aktarılmasına imkan sağlayan cihazlar ve bu cihazların birleştirilmesi ile oluşturulan sistemlerdir.

3.1 KAPALI DEVRE GÖRÜNTÜLEME VE KAYIT SİSTEMLERİ (CCTV)

CCTV İstenmeyen olayların gelişimini önceden belirleyebilmek, olay anını takip edebilmek ve kayıt altına almak ve olay sonunda kayıtlarda inceleme yapabilmek için kullanılan sistemlere **Kapalı devre televizyon sistemleri (CCTV)** denir. Tesisin yerleşimi, fiziksel konumu, tehdit durumu değerlendirilerek, tesisin tehlide açık bölgelerinde dışarıdan ve içeriden gelebilecek tehditleri gözlemleyerek kayıt altına almak ve olabilecek olaylara anında müdahaleyi sağlamak amacıyla kullanılır. Esas olarak, kameralar, monitörler, veri iletim sistemi ve kayıt aygıtından oluşur.

Kapalı Devre görüntüleme ve kayıt sistemleri(CCTV), Kontrol edilmesi gereken alanların daha az personelle ve aktif olarak kontrol edilmesini sağlayan ve bu alanlara yerleştirilmiş kamera görüntülerinin belli bir merkezde toplayarak, aynı anda ve geriye dönük denetim oluşturabilen sistemlerdir. Kameralar yardımıyla alınan görüntüler veri iletim kabloları ile ya da telsiz (kablosuz) olarak izleme merkezine gönderilir. Burada görüntüler izlenir ve kaydı tutulur. Dış mekanda kameralar birbirini takip edecek ve kör saha bırakılmayacak biçimde, iç mekanlarda da önemli kritik noktalara yerleştirilir (giriş çıkış kapıları, asansörler, merdivenler, yönetim katı, sistem odası önü ve içi, yangın kaçış kapıları, enerji odaları v.b. gibi).

Teknolojisindeki gelişmeler ile Video ile gözetim günümüzde etkili bir güvenlik ve yönetim aracı haline gelmiştir. İmalatçılar, Hükümetler, Hastaneler, Siteler ve Özel İşyerleri; Kimlik tespiti yapmak, çalışanları izleyerek verimi artırmak, tehlikeli çalışma bölgelerini izlemek, hırsızlığa karşı korunmak ve bina/park alanlarında güvenliği sağlamak amacıyla CCTV sistemlerini kullanmaktadır.

Kapalı Devre Görüntüleme ve Kayıt Sistemleri

CCTV sistemler ; İzlemek istediğiniz alanların değişik yerlerine yerleştireceğiniz kameralar ile ortamı kontrol altına alan sistemlerdir. Bu sistemler dijital ve analog sistemler olarak iki grupta toplayabiliriz. CCTV sistemlerinde Mekanın özelliklerine göre değişik tipte kameralar kullanılır. Ortam Şartlarına göre kablosuz kameralar , İnfraredli gece görüşlü kameralar, hareketi kontrol edilebilen kameralar (PTZ kontrol), Network kameralar ve dome kameralar kullanılabilir.

CCTV Sistemin Ekipmanları

- I. Kamera
- II. Pan Tilt Kontrol Üniteleri ve Kamera Muhafazaları
- III. Lens
- IV. Monitör
- V. Video Kayıt Cihazı (TIME LAPSE)
- VI. Switcher (ANAHTARLAMA)
- VII. Quad (MONİTÖR EKRAN BÖLÜCÜ)
- VIII. Multiplexer (ÇOKLAYICI)
- IX. Matrix Switcher
- X. Video Motion

I. Kameralar ; Kameraların kullanım amacı çeşitli nedenlerle görülmesi istenilen bir bölgenin görüntüsünü video sinyaline çevrilerek direk veya endirek olarak monitöre aktarmaktır. Binaların, tel örgülerin ve her zaman ulaşılması

mümkün olmayan yerlerin çevresinden giren ve çıkan şahısların kontrol edildiği, görüntülerin tespit edildiği sistemdir. **Housing** Kameraları tozdan, dumandan, sudan, dış etkenlerden ve insanların müdahalesinden korumak için kullanılır.

Kameralar kendi aralarında ikiye ayrılır;

a) Sabit Kameralar Güvenlik sistemlerinde genellikle sabit kameralar tercih edilir. Bunun nedeni diğer kamera çeşitlerine ve özelliklerine göre ucuz ve belirlenen bir alanın izlenecek olmasından kaynaklanmaktadır.

b) Hareketli Kameralar Uzaktan kumanda edilerek, yatay ve dikey hareket ettirilen, zum (zoom) ve odaklama (focus) yapılabilen kameralara hareketli kameralar denir.

Kamera sistemlerinde ;

- Pan/Tilt özelliği olan kameraların bakış yönü sağa/sola ve aşağı/yukarı hareket ettirilebilir.
- Görüntü alınmak istenen ortamın aydınlık seviyesi görüntü kalitesinde önemli bir faktördür.
- Kamera görüntüleri kablolu veya kablosuz iletişim teknolojileri üzerinden aktarılabilir.
- Karanlık ortamlarda görüntü almak için infrared aydınlatıcılar kullanılabilir.
- Kamerada yakınlaştırma (zoom) yapıldığında bakış açısı daralır.
- Kameralar aydınlatmanın yetersiz olduğu durumlarda düzgün çalışmaz ve beklenen neticeyi vermez

Kapalı Devre Televizyon Sistemlerinde Kullanılabilecek Kamera Türleri :

CCD Kameralar	Dome (Dönen) Kameralar	IP Kameralar (Network kameraları)
Infra Red (Karanlıkta görüntü veren) Kameralar	Pan / Tilt / Zoom Kameralar	Kablosuz Kameralar

II.Pan-Tilt : Pan-Tilt tarama ünitesi, uzaktan kontrol ünitesine bağlanarak kameranın istenilen noktaya yönlendirilmesini sağlar. Ayrıca cihaz otomatik olarak (önceden belirlenen tarama açısında) sürekli yatay(sağa-sola) ve dikey(yukarı-aşağı) tarama yapabilir. **Kameraya hem yatay hem de dikey hareket vermek için kullanılır**

III.Lensler : Lenslerin temel işlevi bir alandan yansıyan ışığı toplamak ve kameranın görüntüleyici ünitesinde net, berrak bir görüntü odaklamaktır.

Lenslerde yapılabilecek görüntü ayarları: Kapalı devre televizyon sisteminde kameranın **netlik ayarı** Kamera lensinin **FOCUS ve İRİS** ayarları ile **yakın veya Uzak** çekim ise **ZOOM** ayarı ile yapılır

a) Zoom = Odak uzaklığı. Lensin odak uzaklığı gördüğü alanın genişliğini belirler. Odak uzaklığı arttıkça görüş açısı azalır.(Zoom yapılmış olur)Birimi milimetre olarak verilir.

Lensler Odak Uzaklığına Göre dört gruba ayrılır;

- 1- Sabit odak uzaklıklı lensler
- 2- Değişken odak uzaklıklı lensler
- 3- Manuel zoom lensler odak uzaklıkları geniş bir aralıkta değişebilir.
- 4- Motorlu zoom lensler.

b) Focus = Netlik ayarı. Değişik arka odak uzaklıklı (back focus) lenslerin oluşturduğu netlik kaymalarını gidermek için kameranın algılayıcısını ileri veya geri mekanik olarak kaydırma. Zoom lens için önemli bir ayardır

c) İris = Işık hassasiyeti. Çevredeki ışık şartlarına göre iris kontrolü önem kazanır. İnsan gözünde iris, ortamdaki ışık miktarı arttıkça göze gelen ışığı normal seviyede tutmak için göz kısırlar, azaldıkça daha fazla ışık almak için açılır.

Lensler İris kontrollorlerine göre dört gruba ayrılır:

- 1-Sabit iris lensler
- 2-Manuel İris lensler
- 3-Motorlu İrisli zoom lensler 4-Otomatik irisli lensler ,Harici ortamlarda lenslerin İris ayarı yapılacaksa bunun en kötü ışık koşullarında yani gece yapılması gerekir.

IV.Monitör :Kameralardan gelen video (ve/veya ses) sinyali ekran üzerinde görmemizi sağlayan cihazdır. Kapalı devre televizyon sistemlerinde kameraların tespit ettiği görüntülerin anında izlenmesi gerekmektedir. Monitörler, CCTV sistemlerinin en önemli ve vazgeçilmez unsurlarından biridir.

V.Video Kayıt Cihazı (Time-Lapse) : CCTV sistemlerinin çoğu monitörlerden gelen resim görüntülerinin kaydedilmesi için görüntü kayıt cihazlarını kullanırlar. Özellikle güvenlik sistemlerinde tercih sebebidir.

Günümüzde Kayıt görüntüleri bilgisayar hard disklerine dijital biçimde kaydedilmektedir. Kapalı devre TV sistemlerinde kayıt tipi Hard disk, Manyetik bant, CD, DVD gibi herhangi biri olabilir.

VI.Seçiciler(Switcher): Kameralardan gelen görüntüleri istenilen sıra ve istenilen zaman aralıkları ile bir ya da daha fazla monitörlerde göstermeye yarayan, değişik model ve kapasitelerde üretilmiş cihazlardır. ayarlanan süre kadar atlamalı olarak görüntülenmesini sağlar.

VII.Bölücüler Dörtlü (Quad): Kameralardan gelen görüntülerin monitörünün ekranını dörde bölerek aynı anda dört kameranın izlenebilmesini sağlarlar

VIII. Çoklayıcılar (Multiplexerlar): Kameralardan gelen görüntülerin monitör ekranını kamera sayısı kadar yada istenildiği sayıda bölerek (4,8,12,16...) ekrandan aynı anda izleme ve/veya aynı anda tek bir kayıt cihazına tam ekran görüntüsü olarak kayıt edilmesini sağlayan cihazlardır.

IX.Matrix Switcher;Çok kullanıcı durumunda kullanılır, ses sistemi yoktur kamera monitör sınırlaması isteğe bağlıdır.

X.Video Motion (Hareket Algılama Sistemleri) Kapalı devre TV sisteminde, hareket algılamanın amacı; yüksek güvenlik gerektiren yerlerde sürekli olarak hareket varlığının izlenmesidir. Çevre güvenliğinin sağlanması amacıyla bütün sınır çizgisini paralel görecektir şekilde peş peşe kameralar yerleştirilir. Kameralardan elde edilen görüntülerin incelenmesi amacıyla izleme merkezine video motion üniteleri yerleştirilir. Sistem her kamera görüntüsü ayrı ayrı 24 saat gözlem altında tutar. Merkeze gelen her kamera görüntüsünün sadece ihtiyaçlara göre tanımlanmış alanlarında, belirlenmiş büyüklükteki bir cismin, belirlenmiş limit hızın üzerinde ve tanımlanmış istikamette hareket etmesi durumunda alarm verir.

3.2 ALARM SİSTEMLERİ :

Girilmesi suçe tabi ya da yasak olan yerler ile koruma altına alınmış yerlere izinsiz/yetkisiz girmek isteyen kişileri algılama, suç işleme niyetinde olan kişileri caydırma ve yakalanmasını sağlamak amacı ile merkezlere sesli ya da sessiz uyarıda bulunan elektronik sistemlerdir.

Tiplerine göre üç ayrı biçimdedir:

a) Yerel (lokal) alarm sistemleri: Başka bir merkezle irtibatları yoktur. Civardakiler tarafından sesin duyularak, ilgili yerlere bildirilmek suretiyle önlem alınmasını sağlar. Dış uyarılara karşı duyarlı olan detektörlerin kumanda paneli üzerinden ses verici diğer bir üniteye bağlanması şeklinde kurulur.

b) Merkezi alarm sistemleri: Kurum içinde alarm izleme merkezi olan yerlerde kullanılır. Dış uyarılara karşı duyarlı detektörler algıladığı uyarıları kumanda paneline gönderir. Panel de aldığı sinyalleri ana kumanda odasına yollar. Alarm sinyallerini 24 saat takip edecek görevlilerin bulunması gerekir.

c) Alarm izleme merkezleri: Çok sayıda alarm abone birimlerinin, teknolojik iletişim kullanılarak abonede bulunan kontrol panelindeki bilgilerin bir merkezden kontrol edilerek sevk ve idaresinin yapıldığı merkezlerdir.

Kullanılan detektör tipleri şunlardır:

1.Manyetik kontak detektörü: Kasa dairelerine, kapılara, bodrum ve zemin katlarda bulunan pencerelere takılır.

Açılması durumunda alarm bilgisi yollar.

2. Cam kırılma detektörü: Cam ve tavana yerleştirilir. Yalnızca cam kırılma sesini algılar.

3. Kızılötesi hareket detektörü (PIR): Canlılar yüzeylerindeki ısıyla orantılı bir kızılötesi enerji yayar. Bu ısı yayımı PIR detektörleri etkin duruma geçirir.

4. Mikrodalga hareket detektörü: Mikrodalga sinyalleri ile bir koruma alanı oluşturarak bu alandaki hareketi algılar.

5. Ultrasonik detektörler: Korumakta olduğu bölgeye insan kulağının duyamayacağı ses dalgaları yayar. Gönderilen sesler geri alındığında aynı frekansta değilse alarm oluşur.

6. Çift özellikli detektör: Tek bir kılıf içine yerleştirilmiş (biri kızılötesi olmak koşuluyla) iki ayrı detektör türünün bileşiminden oluşur.

7. Titreşim (darbe) detektörü: Korunan bölgenin duvarlarına, tavanlarına ve döşemelere yerleştirilir. Kazma, delme v.b. Yoluyla oluşan titreşimleri algılar. Işık engellemeli sistem: Işığa karşı duyarlı bir ünite ve görünmez ışınlar yayan bir elektronik öğeden oluşur.

Panik butonu: Kişinin kolayca erişebileceği bir yerde olup, elle ya da ayakla basıldığında devreye girer.

Uyarı aygıtları: Sesli ya da görsel uyarı verir. Zil, siren, flaşör buna örnektir.

3.3 - YANGIN ALGILAMA VE UYARI SİSTEMLERİ ;

Bina ve tesislere kurularak olası bir yangını henüz başlangıç aşamasında iken ilgililere bildiren sistemlerdir.İki farklı tipi bulunmaktadır: Klasik sistemler Adreslenebilir sistemler

1. Klasik sistemler: Kablolu sistemdir ve belirli bir bölgede bulunan dedektörler ile butonlar birbirine paralel bağlanır. Kontrol paneline tek bir bilgi iletilir. O bölgedeki dedektörlerden hangisi alarm verirse versin, kontrol panelinde o bölgeye ilişkin uyarı alınır. Bu nedenle az katlı, fazla bölmesi olmayan ve çok büyük bir alanı kaplamayan yerlerde kullanılır.

2. Adreslenebilir sistemler: Kendi aralarında üçe ayrılır.

a) Sayısal (dijital) adreslenebilir sistem: Aynı hatta çok sayıda dedektör bağlanabilen, aynı ihbar hattı üzerinden dedektörler sinyal gönderdiklerinde kendi adreslerini de panele bildiren sistemlerdir. Yangın kararını dedektör verir.

b) Analog adreslenebilir sistem: Karar verme yetkisi paneledir. Mevcut duyarğalar kontrol paneline ortamdaki değerleri aktarır. Kontrol paneli alınan bu bilgileri belleğine kaydeder. Kendi bilgileriyle karşılaştırarak değişikliği inceler.

c) Elektronik adreslenebilir sistem: Karar verme yetkisi yine dedektörlerdedir. Şu anda en yaygın kullanılan sistemdir. Yangın algılama ve uyarı sisteminde birçok tipte dedektör yer almaktadır.

- İyonizasyon duman dedektörü: Küçük (ince) partiküllü siyah duman ve yanma gazları dedektörün içine girer ve iyonizasyon akımını değiştirir. Yanlış alarm verme olasılığı çok düşüktür.

- Optik duman dedektörü: Kalın partiküllü beyaz duman oluşturabilecek yerlerde kullanılır. Işın tipi duman dedektörü: Kızılötesi verici ve alıcının bulunduğu, ışına giren dumanın ışık miktarını azaltmasına bağlı olarak çalışan bir aygıttır.

- Sabit sıcaklık dedektörü: Çevresindeki hava sıcaklığı belirli bir değere ulaştığında uyarı verir.

- Sıcaklık artış hızı dedektörü: Çevresindeki hava sıcaklığının belirli bir zaman aralığında artışını ölçerek, bu artışın normalin üstünde olması durumunda uyarı verir.

- Alev dedektörü: Morötesi ve/ya da kızılötesi ışını algılar. Doğrudan yangını görür.

- Doğal gaz kaçağı dedektörü: Doğalgazın kullanıldığı yerlerde gaz kaçağını saptar ve gazı otomatik olarak keser.

3.4- ARAÇ ALTI ARAMA SİSTEMLERİ:

Araç altına yerleştirilmiş patlayıcı maddeleri ve araç altındaki değişiklikleri saptar. Elektronik sistemler, kamera ve ayna olmak üzere üç ayrı tipi mevcuttur.

3.5- POSTA KONTROL CİHAZLARI:

Korunan yerlere posta yoluyla gönderilen paketleri kontrol için kullanılır. Radyasyon ışınları ile çalışmaktadır. Zarfların ve mektupların içinde şüpheli, tehlikeli madde olup olmadığını tespit etmek için kullanılır.

3.6- İLETİŞİM CİHAZLARI :Telsiz, Telefon, faks, teleks gibi aletler Güvenlik faaliyetlerinde koordinasyonun sağlanabilmesi için haberleşmede kullanılmaktadır.

3.7- VERİ VE GÖRÜNTÜ İLETİŞİM SİSTEMLERİ:

Gerek şahıs ve gerekse bagaj yada kapalı unsurlarla tehdit oluşturabilecek araç, gereç ve maddelerin tanımına, tasnifine yönelik. teknolojik donanımlı ilave cihazlar da mevcuttur. Tümüdeki genel prensip görüntü almak ya da veri toplamaktır. Bunlardan birkaçı sıralanacak olunursa ;

a.Eds Sistemi; Patlayıcı tarama sistemidir. Bagaj bant yada konveyoru üzerine monte edilebilen, x-ray teknolojisi kullanarak, alınan verilerin görüntülenmesini sağlayan bir sistemdir. Bu tür sistemlerle 100% tarama ile tespit yapılmaktadır. Alınan veriler merkezi bir değerlendirme sistemine iletilerek gerektiğinde fiziki arama ile madde tespit edilmektedir.

b.Body Scanner : Şahısların üst aramalarında kesin bilgi almak amacıyla üretilmiş ve sayısal-dijital teknolojisi kullanılarak radyolojik ışın türü tarama yapan bir cihazdır

c. Bilgisayarlı Tomografi Sistemi: X-ray ışınlama prensibi ile çalışan ve ışın taratma kaynağının bagaj, paket vb... etrafında dönerek tarama yapması sonucunda oluşan tomoğrafik dijital verilerin incelenmesini esas alan bir sistemdir. Nesnenin kütlesi, yoğunluğu değerlendirilip ,standart veriler ile karşılaştırıldığında, tanımlanan bilgilere aykırı olması tespit edilirse alarm ve uyarı ile görevliyi haberdar eder. Sistem taramada patlayıcı, uyuşturucu, silah ve benzeri tehlikeli maddeler ile nesnelerin tespitinde çok yüksek yakalama yüzdesi sağlar.

d. Narkotik, patlayıcı yakalama ve tanımlama sistemi:

Yasak ve tehlikeli bu grup maddelerin saklandığı bagaj, bavul, araç, her türlü kargo paketleri ve konteynerin yüzeylerine bir şekilde bulaşan, eser miktardaki kalıntı ve izlerin tanımlanması esasına dayanarak veri veren sistemdir.

Tanımlayabildiği maddeler arasında kokain, amfetamin, metamfetamin, patlayıcı madde yapımında kullanılan kimyasallar, dinamit benzeri türler sayılabilir. Bu grup içerisindeki bazı sistemler iyon yakalayıcı ve mobil kimyasal spektrometre kullanırlar. Portaldan geçen, bireyin vücut ısısından çıkan doğal hava akımı sayesinde kişinin üzerindeki maddelerin buhar parçacıkları toplanır, hızlı bir şekilde sisteme yada cihaza tanıtılarak tanımlama yapılır.

El Tipi Sıvı Patlayıcı Dedektörü:El Tipi Sıvı Dedektörü, Sıvılara Dokunmadan Kapalı/ Ambalajlı Kapların İçindeki Sıvıların Patlayıcı/Parlayıcı olup olmadıklarının kolaylıkla tetkikini sağlar.

Sniffers (Algılayıcılar) : Buhar dedektör ve zerre dedektörü patlayıcıların zerreciklerini veya gazlı elementlerin tanınmasında kullanılır.

Vapour (Buhar Dedektörü) :: Patlayıcı maddelerin yaydıkları kokulara ve buharlaşma hızına duyarlıdır. Paketler içindeki buharları vakumla ve bunları analiz ederek nihai kararı verir.

Zerre (İz Tespit Dedektörü) : Patlayıcı düzeneklerinde bulunabilen karışımların zerreciklerine göre tespit yapar. Bu cihazlar paketler veya bagaj içindeki kimyasal izleri analiz ederler. Buhar dedektörü gibi zerre dedektörde tek başına kullanılabilecek güvenlik kontrol cihazları değildir.

Silah, Patlayıcı ve Narkotik Tespit Sistemleri

- Kargo tarama sistemleri ile karayolu sinir girişleri, limanlar ve havalimanlarında konteynerlerden tırlara kadar her türlü kargo taşıma araçlarının içerisindeki silah, patlayıcı, uyuşturucu ve kaçak maddelerin kontrolünün yapılabilmesinde,
- Araç altına yerleştirilmiş bir patlayıcı maddenin tespit edilebilmesi, araç altına yapılmış olan her türlü değişikliğin algılanabilmesinde,
- Bina girişlerinde, havalimanlarında ve sinir bölgelerinde kişilerin üzerinde bulunan metal tehdit unsurlarının, sağlık ve güvenlik standartlarından ödün vermeden, en hızlı ve güvenilir bir şekilde tespit edilebilmesinde,
- Mektup yada koli ile gönderilecek (plastik patlayıcılar, pil, fünye, zamanlama devreleri gibi metal) tehdit unsurlarının önceden tespit edilebilmesinde,
- Zararlı gazların ve nükleer yayımların algılanarak tespit edilebilmesinde,
- Narkotik maddelerin tespitinde,
- Patlayıcı koklama dedektörleri ile önceden patlayıcı tespiti, bu çeşit maddelerle teması olan kişilerin tespiti amacıyla kullanılmaktadır.

YANGIN GÜVENLİĞİ

1.1 İTFAİYENİN ESAS GÖREVLERİ:

- ☐ Yangınlara müdahale etmek ve söndürmek
- ☐ Su baskınlarına müdahale etmek ve zararsız hale getirmek,
- ☐ Halkı kamu kurum ve kuruluşlarını yangın konusunda bilgilendirmek
- ☐ Afetler sonunda oluşan enkaz ve çöküntüler altında can ve mal kurtarma çalışmalarına katılmak,
- ☐ Devlet tarafından kullanılan binalarda yangınlara karşı bulundurulacak araç gereç ve diğer malzemelerden hangilerinin bulundurulacağını belirlenmesine yardımcı olmak
- ☐ Sivil savunma ile ilgili teşkil ve tedbirler tüzüğü gereğince kurulan itfaiye servisi mükelleflerini eğitmek
- ☐ Halkı kurum ve kuruluşları yangınlara karşı alınacak önlemler konusunda aydınlatmak,
- ☐ Büyük trafik kazalarında mal ve can kurtarmak,
- ☐ İnsan ve hayvan kurtarmak,
- ☐ İmar planlarına göre parlayıcı patlayıcı ve yanıcı madde depolarını tespit etmek
- ☐ Umuma açık yerler ile fabrika ve sanayi kuruluşlarını yangına karşı önlemler yönünden denetlemek bu konularda mevzuata göre izin ve ruhsat vermek
- ☐ Belediye sınırları içerisinde bacaları belediye meclisince tespit edilecek ücret karşılığında temizlemek veya temizletmek ve bacaları yangına karşı önlemler konusunda denetlemek
- ☐ Talep edilmesi halinde orman yangınlarına müdahale etmek
- ☐ Belediye başkanından alacağı emirle belediye sınırları dışındaki yangınlara müdahale etmek
- ☐ Hava alanları, limanlar, rafineriler ve dolum tesisleri ile askeri birlikler gibi özelliği olan kurum ve kuruluşlar da kendi yangınla mücadele teşkillerini kurmakla yükümlüdürler.

1.2 İTFAİYENİN TALİ GÖREVLERİ:

- * Susuz semtlere istenildiğinde su dağıtmak
- * Belediye sınırları içerisinde cadde, sokak, meydan ve yeşil alanları sulamak
- * Encümenince belirlenecek ücret karşılığı fosseptikleri ve su baskınlarını dışındaki suları boşaltmak

1.3 İŞYERİNDE, KURUM VE KURULUŞLARDA ACİL DURUM PLANI VE EKİPLERİN KURULMASI: Bir tesiste oluşabilecek herhangi bir acil durum halinde en uygun ve yararlı tepkiyi en hızlı bir şekilde vermek, kayıpların oluşmasını engellemek veya en aza indirmek ve iş devamlılığını sürdürülebilmek amacıyla mevcut acil durum planlamalarını oluşturmak güncelliğini ve uygulanabilirliğini sağlamak gerekir. Bunu sağlayabilmenin en iyi yolu da değişik zamanlarda tatbikatlar yapmaktan (Yılda en az bir kere) geçer. Yangının söndürülmesi esnasında oluşturulacak ekipler ve görevleri şunlardır.

- (1) **Söndürme ekibi:** Binada çıkacak yangına derhal müdahale ederek söndürmek ve genişlemesine mani olmak.
- (2) **Kurtarma ekibi:** Yangın yerindeki can ve malları kurtarmak.
- (3) **Koruma ekibi:** Kurtarılan eşyaları korumak, yangın sırasında veya yangından sonra meydana gelebilecek panik ve kargaşayı önlemek, yağma ve talan olaylarına mani olmak.
- (4) **İlk yardım ekibi:** Yangın nedeniyle yaralanan ve rahatsızlananlara ilk yardımı yapma, sağlık kuruluşlarına sevk etme ve gelen ilk yardım ekiplerine yardımcı olmakla yükümlüdürler.

YANMA VE YANGIN

ISI NEDİR ? YANMA NEDİR ? YANMANIN ÇEŞİTLERİ

ISI ; Isı bir enerji şekli olup, bir cismin sıcaklığının artmasına neden olan fiziksel bir etkidir. Doğal ve yapay olmak üzere iki türüdür.

a) Doğal Kaynaklardan Gelen Isı: Güneş, yıldırım, volkanlar

b) Yapay Kaynaklardan Gelen Isı: soba, kalorifer, ocak

2.1 YANMA NEDİR; Yanma genellikle kimyasal bir olay olarak tanımlanır. Esası; yanıcı maddenin ısı yardımı ile oksijenle birleşmesi sonucu ortaya çıkan kimyasal olaydır.

2.2 YANMANIN ŞARTLARI

Yanma olayının meydana gelebilmesi için üç şartın bir arada olması gerekmektedir.

Bu şartlar **Yanıcı Madde, Isı Ve Oksijen**dir. Şartlardan herhangi birisinin bulunmaması veya yeterli miktarda olmaması halinde yanma olayı meydana gelmez. Yanma olabilmesi için oksijen miktarının % 14-16 oranında bulunması yanma için yeterli olmaktadır..Bu olay **Yangın Üçgeni** ile şu şekilde izah edilebilir.

2.3 YANMANIN ÇEŞİTLERİ

a) Yavaş Yanma ; Yavaş yanma şu durumlarda meydana gelir.

- ☐ Yanıcı maddenin bünyesi itibarıyla, yanıcı buhar veya gaz meydana getiremediği halde,
- ☐ Yeterli ısıya ulaşmaması halinde,
- ☐ Yeterli oksijen olmaması halinde,
- ☐ Yavaş yanma meydana gelmektedir.

☐ Örneğin: Demir, Bakır gibi metallerin havadaki oksijen ve hava ısısı ile

oksitlenmesi olayında olduğu gibi, yanıcı madde buhar veya gaz çıkarmamakta dolayısıyla demir oksit ve Bakır oksit oluşmaktadır. (Canlıların hücre solunumu olayı da bir nevi yavaş yanma olayıdır)

b) Hızlı Yanma ; Alev, ısı ve korlaşmanın olduğu ve yanmanın bütün belirtilerinin ortaya çıktığı yanma çeşididir. Bazı maddeler, katı halden önce sıvı hale daha sonrada buhar veya gaz haline geçerek yanarlar (Örneğin: Parafin, mum gibi)

Bazıları ise, doğrudan yanabilen buhar çıkarırlar (Örneğin: Naftalin)

Bazı maddeler doğrudan doğruya yanabilen gazlar çıkarırlar (Örneğin: Odun, kömür gibi) Meydana gelen bu yanıcı buhar veya gazlar oksijenle birleşirken olay meydana gelir.

c) Parlama, Patlama Şeklinde Yanma ; Parlama kolayca ateş alabilen maddelerde görülen bir olaydır. Benzin, Lpg, Doğalgaz gibi. Patlama Maddenin tamamının ısı veya vurma - çarpma gibi bir etki altında bir anda büyük ölçüde genişleyerek çeşitli gazlar oluşturmaya ve etrafını zorlayıp patlamalar şeklinde yanması olayıdır. Örnek Asetilen gazı Patlama büyüyen yanma hızı ile olur

d) Kendi Kendine Yanma ; Yavaş yanmanın zamanla hızlı yanmaya dönüşmesidir. Özellikle bitkisel kökenli yağlı maddeler normal ısısı ve oksijeni içinde kolaylıkla oksitlenmekte bu oksitlenme sırasında ise gittikçe artan bir ısı çıkmaktadır. Zamanla doğru orantılı olarak artan bu ısı, bir süre sonra alevlenmeye yetecek dereceyi bularak maddenin kendiliğinden tutuşmasına neden olmaktadır. Örneğin: Bezir yağına bulaştırılmış bir bez parçası yukarıda açıklandığı şekilde bir süre sonra alev alarak yanmaya başlayabilmektedir.

YANGIN NEDİR ? YANGIN SINIFLARI

2.4 YANGIN NEDİR, Yanmanın kontrol altına alınamayan kısmına **yangın** denir. Yani kontrol dışı yanma olaylarıdır. Yangın yerinde Kimyasal tehlikeler, patlamalar, göçük altında kalmalar, yanma ve en çok Karbonmonoksit zehirlenmesi tehlikesi görülmektedir.

2.5 YANGIN OLUŞUM SAFHALARI

İlk aşamasında, **KOKU,**
İkinci aşamasında, **DUMAN,**
Üçüncü aşamasında, **ALEV** görülür.

2.6 YANGIN SINIFLARI A-KATI YANICI MADDELER YANGINI : (Çeşitli odun, kereste, ham ve mamul tekstil maddeleri, vb. maddeler parafin, mum ve katı yağlar, naftalin) Söndürme Prensibi Soğutma ve yanıcı maddenin uzaklaştırılması ile söndürülebilir. Kullanılacak Madde veya Malzemeler Su, su esaslı cihazlar, kuru kimyevi tozlu cihazlardır.

B-SIVI YANICI MADDELER YANGINI : (Gaz yağı, Benzin, Mazot, Fuel Oil, Madeni Yağlar, Alkol, Tiner, Vernik, Boyalar ve bunun gibi maddeler) B Sınıfı Yangınlar, yanan madde ile oksijen teması kesilerek (Boğmak) sureti ile CO₂, köpüklü kuru kimyevi toz ile söndürülür.

C-GAZ HALİNDEKİ YANICI MADDELER YANGINI : Likit Petrol Gazı (Tüp gaz, oto gaz), Doğal gaz, Hava Gazı, Hidrojen ve bunun gibi yanıcı gazların çıkarttığı yangınlardır. Yanıcı Madde Ortadan Kaldırılmalıdır. Önce yanıcı madde olan gaz musluğundan kapatılmalı, daha sonra etrafta tutuşturduğu ve yanmasına sebep olduğu maddelerin cinsine uygun söndürme uygulanmalıdır. Elektrik donanımlarının yanmasıyla oluşan yangınları ayrı bir sınıf içinde değerlendirmeyip C sınıfı yangınların içerisinde inceleyebiliriz. Elektrik akımı kesilerek müdahale edilmeli ve kuru kimyevi toz kullanılmalıdır. Kuru kimyevi toz, halon, kullanarak söndürülebilir. Elektrikli makine ve hassas cihazların yangınlarını da bu sınıfa dahil edebiliriz

D-YANABİLEN HAFİF METALLER YANGINI :Yanabilen hafif metallerin ve alaşımların (Mağnezyum, Lityum, Sodyum, Seryum gibi) yanmasıyla meydana gelen yangınlardır. Kimyasal Reaksiyon Sonucu söndürme prensibi uygulanmalıdır.Yanan metale uygun kimyasal söndürme maddesi kullanılmalıdır. **Kuru kimyevi tozlarda** bu yangınları söndürmede kullanılırlar.

2. 7 YANGINLARIN SEBEPLERİ VE ETKENLERİ

Yangının Sebepleri

A-Korunma Önlemlerinin Alınmaması :Elektrik kontağı, LPG tüpleri, ısıtma sistemleri, patlayıcı parlayıcı maddelerin yeterince korunmaya alınmamasından doğmaktadır.

B-Bilgisizlik :Kullanılan madde ve malzemelerin yangına sebebiyet verebilecek özelliklerinin bilinmemesi ve yangın önlemlerinin ne şekilde alınacağına dair eğitim alınmaması nedenlerindendir. Tavan arası, bodrum ve çatıya kolay ve çabuk tutuşabilecek eşyalar koymak.

C-İhmal :Bilgi sahibi olunduğu halde gerekli tedbirleri almamaktır. Söndürülmeden atılan kibrit, sigara izmariti gibi maddeler.

D-Kazalar :İstem dışı oluşan olaylardan bazıları da (Kalorifer kazanının patlaması, trafik kazaları v.b.) yangına neden olur

E-Sıçrama :Yanan cisimlerden koparak etrafa sıçrayan parçacıklardan meydana gelen yangın etkenidir.

F-Sabotaj :Yangına karşı gerekli önlemler alındığı halde çeşitli amaçlar için bilerek ve isteyerek yangın çıkartılmasıdır. Bina, işyeri ve tesislerin kundaklanması.

G-Tabiat Olayları :Tabi olarak kendiliğinden ortaya çıkan yangınlardır. (Deprem, yıldırım düşmesi, güneş ışınlarından meydana gelen yangınlar.)

YANGIN ÇEŞİTLERİ

3.1 DOĞALGAZ YANGINLARI; Kullanımı pratik ve temiz olanDoğalgaz yeryüzünün alt katmanlarında başta Metan (CH₄) ve Azot (N₂) gibi çeşitli hidrokarbonlardan oluşan yanıcı bir gaz karışımıdır. *Hava ile belirli bir oranda (%5-15) karıştığında patlayıcı özelliği vardır.*

Gaz yangınlarının söndürülmesinde uygulanacak genel kural önce gaz akısını kesmek, sonra söndürmektir. Doğalgazın kullanıldığı her yerde tercihen KKT (kuru kimyevi toz) esaslı veya karbondioksit esaslı yangın söndürme cihazı bulundurulmalıdır.**Doğal gaz kaçığında Gaz Havada birikir.**Renksiz, kokusuz ve tatsızdır.

Doğalgaz kaçağı hissettiğinizde;

- Savaş ve ana servis vanasını kapatınız,
- Sigara içmeyiniz, kibrit, çakmak gibi ateş çıkarıcı maddeler kullanmayınız,
- Elektrik düğmeleri (açıkça kapatma, kapalı ise açma) ve kapı zilleri ile oynamayınız,
- Asansörleri kullanmayınız,

- Cep telefonu, telsiz, çağrı cihazı vs. kullanmayınız,
- Ortamı havalandırmak için kapı ve pencereleri açınız,
- Doğalgaz acil ihbar telefonu 187'ye haber veriniz

3.2 AKARYAKIT YANGINLARI;Benzin ve benzeri maddeler (mazot, tiner, alkol, solvent, gazyağı vb.) kolaylıkla buhar haline geldiklerinden hava ile karışarak kolaylıkla yanıcı hale gelirler. **Akaryakıt yangınlarının en etkili söndürme maddesi Köpük** ile söndürülmez.

Benzin Ateşle temas etmesi durumunda kapalı yerlerde buharlaşınca patlama, açık yerlerde parlama özelliğine sahiptir.

3.3 BACA YANGINLARI ;Bacaların uygun ebatta ve dış duvarların üzerinde yapılmaması, ocak bacalarının müşterek yapılması, bacanın fazla meyilli olması, bacada çatlak oluşması dahili gaz çıkışına sebep olacak sert köşelerin olması yangının etkenleridir. Kullanılan yakıtın cinsine göre; soba boruları 1-2 ayda bir temizlenirken bunların bacaları yılda en az 2, kalorifer ve mutfak bacaları ise yılda 1 kez temizlenmelidir.

Baca yangını nasıl oluşur ? Bacanın iç yüzeyini kaplayan kurum saf karbondur ve son derece yanıcıdır. Kurum; kuru, yağsız ve hidrojeni az olan yakıtlarda toz halinde, nemli yakıtlarda tabaka halinde, yağlı yakıtlarda zift şeklinde oluşur. Kurum yanma sıcaklığına ve yeterli oksijene ulaştığı anda baca yangını başlar. Önce aşırı bir duman oluşur ve sonra parlak bir alev çıkmaya başlar. Karakteristik bir koku hissedeler.

Baca Yangınının Söndürülmesi :Bacanın alt kısmından söndürülmeye başlanır. Bunda başarılı olunamazsa ateşin eriştiği en yüksek noktanın üstünden ve bacadan açılacak delikten suyu sis olarak vermek. Sis halindeki su ısı ile buharlaşması neticesi soğuma ve boğma yoluyla söndürülür. Diğer bir yol ise; bacanın üst ve alt ağızlarının ıslak çuval veya kaba dokulu kumaş parçaları ile tıkanması neticesi söndürme sağlanır. Boru ve bacalar kurum birikmesine mani fenni tedbirler alınmalı, boru ve bacalar sık temizlenmelidir.

3.4 ELEKTRİK YANGINLARI:

Elektrikten çıkan yangınların nedenlerini genel olarak iki ana grupta toplayarak izah edebiliriz.

(1) Kullanıcıdan Kaynaklananlar:Elektrik enerjisinden ısı kaynağı olarak yararlanmak amacı ile yapılan cihazların kullanılmaması, ihmal ve tedbirsizlik sebebiyle kullanımlarının bitiminden sonra fişlerinin çıkmasına neden olurlar.

(2) Tesisattan Kaynaklananlar:Elektrik tesisatlarının talimatlara uygun şekilde yapılmaması, ısı nedeniyle elektrik kablolarında erimeler meydana gelmesi neticesinde tellerin birbirine teması (kısa devre) ile ortaya çıkan şiddetli akımın kolay yanabilen maddeleri tutuşturması yangının çıkma sebebidir. Elektrik sigortalarının atması halinde yenisi ile değiştirilmeyip tel sarılarak kullanılması, sarılan bu telin kalın olmasının yangınlara sebebiyet verdiği de bilinen bir gerçektir. Elektrik yangınlarında **SU** kesinlikle kullanılmaz..

3.5 ORMAN YANGINLARI:

Orman yangınlarının oluşmasında en önemli etken insan, diğeri ise yıldırımdır. Yurdumuzda çıkan orman yangınlarının yaklaşık %99'u insanlar tarafından çıkarılmaktadır.Yangınların bir çoğu temmuz, ağustos ve eylül aylarında ve yangın saatleri de özellikle 12 ve 16 saatleri arasında yoğunlaşmaktadır. Yangın önleme ve söndürme çalışmalarının amacı sıcaklık, oksijen ve yanıcı maddenin, özelliklede sıcaklık ve yanıcı maddenin “uygun” oranlarda bir araya gelmemesine ya da getirilmemesine yöneliktir.

a) Örtü Yangını: toprağı örten otsu bitkilerle çalıların ve bitki atıklarının yanmasıdır.

b) Tepe Yangını: toprağı örten bitki atıklarının yanı sıra ağaçların gövdeleri, dalları ve tepeleri de yanmaktadır.

c) Gövde Yangını: Ağaçlara yıldırım düşmesi sonucu veya ağaçlardaki dalları almak için ateş veya tütüsü yakılması için ağaçların gövdesinde meydana gelen yangın çeşididir. Rüzgarlar orman yangınlarını hem çıkması hem de şiddeti ve yayma hızı üzerinde etkili olmaktadır.

(1)Orman Yangınlarını Önleme

- 1) Halkın Eğitimi
- 2) Halk - orman ilişkilerinin iyileştirilmesi
- 3) Yangını koruma programı oluşturmak.
- 4) Kamu kuruluşları arasında orman yangınları ile mücadele komisyonu oluşturmak.
- 5) Motorlu ve seyir söndürme ekiplerinin artırılması.
- 6) Yangın gözetleme ve ihbar kulelerinin adetinin artırılması

(2) Yangın Söndürme Çalışmaları

Örtü yangının söndürülmesi: Yeni çıkan bir örtü yangını kolayca söndürülebilir. Örtü yangını biraz büyümüş ise yanlarına yapılan müdahale ile kama şeklinde yangın daraltılarak şiddeti azaltılır ve giderek söndürülür. Daraltılan yangın önden yapılacak mücadele ile tamamen söndürülür.

Tepe yangının söndürülmesi: Bu yangını söndürmek için örtü yangınıyla da mücadele edilmesi gerekir. Tepe yangınını söndürmek için rüzgâr istikametinde ateşin ilerlediği tarafta ve yan taraflarda ayırma şeritleri açılır. Bu işi yangın bu bölgeye gelmeden önce belirtilecek şekilde başlanılır. Bu şeritlerin genişlikleri ateşin sıçramasına meydan vermeyecek şekilde olması gerekir.

Gövde Yangının Söndürülmesi: Tek tek yanan ağaçların kavuklarına toprak doldurularak ateşin hava ile teması kesilir ve yangın söndürülür veya ağaç gövdeden kesilerek söndürme yapılır.

ARAÇ YANGINLARI:Araç yangınları insan ihmallerinden araç teknik arızalarından kaynaklanabileceği gibi dışarıdan atılan herhangi bir cisim veya herhangi bir ateş kaynağından çıkabilir.

Araç yangınlarının mücadelesinde su en önemli söndürücüdür. Başlangıç halinde ise kuru kimyevi toz söndürücüler kullanılabılır. İlk anında araçta bulunan akü kutup başları çıkarılmalıdır,

BİNA YANGINLARI:Bu tür yangınlar ancak **ısı derecesini düşürerek** söndürülebilir.İsı düşürerek söndürme vatsısı ise sudur.Yangının başlangıç halinde ve biraz ilerlemiş başlangıç yangınlarında su yerine halı,kilim ve battaniye gibi malzemenin yangın üzerine örtülmesi suretiyle müdahale edilmesinde yarar vardır.Bina içinde gizli değerli evrakların bulunduğu arşiv gibi, yangınları söndürmede karbondioksit yada kuru kimyevi toz kullanılması yerinde olur.

Elektrik tesisatında çıkan yangınlara müdahale sırasında söndürücü maddelerdenKuru kimyevi toz (KKT), Halokarbonlar, CO2, ve Köpük kullanılmalı, Su iletkenliğinden dolayı kesinlikle kullanılmamalıdır.

Başlıca bina içi yangın tedbirleri şunlardır;

Bölüm kapıları ve yangın bölmelerinin oluşturulması.

Uygun yangın, gaz, ısı algılama detektörlerinin tasarımlanması.

Elektrik panosu ve tesisatının ısı merkezinin ve yakıt depolarının içerisinde yapılması

Yangın kontrol panellerinin yapılması.

3.8 LPG YANGINLARI :Sıvı petrol gazı da dediğimiz bu gaz petrol yan ürünlerindendir. Likit petrol gazının özellikleri,

Hava ile karışmadıkça yanmazlar,

Yanıcılık limitleri %2 ve 8 arasındadır.

Teneffüs edilmesi halinde zehirsizdirler.

LPG buharları havadan daha ağırdır. LPG gaz kaçığında gaz **Yerde birikir.**

LPG hakikatte renksiz ve kokusuzdur.Kerih esansı ile kokulandırılır.

Kap içinde tazyik altında sıvı halde iken % 10 kadar hacim değiştirebilirler.,

LPG ekseriyetle propan ve bütan gazlarının karışımıdır.

Bütan daha tembel fakat propan daha hareketli gazdır.

Bir kova içinde sıvı LPG aniden yere dökülecek olursa yerde henüz yayılma fırsatı bulmadan buharlaşır.

Sıvı LPG insan derisi ile temas ederse ciltte donmalar yaparak soğuk yanığa neden olabilir.

Aniden buharlaştığı için dokunduğu yeri dondurur.

Tabi gazlardan ve rafinerilerden elde edilir.

Karışım oranı %30 propan %70 bütandır, kapalı ortamlarda patlayıcı özelliğe sahiptir.Temiz bir yakıt olup çevre dostudur.

Lpg Tüplerinin Konulabileceği Yerin Özellikleri

LPG havada ağır olduğu için tüplerin kaçak yapması durumunda gaz zeminde toplanır zemin seviyesinden aşağı yerlere dolu tüp konulmalıdır.

Tüplerin konulduğu zemin ıslak ve rutubetli olmamalıdır. Ayrıca ateşe dayanıklı malzemeden yapılmalıdır. Özellikle kamu kurumlarından hastane, okul, sinema, vb. topluma açık yerlerde LPG tüpleri depolanmamalıdır. Dolu tüplerin konulduğu yerin bitişişindeki binalarla, kapı ve pencere vasıtasıyla da olsa irtibatı bulunmamalıdır.

3.9 YANGIN NEDENLERİ

Sigara Ve Kibrit : Sigara ateşinin ortalama sıcaklık derecesi 800 0C civarında olduğu söndürülmeden atılan sigara ve kibritin yanıcı, patlayıcı ve parlayıcı maddelere teması neticesinde yangın çıkabilir.

Kıvılcım : Yanan bir kütleden koparak etrafa sıçrayan küçük parçacıklardır.

Kıvılcımların kaynağı:

Mangallarda yanan ateşler,

Sobalarda yanan ateşler,

Bacalar,

Tren bacaları,

Motorların egzozları,

Sönmemiş sigara ve pipolardır.

Hayvanların Sebep Olduğu Yangınlar : Açık ateş kullanılan yerlerde başıboş bırakılan hayvanlar yangın çıkarabilirler. Kedi ve köpek gibi evlerde bulunduran hayvanların soba, mangal vs. gibi şeyleri devirmeleri neticesinde yangına sebebiyet vermeleri mümkündür.

Yıldırımların Sebep Olduğu Yangınlar : Yıldırım parlayıcı ve patlayıcı bir maddeye rastlayacak olursa yangın çıkartabilir.

Güneş Isısının Sebep Olduğu Yangınlar : Güneş ışığı özellikle metal ve yansıtıcı olmayan yüzeyler üzerinde sıcaklık artışına neden olduğundan bu tip yüzeylerin altında bulunan kolay yanıcı maddelerin tutuşmasına ve buhar çıkarmasına neden olabilir. Güneş ısısı kurumuş saman, ot, keten, yün, pamuk, gibi cisimlerin yeterince ısı alması neticesinde yangın çıkabilir.

YANGIN SÖNDÜRMEDE KULLANILAN MADDELER

Yangın söndürmede temel prensip, yangının klasik tanımı yapılırken, belirtilen ve yanma şartı için geçerli olan üç unsurdan birinin (Isı veya Oksijenin veya Yanan Maddenin herhangi birisinin) ortadan kaldırılması yada Yanan Madde ile havadaki Oksijen arasındaki kimyasal zincir reaksiyonunun kırılması gerekir.

YANGIN SÖNDÜRMEDE KULLANILAN MADDELER

A) SU :Yangın söndürmede en fazla kullanılan madde sudur.Su serinletici, kapatıcı, akıcı, karıştırıcı, yayıcı özelliklere sahip bir maddedir. Isıyı emerek buharlaşır ve hacimce genişler. Oksijen ağır olduğu için yanıcı maddenin üstünü ve çevresini kaplar.

1) Soğutucu özelliği

2) Kaplama – boğma özelliği

3) Emülsiyon – Söndürücü özelliği

1- Soğutucu özelliği: Genel olarak yanan bir cismin üzerine su temas ederse temas ettiği satıh soğuyarak yanma noktasının altına iner ve yangın söner.

2- Kaplama – Boğma Özelliği: Bir ateşe söndürmek için yeteri kadar stil meydana getirilerek, yanan bölgeden havayı kovmak yani ateşi oksijensiz bırakmaktadır.

3- Emülsiyon İçin Kullanma Özelliği: Birbirleriyle karışmayan iki sıvıdan bir süre için yanıcı sıvının üzerini kaplar, yanmayı durdurup yayılmasını önler. Fuel-Oil üzerine ince damlalar halinde püskürtülecek su yanmayı durdurur ki bu olaya Emülsification (Emülsifikasyon) denir.

B) KARBONDİOKSİT(CO2):Akaryakıt ve elektrik kaynaklı yangınlar da kullanılacak CO2 yanıcı olmayıp kimyevi maddelerle pek kolay birleşmez. Gaz halinde olduğu için ateşin üzerine kolayca dağılarak,yanıcı maddenin üzerini kaplar. **Karbondioksitin söndürücü özelliği ateşi boğmasından kaynaklanır.**Tatbik edildiğinde aniden sıvı halden gaz haline geçeceğinden, beyaz kar gibi bir madde görülür.Havadan ağır olduğundan doğrudan maddenin üzerini kaplar,hava ile ateşin birleşmesini engelleyerek,boğma etkisini gösterir.

Normal şartlarda gaz halindedir.Soğutularak sıvı,hatta katı hale gelebilir. Yüksek basınçlı tüpler içinde saklanır.Tüpteyken sıvı haledir.Çıkarken gaz haline dönüşür.Kullanım için öncelikle CO2 vanasının açılarak tüp içine boşaltması sağlanmalıdır.Bu işlem yapılırken oluşacak basınç tehlikesi nedeniyle tüpün başlık kısmından uzak durmakta

faýda vardır.Bu tür söndürücüler sıcak ortamlardan uzak tutulmalıdır.Yanıcı madde üzerine kendi basıncı ile püskürtür,yalıtıcıdır. Zehirli olduğundan kapalı ortamlarda kullanılması tehlikelidir. Benzin, akaryakıt,elektrik yangınlarında kullanılır.

C) KURU KİMYEVİ TOZ : Bir çok yangın türünde kullanılabilir.**Özellikle akaryakıt yangınlarında ve elektrikli makinelerin yangınlarında,araçlarda rahatlıkla kullanılabilir.**Zehirli değildir ancak,kapalı ortamlarda kullanılması durumunda solunum güçlüğüne neden olabilir.Sis gibi havaya dağıldığından görüş etkilenebilir.Hava içindeki rutubeti emme özelliği vardır.Bunun yanında,yangın esnasında oluşan ısı nedeniyle bileşiklerine ayrılarak,değişik maddeler halinde -su,karbondioksit, sodyum bikarbonat- ateşi söndürür.

Kuru kimyevi tozlar hava ile yanıcı madde arasında tampon oluşturarak yanmayı engeller.Ateşin maddeye ulaşmasını engellediği gibi,zincirleme reaksiyonu da önlerler.Ateşi soğutma ve boğma özelliği vardır.Kuru kimyevi tozlar kullanım alanlarında güvenle saklanabilir.Bu özelliği nedeniyle her türlü binada bulundurulurlar. Uygulanması için, içinde bulunduğu tüpün mandalının sıkılması yeterlidir.Hortumu direkt olarak ateşin başlangıç kısmına yöneltilir. Kuru kimyevitozlar, akaryakıt yangınlarında,elektrikle çalışan makinelerin yangınlarında kullanılır

D) KÖPÜK (FOAM) : Kimyasal bir bileşiktir.Basınçlı su ile karıştığında ,karışım köpük yapıcıdan tazyikle geçerken hava ile karışır ve köpüğü meydana getirir.Köpük,yangın yüzeyini bir battaniye gibi örterek,hava ile teması keser.Ayrıca soğutma özelliği de vardır.

a) Köpükte Genel Olarak Aranacak Özellikler:

- 1) Köpük hidrolize edilmiş sıvı durumda olmalı,
- 2) Köpük maddesinin su ile karışımı % 2 ila %10 olmalı,
- 3) Basınçlı su karışımı sonucu oluşan köpük, yüksek ısıda bozulmamalı, rüzgarda dağılmamalı, kuru kimyevi tozdan etkilenmemeli,
- 4) Su ile karıştığında karışımın en az 15 katı köpük oluşmalı,
- 5) En az 10 yıl özelliğini kaybetmemeli
- 6) Genelde – 10 °C ile 50 °C arasında çökelti yapmamalıdır.

b) Köpüklerin Kullanılma Alanları:

- 1) Rafineriler, kimya laboratuvarları, kimyasal madde depoları,
- 2) Boya ve vernik atölyeleri veya depoları,
- 3) Akaryakıt depolama yerleri ve dolum istasyonları,
- 4) Artık yağların döklüldüğü hendekler,
- 5) Akaryakıt tankerleri, Taner, kargo ambarları,
- 6) Hava alanları, uçak hangarlar gibi benzeri yerler sayılabilir.

E) HALOJENLİ HİDROKARBONLAR: Kullanıldığı alanlarda zarar vermeden ve iz bırakmadan söndürür.Bilgi işlem merkezlerinde, laboratuvarlarda, hassas cihazların bulunduğu alanlarda telekomünikasyon merkezleri vb. yerlerde kullanılır.

4.2 YANGIN SÖNDÜRME CİHAZLARI

Yangın söndürme cihazlarının (Y.S.C.) etkileri çeşitlidir. Bu etkiler cihazın soğutarak, havayı keserek, oksijeni azaltarak reaksiyon sonucu yangın söndürücü özelliklerinden ileri gelmektedir.

Y.S.C. her sınıf yangına karşı kullanılamaz, Y.S.C. belirli yangınların söndürülmesi amacıyla yapılmıştır.Ancak her cins yangına karşı kullanılan Y.S.C. de vardır.

Yangın Söndürme Cihazlarının Dağıtımı: Yangınların başlangıçta söndürülebilmesi için bulundurulması gerekli Y.S.C. nin ne miktar olacağı saptanmalıdır.

Her bağımsız bölüm için bir adet olmak üzere, beher (her bir) 200 m²lik taban alanı için bir adet ilave edilerek uygun tipte ve yeterli sayıda yangın söndürücü bulundurulması esastır. Çok katlı yüksek binalar ve endüstriyel yapılarda her 100 m² için bir adet 6 Kg'lık yangın söndürücü bulundurulur. Yangın söndürücünün cins ve miktarı konusunda sivil Savunma veya itfaiye teşkilatının görüşü alınır. Yangın söndürücüsü olarak zehirli halon grupları kullanılamaz.

Motorlu araçlar için: Otobüslerde ve tehlikeli madde taşıyan araçlarda her sınıf yangına birden etki eden, yangına karşı daha dayanıklı kuvvetli sarsıntılarda etkilenmeyen, pas yapmaz tipte ve kimyasal bakımdan canlılara bir tehlike arz etmeyen el Y.S.C. lerinden: Oturma yeri 14 (14 dahil) kişiye kadar olan otobüslerde 6 kg.lık Y.S.C.'den 1 adet,

tehlikeli madde taşıyan araçlarda ve oturma yeri 14 kişiden fazla olan otobüslerde 6 kg.lık Y.S.C.'den 2 adet bulundurulmalıdır.

Portatif yangın söndürücülerin **manometrelerindeki ibre yeşil alanı** göstermesi cihazın halen kullanılabilir olduğu anlamına gelmektedir.

Taşınabilir (12 Kg dan hafif olanlar) yangın söndürme cihazlarının duvara montaj yüksekliği **90 cm olmalıdır**

Yangın Söndürme Cihazlarının Yerleştirilmesi:

- 1) Y.S.C. lerin konulacağı yerler umulan yangın çeşitlerine uygun olmalıdır.
- 2) Y.S.C. lerin yerleri çabuk ulaşılır bir yer olarak seçilmelidir.
- 3) Y.S.C. lerin yerleri hiç değiştirilmemeli ve bu yerler kırmızı boya ile boyanmalıdır.
- 4) Y.S.C. lerin duvarlara asılması halinde zeminden asma halkasına olan uzaklığı 150 cm. yi geçmeyecek şekilde ayarlanmalıdır.
- 5) Y.S.C.yangın çıkması olasılığı olan yerin yakınına konulmalı, makine, tezgah, malzeme ve kapı arkasına konulmalıdır.

4.3 YANGIN SÖNDÜRME CİHAZININ KULLANILMASI VE KONTROLÜ

- Cihazı yerinden alınız.
- Rüzgarı arkanıza alarak yangına yaklaşınız.
- Tetiği hortumla birlikte ateşe yöneltiniz.
- Basınç tüpünün vanasını açınız.
- Tetiğe basarak tozun dışarı çıkmasını sağlayınız.
- Tetikten çıkan tozu ateşin başlangıç noktasına tutunuz. Hortumu ve tetiği sağa sola doğru hareket ettirerek ileri doğru tutunuz.
- Yangın söndürüldükten sonra cihaz içindeki tozu sonuna kadar sıkınız.Kuru kimyevi tozlu yangın söndürme cihazlarının aylık, altı aylık, yıllık ve beş yıllık kontrollerinin yapılması gerekmektedir. **Yangın Söndürme Tüpleri Dolum Süresi 2 yada 4 yıl** (tüpün markasına bağlı olarak) tamamen boşaltılır hidrostatik deneye kontrol edilir (Soru cevabı 4 yıl'dır)

4.4 YANGIN SÖNDÜRME USULLERİ ; Meydana gelmiş bir yangın olayını ortadan kaldıracırmek için (söndürebilmek için) yanmanın şartlarında belirttiğimiz üç esasın birisinin yok edilmesi gerekmektedir.

a) SOĞUTARAK SÖNDÜRME: Yanma sırasında yanıcı maddenin ısısı maddenin cinsine göre yanma ısısının altına düşürülürse yanma olayı ortadan kalkacaktır. Yanma ısısını düşürücü usuller çeşitli olmakla beraber en çok kullanılanları şunlardır.

Su ile soğutma: Su ile soğutma soğutarak söndürme prensipleri içerisinde en başta gelir. Suyun elverişli fiziksel ve kimyasal özelliği yanında bol bulunması ve ucuz olması nedeniyle en çok kullanılan yangın söndürme maddesidir. Su yangının söndürülmesinde yanıcı maddeden ısı olarak yanma ısısını düşürme özelliğine sahiptir.

Böylelikle yanan cismin ısısı buharlaşan suya aktarılmış olur. Yanıcı madde ısısı düştüğünden yanma olayı da ortadan kalkar. Su yalnızca soğutma yoluyla değil aynı zamanda pülverize (Atomize, yağmurlama) şeklinde kullanıldığı zaman oksijeni kesme özelliğine de haizdir.

Su genellikle ahşap yangınlarında (A sınıfı) kullanılır. Ancak ahşap yangının çıkış nedeni elektrik ise yanan ortamdaki elektrik akımının kesildiği kesinlikle tespit edilmedikçe su ile yangın söndürülmesi yapılmaz. Çünkü su iletken bir maddedir. Su yukarıda bahsedildiği gibi pülverize şekilde kullanıldığı taktirde (akaryakıt yangınlarında) B sınıfı yangınlarda söndürücü olarak kullanılır. Su yangın söndürülmesinde olduğu kadar yangının yayılmasına da engel olmaktadır. Yangının yayılması muhtemel bölgelerdeki yanmaya müsait maddeler su ile ısıtılarak yanma ısıları yükseltilir.

Yanıcı maddeyi dağıtma: Soğutarak söndürmenin bir başka türü de yanıcı maddeyi dağıtmaktır. Yanan maddenin dağıtılmasıyla yangından oluşan toplam ısı bölünecek, yanan cismin bir kütesine düşen ısı azalacak ve yangın yavaş yavaş sönecektir. Bu tip söndürmelerde dağıtılan yanan maddelerin çevresinde başka bir yanıcı maddenin bulunmamasına

dikkat edilmelidir. Genellikle bu tip söndürmeler ahşap gibi kütleli olan A sınıfı yangınlarda kullanılır. Unutulmamalıdır ki bu tip söndürmeler anında yangını söndürmez. Bu tip söndürmeler yangının yayılmasına sebebiyet verdikleri için akaryakıt yangınlarında kati surette kullanılmaz.

Kuvvetli üfleme: Yanan madde üzerine kuvvetli olarak üflenlen hava alevin sönmesine ve yanan maddenin ısısının belirli oranda azalmasına neden olacaktır. Bu ip söndürme ilkesiyle başlangıç yangınlarında başarı elde edilebilir (mum, kibrit, çakmak, bir parça kağıt alevinin söndürülmesi gibi)

b) HAVAYI KESME:

Örtme: Yanan maddelerin üzerine havayı kesmek (oksijeni ortadan kaldırmak) için örtülen veya yayılan maddelerle yapılan söndürme işlemine örtme denir. Kuru yanıcı madde (katı) yanıcı madde yangınlarında ve başlangıç halindeki yangınlarda örtü olarak halı, kilim, branda, battaniye ve kum gibi maddeler kullanılırlar. Akaryakıt yangınlarında örtü olarak köpük, klor, azot, karbon amonyak gibi maddeler kullanılır.

Boğma: Oluşan yangının oksijenle ilgisini önlemek veya yanma için gerekli oksijen oranını azaltmak amacıyla yapılan işlemdir. Bu tür söndürmeler özellikle kapalı yerlerdeki yangınlarda kullanılır. (örneğin, bir odada oluşan yangına gerekli oksijenin gelmesini önlemek amacıyla kapı, pencere havalandırma bacaları gibi hava gelebilecek açıklıkların kapatılmasıyla oksijen yenilenmesine mani olunarak yangın söndürülür.

Oksijen miktarını azaltma: Şayet oksijeni ortamda % 15'in altına düşürürsek yanma olayı ortadan kalkacaktır. Bu esasa dayanılarak oluşturulan söndürme prensibine ise oksijeni azaltma yöntemi denilmektedir. Oksijeni azaltıcı maddeler kimyevi tozlar karbondioksit gazı gibi maddelerdir.

c) YANICI MADDEYİ ORTADAN KALDIRMA:

Yanıcı maddeyi ortadan kaldırmak: Bu yöntem genellikle gaz halindeki yanıcı maddeler yangınlarında etkindir.

Örneğin, yanan bir havagazı veya LPG gazının vanasının kapatılarak yanma olayına son verilmesi gibi.

Yanıcı maddeyi ısıdan ayırmak: Katı yanıcı maddenin ana kütleden ayrılması suretiyle yapılan söndürmedir.

Ara boşluğu meydana getirmek: Örneğin, orman yangınlarında yanan kısım ile yanmamış kısım arasındaki ağaçların kesilmesi ve otların temizlenmesi, büyük mahalle yangınlarında çevredeki binaların yıkılması gibi.

4.5 YANGIN SÖNDÜRME SİSTEMLERİ :

Yangın Dedektörleri : Yangın dedektörleri *Duman, Isı, Koku ve Alev'e* karşı duyarlı olarak çalışırlar.

Yağmurlama (Sprinkler) Sistemi : Genellikle ısı artışı ile birlikte çalışmaya başlayan bir sistemdir. A sınıfı yangınlar için ideal sistemdir.

Köpüklü Söndürme Sistemi : Köpük yapıcı kimyasal madde belli oranda basınçlı su ile karışarak köpük oluşturur. Yanan sıvının yüzeyini kaplar.

Kuru Tozlu Söndürme Sistemi : Kimya fabrikaları, nükleer enerji istasyonları, rafineriler vb. yerlerde tesis edilen sistemdir.

CO₂ Gazlı Söndürme Sistemi : Gemilerin makine daireleri, boya kabinleri, matbaa makineleri vb. yerlerde kurulacak bir sistemdir.

Halon (Halo Karbon) Gazlı Söndürme Sistemi : Telefon santralleri, makine dairelerinde, elektrik panolarında, bilgisayar odalarında, uçakların motor bölümlerinde vb.

5. DOĞAL AFETLER

5.1 DOĞAL AFETLERİN TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE SONUÇLARI

Genel olarak insan için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen *doğal, teknolojik ve insan kökenli* olaylara **AFET** denilmektedir.

Doğal Afet : Yerleşim, Üretim, Alt Yapı, Ulaşım, Haberleşme gibi, genel hayatın zorunlu vasıtalarını ve akışını bozacak ölçüde aniden ve belirli bir süreç içerisinde meydana gelen doğal yer ve hava hareketleridir.

Afet Bölgesi : Doğal afetin olumsuz sonuçlarından ciddi boyutlarda etkilenen ve yetkililerce acil yardıma ihtiyaç duyulduğuna “AFET BÖLGESİ” ilan edilmesi şartı aranmaksızın doğal olarak ortaya çıkan bölgelerdir.

Acil Yardım : Afetzedeleri kurtarma, yaralıları ilk yardım ve tıbbi tedavi, yapma, aç ve açıkta kalan ailelerin geçici barındırılması ve bunların yiyecek, giyecek, ısıtma, aydınlatma ve diğer ihtiyaç maddelerinin karşılanması ve salgınların önlenmesi için yapılacak yardımlardır.

Acil Yardım Süresi : Afetin meydana gelmesiyle başlayıp, afetin sona ermesinden itibaren 15 gün devam eden, gerektiğinde Bayındırlık ve İskan Başkanlığınca uzatılabilen, acil yardımlar ve bunlarla ilgili harcamaların yapıldığı süreyi ifade eder.

5.2- AFET ÇEŞİTLERİ

A) Doğal Afetler :

Deprem (Yer Sarsıntısı)
Su baskını (Sel)
Kaya düşmesi
Toprak kayması(Heyelan)
Çığ
Kuraklık
Fırtına-Kasırğa-Tayfun-Tornada-Hortumlar-
Volkan patlaması
Tsunami (Deprem sonrası oluşan dev dalgalar)

b) Teknolojik Afetler :

Baraj patlaması
Sınai kazalar

C) İnsan Kökenli Afetler :

Yangın
Hava, Su, Çevre Kirlenmesi
Ulaşım (Karayolu-Demiryolu-Hava-Deniz)

5.3 DOĞAL AFETLERİN ÖZELLİKLERİ ve SONUÇLARI

Çeşitli güç ve genişlikte olurlar.

Alt yapıyı bozarlar.

Şok tesiri yaratırlar.

Ölüm, sakatlık ve kalma gibi sonuçlar doğururlar.

Bulaşıcı ve salgın hastalıkların (Tifo,tifüs, sarılık,veba vb.) çıkmasına neden olurlar.

Yörenin ekonomik yapısını bozarlar.

Devletin planladığı yatırımları geciktirirler.

Yukarıda sayılan özellikler aynı zamanda doğal afetlerin olağan sonuçlarıdır.

DEPREM:Yerkabuğunun içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamlara ve yer yüzeyini sarsma olayına deprem denir.

Deprem Sırasında Alınacak Önlemler ;

a. Bina içerisinde; Sakin olup, kesinlikle telaşa kapılmayınız, monte edilmemiş dolap raf vb. eşyalardan, pencere ve dış kapıdan uzak durunuz.

Binanın merkezine yakın bir köşede duvara yanlanınız veya varsa sandalyelerle desteklenmiş masa altına veya dolgun ve hacimli koltuk, kanepeler içi dolu sandık gibi koruma sağlayabilecek eşya yanına çömelerek başınızı iki elimizin arasına alarak veya bir koruyucu (yastık, kitap vb) malzeme ile koruyunuz. Sarsıntı geçene dek bekleyiniz. Tekerlekli sandalyede iseniz tekerlekleri kilitleyerek başınızı ve boynuzunuzu korumaya alınız.

Merdiven, balkon, koridor ve geniş sahanlı yerlerden ve pencerelerden uzaklaşınız.

Kesinlikle asansör kullanmayınız. Asansörde iseniz kat çıkış düğmesine basarak asansörü terk ediniz.

İbadethane, spor salonu, konferans salonu gibi toplu yerlerde iseniz kubbe, geniş tavan ve avize gibi asılı cisimlerin altından kaçarak yan mekanlara veya duvar kenarlarına sığınınız.

Büyük mağaza ve marketlerde iseniz, yangın merdivenlerine ve çıkışlarına koşmayınız ve güvenlik görevlilerini dinleyerek onların dediklerini yapınız.

Stad'da iseniz çıkış kapılarına doğru koşmayınız, güvenlik görevlilerini dinleyip stat ortasına gidiniz.

Mutfak, imalathane, laboratuvar gibi iş aletlerinin bulunduğu yerlerde; ocak, fırın ve bu gibi cihazları kapatınız. Yanıcı ve patlayıcı malzeme ve maddelerden mümkün olduğunca uzak durunuz.Bina içinde karanlıkta kalsanız bile kibrit, çakmak, mum, gaz lambası, piknik tüpü kullanmayınız.

b.Bina dışında

Enerji hatlarından, diğer binalardan ve duvar diplerinden uzaklaşınız, açık arazide çömelerek etraftan gelen tehlikelere karşı hazırlıklı olunuz.

Oluşabilecek dev dalgalar nedeniyle deniz kıyısından uzaklaşınız.

Toprak kayması olabilecek veya taş, kaya v.b. düşebilecek yamaç altlarında iseniz buraları derhal terk edip seri şekilde güvenli bir ortama geçiniz.

Binalardan düşebilecek baca, tuğla, kiremit, cam kırıkları ve sıvalara karşı tedbirli olunuz.

Elektrik direkleri ve tellerinden uzak durunuz.

Toprak altındaki kanalizasyon, elektrik ve gaz hatlarından gelecek tehlikelere karşı dikkatli olunuz.

Yanıcı ve patlayıcı madde taşıyan araçlara yaklaşmayınız.

c. Araç kullanırken veya toplu taşıma araçlarında,

Bulduğunuz yer güvenli ve açık alan ise durunuz, araç karayolunda seyir halinde ise geçitlerden, köprülerden uzakta bir yerde arabanızı sağa çekerek durdurunuz ve sarsıntı geçinceye kadar kontak anahtarı yerinde ve pencereler kapalı vaziyette içinden çıkmayınız.

Araç meskun mahallerde ise ya da güvenli bir yerde değilse, aracı durdurarak kontak anahtarını üzerinde bırakmak suretiyle aracı terk ediniz ve açık alanlara gidiniz. Normal trafikten, ağaçlardan, direklerden ve enerji nakil hatlarından mümkün olduğu kadar uzaklaşınız.

Gerekmedikçe, kesinlikle metro ve trenden inmeyiniz. Elektriğe kapılabilir veya diğer bir tren çarpabilir.

Vagonun içinde sıkıca tutturulmuş askı, korkuluk veya herhangi bir yere tutununuz, camlardan uzak durunuz.

Metro veya tren personeli tarafından verilen talimatlara uyunuz.

TSUNAMİ :Deniz altında veya yakınlarındaki fay hattında meydana gelen şiddetli deprem sebebiyle veya kayma nedeniyle meydana gelen bir sarsıntının etkisiyle oluşan sismik okyanus akıntısına Tsunami denir.

SEL Suyun doğal yada yapay yatağından taşarak tehlikeye neden olan doğal afettir. (Seylap, Su baskını, taşma, taşkın, feyezan olarak adlandırılır.)

Sel ve taşkınlar ırmak ve dere yataklarından çıkıp taşması ile etrafa zarar vermeye başlaması, yağış fazlasının toprak tarafından emilmeyip çevreye yayılması sonucu oluşur. Bu yayılma sırasında kendisine bulduğu yeni yataklardan geçerek çevreye zarar verir.

Selin Nedenleri

- ☐ Nehir yataklarına gelen suyun sele dönüşmesi; yatakların amacı dışında kullanılması ve gelen suyun kapasitenin çok üzerinde oluşundan kaynaklanmaktadır.
- ☐ Çarpık kentleşme sonucu dere yataklarına gecekonduların yapılması.
- ☐ Altyapı ve drenaj kanallarının yetersiz yapılması, özellikle yaz aylarında drenaj kanalları girişine atılan çöplerin yağış öncesinde temizlenmemesi,
- ☐ Dere yataklarının doldurulması ve özellikle de ağaçlandırılması,

Paratoner Nedir: Paratoner (yıldırımlik) yıldırımın etkilerinden korunmak için Bakır veya alüminyum iletken ile toprağa iletilerek yapılan korunma yöntemlerinden biridir.

5.4 YANICI VE YAKICI GAZLAR

Yanıcı : Katı , sıvı ve gaz hallerinde havada (atmosferik şartlarda) yanabilen maddeler. Hava ile karıştırılan yanıcı bir gaz ateşlendiğinde patlama meydana gelebilir.

Yakıcı (Oksitleyici) : Yanmayı şiddetle hızlandırıcı maddeler

Yanıcı Gazlar Asitlen, **Hidrojen**, Etan, Metan, Propan, Bütan, Lpg, Doğalgaz, Karbon monoksit, Kükürt karbonat, Etilen

Yakıcı Gazlar Argon, Karbondioksit Helyum, Azot, Oksijen

Hidrojen, '**yanıcı**' bir gaz; Oksijende '**yakıcı**' bir gazdır.

UYUŞTURUCU MADDE BİLGİLERİ

UYUŞTURUCU MADDENİN TANIMI, SINIFLANDIRILMASI VE YASAL PROSEDÜRÜ

UYUŞTURUCU MADDELERİN TANIMI:

Uyuşturucu madde tanımı genel anlamda, Belirli dozlarda alındığı zaman;

* Kullanıcının **merkezi sinir sistemi** (MSS) üzerine etki ederek,

* Akli , fiziki ve psikolojik dengesini bozan,

* Alışkanlık ve bağımlılık yapabilen

* Fert ve toplum içerisinde iktisadi ve sosyal çöküntü meydana getiren,

Kanunların **kullanılmasını**, **bulundurulmasını** ve **satışını yasakladığı doğal , yarı sentetik** veya **sentetik** maddelerin tamamıdır.

UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILIĞI:

Günümüzde keyif verici olarak kullanılan maddelerin hemen hepsi, başlangıçta tıbbi tedavi amaçlarıyla kullanılmıştır. Zamanla esas kullanım amaçlarından saptırılan uyuşturucu maddelerin insan sağlığı üzerinde sayısız olumsuz etkileri olmaktadır.

Madde Bağımlılığı denildiğinde; insanın duygu, düşünce ve davranışı üzerinde doğrudan etkili, özgüllüğü olan bir süreç anlaşılmalıdır. Ülkemizde de Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nun kullandığı terminoloji kullanılarak “uyuşturucu bağımlılığı” yerine “**madde bağımlılığı**” terimi kullanılmaktadır.

a. Madde Bağımlılığın Tanımı ; Kişinin kullandığı maddeyi bırakmak istemesi ve bu amaçla çeşitli çabalar içine girmesine rağmen bırakamaması, bırakma çabaları sırasında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması ve zararlarını bilmesine rağmen madde kullanımına devam etmesi ve en önemlisi kullandığı maddenin dozunu devamlı artırması

durumdur.

b. Madde Bağımlısının Tanımı ;Maddeye karşı bedenen veya psikolojik olarak şiddetli bir istek ile bağıllık gösteren ve kullandığı dozu devamlı artırma ihtiyacı duyan, maddeyi bulamadığı zamanlarda şiddetli fiziki ve psikolojik tepkiler veren kişilerdir.

c. Psikolojik Bağımlılığın Tanımı ; Madde kullanan kişilerin, madde kullandıkları zaman bu maddeyi tekrar kullanma isteği yaşaması durumudur. Bu duruma en çok, kullanılan maddelerin keyif verici yönlerinin insan psikolojisindeki etkileri sebep olmaktadır.

ç. Fiziksel Bağımlılığın Tanımı ; Kullanılan maddenin vücutta yarattığı ani etkilerine karşı gelişen direnç (tolerans) kişinin fiziksel bağımlılık durumunu açıklar. Uyuşturucu maddeye karşı psikolojik bağımlılık gelişmeksizin fiziksel bağımlılık gelişmez.

d. Madde Bağımlılığının Genel Belirtileri ; Madde bağımlılığının bireyler üzerinde sayısız etkileri bulunmaktadır. Kişilerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal yaşantılarını olumsuz yönden etkileyen madde kullanımı ve madde bağımlılığı kendini bir çok belirtiyile ortaya koymaktadır.

Bu belirtiler sırasıyla incelendiğinde;

(1) Fiziksel Belirtiler

- (a) Kol bölgelerindeki dövme benzeyen mor ve siyah iğne yerleri,
- (b) Damarlar üzerinde veya damarların satha yaklaştığı yerlerde su toplamasını andıran iltihaplar,
- (c) Kaşıntı varmış gibi vücudu sık aralıklarla kaşıma eğilimi,
- (ç) Göz altlarında belirgin derecede morluk ve çöküklük,
- (d) Aşırı kilo kaybı ve iştahsızlık.

(2) Psikolojik Belirtiler

- (a) ilgi ve isteklerde sık değişiklik, kararsızlığın ağır basması,
- (b) içine kapanıklık ve aşırı alınganlık,
- (c) Herkesten kaçıp sürekli yalnız kalma isteği,
- (ç) Ani ve çabuk duygusal değişimler,
- (d) Karamsar ve depresyon eğilimli bir karakter yapısı.

(3) Davranışsal Belirtiler

- (a) Aile ve yakınlardan uzaklaşma,
- (b) Çok sık aralıklarla arkadaş değiştirme,
- (c) Yalan söyleme ve hırsızlık yapmanın sürekli hale gelmesi,
- (ç) Maddi gelir ile gider arasındaki farkın büyük miktarda olması,
- (e) Belirli aralıklarla gözden kaybolmadır.

Madde Yoksunluğu; Bağımlısı olunan maddenin bulunamadığında, azaltıldığında veya bırakıldığında kişi üzerinde meydana gelen fiziksel ve ruhsal belirtilere denir.

Tolerans ; Aynı etkiyi elde etmek için daha fazla miktarda madde alınmaya başlanmasına tolerans denir.

Haşhaş Morfin Eroin

**UYUŞTURUCU MADDELERİN ELDE EDİLİŞ KAYNAKLARINA GÖRE
SINIFLANDIRILMASI**

DOĞAL KAYNAKLI UYUŞTURUCULAR

- a) Dişi hint kenevirinden elde edilenler (reçine, toz, pres,sıvı)
- b) Afyon (Haşhaş) dan elde edilenler (Afyon, Morfin, Eroin, kodein, Metadon)
- c) Koka ağacından elde edilenler (Kokain, crack)

YAPAY (SENTETİK) KAYNAKLI UYUŞTURUCULAR

- a) Uyarıcılar (Amfetaminler)

Sayfa 47 / 52

ANTGÜVENLİK 05307661420

- b) Sakinleticiler (Barbirutlar, Trankizanlar, Sedatifler)
- c) Sentetikler (Extacy, Captogon, Methamfetamin,Lsd,Ghb,Pcp)
- d) Uçucu Maddeler (Tiner, Benzin,Yapıştırıcı Maddeler, solventler ve gazlar)

**UYUŞTURUCU MADDELERİN YARATTIĞI ETKİLERE GÖRE SINIFLANDIRILMASI
UYUŞTURUCU MADDE TÜRLERİ**

- 1 - Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatanlar
- 2 - Merkezi Sinir Sistemini Uyarırlar
- 3 - Merkezi Sinir Sistemi Faaliyetlerini Bozan maddeler olarak üçe ayrılmaktadır.

2.1- MERKEZİ SİNİR SİSTEMİNİ YAVAŞLATANLAR

Bu tür uyuşturucu maddeler merkezi sinir sistemini etkileyerek davranışların yavaşlamasına veya gecikmesine neden olur.

Merkezi sinir sistemini yavaşlatan doğal uyuşturucular şunlardır;

a – AFYON ; Afyon, haşhaş kozasının çentiklenmek (Çizilmek) suretiyle akan süt gibi beyaz usaresinden (özsu) elde edilmektedir. Olgunlaşan haşhaş bitkisinde ceviz büyüklüğünde bir kapsül (Koza) oluşur. Kozanın kendisi bir uyuşturucu madde değildir. Afyon ve türevlerinin elde edildiği bir kaynaktır. Koza afyon ve türevlerini ihtiva etmesinin yanında pasta ve çöreklerde kullanılan yağı çıkarılabilen tohumlarında ihtiva etmektedir. Ülkemizde yasal olarak haşhaş ekimi yapılmakta ve üretim bölgelerinde hasat kapsüller çizilmeden gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde yasal olarak yapılan haşhaş ekiminde kontrol şu şekilde yapılır.

- a) Her yıl bakanlar kurulunun belirlediği ekim yapılacak bölgeler Resmi Gazete’de yayımlanarak duyurulur.
- b) Haşhaş ekimi ve ürünün işlenmesi gibi konular **Toprak Mahsulleri Ofisinde** (TMO) düzenlenir.

Afyonun Özellikleri

- ☐ Haşhaş kapsülü çizilerek elde edilir.
- ☐ Renkolarak koyu kahverenginden siyaha doğru değişir.
- ☐ Amonyaga benzer kokusu vardır.
- ☐ Önce ham afyonun işlenmesi ile morfin,eroin ve kodein elde edilir.
- ☐ Afyon çiçeği beyaz,pembe,kırmızı ve mordur.
- ☐ Afyon ceviz büyüklüğündeki koza adı verilen kapsülden çıkarılır.

Afyonun Kullanı Yöntemleri; bu maddeye afyon sakızı “ Ham Afyon” adı verilir.Ham afyon işlenmesi ile Morfin,Eroin ve Kodein elde edilir. Afyon sakızı küçük parçalar halinde kısıcateşte ısıtılarak dumanı afyon piposu denilen aletle sigara gibi çekilmek suretiyle içilir.

Afyon grubuna dahil uyuşturucu maddeler merkezi sinir sistemi üzerinde uyuşukluk yaratan, tesirli, kliniklerde kullanılan eczalardır. Bu gruptaki eczalar tıbbi alanda bilhassa ağrıları dindirmekte kullanılmakta olup **Kırmızı ve Yeşil** reçete ile hastane ve eczanelerde satılmaktadır. Türkiye’de, Sağlık Bakanlığınca; **Sentetik uyuşturucular** için **KIRMIZI, Uyarıcılar** için **YEŞİL** reçete sistemi uygulanmaktadır.Sentetik uyuşturucuların özellikleri **Laboratuvar ortamında** üretilmeleridir.

Afyon Kullanımının Belirtileri
Afyonun kullanımında haz alınsa dahi bu keyfi dönemi çok kısa sürer ve insan üzerinde şu belirtiler oluşur.

- Mide bulantısı, - Baş dönmesi, - Vücut renginin solması, - Bilinç kaybı.
- Kalp ve solunum yavaşlaması, - Sıkı ve ağır seyreden bağırsak rahatsızlıkları,

b- MORFİN ; Afyonun kimyasal olarak ayrıştırmasıyla elde edilen bir maddedir.

Beyaz renksiz, kokusuz acı ve suda eriyen bir yapısı vardır.

Morfin; tablet; kapsül veya sıvı halleder de bulunur.

Tablet ve kapsüller ağız yoluyla alınabilirken en yaygın kullanımı deri altına enjekte biçimindedir. Enjekte edilen morfinin etkisi aynı miktarda afyondan 1-2- kat daha güçlüdür. 200mg öldürücü bir etki yaratır **Tedavide küçük dozlar halinde ağrı kesici ilaç olarak kullanılır.**

Beyin kabuğundaki merkezler üzerinde yatıştırıcı bir etki yaparak hangi kökenden olursa olsun bütün ağrılara karşı duyarlılığı azaltır.

Morfin Kullanımının Belirtileri

- (a) Aşırı uykusuzluk, (b) Aşırı sinirlilik hali, (c) Ellerde gözle görülür titremeler, (ç) Göz bebeklerinde küçülme, (d) Hafızada zayıflama, (e) Karar verme gücünde azalma. Morfin yüksek dozlar halinde alındığında çok kuvvetli ve tehlikeli bir zehirdir.

c- EROİN ; Erion, morfinin yarı sentetik türevidir. Eroin morfin maddesinden üretilmektedir. Doğal olarak afyon bitkisinin kozalağında mevcut olan bir uyuşturucudur. Eroin afyonun içinde bulunan alkaloidlerden bir tanesidir.

a) Baz morfinin **Asetik Anhidrit** ile birlikte ısıtılması ve diğer kimyasal işlemlerden sonra oluşur.

Eroin doğrudan merkezi sinir sistemini üzerinde etkili olan ve yüksek derecede bağımlılık yapan bir maddedir. 1-2 hafta süre ile düzenli kullanıldığında bağımlılık oluşturur.

b)Doz artırımlarında ölümlerle sonuçlanan durumlar yaşanır.

c) Eroin genellikle ısıtarak nefes yoluyla, soda veya limon suyunda çözüldükten sonra enjeksiyon ya da burunla çekilerek alınır.

d) Sigara gibi içilmesi sık kullanılan yöntemdir.

Eroin Kullanımının Belirtileri

- a- Şiddetli kas ağrıları, b- Kramplar, c- Aşırı uykusuzluk, d- Gözlerde yaşarma ve burun akıntıları, e- Sık ishal durumu.

ç- KODEİN ; Morfinden elde edilen bir maddedir. Beyaz kristal toz olarak hap ve şurup formlarında bulunur. Birkaç kullanım şekli bulunmaktadır. En yaygın kullanım şekli ağız yolu ile alınmasıyla gerçekleşir. Yaygın olmamakla birlikte damara da enjekte edilir. Morfinden daha zayıf bir narkotik olup alışkanlık yapma derecesi de azdır. Bu yüzden çok kullanılan bir uyuşturucudur

d- Barbituratlar ; Barbituratların, merkezi sinir sistemi üzerinde, hafif sakinleşmeden komaya kadar geniş etki yelpazesi vardır. Barbituratlar, ultra-kısa, kısa, orta ve uzun süreli sınıflandırılırlar. Etkisi ultra kısa olan barbituratlar damardan alındıktan sonra bir dakika içinde etkisini göstermektedir.

Barbiturat Kullanımının Belirtileri

(a) Afyon kullanımı ile oluşan etkilerin birçoğu barbiturat kullanımında da görülür,

(b) Alınmadığı zaman yoksunluk sendromları afyonunkinden çok daha güçlüdür.

e- Trankilizanlar ; Etkisi açısından ikinci dereceden bir uyuşturucu olan trankilizanlar yüksek dozlarda alındığında etkili olmaktadır. Uzun süre aşırı dozda alındığında fiziksel bağımlılık oluşturan bu madde abi kullanımlarda ölüm riski yaratabilmektedir.

Trankilizan Kullanımının Belirtilen

(a) Aşırı bitkinlik ve sürekli uyku hali,

(b) Deride oluşan egzamalar,

(c) Kan değerlerindeki anormallikler,

(ç) Çoğu zaman yaşanan bilinç kaybı.

f- Sedatifler ; Barbituratların tersine uyuşukluk halini ortadan kaldıran bir etkiye sahip sedatifler devamlı kullanımda birlikte bağımlılık oluşturlar. Fazla kullanımda çeşitli fizyolojik yan etkileri bulunur. Sürekli kullanımda hem fizyolojik hem de psikolojik bağımlılık yaratmaktadır.

g- Metadon ; Metadon sentetik olarak afyondan üretilen bir uyuşturucudur. Metadon özellikle eroin bağımlılığı tedavisinde kullanılan eroin yoksunluğunun yarattığı krizleri telafi etmek için kullanılan bir uyuşturucu maddedir.

ğ- Uçucu Çözümler ; Endüstriyel alanda yaygın olarak kullanılmakta olan maddedir. Bu maddeler arasında yapıştırıcılar(bally, uhu vb.) tiner, benzin, aseton gibi maddeler sayılabilmektedir. Solunum yoluyla alınan bu maddeler alkol sarhoşluğuna benzeyen bir etki meydana getirirler. Madde kullanımı kesildikten 1-2 gün sonra madde yoksunluğunun getirdiği fiziksel ve psikolojik etkiler görülmeye başlanmaktadır.

Uçucu Çözücü (Bally, uhu, vh.) Kullanımının Belirtileri

(a) Akciğer, karaciğer ve böbrek rahatsızlıkları,

(b) Beden hareketlerinde uyum bozukluğu,

(c) Dil dolaşmaları,

(ç) Sürekli öksürük,

(d) Burun kanamaları,

(e) Aşırı kilo kaybı,

2.2.MERKEZİ SINIR SİSTEMİNİ UYARANLAR

Uyarıcılar merkezi sinir sisteminin aktivitesini hızlandırır. Sentetik olarak üretildiği gibi doğal olarak da bulunmaktadır.

Tabiatta doğal olarak bulunan ve en çok bilinen çeşitleri "epinephrine" ve "kafein"dir.

Kafein; kahve, çay, çikolata, hafif içkilerde ve aspirin gibi ilaçlarda mevcuttur.

Diğer Doğal uyarıcıların başında ise nikotin gelir. Epinephrine ve kokain doğal olarak koka yaprağında bulunur. En çok bilinen sentetik uyuşturucular ise amfetaminlerdir. Fizyolojik ve psikolojik bağımlılık meydana getirirler. Bu yüzden kullanılan dozun zamanla artırılması gerekmektedir.

a- KOKA BİTKİSİ ; İki bin yıldan fazla bir süredir Güney Amerika'nın And Dağları bölgesinde yetiştirilmekte olan koka bitkisinin yaprakları ilk defa 1850 yılında kimyager Gaedecke tarafından kristal hale getirilmiş ve erythroxyline adı verilmiştir.

b- KOKAİN ; Kokain, çoğunlukla Güney Amerika'da yetişen Koka ağacından elde edilir. Beyaz renkli ve toz şeklinde bir maddedir. Kokusuz ve kristalizedir. Kokainin saf olarak kullanımı nadirdir. Genellikle şeker tozu yada prokain ile karıştırılmaktadır. Kimi zaman kokainin içinde başka bir uyarıcı madde olan amfetamin de katılmaktadır. Buruna çekilerek kullanılır. Buharın içe çekilmesi sigara gibi sarılması veya vücuda enjekte edilmektedir. Merkezi sinir sistemi üzerinde anında etki yapan kuvvetli bir uyarıcıdır. Kokain, **merkezi sinir sistemi üzerinde uyarıcı etkiye** sahip bir uyuşturucu maddedir.

RİSKLERİ; Uykusuzluk, baş ağrısı, iştahsızlık. Sinirlilik, bunalım. Burun ve gözde delinmeler. Gerçek dışı fikirler. Yorgunluk, titremeler. Burun kızarıklığı, egzama şeklinde yaralar. Mide hastalıkları. Vücutta kaşıntı, böcek arama nöbetleri. Ruhi depresyon, intihar. Merkezi sinir sistemini kolayca etkileyebilen bir uyuşturucudur. Aşırı doz kullanıldığında, solunum ve kalp atışı yavaşladığından ölüm meydana gelir. Kokain psikolojik bağımlılık yaratan bir maddedir.

Kokain Kullanımının Belirtileri

(a) Aşırı kan basıncı ve solunum sayısında artış,

(b) Sık bulantı ve kusma,

(c) Sık sık nezle durumu,

(ç) Burun deliklerini ayıran bölmelerde delinmeler,

(d) Düşünsel faaliyetlerde gözle görülür bir gerileme,

(e) iktidarsızlık,

(f) Erken bunama.

c- AMFETAMİNLER ; Amfetaminler uyarıcı ve zihin açıcı olarak bilinir. bu nedenle uzun yol sürücülere gece vardiyalarında çalışırlar, **öğrenciler ve sporcular tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Uyarıcı özelliği nedeniyle doping olarak sporcular arasında kullanılması yaygınlaşmaktadır.** Ülkemizde, bu tür ilaçlar eczanelerde **yeşil ve kırmızı reçete** ile satılmaktadır.

Amfetamin Kullanımının Belirtileri

(a) Konuşma bozuklukları,

(b) Şiddetli baş ağrısı ve mide bulantıları,

(c) Görme bozuklukları,

(ç) Kardiovasküler anormallikler,

(d) Halüsinasyon görme durumları.

d- ECTASY ; MDMA olarak adlandırılan merkezi sinir sistemini hızlandıran ve genç nüfusu hedef alan sentetik uyuşturucu haptir.

Kullanan kişide canlılık, hareketlilik, enerji artışı, karşı cinsle yakınlık, güven duygusu, algı değişiklikleri görülüyor.

Extacy Kullanımının Belirtileri

- (a) Kalp rahatsızlıkları ve yüksek tansiyon, (b) Panik atak sendromları,
(c) Ciddi depresyon rahatsızlıkları, (ç) Uyku bozuklukları ve halüsinasyonlar.

e- CAPTAGON ; Amfetamin grubuna üye olan captagon sentetik türlü bir uyuşturucudur. Aslında captagon maddesi grubundadır. Etkisi amfetaminlere benzer özellikler taşır. Etkin maddesi ve içerisinde ne olduğu tam olarak bilinmemektedir.

f- MDA ; İlaç bilimi açısından bakıldığında MDA maddesi hem amfetamine hemde LSD'ye yakın bir maddedir. MDA maddesinin etkisi alınan doza bağlıdır. Etkisi ectasyden daha uzun süren (8-12 saat) ve daha güçlü etkileri olan bir maddedir. Düşük dozlar genelde canlanma etkileri yaparken yüksek dozdaki alımı halisinasyonlara ve bozuk algılamalara yol açmaktadır. MDA'da yanlış doz kullanımında ölümcül olaylar görülmektedir.

g- MDE ; Ectasy'den daha hızlı(2-3 saat) fakat etkisi daha kısa süreli bir maddedir. Kullanıcıların abartılı olarak görülen keyif hali çok kısa sürede depresyona dönüşebilmektedir. MDE'nin kullanılması orta halli bir ruhsal bağımlılığa yol açmaktadır.

h- MBDB ; MBDB diğer amfetaminlerin tersine çok sonraları 1986 yılında imal edilmiştir. Asıl olarak amfetaminlerin etki mekanizmalarını anlamak için kullanılmıştır. Oldukça yeni bir madde olduğundan etkisi tam olarak bilinmemektedir. Hayvanlar üzerinde yapılan deneylerde sinir yollarını tahip ettiği gözlenmiştir.

ı- DOB , Dob maddesi MDA'da oluşan benzer halüsinasyon etkilerini ortaya çıkarmakta fakat bu etkileri yüz kat daha kuvvetli bir yoğunlukta kendini göstermektedir. Etkileme şekli LSD ve meskalin maddelerinkine benzemektedir. Etkisi yavaş ortaya çıkmakta ve etkisi süresinde kullanıcı hayal resimleri görmektedir. Ölümcül sayılabilecek doz oranı 30 ile 35mb. arasındadır.

i- Crack ; Crack kokain HCL'nin ve sodyumdikarbonatın su içine karıştırılıp ısıtılması ile elde edilmektedir. Beyaz veya açık krem renkli ve kokusuz bir maddedir. Sigara şeklinde içimi sırasında çıkardığı çıtırtıya benzer seslerden dolayı crack adı verilmiştir. Bağımlılık potansiyeli kokainden yüksektir. Bir veya iki kez denenmesi bağımlılık yapabilmektedir. Kokain, eroinden daha zararlı iken crack üç kat daha zararlıdır.

Crack Kullanımının Belirtileri

- (a) Adale ve kas ağrıları,
(b) Aşırı yorgunluk ve çöküntü hali,
(c) Nefes darlığı,
(d) Akciğer travmaları ve kanamalı göğüs rahatsızlıkları.

* BONZAI NEDİR?

Uyuşturucu Madde içerikli olan ve kullanımı esnasında insan metabolizmasına çok zararları dokunan Bonzai tamamen uyuşturucu maddeden ve bazı bitkilerin yapraklarına karıştırılarak elde edilmektedir. Bonzai zararları ve etkileri kalıcı hasarlar bırakabilmekle beraber büyük ölçüde bağımlı hale gelmektedir.

Bonzai Sentetik Cannabinoid ismi altındaki birçok maddeden oluşmaktadır. Tamamen kimyasal olan bu uyuşturucu madde bazı bitkilerin yapraklarına karıştırılarak ortaya çıkmaktadır. İçildiği zaman insan üzerinde çok büyük bir etkisi olmaktadır.

BONZAI' NİN ZARARLARI

1- Kan basıncıda hızlı artış ve nabız yükselmesi	2- Şiddetli ağız kuruluğu
3- Göz kızarıklığı	4- Halüsinasyon hayal görme
5- Açlık hissi	6- Geçici körlük
7- Geçici felç durumu	6- Ortam seçememe nerede olduğunu hatırlayamama

2.3- MERKEZİ SINIR SİSTEMİNİ BOZANLAR (HAYAL GÖSTERİCİLER)

Merkezi sinir sistemini uyarak kişinin ruhsal durumunun değişmesine neden olan ve halüsinasyonlar meydana getiren uyuşturucu maddelerdir. Halüsinojen etki yaratan narkotik maddeler, tabiatta bazı bitkilerde doğal olarak bulunur. Ayrıca laboratuarlarda sentetik olarak elde edilebilir. Doğal olarak bulunanlara kenevir ve türevleri sentetik olanlara ise Lysergic Acid Diethylamide(LSD) örnek verilebilir.

(a) MARİHUANA ; Marihuana, insanın ruhsal yapısını etkileyen kenevir bitkisinin bir türevidir. Bitki kurutularak yaprakları ve çiçekleri tütün formuna getirilir, içilmek sureti ile kullanılır. Yağ sever (lipofilik) özelliği ile anında vücuda ve hayati organlara dağılmakta ve otuz gün süreyle kalabilmektedir. Batıda marihuana adı ile bilinen madde kenevir bitkisinin daha çok üst yapraklarının kurutularak sigara şeklinde içilmesidir.

(b) HİNT KENEVİRİ ; Kenevir bitkisi, tropik ve ılıman olan bütün bölgelerde yetişen narkotik bir maddedir. Kenevir bitkisi ve türevleri sigara şeklinde sarılarak içilir. Bunlar normal sigaralardan daha kalındır. Tek başlarına kullanıldıkları gibi bazen de diğer narkotik maddelerle beraber kullanılabilir. Yenilmek sureti ile de alındığı bilinmektedir. Sigara gibi içilmek sureti ile kullanıldığında etkisi 3-4 kat artmaktadır.

RİSKLERİ ; Eroinmanların ilk atlama taşı' olduğunu belirterek, bu maddenin, bilhassa zekaya etki etmesi sebebiyle, 'zeka zehri' olarak da adlandırılır.Esrar kullanıldığında ağzın kuruduğunu, boğazda yanma, öksürük, bulantı, kusma ve ishal ,gözbekelerin genişlemesi, gözün kanlanması, yüzün kızarması, kalp vurumu ve nabız sayısının artması, kan basıncının yükselmesi görürür.

(c) MESKALİN , Meskalin, ananas şeklinde ve büyüklüğündeki peyato kaktüsünden elde edilmektedir. Tablet, kapsül ve sıvı halde bulunan bu maddenin güçlü ve acı bir tadı vardır. Meskalinin Türkiye'de yaygın bir kullanıma alanı yoktur. **RİSKLERİ**; 5 mg/kg meskalin, ılık ve renklerle ilgili şiddetli halüsinasyonlara neden olup anormal psişik etkiler yaratır. Alındıktan 30 dk.sonra etkileri ortaya çıkar ve 12 saat içinde de sonlanır. Güvenli ve rahat bir ortamda alınmadığında olumsuz etkiler yaratabilir. Alındıktan sonra görsel izlenimler yoğunlaşmaya başlar, renklerde keskinleşme, görsel halüsinasyonlar, büyük bir hoşluk duygusu(devamlı süren bir boşalma gibi) , her şeye karşı ilgisizlik, normal şartlarda olağan gözükken şeylerin olağanüstü belirtilere sahip olması, derinlik, zaman ve yer algılarının ortadan kalkması, yönelim bozukluğu, vücut ısısı ve kan basıncında artma, uykusuzluk ve zayıflık görülür. Meskalin kullanımı, algılanmakta olan her şeyin çarpıtılmasına, renklerin ve seslerin değişmesine, renklerin ses, seslerin de renk olarak algılanmasına neden olurlar.

Meskalin LSD' den farklı olarak daha ziyade renklerle ilgili duyumlarda etki yapar. Kullanım esansında bilinç dışına itilmiş bir çok imaj ve bilgi ortaya çıkabilir. Yan etkileri arasında panik atak, depresyon, paranoid hezeyanlar, göz bebeğinde büyüme, konfüzyon, intihar girişimleri vardır. Uzun vadede, kişiyi deliliğe sürükleyebilir.

(ç) PİLAKA ESRAR ; Haşhaş, kenevir bitkisinin narkotik madde açısından zengin olan salgısının toplanıp, kurutulmuş ve preslenmiş formudur. Genellikle krema rengine olur. Esrar, sigara halinde sarılarak içilir. Kullanıcılar arasında yaygın olarak "joint" adı verilir. Bal, reçel, lokum, pasta gibi yiyeceklerle karıştırılarak yenilebilir. Nadiren damar yolu kullanılır. Türkiye'de yaygın kullanımı esrarlı sigara şeklindedir.

Esrar yağ dokusunda birikmekte ve yaklaşık olarak otuz gün süre ile burada depolanmaktadır. Esrar, bağımlılığa geçiş maddesidir. Diğer maddelerin kullanımında ilk basamak esrar olmaktadır. Madde kullananların büyük çoğunluğunun uyuşturucuya esrar ile başladıkları gözlenmiştir. **Ülkemizde ekimi lisanslı ve kontrollü olarak Tarım ve Köy İşleriBakanlığının** gözetiminde gerçekleştirilmekte olup, yalnızca THC (Tetra Hydro Canabinol) içermeyen ekimine müsaade edilmektedir.

(d) SIVI ESRAR ; Sıvı esrar, kenevir bitkisinin özü olarak bilinir. Marihuana ve haşhaştan daha etkilidir. Damıtma yoluyla elde edilir.

Esrar Kullanımının Belirtileri

- (a) Duyu organlarında ve fonksiyonlarında bozulmalar,
(b) Vücut şeklinde bozulmalar,
(c) Duygu donuklukları,
(ç) Sık bayılmalar.

(e) LSD (Lysergic Acid Diethylamide) ; LSD, sentetik uyuşturucu çeşitleri arasında en bilinen ve en çok kullanılan türdür. 1938 yılında çavdar mahmuzunun içinde bulunan bir asitten imal edilen LSD, genellikle ağız yoluyla alınmaktadır. Ancak damara enjekte edilerek de kullanılabilir.

LSD (Lysergic Acid Diethylamide) Kullanımının Belirtileri

- (a) Yüksek kaygı seviyesi,
(b) Aklını kaybetme düşüncesinin takıntı haline gelmesi,
(c) Kendine ve çevreye yabancılaşma,

- (ç) Göz bebeklerinde büyüme,
(d) Aşırı titreme ve vücut koordinasyonunda bozukluklar,
(e) Zaman zaman halüsinasyon görme.

(f) PCP(Phencyclidine) ; PCP, veterinerlikte kullanılmak üzere üretilen ve anestezide kullanılan narkotik bir maddedir. 1967 yılından beri gizli ve kontrolsüz olarak laboratuvarlarda üretilmektedir. PCP'nin yaygın kullanım şekli, tablet veya kapsül olarak ağızdan alınmasıdır. Diğer narkotik maddelerle beraber içildiği gibi marihuana veya benzeri narkotik maddelerle sigara gibi sarılarak da içilmektedir. PCP kullanımı fiziksel bağımlılık yarattığı gibi psikolojik bağımlılık da yaratmaktadır.

PCPkullanan kişide ciddi yan etkiler ortaya çıkar. Sıkıntı, korku, zihin bulanıklığı, huzursuzluğa sebep olur. Tansiyon yükselmesi, denge bozukluğu, adale sertliği, vücut ısısı yükselmesi, tükürük artışı görülebilir. Kronik kullanımda hafıza ve konuşma bozuklukları görülür. İntihar düşüncesi, anksiyete, depresyon, sosyal çekilme, sosyal izolasyon ve psikoza neden olur.

“Günlük yaşantıda” ve “Argoda” tabir edilen söylemlerde Uyuşturucu maddelerin pazarlanırken, kendi piyasası içinde farklı isimlerle adlandırılmaktadır.

EROİN: mal, beyaz, toz, beyaz kelebek, kağıt üstü, h (eyc), junk, haşhaş, staff, charlie,kireç, kar, cevher, kız, beyaz peynir, ilaç, something.

ESRAR: Derman, ot, plaka, mühür, sarıkız, anten, sarma, paspal, gıya, gogo, gonca, kuru, cigara, cigaralık, marijuana, deli gonca, ahna, henry, patates, keçi, yeşil, kendir, elek altı, siyah, saddam, kenevir, jelatin, mal, sarı, çiçek, sündüz, cam macunu, kına, kuruş, gubar, nane,

KOKAİN: “Altın Tozu, Gök Tozu, Beyaz Kız, Neşe Pudrası, şans Tozu, Kok, koko jamboo, kola, pırlanta, otoban, beyaz ten, pudra, toz şeker.

HAP : Leblebi, roş, papik, roş ikilik, sarı bomba, roş onluk, aspirin.

EXTACY: Ex, E, beyaz kumrular, soda, uçuş, kanat.

4. MADDE BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADEL

UYUŞTURUCU MADDE İLK YARDIM TEDAVİ MERKEZİ;

Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığı tedavi hizmetleri **AMATEM (Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Araştırma Merkezi)** merkezlerinde verilmekte olup bunun yanında madde bağımlılığı tedavi hizmetleri Üniversiteler ve Devlet Hastanelerinin Psikiyatri kliniklerinde de verilmektedir.

GENEL KOLLUKLA İLİŞKİLER

GENEL KOLLUK

Ülke genelinde iç güvenliği sağlamak ve kamu düzenini korumakla yükümlü silahlı birer kuvvet olan; polis, jandarma ve sahil güvenlikten oluşur. Polis; belediye sınırları içerisinde, jandarma; belediye sınırları dışında kalan ve henüz polis teşkilatı olmayan yerlerde, sahil güvenlik; deniz, liman ve karasularımızda kamu düzeninin sağlanması ve korunması konusunda görevli ve yetkilidir.

- Polis :** Emniyet hizmetleri sınıfına mensup olan silahlı, üniformalı veya sivil olarak görev yapan her rütbedeki personeldir.
 - Polis teşkilatı Emniyet Genel Müdürlüğü’dür ve İçişleri Bakanlığına bağlıdır.
 - Polisin görev ve yetkileri, 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ile belirlenmiştir.
- Jandarma :** Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir.
 - Jandarma Genel Komutanlığı; Silahlı Kuvvetlerle ilgili görevleri, eğitim ve öğretim bakımından Genelkurmay Başkanlığına, emniyet ve asayiş işleriyle diğer görev ve hizmetlerin ifası yönünden İçişleri Bakanlığına bağlıdır.
 - Jandarmanın görev ve yetkileri, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunla düzenlenmiştir.
- Sahil Güvenlik :** Bütün sahillerimiz, karasularımız ve iç sularımızda; liman ve körfezlerimizin korunması, güvenliğinin sağlanması, deniz yoluyla yapılan kaçakçılığın önlenmesi, izlenmesi ve suçlular hakkında gerekli işlemlerin yapılması amacıyla kurulmuş silahlı bir güvenlik kuvvetidir.
 - Sahil Güvenlik Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşu içerisinde olup barışta, görev ve hizmet yönünden İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Olağanüstü durumlarda Genelkurmay Başkanının isteği üzerine, bir kısmı yada tümü ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığı harekât komutasına veya emrine, savaş halinde tümü ile doğrudan doğruya Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girer.
 - Görev ve yetkileri 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ile düzenlenmiştir.

YARDIMCI KOLLUK

Asıl kolluk görevlilerinin bulunmadığı zaman bizzat görevli olan ve asıl kolluk görevlilerinin görev ve yetkilerini kullanan kişilerdir.

- Çarşı ve mahalle bekçileri
- Kolluk yetkisi kullanan gemi kaptanları
- Türkiye Elektrik Kurumu Tesislerini koruma görevlileri
- Devlet Demiryolları İşletmesi
-

ÖZEL KOLLUK

Genel kolluk dışında kalan ve ancak belirli bazı kolluk görevleri için özel yasalarına göre kurulup belirli görev ve yetkilerle donatılan kolluktur.

- Çiftçi malları koruma kolluğu
- Köy korucuları ve köy bekçileri
- Kır bekçileri
- Orman kolluğu
- Gümrük ve tekel zabıtası
- Ordu kolluğu
- Belediye kolluğu

Özel güvenlik ise sivil kolluk olarak tanımlanabilir.

GENEL KOLLUĞUN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

Kamu düzeninin sağlanması ve korunması kapsamında genel kolluk kuvvetlerine tanınan görev ve yetkiler içerik olarak aynı, görev alanları farklıdır. Belediye sınırları içinde polis, belediye sınırları dışında jandarma, sahil kesiminde ise sahil güvenlik, emniyet ve asayiş sağlama ve kamu düzenini koruma amacıyla görev yaparlar.

SORUMLULUK ALANI

- Polisin Görev ve Sorumluluk Alanı** : Polisin görev ve sorumluluk alanı; il ve ilçe belediye sınırları dahilidir.
- Jandarmanın Görev ve Sorumluluk Alanı** : Jandarmanın genel olarak görev ve sorumluluk alanı; polis görev sahası dışı olup bu alanlar, il ve ilçe belediye sınırları dışında kalan veya polis teşkilatı bulunmayan yerlerdir.
- Jandarmanın Sorumluluk Alanının Polise Devredilmesi** : Gerek mülki ve gerekse mahalli idaredeki değişiklikler ve kentleşme nedeniyle ortaya çıkan yeni durumlar karşısında; jandarmanın sorumluluğuna verilmiş alanlar aşağıdaki esaslara göre ;
 - Kentleşme nedeniyle jandarma sorumluluk bölgesinin belediye sınırları içine girmesi,
 - Özel kanun ve nizamların öngörmesi,
 - İlgili Bakanlıklarca gerekli görülen ve özellik taşıyan yerler için özel düzenleme getirilmesi durumlarında; valiliğin önerisi,Jandarma Genel Komutanının uygun görmesi ve İçişleri Bakanının onayı ile polise devredilebilir.
- Jandarma ve Polisin Sorumluluk Alanının Belirlenmesi** : Jandarma ve polisin sorumluluk alanları; mülki amir yada yetkili kılacağı görevlinin başkanlığında Jandarma, Emniyet ve belediye temsilcilerinin katılacağı bir komisyon tarafından belirlenir ve bir protokolle gösterilir. Oybirliği ile alınan kararlar kesindir. Oybirliği sağlanamayan durumlarda; bucak ve ilçelere ilişkin sorumluluk alanları konusundaki itirazları vali; kesin olarak çözümler. Bu konudaki kararlar, düzenlenecek protokole esas alınır.

ÖZEL GÜVENLİK

Özel Güvenlik Görevlisi : Kanun kapsamında özel koruma ve güvenlik hizmetlerini yerine getirmek amacıyla istihdam edilen kişileri ifade eder.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN YETKİLERİ

5188 Sayılı Kanunun 7. maddesinde sayılmıştır.

- Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini detektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.
- Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini detektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.
- 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü kanununun 127. maddesine göre yakalama ve yakalama nedeniyle orantılı arama.
- Görev alanında, haklarında yakalama tutuklama veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama.
- Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme.
- Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini detektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.
- Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma.
- Terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete alma.
- Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama.
- Olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 157. maddesine göre yakalama.
- Türk Medeni Kanununun 981. maddesine, Borçlar Kanununun 52. maddesine, Türk Ceza Kanununun 49. maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (2) numaralı bentlerine göre zor kullanma.

GÖREV VE SORUMLULUK ALANI

Özel güvenliğin görev alanı, esasen genel kolluğun sorumluluğunda bulunan ve komisyon tarafından sınırları belirlenmiş alandır. Özel güvenlik görevlileri Kanunun 7. maddesinde sayılan yetkilerini, sadece görevli oldukları sürede ve görev alanlarında kullanabilirler.

Özel güvenlik görevlilerinin; silahlı görev yapabileceği koruma hizmetleri, bulundurabilecekleri silahların özellikleri ve miktarları özel güvenlik komisyonu tarafından belirlenir. Özel güvenlik görevlileri, silahlarını görev alanı dışına çıkaramazlar. Ancak zorunlu hallerde, görev alanı, komisyon kararıyla genişletebilir. Ayrıca güzergâh ifade eden durumlarda, güzergâh boyu, görev alanı sayılır.

Kamuya açık yerler : Belli koşullara uymak suretiyle herkesin girebileceği yerlerdir.

Kamuya ait yerler : Sokak, cadde, parklarla akarsu, göl, deniz kıyıları ve benzeri yerlerdir

ÖZEL GÜVENLİĞİN DENETİMİ

1. Denetim :

“Bakanlık ve valilikler, Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğini, yasak uygulama ve davranışların bulunup bulunmadığını ve amaç dışında faaliyet gösterilip gösterilmediğini tespit etmek amacıyla, özel güvenlik şirketlerini, özel güvenlik birimlerini ve özel eğitim kurumlarını her zaman denetleyebilir.”

2. Denetimin Kapsamı :

- Faaliyet izni ve personelin çalışma izinlerinin geçerli olup olmadığı,
- Özel güvenlik görevlileri için mali sorumluluk sigortasının yaptırılıp yaptırılmadığı,
- Üçüncü kişilere verilen koruma ve güvenlik hizmetlerine ilişkin sözleşmelerin usulüne uygun düzenlenip düzenlenmediği ve bu sözleşmelerin valiliğe bildirilip bildirilmediği,
- Görev alanına uyulup uyulmadığı,
- Silah ve teçhizatın ruhsatlı olup olmadığı ve bunların usulüne uygun korunup korunmadığı, kayıt ve defterlerin usulüne uygun tutulup tutulmadığı,
- Eğitim hizmetlerinin yönetmelik hükümlerine uygun yürütülüp yürütülmediği,
- Kanun ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığı ve amaç dışında faaliyet gösterilip gösterilmediği incelenir.

Genel kolluk faaliyetleri; kamu düzenini, toplumun güvenliğini, dirlik ve esenliğini, genel ahlâkını ve sağlığını korumaya yönelik tedbirleri alırken, gerektiğinde kanunların verdiği yetkiyle kişilerin ve toplulukların temel hak ve hürriyetlerini sınırlayabilen bir kamu hizmetidir.

Kamu Hizmetinin Özellikleri :

- Süreklilik ve düzenlilik :** İhtiyaç doğrultusunda sürekli, yani kesintisiz ve düzenli olarak yürütülmesi kamu hizmetinin en önemli özelliklerindendir.
- Tarafsızlık ve eşitlik :** İdarenin, kamu hizmetini yürütürken objektif davranması, vatandaşlar arasında herhangi bir biçimde ayırım yapmadan eşit hizmet sağlamakla yükümlü olmasıdır.
- Değişkenlik :** Kamu hizmetlerinin değişen toplumsal ihtiyaçlar ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayacak şekilde düzenlenmesidir.
- Bedelsizlik :** Kamu hizmetlerinin bedelsiz sunulması, katkı payı şeklinde bir bedel alınması gerekiyorsa bu hizmetten yararlananların ödeme gücünü aşmayacak şekilde olmasıdır.

Korumakla sorumlu oldukları alanda, özel güvenlik görevlileri ;

- Can ve mal güvenliğini ve kamu düzenini sağlar, suç işlenmesini önler, taşınması veya bulundurulması yasaklanmış her türlü maddeyi tespit amacıyla elektronik cihazlarla üst araması yapabilir, yangın, deprem ve sel gibi afetlerde arama-kurtarma görevlilerine yardımcı olur, bir suçla karşılaştığında suça el koyar, suçun devamını önler, sanığı tespit eder ve yakalar. Olay yerini ve suç delillerini korur ve yetkili genel kolluğa teslim eder.
- Spor müsabakaları, sahne gösterileri, düğün ve cenaze törenleri, konserler, toplantılar ve toplu ulaşım tesislerinde (havaalanı, liman, gar) kimlik sorabilir.

- Özel güvenlik görevlileri gece görevlerinde, spor müsabakalarında, konser ve sahne gösterilerinde üniformalarının üzerine, arkasında ışığı yansıtan “ÖZEL GÜVENLİK” ibaresi yazılı yelek giyerler.

- Özel güvenlik görevlilerinin; görev alanı ve süresi dışında suçla karşılaştıklarında, yetkileri herhangi bir vatandaştan fazla değildir.

Özel güvenlik personeli ;

- Parmak izi ve fotoğraf alamaz.
- Teknik takip ve dinleme yapamaz.
- Özel hayata müdahale edemez.
- Suç soruşturamaz, delil inceleyemez.
- Elle arama yapamaz.
- Kimlik tespit edemez.
- İfade alamaz.
- Tutuklama yapamaz.

Özel güvenlik görevlilerinin üniforma ve üniformayı tamamlayan diğer unsurları; TSK ve genel kolluk kuvvetleri ile kanunlarla kurulan özel kolluk kuvvetlerinde kullanılan renk, biçim ve motifte olamaz.

Özel güvenliğin üniformalı çalıştırılmasının amacı, görev yaptığı alanda “farkındalık” yaratmak, o yerin korunduğunu göstermektir.

5188 Sayılı Kanunda özel güvenlik görevlilerinin genel kolluk emrine girmesini gerektiren şartlar oluştuğunda; özel güvenlik görevlileri genel kolluk mensuplarının, hizmete ilişkin, hukuka uygun ve konusu suç teşkil etmeyen, yani kanuna uygun emirlerini yerine getirmek zorundadır.

Komisyon tarafından, görev alanı olarak tanımlanmış bölgede güvenliğin, özel güvenlik tarafından sağlanması, genel kolluğun o alandaki yetkilerini kısıtlamaz, emniyet ve asayişle ilgili konularda asıl yetki genel kolluktur.